BIBLIOTHECA
SCRIPTORVM GRAECORVM ET ROMANORVM
TEVBNERIANA

CVRTIVS RVFVS

HISTORIAE ALEXANDRI MAGNI

EDIDIT

E. HEDICKE

EDITIO MAIOR

1249

LIPSIAE
IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI

Q. CURTI RUFI

HISTORIARUM ALEXANDRI MAGNI MACEDONIS

LIBRI QUI SUPERSUNT

ITERUM RECENSUIT

EDMUNDUS HEDICKE

EDITIO MAIOR

MCMVIII

LIPSIAE

IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEUBNERI

ALFREDO EBERHARDO

AMICO

D. D. D.

EDMUNDUS HEDICKE

PRAEFATIO

Quam rationem in Q. Curti Rufi historiis recensendis anno MDCCCLXVII, cum primum eas ederem, secutus sum annoque MDCCCLXX in programmate gymnasii Bernburgensis diligentius explicavi, eam etiam nunc retinui. Nam Kinchius, qui anno MDCCCLXXXIII contra sententiam meam disserens omnes Curti codices, quotquot extarent, ex uno codice Parisino 5716 derivandos esse dixit, ut hic unus dux sequendus et, ubi lacunosus esset, in eius locum codex bibliothecae Vaticanae Reginensis 971 saeculi duodecimi substituendus esset, minime me movit eumque vehementer erravisse anno MDCCCLXXXXVIII in Berolinensibus de philologia actis col. 1386 quam brevissime docui. Nititur igitur haec altera recensio rursus quinque libris manu scriptis, quos ipse contuli, Bernensi, Florentino, Leidensi, Parisino, Vossiano.

Ex quibus codex Bernensis, qui olim Petri Danielis Aurelianensis, deinde Iacobi Bongarsii erat et nunc numero 451 insignitus Bernae in bibliotheca publica adservatur, centum triginta sex folia quaternaria pergamena continet et saeculo nono litteris carolingicis, quae vocantur, binis columnis vicenorum ternorum versuum eleganter scriptus atque eodem fere tempore, ut fieri solebat, ab alio monacho, qui eo ipso codice, qui describebatur, utebatur, correctus adnotationibusque auctus est. Neque postea defuerunt, qui Curti verba sive correcturis sive rasuris sive adnotationibus emendare studerent.

Codex Florentinus, qui Florentiae in bibliotheca Laurentiana adservatus codex tricesimus quintus plutei sexagesimi quarti est, nunc primo quaternione avolso centum

duo folia quaternaria pergamena conplectitur et saeculo decimo exeunte vel undecimo ineunte litteris carolingicis binis columnis vicenorum quaternorum versuum eleganter scriptus atque a correctore recognitus et adnotationibus auctus est. Praeterea postea duorum vel trium hominum correctiones atque rasuras perpessus est.

Codex Leidensis, qui nunc in bibliotheca academiae Leidensis inter codices Latinos formae quadratae centesimus tricesimus septimus est, olim centum triginta tribus foliis pergamenis oblongae formae, quorum utraque pagina undetricenorum versuum est, constabat, sed nunc folio ultimo avolso lacer est, ut Curti verbis X 10, 16 *dumtaxat patientem* desinat. Scriptus autem est saeculo decimo carolingicis plerumque litteris atque a correctore recognitus et adnotationibus instructus: sed dolendum est, quod postea complures homines et corrigendo et inducendo et radendo verba foedissime deformaverunt.

Codex Parisinus, qui nunc in bibliotheca nationali inter codices latinos quinquies millesimus septingentesimus decimus sextus est, foliis extremis avolsis, ut Curti verbis X, 8, 14 *armisque ponendis* definiatur, centum viginti quattuor folia pergamena formae oblongae, quorum utraque pagina tricenos singulos versus habet, amplectitur et saeculo decimo ineunte litteris carolingicis non admodum eleganter scriptus atque a correctore emendatus est. Deinde saeculo decimo quarto codex plurimis locis ab homine docto, qui codice Bernensi aut eius simillimo utebatur, et corrigendo et inducendo et radendo non tam emendatus quam depravatus est.

Codex Vossianus, qui nunc Lugduni Batavorum in bibliotheca academiae inter codices Latinos Vossianos formae quadratae vicesimus est, olim quattuor et nonaginta folia quaternaria pergamena, quorum utraque pagina tricenos ternos vel tricenos binos versus continet, amplectebatur, sed nunc folio extremo caret, ut iam Curti verba X 10, 13 inde a *purgavere corpus* desint: scriptus autem est saeculo decimo litteris carolingicis admodum eleganter et a correc-

tore recognitus adnotationibusque auctus. Postea maximeque saeculo decimo quinto a compluribus hominibus denuo corrigendo sive emendatus sive depravatus est.

Hi codices quamquam neque erroribus liberi sunt neque interpolatione plane carent, tamen illius labis expertes sunt, qua postea codices, quantum scio, omnes summa describentium libidine infecti sunt, ut ex eorum lectionibus reperiri posse diffidam, quid archetypi, unde descripti sunt, fidei, quid librariorum ingenio debeatur. Eidem tamen propter quasdam corruptelas in duo genera segregandi sunt, quorum alterum codicem Parisinum, alterum codices Bernensem, Florentinum, Leidensem, Vossianum conplectitur, ex quibus suas quisque et laudes et vitia habet, ut nullus eorum plane neglegendus sit. Ex consensu igitur utriusque generis scripturam codicis archetypi cognosci patet, ubi autem haec genera inter se dissentiunt, diligenter considerandum est, quid propter sententiarum rationem vel sermonem Latinum vel usum scriptoris sequendum videatur. Unde si nihil certi effici potest, fortasse is proxime ad verum accedet, qui codicem Parisinum sequetur. Nam, ut dicam, quod sentio, codex Parisinus melioris generis deterius exemplum, archetypon autem codicum Bernensis, Florentini, Leidensis, Vossiani deterioris generis melius exemplum repraesentare mihi videtur. Quod archetypon nescio an recensionem quandam perpessum sit: quam suspicionem etiam auget, quod illi quattuor codices, qui ex eo descripti sunt, in marginibus adnotationes Curti verba sive corrigentes sive explicantes, quales saepius inde ab interitu imperii Romani in codicibus occurrunt, exhibent. Sed dolendum est, quod alterius generis nunc unum codicem habemus, cum ita diiudicare non possimus, quot eius errores iam codici archetypo tribuendi sint, quot librarii neglegentiae. Plures autem huius generis codices quondam extitisse veri simillimum est. Nam, ut omittam Modii codicem Coloniensem, quem haud paucis locis cum codice Parisino conspirasse Modii notae docent, ex quibusdam codicibus saeculi decimi nunc amissis pauca fragmenta supersunt, quorum lectiones ab altero genere

recedentes rem cum Parisino faciunt, Darmstadiense, Einsidlense, Herbipolitanum, cuius conlationem accuratissimam liberalissimae humanitati Thomae Stangelii debeo. Atqui in eodem genere ponenda esse tria folia codicis nunc subrepti saeculi decimi, quae Vindobonae in bibliotheca Caesarea adservantur, mihi persuasi, quod adnotationibus carent: continent autem Curti verba extrema, quae nunc in Parisino desunt, ut iam in fine quoque historiarum alterius generis habeamus testem. Denique excerpta quaedam saeculi noni olim in coenobio Rhenaugiensi, nunc Turici in bibliotheca publica adservata paene invitus adhibui: nam ad emendationem nihil fere adferunt, sed adnotationem criticam propter errores plurimos valde onerant. Mire autem ab altero genere ad alterum transeunt atque etiam lectiones exhibent, quae interpolationem sapiunt. Reliquos vero codices, quos per multos annos plurimos examinavi, rursus plane neglexi, quod, ut supra dixi, certis interpolationis indiciis inquinati sunt, ut erui non possit, utrum melior lectio interpolatoris acumini an codicis fidei debeatur.

Quod tamen haec editio a priore multum dissentit, inde maxime factum est, quod anno MDCCCLXVII, cum tres omnino codices, Leidensem, Parisinum, Vossianum, contulissem, multis locis de codicis archetypi lectione dubius haerebam, nunc quinque illis codicibus accurate perlectis de archetypo certius iudicare possum. Huc accedit, quod, quo ex tempore trium codicum lectiones publici iuris feci, multi viri docti studia sua in Curti verbis vel corrigendis vel explicandis non sine magno fructu conlocaverunt. Tum nunc Richardi Bentlei nobilissimo exemplari Curti a Gilberto Wakefieldio quondam adhibito uti potui, in quo ille conlatione codicis Parisini ab Ioanne Walkero confecta adiutus multis locis sive verba Curti melius constituit sive errores lectionis detexit: nam Bentlei sagacitati, si scaenicos Graecorum poetas excipis, vix in alio scriptore emendatio melius processit. Atque ipse in Curti verbis coniectura sanandis rem paulo audacius agendam esse censui, quod propter plurima nomina hominum, gentium, locorum, fluminum, beluarum, stirpium

verba librariis ignota saepe foedius, quam vulgo fit, corrupta sunt. Neque tamen propter rhetoricas illas clausulas a codicum testimonio recedere ausus sum, quod, qui hac de re scripserunt, eam nequaquam satis adhuc explicavisse mihi videntur.

In adornanda autem editione nunc codicum lectiones vel errores si non omnes, at fere omnes adscripsi: nam ut omnes adderem, ab animo meo non impetravi ac vix potui, quod quinque illi codices omnes, ut supra docui, non ab uno correctore eiusdem aetatis recogniti sunt, sed a compluribus, qui Curti verba summa libidine commutaverunt, cum ne scalpello quidem abstinerent, ut haud raro iam non possit dispici, quid a librario ipso, quid a correctore, quid a ceteris profectum sit. Ac vereor, ne inveniantur, qui in varietate codicum adnotanda, quod saepius res levissimas adscripsissem, modum me transiisse dicant. Sed quamvis hanc sordem tangere pigeret, tamen illos errores perscribere animum induxi, quod aliter nemo perspicere potest, quo modo et codices Curtiani depravati sint et Curti verba cum aliqua similitudine veri emendari possint. Discrepantiam tamen orthographicam rarius adnotavi, quod in hac re codicum Curtianorum auctoritas admodum est levis. Nolui autem in erroribus saepe occurrentibus una adnotatione defungi, sed errores suo quemque loco repetivi, ut, si cui alia de causa unus vel alter locus Curti inspiciendus esset, is facile videret, quid codicum auctoritate niteretur, quid coniecturae deberetur. Unde etiam repetendum est, quod virorum doctorum coniecturas, quas plurimas conlegi, in adnotatione critica non addidi: nam fieri non poterat, quin magna adnotationum mole codicum memoria obscuraretur atque obrueretur. Enixe autem dedi operam, ut coniecturis nomen eius, qui primus eam fecit, adscriberem. In quo quin saepius erraverim, non dubito et ab omnibus, quicumque ipsi idem conati sint, errati veniam me impetraturum esse confido. Velut vereor, ne haud paucas emendationes falso Cospo, qui in Diodori de Philippo et Alexandro Macedonibus libris saepius verum primus invenit, tribuerim. Editio enim Lug-

duni anno MDLV per Michaelem Sylvium typis expressa, in qua multi errores primum emendati sunt, cum praefationis loco epistulam Angeli Cospi Bononiensis ad Iacobum Bannissum exhiberet, Cospum hanc Curti editionem correxisse existimabam, sed postea vidi illam epistulam una cum 'vita Alexandri Magni ex libris historiarum in compendium redacta Io. Monacho authore et Angelo Cospo Bononiensi interprete' ipsis Curti verbis praemissa ab editore desumptam esse ex libro, qui anno MDXVI Viennae Pannoniae per Hieronymum Victorem impressus inscribitur: 'Diodori libri duo, primus de Philippi aliorumve quorundam illustrium ducum, alter de Alexandri rebus gestis. Utrumque latinitate donavit Angelus Cospus Bononiensis'. Sed cui iam Cospianas illas emendationes tribuam, valde dubito, cum illius editionis exemplaria bibliopolam partim Antonium Vincentium, partim Ioannem Frellonium appellent, id quod etiam in aliis eiusdem aetatis editionibus Lugdunensibus scriptorum Latinorum cura Ioannis Bouhierii vel Ioannis Raenerii paratis videmus factum esse.

Unum restat, ut omnibus, qui sive codicibus inspiciendis sive libris commodandis sive consiliis dandis sive plagulis corrigendis studia mea adiuverunt, gratias agam quam maximas.

D a b a m F r e i e n w a l d i a e prid. K. Iun. MDCCCCVIII.

Edmundus Hedicke.

P. 338 v. 19 *dele* comma *post* gentem.
P. 371 v. 25 *dele* comma *post* desiderio

Q. CURTI RUFI

HISTORIARUM

ALEXANDRI MAGNI

MACEDONIS

LIBRI QUI SUPERSUNT

INDEX NOTARUM

A: codices **BFLPSV** sive omnes sive quot quoque loco servati sunt.
B: cod. Bernensis 451 saec. X.
C: codices **BFLV** sive omnes sive quot quoque loco servati sunt.
D: fragmentum Darmstadiense (cod. 3152) saec. X (continet verba IIII, 2, 14 *territoque rege* usque ad IIII, 2, 24 *interficiunt*).
E: fragmentum Einsidlense (cod. 476 fol. 36) saec. X (continet verba VII, 1, 34 *cere homo superbissimus* usque ad VII, 2, 8 *Amyntan mea sen*).
F: cod. Florentinus plut. LXIIII cod. 35 saec. XI (incipit a verbis III, 10, 6 *vix gladio futuram opus*).
H: fragmentum Herbipolitanum saec. X (continet verba VIII, 1, 3 *ignarus* usque ad VIII, 1, 7 *super* et VIII, 1, 10 *quae appellatur Bazaira* usque ad VIII, 1, 14 *repulso et abire*).
I: codices interpolati.
L: cod. Leidensis 137 saec. X.
P: cod. Parisinus 5716 saec. VIIII.
R: excerpta Rhenaugiensia (cod. 95 pag. 184) saec. VIIII (continent verba VII, 8, 12 *igitur unum ex* usque ad VII, 8, 30 *considera* et VIII, 7, 3 *utor inquid benefcio* usque ad VIII, 10, 2 *ducibus usurus*).
S: schedae Vindobonenses 492 (hist. prof. 622) saec. X (continent verba X, 8, 22 *id inpetratum est* usque ad finem).
V: cod. Vossianus Q. 20 saec. X.
*****: litteram erasam indicat.

Q. CURTI RUFI
HISTORIARUM
ALEXANDRI MAGNI
MACEDONIS
LIBER III.

1 Inter haec Alexander ad conducendum ex Pelo- I
ponneso militem Cleandro cum pecunia misso Lyciae
Pamphyliaeque rebus conpositis ad urbem Celaenas
exercitum admovit. Media illa tempestate moenia 2
interfluebat Marsyas, amnis fabulosis Graecorum car-
minibus inclitus. Fons eius ex summo montis cacu- 3
mine excurrens in subiectam petram magno strepitu
aquarum cadit, inde diffusus circumiectos rigat campos,
liquidus et suas dumtaxat undas trahens. Itaque color 4
eius placido mari similis locum poetarum mendacio
fecit: quippe traditum est nymphas amore amnis re-

Q. Curti Rufi historiarum Alexandri Magni Macedonis liber III *scripsi*: CVRTI RVFI HISTORIARVM INCIPIT LIBER TERTIUS **V**, *inscriptione carent* **BLP**, *de* **F**, *qui primo quaternione fraudatus nunc ab initio mutilus est, nihil certi adfirmari potest.* 1 Peloponneso *Zarotus*: peloponenso **A**. 2 Lyciae **I**: liciae **C**, licyae **P**. 3 Pamphyliaeque **V**: pamphiliaeque **BLP**. Celaenas *Aldus*: caelenas **A**. 5 Marsyas **P** *corr.*: marsas **P** *m. pr.*, marsus **C**. 6 inclitus] inclytus **BL**. summo] sumo **V**. 10 mendacio] mendatio **PV**. 11 nymphas] nimphas **LV**.

5 tentas in illa rupe considere. Ceterum quamdiu intra
muros fluit, nomen suum retinet, at cum extra muni-
menta se evolvit, maiore vi ac mole agentem undas
6 Lycum appellant. Alexander quidem urbem destitutam
ab suis intrat, arcem vero, in quam confugerant, oppu-
gnare adortus caduceatorem praemisit, qui denuntiaret,
7 ni dederent, ipsos ultima esse passuros. Illi cadu
ceatorem in turrem et situ et opere multum editam
perductum, quanta esset altitudo, intueri iubent ac
nuntiare Alexandro, non eadem ipsum et incolas aestima-
tione munimenta metiri: se scire inexpugnabiles esse,
8 ad ultimum pro fide morituros. Ceterum ut circum-
sederi arcem et omnia sibi in dies artiora esse viderunt,
sexaginta dierum indutias pacti, ut, nisi intra eos
auxilium Dareus ipsis misisset, dederent urbem. post
quam nihil inde praesidii mittebatur, ad praestitutam
diem permisere se regi.

9 Superveniunt deinde legati Atheniensium petentes,
ut capti apud Granicum amnem redderentur sibi. Ille
non hos modo, sed etiam ceteros Graecos restitui suis
10 iussurum respondit finito Persico bello. Ceterum Dareo 2
imminens, quem nondum Euphraten superasse cogno-
verat, undique omnes copias contrahit totis viribus
tanti belli discrimen aditurus.

11 Phrygia erat, per quam ducebatur exercitus: pluri-
bus vicis quam urbibus frequens tunc habebat nobilem
12 quondam Midae regiam. Gordium nomen est urbi,
quam Sangarius amnis praeterfluit pari intervallo Pon-
13 tico et Cilicio mari distantem. Inter haec maria an-

---

1 rupe] ruppe **V**. 4 Lycum **I**: licum **A**. appellant] apellant **P**. 12 circumsederi] circumsideri **C**. 15 ipsis *Modius*: ipse **A**. 21 finito] finit **P** *m. pr.* 22 Euphraten *Snakenburgius*: eufraten **A**. 25 Phrygia *Merula*: phrigia **A**. pluribus vicis] *om.* **B** *m. pr.* 26 habebat] habebant **P** *m. pr.* 27 quondam] quodam **P** *m. pr.* Midae] medie **B** *m. pr.* Gordium *Lauer*: cordium **A**. 28 Sangarius] sagarius **P** *m. pr.* amnis] annis **V**

gustissimum Asiae spatium esse conperimus utroque in
artas fauces conpellente terram. Quae quia continenti
adhaeret, sed magna ex parte cingitur fluctibus, speciem
insulae praebet ac, nisi tenue discrimen obiceret, quae
nunc dividit maria, committeret. Alexander urbe in 14
dicionem suam redacta Iovis templum intrat. Vehi-
culum, quo Gordium, Midae patrem, vectum esse con-
stabat, aspexit cultu haud sane a vilioribus vulgatisque
usu abhorrens. Notabile erat iugum adstrictum com- 15
pluribus nodis in semetipsos inplicatis et celantibus
nexus. Incolis deinde adfirmantibus editam esse oraculo 16
sortem, Asiae potiturum, qui inexplicabile vinculum
solvisset, cupido incessit animo sortis eius explendae.
Circa regem erat et Phrygum turba et Macedonum, 17
illa expectatione suspensa, haec sollicita ex temeraria
regis fiducia: quippe serie vinculorum ita adstricta, ut,
unde nexus inciperet quove se conderet, nec ratione
nec visu perspici posset, solvere adgressus iniecerat
curam ei, ne in omen verteretur irritum inceptum.
Ille nequaquam diu luctatus cum latentibus nodis: 18
'Nihil', inquit, 'interest, quomodo solvantur', gladioque
ruptis omnibus loris oraculi sortem vel elusit vel im-
plevit.

3 Cum deinde Dareum, ubicumque esset, occupare 19
statuisset, ut a tergo tuta relinqueret, Amphoterum
classi ad oram Hellesponti, copiis autem praefecit
Hegelochum, Lesbum et Chium Coumque praesidiis
hostium liberaturos. His talenta ad belli usum quin- 20

---

2 continenti] contenenti **P**. 5 committeret] commiteret **PV**. 7 Gordium *Lauer*: cordium **A**. 11 editam **P** *m. pr.*: editum **C**. 12 vinculum] uinclum **PV**. 15 expectatione *Aldus*: explicatione **A**. ex] et **P** *m. pr.*, et ex **V**. temeraria] temararia **P**. 16 serie *Cellarius*: series **A**. 19 ne in omen] ne nomen **P**. 20 nequaquam **P** *m. pr.*: nequiquam **C**. 24 deinde] inde **P** *m. pr.* 26 classi] clasi **P**. oram] horam **BL**. 27 Hegelochum] haegelocum **P** *m. pr.* Coumque *Lauer*: quoumque **P**, choumque **C**. 28 hostium *Lauer*: ostium **A**.

genta attributa, ad Antipatrum et eos, qui Graecas urbes tuebantur, DC missa, ex foedere naves sociis
21 imperatae, quae Hellesponto praesiderent. Nondum enim Memnonem vita excessisse cognoverat, in quem omnes intenderat curas, satis gnarus cuncta in expedito fore, si nihil ab eo moveretur.

22 Iamque ad urbem Ancyram ventum erat: ubi numero copiarum inito Paphlagoniam intrat. Huic iuncti erant Heneti, unde quidam Venetos trahere originem credunt.
23 Omnis haec regio paruit regi, datisque obsidibus tributum, quod ne Persis quidem tulissent, pendere ne
24 cogerentur, inpetraverunt. Calas huic regioni praepositus est, ipse adsumptis, qui ex Macedonia nuper advenerant, Cappadociam petiit.

II At Dareus nuntiata Memnonis morte haud secus, 4
quam par erat, motus omissa omni alia spe statuit ipse decernere: quippe quae per duces suos acta erant, cuncta damnabat, ratus pluribus curam, omnibus
2 afuisse fortunam. Igitur castris ad Babylona positis, quo maiore animo capesserent bellum, universas vires in conspectum dedit et circumdato vallo, quod decem milium armatorum multitudinem caperet, Xerxis
3 exemplo numerum copiarum iniit. Orto sole ad noctem agmina, sicut discripta erant, intravere vallum. Inde emissa occupaverant Mesopotamiae campos, equitum peditumque propemodum innumerabilis turba, maiorem quam pro numero speciem ferens. Persarum erant
4 centum milia, in quis eques XXX inplebat. Medi decem *milia* equitum, quinquaginta peditum habebant.
5 Barcanorum equitum duo milia fuere, armati bipen-

2 DC *Lauer*: DC **A**. 5 intenderat *Vindelinus*: intenderet **A**. expedito] expedita **P**. 6 fore] for•e **P**. 9 Heneti **I**: uineti **A**. 11 tulissent *Lauer*: tulisset **A**. 13 nuper *om.* **P** *m. pr.* 14 Cappadociam] capadociam **C**. 17 erant] erunt **BV**. 19 Babylona *Zumptius*: babylonam **A** 23 iniit *Lauer*: init **A**. Orto] or•to **P**. 24 discripta] descripta **B**. 29 decem *milia Kinchius*: *milia om.* **A**.

nibus levibusque scutis maxime cetrae speciem redden-
tibus, peditum decem milia equitum pari armatu
sequebantur. Armenii quadraginta *milia* miserant pedi- 6
tum additis septem milibus equitum. Hyrcani egre-
giorum *equitum*, ut inter illas gentes, sex milia ex-
pleverant additis equitibus mille Tapuris. Derbices 7
quadraginta peditum milia armaverant: pluribus aere
aut ferro praefixae hastae, quidam lignum igni dura-
verant. Hos quoque duo milia equitum ex eadem
gente comitata sunt. A Caspio mari octo milium 8
pedester exercitus venerat, ducenti equites. Cum iis
erant ignobiles aliae gentes: duo milia peditum, equi-
tum duplicem paraverant numerum. His copiis triginta 9
milia Graecorum mercede conducta egregiae iuventutis
adiecta. Nam Bactrianos et Sogdianos et Indos
ceterosque Rubri maris accolas, ignota etiam Persis
gentium nomina, festinatio prohibebat acciri. Nec 10
quicquam illi minus quam multitudo militum defuit.
5 Cuius tum universae aspectu admodum laetus pur-
puratis solita vanitate spem eius inflantibus conversus
ad Charidemum, Atheniensem belli peritum et ob
exilium infestum Alexandro — quippe Athenis iubente
eo fuerat expulsus —, percontari coepit, satisne ei
videretur instructus ad obterendum hostem. At ille 11
et suae sortis et regiae superbiae oblitus: 'Verum',
inquit, 'et tu forsitan audire nolis et ego, nisi nunc

---

1 cetrae] cet*rae **LPV**. 3 quadraginta *milia Lauer*: *milia om.* **A**. 4 egregiorum *equitum scripsi*: egregium **A**. 6 mille Tapuris. Derbices *Fossius*: militatura idem uicies **A**. 7 quadraginta *Lauer*: quadragena **A**. armaverant *Glareanus*: armati erant **A**. aere aut *D. Vossius*: herebant **A**. 8 hastae *Vindelinus*: astae **A**. 10 comitata *Lauer*: commitata **A**. milium **C**: milia **P**. 11 iis **P**: hiis **C**. 15 Sogdianos **I**: sogdi*anas **P**, socdianos **D**. 16 Persis *Eußner*: ipsi **A**. 17 Nec] ne **V**. 19 purpuratis] purpuratus **L**. 21 Atheniensem] adtheniensem **PV**. 22 Athenis] adthenis **P**. 23 expulsus] spulsus **P**. 25 sortis] fortis **P** *m. pr.* **V**. 26 nolis] nobis **P** *m. pr.*

12 dixero, alias nequiquam confitebor. Hic tanti appa-
ratus exercitus, haec tot gentium et totius Orientis
excita sedibus suis moles finitimis potest esse terri-
bilis: nitet purpura auroque, fulget armis et opulentia,
quantam, qui oculis non subiecere, animis concipere
13 non possunt. Sed Macedonum acies, torva sane et in-
culta, clipeis hastisque immobiles cuneos et conferta
robora virorum tegit. Ipsi phalangem vocant, peditum
stabile agmen: vir viro, armis arma conserta sunt.
Ad nutum monentis intenti sequi signa, ordines servare
14 didicerunt: quod imperatur, omnes exaudiunt. Obsi
stere, circumire, discurrere in cornu, mutare pugnam
15 non duces magis quam milites callent. Ac ne auri
argentique studio teneri putes, adhuc illa disciplina
paupertate magistra stetit: fatigatis humus cubile est,
cibus, quem occupati rapiunt, satiat, tempora somni
16 artiora quam noctis sunt. Iam Thessali equites et
Acarnanes Aetolique, invicta bello manus, fundis, credo,
et hastis igne duratis repellentur! Pari robore opus
est. In illa terra, quae hos genuit, auxilia quaerenda
sunt: argentum istud atque aurum ad conducendum
17 militem mitte'. Erat Dareo mite ac tractabile inge-
nium, nisi etiam naturam plerumque fortuna corrum-
peret. Itaque veritatis inpatiens hospitem ac supplicem,
tunc cum maxime utilia suadentem, abstrahi iussit ad
18 capitale supplicium. Ille ne tum quidem libertatis
oblitus: 'Habeo', inquit, 'paratum mortis meae ultorem:
expetet poenas consilii mei spreti is ipse, contra quem
tibi suasi. Tu quidem licentia regni tam subito

1 nequiquam *scripsi*: nequicquam **A**. 5 subiecere] sub icere **P**. 7 clipeis] clypeis **C**. immobiles] immomiles **V**. 8 tegit **I**: teget **A**. 10 signa] sagna **P** *m. pr.* 12 pugnam] *quae secuntur verba usque ad* § 19 vociferantem *nunc desunt fere omnia in* **V** *propter partem folii abscissam.* 16 rapiunt *scripsi*: parant **A**. 18 Aetolique] aetholique **A**. 19 hastis] astis **LP**. 23 naturam] maturam **P** *m. pr.* 27 inquit] inquid **P**. 28 is **P**: *om.* **C**.

mutatus documentum eris posteris, homines, cum se
permisere fortunae, etiam naturam dediscere'. Haec 19
vociferantem, quibus imperatum erat, iugulant. Sera
deinde paenitentia subiit regem, ac vera dixisse con-
fessus sepeliri eum iussit.

6 Thymondas erat, Mentoris filius, inpiger iuvenis: III
cui praeceptum est a rege, ut omnes peregrinos milites,
in quis plurimum habebat spei, a Pharnabazo acciperet,
opera eorum usurus in bello. Ipsi Pharnabazo tradit
imperium, quod antea Memnoni dederat.

Anxium de*inde* instantibus curis agitabant etiam 2
per somnum species imminentium rerum, sive illas
aegritudo, sive divinatio animi praesagientis accersiit.
Castra Alexandri magno ignis fulgore conlucere ei visa 3
sunt et paulo post Alexander adduci ad ipsum in eo
vestis habitu, quo ipse *factus rex* fuisset, equo deinde
per Babylona vectus subito cum ipso equo oculis esse
subductus. Ad haec vates varia interpretatione curam 4
distrinxerant: alii laetum id regi somnium esse dice-
bant, quod castra hostium arsissent, quod Alexandrum
deposita regia veste in Persico et vulgari habitu per-
ductum ad se vidisset, quidam non: augurabantur 5
quippe inlustria Macedonum castra visa fulgorem
Alexandro portendere: cui vel regnum Asiae occupare
fatum esse, haud ambigue *doce*ri, quoniam in eodem
habitu Dareus fuisset, cum appellatus est rex. Vetera 6

---

4 subiit **I**: subit **A**. 6 Thymondas *scripsi*: thimodes **A**. 7 est *om.* **P** *m. pr.* ut *om.* **P** *m. pr.* 8 Pharnabazo *Aldus*: farnabazo **A**. 9 Pharnabazo *Aldus*: farnabazo **A**. 10 Memnoni] memmoni **V**. 11 de*inde scripsi*: de **A**. 13 accersiit *scripsi*: accersit **A**. 16 *factus rex addidi.* fuisset] fuisse **B** *m. pr.* 17 Babylona *Zumptius*: babylonam **A** [babilonam **V**]. oculis] oculos **P** *m. pr.* 18 subductus *Modius*: subductum **A**. 22 ad se *Eußner*: esse **A**. 23 inlustria **P** *m. pr.* **B** *corr.*: industria **C**. 24 cui vel *scripsi*: quodue **A**. occupare fatum esse *Orellius*: occupare habuisset **A**. 25 ambigue *doce*ri *scripsi*: ambiguae rei **A**. 26 Dareus] dareu **P** *m. pr.* appellatus] apellatus **P**.

quoque omina, ut fere, sollicitudo revocaverat: recensebant enim Dareum in principio imperii vaginam acinacis Persicam iussisse mutari in eam formam, qua Graeci uterentur, protinusque Chaldaeos interpretatos, imperium Persarum ad eos transiturum, quorum arma
7 esset imitatus. Ceterum ipse et vatum responso, quod edebatur in vulgus, et specie, quae per somnum oblata erat, admodum laetus castra ad Euphraten moveri iubet.

8 Patrio more Persarum traditum est orto sole demum procedere. Die iam inlustri signum e tabernaculo regis bucina dabatur: super tabernaculum, unde ab omnibus conspici posset, imago solis crystallo inclusa fulgebat. Ordo autem agminis erat talis.
9 Ignis, quem ipsi sacrum et aeternum vocabant, argenteis altaribus praeferebatur. Magi proximi patrium carmen
10 canebant. Magos trecenti et sexaginta quinque iuvenes sequebantur puniceis amiculis velati, diebus totius anni pares numero: quippe Persis quoque in totidem
11 dies discriptus est annus. Currum deinde Iovi sacratum albentes vehebant equi: hos eximiae magnitudinis equus, quem Solis appellabant, sequebatur. Aureae virgae et albae vestes regentes equos adornabant.
12 Haud procul erant vehicula decem multo auro argen-
13 toque caelata. Sequebatur haec equitatus duodecim gentium variis armis et moribus. Proximi ibant, quos Persae Inmortales vocant, ad decem milia. Cultus

1 omina **B** *corr.*: omnia **A**. fere] fert **B** *corr.* 6 quod edebatur] quo debebatur **B** *m. pr.* 7 somnum] somnium **L**. 8 admodum] addomum **V**. Euphraten] heuphraten **P**. moveri *Freinshemius*: mouere **A**. 13 posset **I**: possit **A**. crystallo] cristallo **C**. 14 fulgebat] fulgebant **B** *m. pr.* autem] *quae secuntur verba usque ad* § 14 haec vero turba *nunc desunt fere omnia in* **V** *propter partem folii avolsam.* 16 patrium] patrum **P** *m. pr.* 17 Magos trecenti] mago fere centi **P** *m. pr.* 18 puniceis *Francinus*: punicis **A**. amiculis] amaculis **P** *m. pr.* 20 discriptus *Eußner*: descriptus **A**. 22 appellabant] apellabant **P**. 24 Haud] haut **P**.

opulentiae barbarae non alios magis honestabat: illi
aureos torques, illi vestem auro distinctam habebant
manicatasque tunicas gemmis etiam adornatas. Exiguo 14
intervallo, quos cognatos regis appellant, decem et
quinque milia hominum. Haec vero turba muliebriter
propemodum culta luxu magis quam decoris armis
conspicua erat. Doryphoroe vocabantur proximum his 15
agmen, soliti vestem excipere regalem. Hi currum
regis anteibant, quo ipse eminens vehebatur. Utrum- 16
que currus latus deorum simulacra ex auro argentoque
expressa decorabant: distinguebant internitentes gemmae
iugum, ex quo eminebant duo aurea simulacra cubitalia
avorum, alterum Nini, alterum Beli. Inter haec
aquilam auream pennas extendenti similem sacraverant.
8 Cultus regis inter omnia luxuria notabatur: purpureae 17
tunicae medium album intextum erat, pallam auro
distinctam aurei accipitres, velut rostris inter se concurrerent,
adornabant, ex zona aurea muliebriter cinctus 18
acinacem suspenderat, cui ex gemma vagina erat.
Cidarim Persae vocabant regium capitis insigne: hoc 19
caerulea fascia albo distincta circumibat. Currum 20
decem milia hastatorum sequebantur: hastas argento
exornatas, spiculo aureo praefixas gestabant. Dextra 21
laevaque regem ducenti ferme nobilissimi propinquorum
comitabantur. Horum agmen claudebatur triginta
milibus peditum, quos equi regis CCCC sequebantur.
Intervallo deinde unius stadii matrem Darei, Sisigam- 22

---

1 barbarae] barbareae **L**. 2 aureos] aurios **P** *m. pr.* 4 appellant] appellabant **L** *ex corr.* 7 Doryphoroe *Zumptius*: doriphorae **B**. vocabantur] uocabatur **P** *m. pr.* 11 expressa] expresa **P**. 13 avorum *Ieepius*: quorum **A**. alterum Nini, alterum Beli *Scaliger*: alterinalterutrum belli **A**. 14 pennas **I**: pinnas **A**. sacraverant] sacrauenerant **P**. 15 luxuria] luxoria **C**. 18 ex *Scheffer*: et **A**. cinctus *Vogel*: cincta **A**. 23 exornatas] et ornatas **P** *m. pr.* spiculo aureo praefixas *scripsi*: spiculo auro praefixa **P**, spicula auro praefixa **C**. 25 comitabantur] cobitabantur **V**. triginta milibus] $\overline{\text{xxx}}$ **B**, xxx **LV**, triginta **P**.

bim, currus vehebat, et in alio erat coniunx. Turba
feminarum reginas comitantium equis vectabatur.
23 Quindecim deinde, quas armamaxas appellabant, seque-
bantur: in his erant liberi regis et, quae educabant
eos, spadonumque grex, haud sane illis gentibus vilis.
24 Tum regiae paelices trecentae et sexaginta vehebantur,
et ipsae regali cultu ornatuque. Post quas pecuniam
regis sexcenti muli et trecenti cameli vehebant prae-
25 sidio sagittariorum prosequente. Propinquorum ami-
corumque coniuges huic agmini proximae lixarumque
et calonum greges vehebantur. Ultimi erant cum suis
quisque ducibus, qui cogerent agmen, leviter armati.
26 Contra si quis aciem Macedonum intueretur, dispar
facies erat equis virisque non auro, non discolori veste,
27 sed ferro atque aere fulgentibus: agmen et stare para-
tum et sequi, nec turba nec sarcinis praegrave, inten-
tum ad ducis non signum modo, sed etiam nutum.
Et castris locus et exercitui commeatus suppetebant.
28 Ergo Alexandro in acie miles non defuit, Dareus,
tantae multitudinis rex, loci, in quo pugnavit, angustiis
redactus est ad paucitatem, quam in hoste contempserat.
IV Interea Alexander Sabistamene Cappadociae prae- 9
posito *Ciliciam* petens cum omnibus copiis *in* regionem,
quae Castra Cyri appellatur, pervenerat: stativa illic
habuerat Cyrus, cum adversus Croesum in Lydiam
2 duceret. Aberat ea regio quinquaginta stadia ab aditu,
quo Ciliciam intramus: Pylas incolae dicunt artissimas

1 vehebat | uehebant P *m. pr.* coniunx *Merula*: coniux A. 3 armamaxas *Francinus*: armanaxas A. 4 quae P: qui C. educabant B *m. sec.*: ducabant B *m. pr.* L *corr.*, ducebant L *m. pr.*, educebant P *m. pr.* V *in ras.* 5 haud | aut P *m. pr.* 6 Tum *Merula*: tunc A. 7 ipsae *Vindelinus*: ipsi A. 10 proximae *Vindelinus*: proxime A. 14 facies *Scheffer*: acies A. 22 Sabistamene *scripsi*: abhistamene A. Cappadociae | capadociae C. 23 *Ciliciam* *Giunta*: eciam A. *in* regionem *Aldus*: *in om.* A 26 stadia | studia P. 27 Ciliciam *Zarotus*: cilitiam P, cyliciam C. Pylas *Aldus*: pilas A.

fauces munimenta, quae manu ponimus, naturali situ
imitantes. Igitur Arsames, qui Ciliciae praeerat, re- 3
putans, quid initio belli Memno suasisset, quondam
salubre consilium sero exequi statuit: igni ferroque
Ciliciam vastat, ut hosti solitudinem faciat, quidquid
usui potest esse, corrumpit sterile ac nudum solum,
quod tueri nequibat, relicturus Sed longe utilius fuit 4
angustias aditus, qui Ciliciam aperit, valido occupare
praesidio iugumque opportune itineri imminens ob-
tinere, unde inultus subeuntem hostem aut prohibere
aut opprimere potuisset: nunc paucis, qui callibus 5
praesiderent, relictis retro ipse concessit, populator
terrae, quam a populationibus vindicare debebat. Ergo
qui relicti erant, proditos se rati ne conspectum qui-
dem hostis sustinere valuerunt, cum vel pauciores
10 locum obtinere potuissent. Namque perpetuo iugo 6
montis asperi ac praerupti Cilicia includitur: quod
cum a mari adsurgat, velut sinu quodam flexuque
curvatum rursus altero cornu in diversum litus ex-
currit. Per hoc dorsum, qua maxime introrsus mari 7
cedit, asperi tres aditus et perangusti sunt, quorum
uno Cilicia intranda est. Campestris eadem, qua 8
vergit ad mare, planitiem eius crebris distinguentibus
rivis: Pyramus et Cydnus, incliti amnes, *inter*fluunt.
Cydnus non spatio aquarum, sed liquore memorabilis:
quippe leni tractu e fontibus labens puro solo ex-
cipitur, nec torrentes incurrunt, qui placide manantis
alveum turbent. Itaque incorruptus idemque frigi- 9
dissimus, quippe multa riparum amoenitate inumbratus,
ubique fontibus suis similis in mare evadit. Multa in 10
ea regione monumenta vulgata carminibus vetustas

2 imitantes *Eußner*: imitante **A**. 3 quondam] et quondam **B** *m. pr.* 4 statuit] stauit **V**. 9 opportune *Aldus*: oportune **A**. 13 debebat] debebant **C**. 14 ne] nec **C**. 17 Cilicia] cylicia **L**. 19 rursus] russus **C**. cornu] curnu **C**. 20 qua] quo **P** *m. pr.* 24 Pyramus] piramus **P**. incliti] inclyti **P** *inter*fluunt *scripsi*: fluunt **A**.

exederat: monstrabantur urbium sedes Lyrnesi et Thebes, Typhonis quoque specus et Corycium nemus, ubi crocum gignitur, ceteraque, in quibus nihil praeter famam duraverat.

11 Alexander fauces iugi, quae Pylae appellantur, intravit. Contemplatus locorum situm non alias magis **11**
dicitur admiratus esse felicitatem suam: obrui potuisse vel saxis confitebatur, si fuissent, qui *in* subeuntes
12 propellerent. Iter vix quaternos capiebat armatos: dorsum montis imminebat viae non angustae modo, sed plerumque praeruptae crebris oberrantibus rivis,
13 qui ex radicibus montium manant. Thracas tamen leviter armatos praecedere iusserat scrutarique calles, ne occultus hostis in subeuntes erumperet. Sagittariorum quoque manus occupaverat iugum: intentos arcus habebant moniti, non iter ipsos inire, sed proelium.
14 Hoc modo agmen pervenit ad urbem Tarson, cui tum maxime Persae subiciebant ignem, ne opulentum oppi-
15 dum hostis invaderet. At ille Parmenione ad inhibendum incendium cum expedita manu praemisso, postquam barbaros adventu suorum fugatos esse cognovit, urbem a se conservatam intrat.

V Mediam Cydnus amnis, de quo paulo ante dictum **12**
est, interfluit, et tunc aestas erat, cuius calor non aliam magis quam Ciliciae oram vapore solis accendit, et
2 diei fervidissimum tempus esse coeperat. Pulvere simul ac sudore perfusum regem invitavit liquor fluminis, ut calidum adhuc corpus ablueret: itaque veste deposita in conspectu agminis — decorum quoque futurum ratus, si ostendisset suis levi et parabili cultu corporis

1 Lyrnesi **P**: lirnesi **C**. 2 Typhonis *Modius*: thipontis **A**. Corycium *Aldus*: corytium **A** [coruitium **V**]. 5 quae *Merula*: quod **A**. 8 *in* subeuntes *Giunta*: *in om.* **A**. 12 Thracas] trachas **C**. 17 Tarson **I**: tharson **A**. 18 oppidum **I**: opidum **A**. 19 Parmenione **I**: permenione **A**. 26 esse coeperat *Orellius*: exceperat **A**. 30 ratus] raptus **B** *m. pr.*

se esse contentum — descendit in flumen. Vixque 3
ingressi subito horrore artus rigere coeperunt, pallor
deinde suffusus est et totum propemodum corpus vitalis
calor liquit. Expiranti similem ministri manu excipiunt 4
nec satis compotem mentis in tabernaculum deferunt.
Ingens sollicitudo et paene iam luctus in castris erat:
flentes querebantur in tanto impetu cursuque rerum 5
omnis aetatis ac memoriae clarissimum regem non in
acie saltem, non ab hoste deiectum, sed abluentem
aqua corpus ereptum esse et extinctum. Instare Dareum 6
victorem, antequam vidisset hostem. Sibi easdem terras,
quas victoria peragrassent, repetendas: omnia aut ipsos
aut hostes populatos. Per vastas solitudines, etiam si
nemo insequi velit, euntes fame atque inopia debellari
posse. Quem signum daturum fugientibus? quem au- 7
surum Alexandro succedere? Iam ut ad Hellespontum
fuga penetrarent, classem, qua transeant, quem prae-
paraturum? Rursus in ipsum regem misericordia versa 8
illum florem iuventae, illam vim animi, eundem regem
et commilitonem divelli a se et abrumpi inmemores
13 sui querebantur. Inter haec liberius meare spiritus 9
coeperat, adlevaratque rex oculos et paulatim redeunte
animo circumstantes amicos agnoverat, laxataque vis
morbi ob hoc solum videbatur, quia magnitudinem
mali sentiebat. Animi autem aegritudo corpus urgebat: 10
quippe Dareum quinto die in Cilicia fore nuntiabatur.
Vinctum ergo se tradi et tantam victoriam eripi sibi
ex manibus obscuraque et ignobili morte in taber-
naculo extingui se querebatur. Admissisque amicis 11
pariter ac medicis: 'In quo me', inquit, 'articulo rerum
mearum fortuna deprehenderit, cernitis. Strepitum

1 contentum] contemptum **L**. 9 deiectum] iectum **P**. 10 ereptum] eruptum **P** *m. pr.*, er*eptum **L**. 18 Rursus] russus **B** *m. pr.* **V**. misericordia] misericordiam **V**. 20 commilitonem] commitonem **P** *m. pr.* 22 adlevaratque *Meiser*: adleuabatque **A**. 24 ob hoc *Iunius*: ad hoc **A**. 26 Cilicia] cilitia **P**, cilia **L** *m. pr.*

hostilium armorum exaudire mihi videor et, qui ultro
12 intuli bellum, iam provocor. Dareus ergo cum tam
superbas litteras scriberet, fortunam meam in consilio
habuit, sed nequiquam, si mihi arbitrio meo curari
13 licet. Lenta remedia et segnes medicos non expectant
tempora mea: vel mori strenue quam tarde convalescere
mihi melius est. Proinde, si quid opis, si quid artis
in medicis est, sciant me non tam mortis quam belli
14 remedium quaerere'. Ingentem omnibus incusserat
curam tam praeceps temeritas eius. Ergo pro se quis-
que precari coepere, ne festinatione periculum augeret,
15 sed esset in potestate medentium: inexperta remedia
haud iniuria ipsis esse suspecta, cum ad perniciem eius
16 etiam a latere ipsius pecunia sollicitaret hostis. Quippe
Dareus mille talenta interfectori Alexandri daturum se
pronuntiari iusserat. Itaque ne ausurum quidem quem-
quam arbitrabantur experiri remedium, quod propter
novitatem posset esse suspectum.

VI Erat inter nobiles medicos ex Macedonia regem **14**
secutos Philippus, natione Acarnan, fidus admodum
regi: puero comes et custos salutis datus non ut regem
modo, sed etiam ut alumnum eximia caritate diligebat.
2 Is non praeceps se, sed strenuum remedium adferre
tantamque vim morbi potione medicata levaturum esse
promisit. Nulli promissum eius placebat praeter ipsum,
3 cuius periculo pollicebatur. Omnia quippe facilius
quam moram perpeti poterat: arma et acies in oculis
erant, et victoriam in eo positam esse arbitrabatur, si
tantum ante signa stare potuisset, id ipsum, quod post
diem tertium medicamentum sumpturus esset — ita
4 enim medicus praedixerat — aegre ferens. Inter haec
a Parmenione, fidissimo purpuratorum, litteras accipit,

13 haud] aut **P** *m. pr.* 18 posset] possit **P**. 20 secutos *Meiser*: secutus **A**. Acarnan *Giunta*: arcanan **A**. 24 tantamque] tamtamque **P** 32 Parmenione] permenione **V**, permenione **L**.

quibus ei denuntiabat, ne salutem suam Philippo com-
mitteret: mille talentis a Dareo et spe nuptiarum
sororis eius esse corruptum. Ingentem animo solli- 5
citudinem litterae incusserant, et, quidquid in utram-
que partem aut metus aut spes subiecerat, secreta
aestimatione pensabat. 'Bibere perseverem? ut, si 6
venenum datum fuerit, ne inmerito quidem, quidquid
acciderit, evenisse videatur? Damnem medici fidem?
in tabernaculo ergo me opprimi patiar? At satius est
alieno me mori scelere quam metu nostro'. Diu animo 7
in diversa versato nulli, quid scriptum esset, enuntiat
epistulamque sigillo anuli sui inpresso pulvino, cui in-
15 cubabat, subicit. Inter has cogitationes biduo ab- 8
sumpto inluxit a medico destinatus dies, et ille cum
poculo, in quo medicamentum diluerat, intravit. Quo 9
viso Alexander levato corpore in cubili epistulam a
Parmenione missam sinistra manu tenens accipit po-
culum et haurit interritus: tum epistulam legere
Philippum iubet nec a vultu legentis movit oculos,
ratus, aliquas conscientiae notas in ipso ore posse de-
prehendere. Ille epistula perlecta plus indignationis 10
quam pavoris ostendit proiectisque amiculo et litteris
ante lectum: 'Rex', inquit, 'semper quidem spiritus
meus ex te pependit, sed nunc vere arbitror sacro et
venerabili ore trahi tuo. Crimen parricidii, quod mihi 11
obiectum est, tua salus diluet: servatus a me vitam
mihi dederis. Oro quaesoque, omisso metu patere
medicamentum concipi venis: laxa paulisper animum,
quem intempestiva sollicitudine amici sane fideles, sed
moleste seduli turbant'. Non securum modo haec vox,
sed etiam laetum regem ac plenum bonae spei fecit.

---

1 committeret] commiteret **P**. 3 sollicitudinem] sollucitudinem **V**. 8 acciderit] accideret **LV**, accidere **P**. 12 incubabat] incumbebat **B**. 13 subicit *scripsi*: subiecit **A**. 16 cubili **I**: cubile **A**. 18 haurit] aurit **P**. 25 trahi tuo *Meiser*: trahitur **A**. 27 dederis] *om.* **P** *m. pr.* omisso **P**: amisso **C**.

12 Itaque: 'Si di', inquit, 'Philippe, tibi permisissent, quo
maxime modo velles, animum experiri meum, alio pro-
fecto voluisses, sed certiore, quam expertus es, ne op-
13 tasses quidem: hac epistula accepta tamen, quod dilueras,
bibi. Et nunc crede me non minus pro tua fide quam
pro mea salute esse sollicitum'. Haec elocutus dextram
14 Philippo offert. Ceterum tanta vis medicamenti fuit, **16**
ut, quae secuta sunt, criminationem Parmenionis adiu-
verint: interclusus spiritus arte meabat. Nec Philippus
quicquam inexpertum omisit: ille fomenta corpori ad-
movit, ille torpentem nunc cibo, nunc vini odore
15 excitavit. Atque ut primum mentis compotem esse
sensit, modo matris sororumque, modo tantae victoriae
16 adpropinquantis admonere non destitit. Ut vero medi-
camentum se diffudit in venas et sensim toto corpore
salubritas percipi potuit, primum animus vigorem suum,
deinde corpus quoque expectatione maturius recuperavit:
quippe post tertium diem, quam in hoc statu fuerat,
17 in conspectum militum venit. Nec avidius ipsum regem
quam Philippum intuebatur exercitus: pro se quisque
dextram eius amplexi grates habebant velut praesenti
deo. Namque haud facile dictu est, praeter ingenitam
illi genti erga reges suos venerationem quantum huius
utique regis vel admiratione dediti ei fuerint vel cari-
18 tate flagraverint. Iam primum nihil sine divina ope
adgredi videbatur: nam cum praesto esset ubique for-
19 tuna, et temeritas in gloriam cesserat. Aetas quoque vix
tantis matura rebus, sed abunde sufficiens omnia eius
opera honestabat. Et quae leviora haberi solent ple-

2 maxime modo **P**: modo maxime **C**. profecto **I**: profectum **A**. 6 elocutus **P**: locutus **C**. 11 cibo *scripsi*: cibi **A**. 14 medicamentum | mecamentum **P** *m. pr.* 16 percipi | perci **P** *m. pr.* vigorem | victorem **P**, *ut videtur*, *m. pr.* 22 dictu | dictum **LPV**. 24 admiratione | admirationi **C**. dediti ei | deditei **V**. 25 sine | sane **B** *m. pr.* 26 fortuna, et temeritas *Novak*: fortunae temeritas **A**. 27 Aetas | aestas **V**. 28 matura | natura **V**. abunde | habunde **P** 29 honestabat | hostebat **P** *m. pr.*

rumque, militari gratiora vulgo sunt, exercitatio cor-
poris inter ipsos, cultus habitusque paulum a privato
abhorrens, militaris vigor: quis ille vel ingenii dotibus 20
vel animi artibus, ut pariter carus ac venerandus esset,
effecerat.

17 At Dareus nuntio de adversa valitudine eius accepto VII
celeritate, quantam capere tam grave agmen poterat,
ad Euphraten contendit iunctoque eo pontibus quinque
tamen diebus traiecit exercitum Ciliciam occupare festi-
nans. Iam Alexander viribus corporis receptis ad urbem 2
Solos pervenerat: cuius potitus ducentis talentis multae
nomine exactis arci praesidium militum inposuit. Vota 3
deinde pro salute suscepta per ludum atque otium
reddens ostendit, quanta fiducia barbaros sperneret:
quippe Aesculapio et Minervae ludos celebravit. Spec- 4
tanti nuntius laetus adfertur Halicarnaso Persas acie
a suis esse superatos, Myndios quoque et Caunios et
pleraque tractus eius suae facta dicionis. Igitur edito 5
spectaculo ludicro castrisque motis et Pyramo amne
ponte iuncto ad urbem Mallum pervenit, inde alteris
castris ad oppidum Castabalum. Ibi Parmenio regi 6
occurrit: praemiserat ad explorandum iter saltus, per
quem ad urbem Isson nomine penetrandum erat. At- 7
que ille angustiis eius occupatis et praesidio modico
relicto Isson quoque desertam a barbaris ceperat. Inde
progressus deturbatis, qui interiora montium obside-
bant, praesidiis cuncta firmavit occupatoque itinere,
sicut paulo ante dictum est, idem et auctor et nuntius
venit. Isson deinde rex copias admovit. Ubi consilio 8
habito, utrumne ultra progrediendum foret, an ibi

1 militari **P** *m. pr.*: in re militari **C**. 3 abhorrens] aborrens **P**. 4 venerandus *Lauer*: verecundus **A**. 8 Euphraten *Snakenburgius*: eufraten **A**. 9 occupare] ocupare **V**. 11 Solos] solus **P** *m. pr.* **V**, solas **L**. 15 Aesculapio] sculapio **B** *m. pr.* 16 Halicarnaso *scripsi*: alicarnaso **A**. 19 Pyramo] piramo **P**. 21 Castabalum *Frobenius*: castabulum **A**. 25 ceperat] coeperat **P**. 29 consilio *om.* **B** *m. pr.* **L** *m. pr.* 30 habito] abito **L**. utrumne] ut ni** **P**.

opperiendi essent novi milites, quos ex Macedonia ad-
ventare constabat, Parmenio non alium locum proelio
9 aptiorem esse censebat. Quippe illic utriusque regis
copias numero futuras pares, cum angustiae multi-
tudinem non caperent: planitiem ipsis camposque esse
vitandos, ubi circumiri, ubi ancipiti acie opprimi pos-
sent. Timere, ne non virtute hostium, sed lassitudine
sua vincerentur: Persas recentes subinde successuros,
10 si laxius stare potuissent. Facile ratio tam salubris
consilii accepta est. Itaque inter angustias saltus hos-
tem opperiri statuit.
11 Erat in exercitu regis Sisines Perses: quondam a **18**
praetore Aegypti missus ad Philippum donisque et
omni honore cultus exilium patria sede mutaverat,
secutus deinde in Asiam Alexandrum inter fideles so-
12 cios habebatur. Huic epistulam Cretensis miles obsig-
natam anulo, cuius signum haud sane notum erat,
tradidit. Nabarzanes, praetor Darei, miserat eam horta-
baturque Sisinem, ut dignum aliquid nobilitate atque
moribus suis ederet: magno id ei apud regem honori
13 fore. Has litteras Sisines, utpote innoxius, ad Alexan-
drum saepe deferre temptavit, sed cum tot curis ap-
paratuque belli regem videret urgueri, aptius subinde
tempus expectans suspicionem initi scelesti consilii
14 praebuit. Namque epistula, priusquam ei redderetur,
in manus Alexandri pervenerat, lectamque eam et ignoti
anuli sigillo inpresso Sisini dari iusserat ad aestimandam
15 fidem barbari. Qui quia per conplures dies non adierat
regem, scelesto consilio eam visus est suppressisse et
in agmine a Cretensibus haud dubie iussu regis occisus.

1 opperiendi **C**: opperiundi **P** *m. pr.* 6 ancipiti] anti-
cipiti **P**. possent **I**: possint **A**. 12 Sisines *Lauer*: sisenes **A**.
13 Aegypti] aegipti **P**. 17 anulo] a nullo **P** *m. pr.* haud]
haut **P** *m. pr.* 18 Nabarzanes **P**: nabarzanas **C**. 19 Sisinem
Lauer: sisenem **A**. 20 maioribus *Acidalius*: moribus **A**. 21 Si-
sines *Lauer*: sisenes **A**. 27 anuli] anilii **P**, anulli **V** Si-
sini *Lauer*: siseni **A**.

19 Iamque Graeci milites, quos Thymondas a Pharna- VIII
bazo acceperat, praecipua spes et propemodum unica,
ad Dareum pervenerant. Hi magnopere suadebant, ut 2
retro abiret spatiososque Mesopotamiae campos repe-
teret: si id consilium damnaret, at ille divideret saltem
innumerabiles copias neu sub unum fortunae ictum
totas vires regni cadere pateretur. Minus hoc regi 3
quam purpuratis eius displicebat: ancipitem fidem et
mercede venalem proditioni imminere et dividi non ob
aliud copias velle, quam ut ipsi in diversa digressi,
si quid commissum esset, traderent Alexandro: nihil 4
tutius fore quam circumdatos eos exercitu toto obrui
telis, documentum non inultae perfidiae futuros. At 5
Dareus, ut erat sanctus ac mitis, se vero tantum faci-
nus negat esse facturum, ut suam secutos fidem, suos
milites iubeat trucidari: quem deinde amplius nationum
exterarum salutem suam crediturum sibi, si tot mili-
tum sanguine inbuisset manus? Neminem stolidum 6
consilium capite luere debere: defuturos enim, qui
suaderent, si suasisse periculosum esset. Denique ipsos
cotidie ad se advocari in consilium variasque sententias
dicere, nec tamen melioris fidei haberi, qui prudentius
suaserit. Itaque Graecis nuntiari iubet, ipsum quidem 7
benivolentiae illorum gratias agere, ceterum, si retro
ire pergat, haud dubie regnum hostibus traditurum:
fama bella stare et eum, qui recedat, fugere credi.
Trahendi vero belli vix ullam esse rationem: tantae 8
enim multitudini, utique cum iam hiems instaret, in
regione vasta et invicem a suis atque hoste vexata

---

1 Thymondas *scripsi*: thimodes **A**. Pharnabazo *Aldus*: barnabazo **A**. 3 Hi *Lauer*: hii **A**. 4 abiret] habiret **P**. Mesopotamiae] mesotamiae **C**. 5 saltem] saltim **C**. 7 pateretur] putaretur **B** *m. pr.* 9 proditioni *Bentleius*: proditionem **A**. 12 circumdatos] circumdotos **P** *m. pr.* 19 defuturos] defuturus **P** *m. pr.* 20 periculosum] periculum **L** *m. pr.* 21 ad se] a se **P**. 23 nuntiari **I**: nuntiare **A**. 27 ullam] ullum **B** *m. pr.* 28 hiems **I**: hiemps **C**, hiaepms **P**.

9 non suffectura alimenta. Ne dividi quidem copias
posse servato more maiorum, qui universas vires dis-
10 crimini bellorum semper obtulerint. Et, hercule, ter-
ribilem antea regem et absentia sua ad vanam fiduciam
elatum, postquam adventare se senserit, cautum pro
temerario factum delituisse inter angustias saltus ritu
ignobilium ferarum, quae strepitu praetereuntium audito
11 silvarum latebris se occulerent. Iam etiam valitudinis
simulatione frustrari suos milites. Sed non amplius
ipsum esse passurum detrectare certamen: in illo specu,
in quem pavidi recessissent, oppressurum esse cunc-
12 tantes. Haec magnificentius iactata quam verius. Cete- **20**
rum pecunia omni rerumque pretiosissimis Damascum
Syriae cum modico praesidio militum missis reliquas
copias in Ciliciam duxit insequentibus more patrio
agmen coniuge ac matre. Virgines quoque cum parvo
filio comitabantur patrem.

13 Forte eadem nocte et Alexander ad fauces, quibus
Syria aditur, et Dareus ad eum locum, quem Amani-
14 cas Pylas vocant, pervenit. Nec dubitavere Persae,
quin Isso relicta, quam ceperant, Macedones fugerent:
nam etiam saucii quidam et invalidi, qui agmen non
15 poterant persequi, excepti erant. Quos omnis instinctu
purpuratorum barbara feritate saevientium praecisis
adustisque manibus circumduci, ut copias suas nosce-
rent, satisque omnibus spectatis nuntiare, quae vidissent,
16 regi suo iussit. Motis ergo castris superat Pinarum
amnem in tergis, ut credebat, fugientium haesurus.
At illi, quorum amputaverat manus, ad castra Macedo- **21**
num penetrant Dareum, quanto maximo cursu posset,
17 sequi nuntiantes. Vix fides habebatur: itaque specu-

6 delituisse **I**: dilituisse **A**. 8 occulerent *Acidalius*: occulerint **A**. 10 detrectare **I**: detractare **A**. certamen] certamini **B** *m. pr.* 15 Ciliciam] ciliam **V** 18 et *om* **P**. 20 Pylas *Merula*: pilas **A**. 21 Isso *Aldus*: isson **A**. ceperant] coeperant **BP**. 22 saucii] sautii **B** *m. pr.*, sauni **LV**. 24 saevientium] seuenientium **V**.

latores mari in eas regiones praemissos explorare iubet, ipse adesset, an praefectorum aliquis speciem praebuisset universi venientis exercitus. Sed dum 18
speculatores reverterentur, procul ingens multitudo conspecta est. Ignes deinde totis campis conlucere coeperunt, omniaque velut continenti incendio ardere visa, cum incondita multitudo maxime propter iumenta laxius tenderet. Itaque eo ipso loco metari suos cas- 19
tra iusserat, laetus — quod omni expetierat voto — in illis potissimum angustiis decernendum fore. Cete- 20
rum, ut solet fieri, cum ultimi discriminis tempus adventat, in sollicitudinem versa fiducia est. Illam ipsam fortunam, qua adspirante res tam prospere gesserat, verebatur nec iniuria ex his, quae tribuisset sibi, quamque mutabilis esset, reputabat: unam superesse noctem, quae tanti discriminis moraretur eventum. Rursus occurrebat, maiora periculis praemia et, sicut 21
dubium esset, an vinceret, ita illud utique certum esse, honeste et cum magna laude moriturum. Itaque cor- 22
pora milites curare iussit ac deinde tertia vigilia instructos et armatos esse: ipse in iugum editi montis escendit multisque conlucentibus facibus patrio more sacrificium dis praesidibus loci fecit. Iamque tertium, 23
sicut praeceptum erat, signum tuba miles acceperat itineri simul paratus ac proelio, strenueque iussi procedere oriente luce pervenerunt ad angustias, quas occupare decreverant. Dareum XXX inde stadia abesse 24
praemissi indicabant. Tunc consistere agmen iubet armisque ipse sumptis aciem ordinat.

22 Dareo adventum hostium pavidi agrestes nuntiaverunt vix credenti occurrere etiam, quos ut fugientes

---

1 mari in eas *Meiser*: maritimas **A**. 3 venientis] uenientes **P**. dum *scripsi*: cum **A**. 6 velut] velud **P**. 10 angustiis] angustias **P** *m. pr.* 12 sollicitudinem] solicitudinem **V**, solitudinem **P**. 13 fortunam] fortuna **P**. 17 Rursus] russus **B**. 18 vinceret] unceret **V**. illud] ilud **P**. 21 montis] montes **P**. 25 itineri *Lauer*: itinere **A**. 28 praemissi] praemissa **P** *m. pr.*

25 sequebatur. *Invadebat* ergo non mediocris omnium
animos formido — quippe itineri *quam* proelio aptiores
erant —, raptimque arma capiebant. Sed ipsa festi-
natio discurrentium suosque ad arma vocantium maiorem
26 metum incussit: alii in iugum montis evaserant, ut
hostium agmen inde prospicerent, equos plerique frena-
bant. Discors exercitus nec ad unum intentus impe-
27 rium vario tumultu cuncta turbaverat. Dareus initio
iugum montis cum parte copiarum occupare statuit,
et a fronte et a tergo circumiturus hostem, a mari
quoque, quo dextrum eius cornu tegebatur, alios
28 obiecturus, ut undique urgueret. Praeter haec viginti
milia praemissa cum sagittariorum manu Pinarum
amnem, qui duo agmina interfluebat, transire et obi-
cere sese Macedonum copiis iusserat: si id praestare
non possent, retrocedere in montes et occulte circum
29 ire ultimos hostium. Ceterum destinata salubriter
omni ratione potentior fortuna discussit: quippe alii
30 prae metu imperium exequi non audebant, alii frustra
exequebantur, quia, ubi partes labant, summa turbatur.
IX Acies autem hoc modo stetit. Nabarzanes equitatu **23**
dextrum cornu tuebatur additis funditorum sagittario
2 rumque viginti fere milibus. In eodem Thymondas
erat Graecis peditibus mercede conductis, triginta mili-
bus, praepositus. Hoc erat haud dubie robur exer-
3 citus, par Macedonicae phalangi acies. In laevo cornu
Aristomedes Thessalus XX *milia* barbarorum peditum
habebat. In subsidiis pugnacissimas locaverat gentes.
4 Ipsum regem in eodem cornu dimicaturum tria milia
delectorum equitum, adsueta corporis custodia, et pede-

1 *Invadebat* ergo *scripsi*: ergo **A**. 2 animos *scripsi*: animo **A**. *quam* proelio **I**: proelio **A**. 6 frenabant] frenebant **C**. 13 manu] manus **V**. 21 Nabarzanes **I**: nabarzanas **C**, nabarzenes **P** *m pr.* 23 Thymondas *scripsi*: thymodes **P**, thimodes **C**. 25 Hoc *Lauer*: haec **A**. dubie *Modius*: dubium **A**. 26 Macedonicae] madonicae **P**. 27 Aristomedes *Vindelinus*: aristomedis **A** xx *milia* **I**: xx **A**.

stris acies, quadraginta milia sequebantur, Hyrcani 5
deinde Medique equites, his proximi ceterarum gentium
ultra eos dextra laevaque dispositi. Hoc agmen, sicut
dictum est, instructum VI milia iaculatorum funditorumque antecedebant. Quidquid in illis angustiis adiri 6
poterat, inpleverant copiae, cornuaque hinc ab iugo,
illinc a mari stabant, uxorem matremque regis et alium
feminarum gregem in medium agmen acceperant.

24 Alexander phalangem, qua nihil apud Macedonas 7
validius erat, in fronte constituit. Dextrum cornu Nicanor, Parmenionis filius, tuebatur: huic proximi stabant Coenos et Perdiccas et Meleager *et* Ptolomaeus
et Amyntas, sui quisque agminis duces. In laevo, 8
quod ad mare pertinebat, Craterus et Parmenio erant,
sed Craterus Parmenioni parere iussus. Equites ab
utroque cornu locati: dextrum Macedones Thessalis
adiunctis, laevum Peloponnesii tuebantur. Ante hanc 9
aciem posuerat funditorum manum sagittariis admixtis.
Thraces quoque et Cretenses ante agmen ibant, et ipsi
leviter armati. At iis, qui praemissi ab Dareo iugum 10
montis insederant, Agrianos opposuit ex Thraecia nuper
advectos. Parmenioni autem praeceperat, ut, quantum
posset, agmen ad mare extenderet, quo longius abesset
acies montibus, quos occupaverant barbari. At illi 11
neque obstare venientibus nec circumire praetergressos
ausi funditorum maxime aspectu territi profugerant,
eaque res Alexandro tutum agminis latus, quod ne
superne incesseretur, timuerat, praestitit. XXX et duo 12

---

4 VI milia **P** [$\overline{\text{vi}}$]: VI **C**. 9 qua **I**: quo **A**. 11 Parmenionis **P**: permenionis **C**. 12 Coenos *Aldus*: cenos **A**. Meleager *Lauer*: moeleager **A**. *et add.* **I**. Ptolomaeus *scripsi*: ptholomeus **A**. 13 Amyntas **P**: amintas **C**. 14 ad] a **L**. Craterus] creterus **P** *m. pr.* 15 Parmenioni] permenioni **B**. 17 adiunctis *Aldus*: adiuncti **A**. Peloponnesii *Heinsius*: peloponensi **A**. 20 iis *Vindelinus*: his **C**, *is **P** [*sed* h *non erasum*]. 21 Thraecia *Stangl*: graecia **C**, graetia **P**. 23 posset *om.* **L** *m. pr.* **P** 25 venientibus **I**: uenientis **C**, uenienti* **P**. 26 funditorum] fundatorum **P** *m. pr.*

armatorum ordines ibant: neque enim latius extendi
aciem patiebantur angustiae. Paulatim deinde laxare
semet sinus montium et maius spatium aperire coepe-
rant, ita ut non pedes solum pluribus *in* ordinem in-
cedere, sed etiam lateribus circumfundi posset equitatus.
X Iam in conspectu, sed extra teli iactum utraque **25**
acies erat, cum priores Persae inconditum et trucem
2 sustulere clamorem. Redditur et a Macedonibus, maior
exercitus numero, iugis montium vastisque saltibus
repercussus: quippe semper circumiecta nemora petrae-
que, quantamcumque accepere vocem, multiplicato sono
3 referunt. Alexander ante prima signa ibat identidem
manu suos inhibens, ne suspensi acrius ob nimiam
festinationem concitato spiritu capesserent proelium.
4 Cumque agmini obequitaret, varia oratione, ut cuius-
que animis aptum erat, milites adloquebatur. Mace-
dones, tot bellorum in Europa victores, ad subigendam
Asiam atque ultima Orientis non ipsius magis quam
suo ductu profecti, inveteratae virtutis admonebantur:
5 illos terrarum orbis liberatores emensosque olim Her-
culis et Liberi patris terminos non Persis modo, sed
etiam omnibus gentibus inposituros iugum. Macedo-
num provincias Bactra et Indos fore. Minima esse,
6 quae nunc intuerentur, sed omnia victoria aperiri. Non
in praeruptis petris Illyriorum et Thraciae saxis ste-
rilem laborem fore, spolia totius Orientis offerri. Vix
gladio futurum opus: totam aciem suo pavore fluc-
7 tuantem umbonibus posse propelli. Victor ad haec
Atheniensium Philippus pater invocabatur, domitaeque
nuper Boeotiae et urbis in ea nobilissimae ad solum

3 semet *scripsi*: se et **A**. 4 *in* ordinem *scripsi*: ordine **A**. 6 iactum | iam tum **C**. 7 priores *Lauer*: prioris **A**. 11 quantamcumque | quantumcumque **C**. accepere **I**: accipere **A**. 13 manu | manu∗ **P** 15 varia | vari **P** *m. pr.* cuiusque | cuiuscumque **V**. 17 Europa | eupora **L** *m. pr.*, europ∗a **P**. 20 liberatores | libecatores **V**. 24 victoria aperiri **P** *m. pr.*: uictori aperiri **C**. 25 Illyriorum | illiriorum **C**. 26 totius | tocius **PV**. Vix | *ab hoc verbo* **F** *incipit*. 30 Boeotiae | boetiae **C**. urbis **I**: urbes **A**

dirutae species repraesentabatur animis. Iam Granicum
amnem, iam tot urbes aut expugnatas aut in fidem
acceptas omniaque, quae post tergum erant, strata et
pedibus ipsorum subiecta memorabat. Cum adierat 8
Graecos, admonebat ab his gentibus inlata Graeciae
bella Darei prius, deinde Xerxis insolentia, aquam ipsos
terramque poscentium, ut neque fontium haustum nec
solitos cibos relinquerent deditis. Ab his templa ruinis 9
et ignibus esse deleta, urbes eorum expugnatas, foedera
divini humanique iuris violata referebat. Illyrios vero
et Thracas rapto vivere adsuetos aciem hostium auro
purpuraque fulgentem intueri iubebat, praedam, non
arma gestantem: irent et inbellibus feminis aurum viri 10
eriperent, aspera montium suorum iuga nudasque calles
et perpetuo rigentes gelu divitibus Persarum campis
agrisque mutarent.

26 Iam ad teli iactum pervenerant, cum Persarum XI
equites ferociter in laevum cornu hostium invecti sunt:
quippe Dareus equestri proelio decernere optabat pha-
langem Macedonici exercitus robur esse coniectans.
Iamque etiam dextrum Alexandri cornu circumibatur.
Quod ubi Macedo conspexit, duabus alis equitum ad 2
iugum montis iussis subsistere ceteros in medium belli
discrimen strenue transfert. Subductis deinde ex acie 3
Thessalis equitibus praefectum eorum occulte circumire
tergum suorum iubet Parmenionique coniungi et, quod
is imperasset, inpigre exequi. Iamque immissi in me- 4
dium Persarum undique circumfusi egregie tuebantur
se, sed conferti et quasi cohaerentes tela vibrare non

2 amnem *Lauer*: agmen **C**, agnem **P** *m. pr.* iam tot **C**: tot **P**. 3 omniaque, quae *Vindelinus*: omnia quaeque **A**. post tergum] postergum **C**. 5 ab] ad **V**. 6 insolentia *Frobenius*: insolentiae **A**. 8 relinquerent **I**: relinqueret **A**. deditis. Ab his *Zumptius*: dedita eis **A**. 10 Illyrios] illirios **C**. 15 divitibus **P** *m. pr.*: ditibus **C**. 17 ad teli] teli ad **V**. 22 alis] halis **P**. 25 Thessalis **I**: tessalis **A**. 26 coniungi] coniugi **B** *m. pr.* 27 imperasset **I**: impetrasset **A**. immissi *Fossius*: ipsi **C**, ipse **P** *m. pr.* 28 tuebantur *se scripsi*: tuebantur **A**.

poterant: simul erant emissa in hostem, concurrentia
inplicabantur levique et vano ictu pauca in hostem,
plura in humum innoxia cadebant. Ergo comminus
pugnam coacti conserere gladios inpigre stringunt.
5 Tum vero multum sanguinis fusum est: duae quippe
acies ita cohaerebant, ut armis arma pulsarent, mucrones
in ora dirigerent. Non timido, non ignavo cessare
tum licuit: collato pede, quasi singuli inter se dimi-
carent, in eodem vestigio stabant, donec vincendo lo-
6 cum sibi facerent. Tum demum ergo promovebant
gradum, cum hostem prostraverant. At illos novus
excipiebat adversarius fatigatos, nec vulnerati, ut alias
solent, acie poterant excedere, cum hostis instaret a
7 fronte, a tergo sui urgerent. Alexander non ducis **27**
magis quam militis munia exequebatur opimum decus
caeso rege expetens: quippe Dareus curru sublimis
eminebat, et suis ad se tuendum et hostibus ad in-
8 cessendum ingens incitamentum. Ergo frater eius
Oxathres, cum Alexandrum instare ei cerneret, equites,
quibus praeerat, ante ipsum currum regis obiecit. Armis
et robore corporis multum super ceteros eminens, animo
vero et pietate in paucissimis, illo utique proelio clarus
alios inprovide instantes prostravit, alios in fugam
9 avertit. At Macedones circa regem — *et* erant mutua
adhortatione firmati — cum ipso in equitum agmen
inrumpunt. Tum vero similis ruinae strages erat.
Circa currum Darei iacebant nobilissimi duces ante
oculos regis egregia morte defuncti, omnes in ora proni,
sicut dimicantes procubuerant adverso corpore vulneri-
10 bus acceptis. Inter hos Atizyes et Rheomithres et

1 hostem *scripsi*: eosdem **C**, easdem **P** *m. pr.* 4 conserere] conse*rere **P**. 8 dimicarent] demicarent **P**. 11 At] ad **F** *m. pr.* **P** *m. pr.* **V** *m. pr.* novus] nouos **P** *m. pr.* 12 adversarius *Giunta*: aduersus **A**. 15 exequebatur] et sequebatur **B** *m. pr.* **P** *m. pr.* **V**. 16 expetens] expectens **V**. 24 *et* erant *scripsi*: erant **A** 30 Atizyes *Modius*: atyzies **A**. Rheomithres *Modius*: hroimitres **P**, throimites **C**.

Sabaces, praetor Aegypti, magnorum exercituum prae-
fecti, noscitabantur: circa eos cumulata erat peditum
equitumque obscurior turba. Macedonum quoque non
quidem multi, sed promptissimi tamen caesi sunt: inter
quos Alexandri dextrum femur leviter mucrone per-
strictum est. Iamque, qui Dareum vehebant equi, con- 11
fossi hastis et dolore efferati iugum quatere et regem
curru excutere coeperant, cum ille veritus, ne vivus
veniret in hostium potestatem, desilit et in equum, qui
ad hoc ipsum sequebatur, inponitur insignibus quoque
imperii, ne fugam proderent, indecore abiectis. Tum 12
vero ceteri dissipantur metu et, qua cuique ad fugam
patebat via, erumpunt arma iacientes, quae paulo ante
ad tutelam corporum sumpserant: adeo pavor etiam
auxilia formidat. Instabat fugientibus eques a Parme- 13
nione emissus, et forte in illud cornu omnes fuga abs-
tulerat. At in dextro Persae Thessalos equites vehe-
menter urgebant, iamque una ala ipso inpetu procul- 14
cata erat, cum Thessali strenue circumactis equis
dilapsi rursus in proelium redeunt sparsosque et incon-
positos victoriae fiducia barbaros ingenti caede proster-
nunt. Equi pariter equitesque Persarum serie lamna- 15
rum obsiti, genus grave tegmine, quod celeritate ma-
xime constat, aegre moliebantur: quippe in circum-
agendis equis illos Thessali inulti occupaverant.

28 Hac tam prospera pugna nuntiata Alexander, non 16
ante ausus persequi barbaros, utrimque iam victor in-
stare fugientibus coepit. Haud amplius regem quam
mille equites sequebantur, cum ingens multitudo ho- 17
stium cederet: sed quis aut in victoria aut in fuga

---

1 Sabaces *Aldus*: sataces **A**. Aegypti] aegipti **FP**. 5 perstrictum] perstri*ctum **P**. 11 proderent] procederent **P**. 12 qua **I**: quae **A**. 13 iacientes] iacientis **C**. 17 Thessalos] tessalus **C**, tessaluus **P** *m. pr.* 18 ala] hala **P**, *ala **L**. 23 obsiti *Ieepius*: ob id **A**. grave tegmine *scripsi*: graues agmen **A**. 25 illos *scripsi*: suis **A**. 30 cederet *Acidalius*: caderet **A**. quis aut] quis haut **P**. fuga] fugam **P**.

copias numerat? Agebantur ergo a tam paucis pecorum modo, et idem metus, qui cogebat fugere, fugientes
18 morabatur. At Graeci, qui in Darei partibus steterant, Amynta duce — praetor hic Alexandri fuerat, tunc transfuga — abrupti a ceteris haud sane fugientibus similes evaserant. Barbari longe diversam fugam inten-
19 derunt: alii, qua rectum iter in Persidem ducebat, quidam circumitu rupes saltusque montium occultos
20 petivere, pauci castra Darei. Sed iam illa quoque victor intraverat omni quidem opulentia ditia. Ingens auri argentique pondus, non belli, sed luxuriae apparatum, diripuerant milites, cumque plus raperent, *quam capere possent*, passim strata erant itinera vilioribus sarcinis, quas in conparatione meliorum avaritia con-
21 tempserat. Iamque ad feminas perventum erat. Quibus quo cariora ornamenta sunt, violentius detrahebantur: ne corporibus quidem vis ac libido parcebat.
22 Omni planctu tumultuque, prout cuique fortuna erat, castra repleverant, nec ulla facies mali deerat, cum per omnes ordines aetatesque victoris crudelitas ac licentia
23 vagaretur. Tunc vero inpotentis fortunae species conspici potuit, cum ii, qui Dareo tabernaculum exornaverant omni luxu et opulentia instructum, eadem illa Alexandro, quasi veteri domino, reservabant. Namque id solum intactum omiserant milites ita tradito more,
24 ut victorem victi regis tabernaculo exciperent. Sed **29**
omnium oculos animosque in semet averterant captivae mater coniunxque Darei: illa non maiestate solum, sed etiam aetate venerabilis, haec formae pulchritudine ne illa quidem sorte corruptae. Receperat in sinum filium nondum sextum annum aetatis egressum, in spem tantae

3 At | ad **V**. 4 Amynta | amunta **V**. 8 rupes *Modius*: rupis **A**. 11 luxuriae **P**: luxoriae **C**. 12 *quam capere possent addidi*. 16 ornamenta | ornatamenta **L**. violentius | uolentius **V**. 18 Omni *scripsi*: omnia **A**. 22 ii **P**: hii **C**. qui Dareo | qui cum dareo **C**. exornaverant | exhornauerant **P**. 25 tradito | traditu **P** *m. pr.* 28 solum *om.* **L** *m. pr.* **P** *m. pr.* 29 ne | nec **BPL**.

fortunae, quantam pater eius paulo ante amiserat,
genitum. At in gremio anus aviae iacebant adultae 25
duae virgines non suo tantum, sed etiam illius maerore
confectae. Ingens circa eam nobilium feminarum turba
constiterat laceratis crinibus abscissaque veste, pristini
decoris inmemores, reginas dominasque veris quondam,
tunc alienis nominibus invocantes. Illae suae calami- 26
tatis oblitae, in utro cornu Dareus stetisset, quae for-
tuna discriminis fuisset, requirebant: negabant se captas,
si viveret rex. Sed illum equos subinde mutantem
longius fuga abstulerat.

In acie autem caesa sunt Persarum peditum C *milia*, 27
decem equitum, at a parte Alexandri ad quattuor *milia*
quingenti saucii fuere, ex peditibus CCC omnino et duo
desiderati sunt, equitum centum quinquaginta inter-
fecti. Tantulo inpendio ingens victoria stetit.

30 Rex avidius Dareum persequendo fatigatus, post- XII
quam et nox adpetebat et consequendi spes non erat,
in castra paulo ante a suis capta pervenit. Invitari 2
deinde amicos, quibus maxime adsueverat, iussit — quippe
summa dumtaxat cutis in femine perstricta non pro-
hibebat interesse convivio —, cum repente e proximo taber- 3
naculo lugubris clamor barbaro ululatu planctuque
permixtus epulantes conterruit. Cohors quoque, quae
excubabat ad tabernaculum regis, verita, ne maioris
motus principium esset, armare se coeperat. Causa 4
subiti pavoris fuit, quod mater uxorque Darei cum
captivis nobilibus regem, quem interfectum esse crede-

---

1 quantam] quantem **V**. 5 abscissaque *Lauer*: abscisaque **A**. 6 decoris] decores **P** *m. pr.* veris *Giunta*: ueteris **A**. 8 utro] utroque **F** *corr.* **LV**, utro* **P**. cornu] nornu **F**, ornu **P** *m. pr.* quae fortuna discriminis *om.* **P** *m. pr.* 12 c *milia* **I**: c **A**. 13 ad] at **FP** *m. pr.*? quattuor *milia* quingenti *scripsi*: quattuor quingenti **BFP**, quattuor et quingenti **B** *corr.* **F** *corr.* **LV**. 14 ccc *scripsi*: xxx **A**. 17 avidius *Stangl*: qui diu **A**. fatigatus] fagatus **P** *m. pr.*, fatigatos **V** *m. pr.* 25 excubabat] excubebat **B** *m. pr.* regis] regi **P** *m. pr.*

5 bant, ingenti gemitu eiulatuque deflebant. Unus nam-
que e captivis spadonibus, qui forte ante ipsarum
tabernaculum steterat, amiculum, quod Dareus, sicut
paulo ante dictum est, ne cultu proderetur, abiecerat,
in manibus eius, qui repertum ferebat, agnovit ratus-
que interfecto detractum esse falsum nuntium mortis
6 eius attulerat. Hoc mulierum errore conperto Alexander
fortunae Darei et pietati earum inlacrimasse fertur.
Ac primo Mithrenem, qui Sardis tradiderat, peritum
7 linguae Persicae, ire ad consolandas eas iusserat: veri-
tus deinde, ne proditor captivarum iram doloremque
renovaret, Leonnatum ex purpuratis suis misit iussum
indicare, falso lamentari eas vivum. Ille cum paucis
armigeris in tabernaculum, in quo captivae erant, per-
8 venit missumque se a rege nuntiari iubet. At ii, qui
in vestibulo erant, ut armatos conspexere, rati actum
esse de dominis in tabernaculum currunt vociferantes,
adesse supremam horam missosque, qui occiderent
9 captas. Itaque, ut quae nec prohibere possent nec
admittere auderent, nullo responso dato tacitae opperie-
10 bantur victoris arbitrium. Leonnatus expectato diu,
qui se introduceret, postquam nemo procedere audebat,
relictis in vestibulo satellitibus intrat in tabernaculum.
Ea ipsa res turbaverat feminas, quod inrupisse, non
11 admissus videbatur: itaque mater et coniunx provo-
lutae ad pedes orare coeperunt, ut, priusquam inter-
ficerentur, Darei corpus ipsis patrio more sepelire
permitteret, functas supremo in regem officio inpigre

1 eiulatuque **I**: heiulatuque **A**. deflebant | defluebant **P** *m. pr.* 4 ne **I**: nec **A**. 8 inlacrimasse **P**: lacrimasse **C**. 9 qui | qua **P** *m. pr.* 14 in tabernaculum | in *om.* **P** erant | erent **P** *m. pr.* 15 nuntiari *Lauer*: nuntiare **A**. ii *Vindelinus*: hi **A**. 18 missosque | misosque **F** *m. pr.* **V**. occiderent | occiderant **LP** 20 auderent | auderet **V**. tacitae | tacito **F**. opperiebantur | operiebantur **B** *m. pr.* **FPV**. 22 procedere *Modius*: producere **A**. 25 et coniunx | eam iunx **V**. 28 supremo | suppremo **LP**, suppraemo **BF**. inpigre esse *Stangl*: inpigre sese **L** (*sed corr. superscr.* ingressese), inpigressese **P**, ingressese **BF**, ingresese **V**.

esse morituras. Leonnatus et vivere Dareum *ait* et 12
ipsas non incolumes modo, sed etiam apparatu pristinae
fortunae reginas fore. Tum demum Darei mater adle-
vari se passa est.

31 Alexander postero die cum cura sepultis militibus, 13
quorum corpora invenerat, Persarum quoque nobilissi-
mis eundem honorem haberi iubet matrique Darei
permittit, quos vellet, patrio more sepeliret. Illa pau- 14
cos arta propinquitate coniunctos pro habitu praesentis
fortunae humari iussit, apparatum funerum, quo Persae
suprema officia celebrarent, invidiosum fore existimans,
cum victores haud pretiose cremarentur. Iamque iustis 15
defunctorum corporibus solutis praemittit ad captivas,
qui nuntiarent ipsum venire, inhibitaque comitantium
turba tabernaculum cum Hephaestione intrat. Is longe 16
omnium amicorum carissimus erat regi: cum ipso pariter
eductus, secretorum omnium arbiter libertatis quoque
in admonendo eo non alius plus habebat, quod tamen
ita usurpabat, ut magis a rege permissum quam vindi-
catum ab eo videretur. Et sicut aetate par erat regi,
ita corporis habitu praestabat: ergo reginae illum esse 17
regem ratae suo more veneratae sunt. Inde ex cap-
tivis spadonibus, quis Alexander esset, monstrantibus
Sisigambis advoluta est pedibus eius ignorationem
numquam antea visi regis excusans. Quam manu ad-
levans rex: 'Non errasti', inquit, 'mater: nam et hic
32 Alexander est'. Equidem hac continentia animi si ad 18
ultimum vitae perseverare potuisset, feliciorem fuisse

---

1 *ait add. Stangl.* 5 die] dei **L**. 8 permittit] permitti **L** *m. pr.* **P** *m. pr.* 11 suprema] supprema **B**, suppraema **FV**. invidiosum] invidio **P** *m. pr.* 12 haud] haut **V**. 13 praemittit] praemittat **V**. 14 inhibitaque] inhabitaque **P** *m. pr.* 15 Hephaestione *Cospus*: ephestione **A**. Is] hiis **V**. 16 pariter] parite **B** *m. pr.* **FV**. 17 eductus] edoctus **BFV**. arbiter] harbiter **L**. 18 plus *Ieepius*: ius **A**. habebat] habeat **P**. 20 ab eo] habeo **V**. 22 captivis] captuis **P**. 24 Sisigambis] sisicambis **P**, sisiiambis **F**. 26 inquit] inquid **V**.

crederem, quam visus est esse, cum Liberi Patris imita-
retur triumphum usque ab Hellesponto ad Oceanum
19 omnes gentes victoria emensus. Sic vicisset profecto
superbiam atque iram, mala invicta, sic abstinuisset
inter epulas caedibus amicorum egregiosque bello viros
et tot gentium secum domitores indicta causa veritus
20 esset occidere. Sed nondum fortuna se animo eius
superfuderat: ita, qui orientem tam moderate et pru-
denter tulit, ad ultimum magnitudinem eius non cepit.
21 Tunc quidem ita se gessit, ut omnes ante eum reges
et continentia et clementia vincerentur: virgines regi-
nas excellentis formae tam sancte habuit, quam si
22 eodem quo ipse parente genitae forent, coniugem eandem-
que sororem, quam nulla aetatis suae pulchritudine cor-
poris vicit, adeo ipse non violavit, ut summam ad-
hibuerit curam, ne quis captivo corpori inluderet.
23 Omnem cultum reddi feminis iussit, nec quicquam ex
pristinae fortunae magnificentia captivis praeter fiduciam
24 defuit. Itaque Sisigambis: 'Rex', inquit, 'mereris, ut
ea precemur tibi, quae Dareo nostro quondam precatae
sumus, nec nostro odio dignus es, qui tantum regem
non felicitate solum, sed etiam aequitate superaveris.
25 Tu quidem matrem me et reginam vocas, sed ego me
tuam famulam esse confiteor. Et praeteritae fortunae
fastigium capio et praesentis iugum pati possum: tua
interest, quantum in nos licuerit, si id potius clementia
26 quam saevitia vis esse testatum'. Rex bonum animum
habere eis iussis Darei filium collo suo admovit, at-
que nihil ille conspectu tum primum a se visi conter-
ritus cervicem eius manibus amplectitur. Motus ergo

2 ab | ad **P** *m. pr.* 3 Sic *Scheffer*: si **A**. vicisset | bi-cisset **V**. 4 mala | macula **L** *m pr* sic *Scheffer*: si **A**. 8 ita, qui *Bentleius*: itaque **A**. 9 cepit | coepit **P**. 13 eandem*que sororem scripsi*: eiusdem **A**. 17 Omnem | omne **V**. nec | ne **V**. 19 Sisigambis | sisagambis **P**, sisiiambis **F** 20 ea | eam **B** *m pr.* 21 nec nostro odio *scripsi*: et ut video **A**. 28 eis iussis *scripsi*: eas iussit **A**. 29 conterritus | conteritus **P**.

rex constantia pueri Hephaestionem intuens: 'Quam
vellem', inquit, 'Dareus aliquid ex hac indole hausisset!'
Tum tabernaculo egressus.

33 Tribus aris in ripa Pinari amnis Iovi atque Her- 27
culi Minervaeque sacratis Syriam petit Damascum, ubi
regis gaza erat, Parmenione praemisso. At ille cum XIII
praecessisse *se* et Darei satrapam conperisse *cognosset*,
veritus, ne paucitas suorum sperneretur, accersere
maiorem manum statuit. Sed forte in exploratores 2
ab eo praemissos incidit natione Mardus, qui ad Par-
meniona perductus litteras ad Alexandrum a praefecto
Damasci missas tradit ei nec dubitare eum, quin om-
nem regiam supellectilem cum pecunia traderet, adie-
cit. Parmenio adservari eo iusso litteras aperit, in 3
quis erat scriptum, ut mature Alexander aliquem ex
ducibus suis mitteret cum manu exigua, cui, quae rex
penes ipsum reliquisset, *traderet*. Itaque Mardum da-
tis comitibus ad proditorem remittit. Ille e manibus 4
custodientium *e*lapsus Damascum ante lucem intrat.
Turbaverat ea res Parmenionis animum insidias timentis,
et ignotum iter sine duce non audebat ingredi: felici-
tati tamen regis sui confisus agrestes, qui duces itineris
essent, excipi iussit. Quibus celeriter repertis quarto
die ad urbem pervenit iam metuente praefecto, ne sibi
fides habita non esset. Igitur quasi parum munimen- 5
tis oppidi fidens ante solis ortum pecuniam regiam —

1 Hephaestionem *Cospus*: ephestionem **A**. 2 inquit] inquid **P**. 4 atque] at **P** *m. pr.* 5 Syriam] siriam **F**. 6 Parmenione **I**: permenione **A**. At ille *scripsi*: atque **A**. 7 praecessisse *se scripsi*: praecessisset **A**. satrapam] satrapa **C**. conperisse *cognosset scripsi*: conperisset **A**. 10 ad] *sic* **P** *in ras. m. rec.* Parmeniona] parmenione **P** *m. pr.* 12 omnem] ommem **P**. 13 supellectilem] superlectilem **P**. adiecit] abiecit **V**. 16 cui, quae *Prohasel*: cumque **A**. 17 penes *Zumptius*: tenens **A**. *traderet addidit Prohasel.* 19 *e*lapsus **I**: lapsus **A**. 20 Parmenionis] parmeniones **P** *m. pr.* 21 audebat] audiebat **P** *m. pr.* 26 oppidi **I**: oppidis **A** [oppidi• **LP**].

gazam Persae vocant — cum pretiosissimis rerum
efferri iubet, fugam simulans, re vera, ut praedam
6 hosti offerret. Multa milia virorum feminarumque ex- **34**
cedentem oppido sequebantur, omnibus miserabilis
turba praeter eum, cuius fidei commissa erat. Quippe,
quo maior proditionis merces foret, obicere hosti para-
bat gratiorem omni pecunia praedam, nobiles viros,
praetorum Darei coniuges liberosque, praeter hos
7 Graecarum urbium legatos, quos Dareus, velut in arce
tutissima, in proditoris reliquerat manibus. Gangabas
Persae vocant humeris onera portantes: ii cum *tem-
pestatis vim* tolerare non possent — quippe et procella
subito nivem effuderat, et humus rigebat gelu tum
adstricta —, vestes, quas cum pecunia portabant, auro
et purpura insignes induunt nullo prohibere auso, cum
fortuna regis etiam humillimis in ipsum licentiam
8 faceret. Praebuere ergo Parmenioni non spernendi
agminis speciem: qui intentiore cura suos quasi ad
iustum proelium paucis adhortatus equis calcaria iubet
9 subdere et acri impetu in hostem evehi. At illi, qui
sub oneribus erant, omissis *his* per metum capessunt
fugam: armati quoque, qui eos prosequebantur, eodem
metu arma iactare ac nota deverticula petere coepe-
10 runt. Praefectus, quasi esset ipse conterritus, simulans
cuncta pavore conpleverat. Iacebant totis campis opes
regiae, illa pecunia stipendio ingenti militum prae-
parata, ille cultus tot nobilium virorum, tot inlustrium
11 feminarum, aurea vasa, aurei freni, tabernacula regali
magnificentia ornata, vehicula quoque a suis destituta

4 miserabilis *Lauer*: mirabilis **A**. 8 liberosque **C**: nobilesque **P** *m. pr.* 9 velut] uelud **P**. 11 humeris] umeris **P**. onera] honera **V**. ii **P**: hii **C**. *tempestatis vim addidi.* 13 rigebat] regebat **B** *m. pr.* 14 adstricta *Acidalius*: adstrictas **A**. 20 subdere] subdare **L** *m. pr.* 21 oneribus] honeribus **BLV**, ooneribus **F** *m. pr.* *his add.* **I**. 23 deverticula] diuerticula **C**. coeperunt] ceperunt **V**. 24 esset *scripsi*: et **A**. 26 regiae] regae **V**. 27 virorum] uiuorum **P** *m. pr.* 29 destituta] destitua **P** *m. pr.*

ingentis opulentiae plena, facies etiam praedantibus tristis, si qua res avaritiam moraretur. Quippe tot annorum incredibili et fidem excedente fortuna cumulata tunc alia stirpibus lacerata, alia in caenum demersa cernebantur: non sufficiebant praedantium manus prae-
35 dae. Iamque etiam ad eos, qui primi fugerant, ven- 12
tum erat: feminae pleraeque parvos trahentes liberos ibant. Inter quas tres fuere virgines, Ochi, qui ante Dareum regnaverat, filiae, olim quidem ex fastigio paterno rerum mutatione detractae, sed tum sortem earum crudelius adgravante fortuna. In eodem grege 13
uxor quoque eiusdem Ochi fuit Oxathrisque — frater hic erat Darei — filia et coniunx Artabazi, principis purpuratorum, filiusque: Hystanes fuit nomen. Pharna- 14
bazi quoque, cui summum imperium maritimae orae rex dederat, uxor cum filio excepta est, Mentoris filiae tres ac nobilissimi ducis Memnonis coniunx et filius, vixque ulla domus purpurati *a*fuit tantae cladi. Lacedaemonii et Athenienses societatis fide violata 15
Persas secuti: Aristogiton et Dropides et Iphicrates, inter Athenienses genere famaque longe clarissimi, Lacedaemonii Pasippus et Onomastorides cum Onomante et Callicratide, hi quoque domi nobiles. Summa pecu- 16
niae signatae fuit talentum II milia et sescenta, facti argenti pondus quingenta aequabat. Praeterea XXX

---

2 avaritiam] auaritia **P**. 3 incredibili *Lauer*: incredibilem **A**. 5 cernebantur **I**: eruebantur **A**. 8 tres **P**: *om.* **C**. 11 fortuna **I**: natura **A**. 12 Oxathrisque *Freinshemius*: oxatrisque **P**, oxatrixque **C**. 14 filiusque *Stangl*: filius cui **A**. Hystanes *scripsi*: ilioneo **A**. Pharnabazi *Lauer*: pharnabazei **A**. 15 orae] horae **C**. 17 Memnonis] nemnonis **P**. 18 *a*fuit tantae cladi *scripsi*: fuit tantae cladis **A**. 19 Athenienses **P** *m. pr.*: atheniensis **C**. violata **P** *m. pr.*: non uiolata **C**. 20 Aristogiton *Lauer*: aristogitan **A**. et Dropides *Zumptius*: et thropides **P**, ethropides **C**. Iphicrates *Modius*: lechicrates **P**, lehicrates **C** [leucrates **B**]. 22 Pasippus *Zumptius*: passippus **A**. Onomante *scripsi*: omaio **A**. 23 domi *om.* **V**. pecuniae signatae *Frobenius*: pecunia signata **A**. 24 II milia] II **FL**. facti *Modius*: facile **A**. 25 XXX milia **P**: XXX **C**.

milia hominum cum VII milibus iumentorum dorso
17 onera portantium capta sunt. Ceterum tantae fortunae proditorem dei ultores celeriter debita poena persecuti sunt. Namque unus e consciis eius, credo, regis vicem etiam in illa sorte reveritus, interfecti proditoris caput ad Dareum tulit, opportunum solacium prodito: quippe et ultus inimicum erat, et nondum in omnium animis memoriam maiestatis suae exolevisse cernebat.

3 dei ultores *scripsi*: sepulturae **A**. poena] pena **FV**. 5 in *om.* **P** *m. pr.* 6 caput] capud **PV**. opportunum] oportunum **C**. 8 animis] amicis **L**. maiestatis] miestatis **P**. exolevisse *Lauer*: exsoluisse **A**. Q. CVRTI RVFI HISTORIARVM LIBER ·III· EXPLICIT INCIPIT LIBER QVARTVS **P**, Q. CVRTI RVFI HISTORIARVM LIBER TERTIVS EXPLICIT INCIPIT LIBER QVARTVS FELICITER **FL**, Q. CVRTI RVFI HISTORIARV ALEXANDRI MAGNI MACEDONIS LIB · III EXP · INCIPIT · IIII · FELICITER **B**, CVRTI RVFFI HISTORIARVM LIBER TERTIVS EXPLICIT · INCIPIT LIBER QVARTVS FELICITER **V**.

Q. CURTI RUFI

HISTORIARUM

ALEXANDRI MAGNI

MACEDONIS

LIBER IIII.

1 Dareus, tanti modo exercitus rex, qui triumphantis 1
magis quam dimicantis more curru sublimis inierat
proelium, per loca, quae prope inmensis agminibus
inpleverat, iam inania et ingenti solitudine vasta fugie-
bat. Pauci regem sequebantur: nam nec eodem omnes 2
fugam intenderant et deficientibus equis cursum eorum,
quos rex subinde mutabat, aequare non poterant.
Onchas deinde pervenit, ubi excepere eum Graecorum 3
quattuor milia: non segnius tamen ad Euphraten con-
tendit, id demum credens fore ipsius, quod celeritate
praecipere potuisset.

At Alexander Parmenionem, per quem apud Da- 4
mascum recepta erat praeda, iussum eam ipsam et
captivos diligenti adservare custodia, Syriae, quam
Coelen vocant, praefecit. Novum imperium Syri non- 5

---

1 triumphantis] triumfantis **BL**. 6 intenderant] intenderat **V**. et *om.* **L** *m. pr.* **PV**. 8 deinde **P**: dein **C**. 9 non segnius tamen *Ieepius*: iam regius tum **A**. 14 Syriae] siriae **C**. 15 Coelen] colen **B** *m. pr.*, caelen **P** *m. pr.*, coelon **V**.

dum belli cladibus satis domiti aspernabantur: sed
celeriter subacti oboedienter imperata fecerunt. Ara
6 dus quoque insula deditur regi. Maritimam tum oram
et pleraque longius etiam a mari recedentia rex eius
insulae, Strato, possidebat: quo in fidem accepto castra
7 movit ad urbem Marathon. Ibi illi litterae a Dareo 2
redduntur, quibus ut superbe scriptis vehementer offen-
sus est: praecipue eum movit, quod Dareus sibi regis
titulum nec eundem Alexandri nomini adscripserat.
8 Postulabat autem magis quam petebat, ut accepta
pecunia, quantamcumque tota Macedonia caperet, ma-
trem sibi et coniugem liberosque restitueret: de regno
9 aequo, si vellet, Marte contenderet. Si saniora con
silia tandem pati potuisset, *ut* contentus patrio cederet
10 alieni imperii finibus, socius amicusque esset. In ea
se fidem et dare paratum et accipere. Contra Alexan-
der in hunc maxime modum rescripsit: 'Rex Alexander
Dareo S. Cuius nomen sumpsisti, Dareus Graecos, qui
oram Hellesponti tenent, coloniasque Graecorum Ionias
omni clade vastavit, cum magno deinde exercitu mare
11 traiecit inlato Macedoniae et Graeciae bello. Rursus
Xerxes gentis eiusdem ad oppugnandos nos cum in
manium barbarorum copiis venit: qui navali proelio
victus Mardonium tamen reliquit in Graecia, ut absens
12 quoque popularetur urbes, agros ureret. Philippum
vero, parentem meum, quis ignorat ab iis interfectum
esse, quos ingentis pecuniae spe sollicitaverant vestri?
Inpia enim bella suscipitis et, cum habeatis arma,
licemini hostium capita, sicut tu proxime talentis
mille, tanti exercitus rex, percussorem in me emere
13 voluisti. Repello igitur bellum, non infero. Et di

3 oram] horam **C**. 5 Strato] strate **V**. 9 nomini] no-
mine **P** *m. pr.* 14 potuisset] putuisset **V**. *ut addidi.*
18 Dareo S. *Jeepius*: dareus **A** [****s **B**]. sumpsisti] sump-
sistid **V**. 19 oram] horam **C**. 24 Mardonium] mardonum **V**.
reliquit] reliquid **V**. 25 popularetur] copularetur **F**. ureret]
uineret **V**. Philippum] philippus **F**. 26 iis **P**: his **C**.

quoque pro meliore stant causa: magnam partem Asiae
in dicionem redegi meam, te ipsum acie vici. Quem
etsi nihil a me inpetrare oportebat, utpote qui ne
belli quidem in me iura servaveris, tamen, si veneris
supplex, et matrem et coniugem et liberos sine pretio
recepturum esse promitto. Et vincere et consulere 14
victis scio. Quodsi te committere nobis times, dabi-
mus fidem inpune venturum. De cetero, cum mihi
scribes, memento non solum regi te, sed etiam tuo
scribere'. Ad hanc perferendam Thersippus est missus.
3 In Phoenicen *dein* descendit et oppidum Byblon 15
traditum recepit. Inde ad Sidona ventum est, urbem
vetustate famaque conditorum inclitam. Regnabat in 16
ea Strato, Darei opibus adiutus: is quia deditionem
magis popularium quam sua sponte fecerat, regno
visus indignus, Hephaestionique permissum, ut, quem
eo fastigio *e* Sidoniis dignissimum arbitraretur, con- 17
stitueret regem. Erant Hephaestioni *duo* hospites,
clari inter suos iuvenes: qui facta ipsis potestate reg-
nandi negaverunt quemquam patrio more in id fasti-
gium recipi nisi regia stirpe ortum. Admiratus 18
Hephaestion magnitudinem animi spernentis, quod alii
per ignes ferrumque peterent: 'Vos quidem macte
virtute', inquit, 'estote, qui primi intellexistis, quanto
maius esset regnum fastidire quam accipere. Ceterum
date aliquem regiae stirpis, qui meminerit a vobis
acceptum habere se regnum'. Atque illi, cum multos 19
imminere tantae spei cernerent singulis amicorum

---

1 stant **I**: stantes **A**. 2 m te ipsum acie vici *bis scripta sunt in* **P**. 9 regi] rigi **F**. 10 est missus **I**: et missus **A** [*in* **C** *add. vel in ipso versu vel in margine* uel est]. 11 *dein add. Stangl.* Byblon *Aldus*: byblo **A**. 13 inclitam] inclytam **BP**. 14 is *scripsi*: sed **A**. 16 Hephaestionique *Cospus*: ephestionique **A**. 17 eo *om.* **B** *m. pr.* *e* Sidoniis *Gronovius*: sidonis **A**. 18 Hephaestioni *duo Vogel*: ephestionis **A**. 19 clari] cari **B** *m. pr.* 22 Hephaestion *Zumptius*: ephestion **A**. 23 quidem] quide **V**. macte **P**: macti **C**. inquit] inquid **PV**. 25 fastidire] fastidiri **P**.

Alexandri iam ob nimiam regni cupiditatem adulantis,
statuunt neminem esse potiorem quam Abdalonymum
quendam, longa quidem cognatione stirpi regiae ad
nexum, sed ob inopiam suburbanum hortum exigua
20 colentem stipe. Causa ei paupertatis sicut plerisque
probitas erat, intentusque operi diurno strepitum ar-
morum, qui totam Asiam concusserat, non exaudiebat.
21 Subito deinde, de quibus ante dictum est, cum regiae 4
vestis insignibus hortum intrant, quem forte steriles
22 herbas eligens Abdalonymus repurgabat. Tum rege
eo salutato alter ex his: 'Habitus', inquit, 'hic vestis,
quem cernis in meis manibus, cum isto squalore per-
mutandus tibi est. Ablue corpus inluvie terrenisque
sordibus squalidum: cape regis animum et in eam
fortunam, qua dignus es, istam continentiam perfer.
Et cum in regali solio residebis vitae necisque om-
nium civium dominus, cave obliviscaris status, in quo
23 accipis regnum, immo, hercule, propter quem'. Som-
nio similis res Abdalonymo videbatur: interdum, satisne
sani essent, qui tam proterve sibi inluderent, percon-
tabatur. Sed ut cunctanti squalor ablutus est et
iniecta vestis purpura auroque distincta et fides a
iurantibus facta, serio iam rex iisdem comitantibus in
24 regiam pervenit. Fama deinde, ut solet, strenue tota
urbe discurrit: aliorum studium, aliorum indignatio
eminebat, divitissimus quisque humilitatem inopiamque
25 eius apud amicos Alexandri criminabatur. Admitti
eum rex protinus iussit diuque contemplatus: 'Cor

1 Alexandri iam *scripsi*: alexandriam **A** [alexandri •• **B**]. adulantis *Stangl*: adulantibus **A**. 2 Abdalonymum **P**: abdalonimum **C**. 10 Abdalonymus *Modius*: abdalonimus **A**. 13 terrenisque *Snakenburgius*: aeternisque **A**. 17 status *scripsi*: huius **A**. 18 somnio *Merula*: somno **A**. 19 Abdalonymo **P**: abdalonimo **C**. 23 serio *Giunta*: sero **A**. comitantibus] commitantibus **C**. 24 tota urbe *Modius*: totas urbes **A**. 25 studium] stadium **B** *m. pr.* **F**. 26 divitissimus] diutissimus **B**.

poris', inquit, 'habitus famae generis non repugnat, sed libet scire, inopiam qua patientia tuleris'. Tum ille: 'Utinam', inquit, 'eodem animo regnum pati possim! hae manus suffecere desiderio meo: nihil habenti nihil defuit'. Magnae indolis specimen ex 26
hoc sermone Abdalonymi cepit. Itaque non Stratonis modo regiam supellectilem attribui ei iussit, sed pleraque etiam ex Persica praeda: regionem quoque urbi adpositam dicioni eius adiecit.

5 Interea Amyntas, quem ad Persas ab Alexandro 27
transfugisse diximus, cum quattuor milibus Graecorum ipsius ex acie persecutis fugam Tripolin pervenit. Inde in naves militibus inpositis Cyprum transmisit et, cum in illo statu rerum id quemque, quod occupasset, habiturum arbitraretur velut certo iure possessum, Aegyptum petere decrevit, utrique regi hostis et semper ex ancipiti mutatione temporum pendens. Hortatusque milites ad spem tantae rei docet Sabacen, 28
praetorem Aegypti, cecidisse in acie: Persarum praesidium et sine duce esse et invalidum, Aegyptios semper praetoribus eorum infestos pro sociis ipsos, non pro hostibus aestimaturos. Omnia experiri necessitas 29
cogebat: quippe cum primas spes fortuna destituit, futura praesentibus videntur esse potiora. Igitur conclamant, duceret, quo videretur. Atque ille utendum animis, dum spe calerent, ratus ad Pelusium ostium penetrat, simulans a Dareo se esse praetorem missum.

1 inquit] inquid **P**. 4 possim] possum **V**. 6 Abdalonymi cepit **P**: abdalonimi coepit **C**. 7 regiam] regnam **F**. supellectilem **I**: suppellectilem **A**. 12 persecutis *Lauer*: persecutos **A**. fugam *Kinchius*: fuga **A**. 13 militibus] milibus **L**. Cyprum] scyprum **F**. 14 quod] *** **L**. 16 Aegyptum] aegiptum **F**. utrique *Lauer*: utique **A**. 18 Hortatusque] Ortatusque **P**. Sabacen *Aldus*: satacen **P**, satacem **C**. 19 Aegypti] aegipti **F**. 20 Aegyptios] aegiptios **F**. 21 praetoribus] proetoribus **P**. 24 conclamant] conclant **B** *m. pr.* **FV**. 26 Pelusium ostium **I**: pelusii hostium **A**. 27 praetorem missum *Vogel*: praemissum **A**.

30 Potitus ergo Pelusii Memphim copias promovit. Ad
cuius famam Aegyptii, vana gens et novandis quam
gerendis aptior rebus, ex suis quisque vicis urbibusque
huc ipsi concurrunt ad delenda praesidia Persarum.
Qui territi tamen spem retinendi Aegyptum non omi-
31 serunt. Sed eos Amyntas proelio superatos in urbem
conpellit castrisque positis victores ad populandos
agros. Velut in medio positis bonis hostium cuncta
32 agebantur: itaque Mazaces, quamquam infelici proelio
suorum animos territos esse cognoverat, tamen palantes
et victoriae fiducia incautos ostentans perpulit, ne
dubitarent ex urbe erumpere et res amissas reciperare.
33 Id consilium non ratione prudentius quam eventu
felicius fuit: ad unum omnes cum ipso duce occisi
sunt. Has poenas Amyntas utrique regi dedit, nihilo
magis ei, ad quem transfugerat, fidus quam illi, quem
deseruerat.

34 Darei praetores, qui proelio apud Isson superfue- **6**
rant, cum omni manu, quae fugientes secuta erat, ad-
sumpta etiam Cappadocum et Paphlagonum iuventute
35 Lydiam reciperare temptabant. Antigonus, praetor
Alexandri, Lydiae praeerat: qui quamquam plerosque
militum ex praesidiis ad regem dimiserat, tamen bar-
baris spretis in aciem suos eduxit. Eadem illic quo-
que fortuna partium fuit: tribus proeliis alia atque
36 alia regione commissis Persae funduntur. Eodem tem-

1 Potitus *Vindelinus*: potitur **A**. Memphim] memphym **P**, memphi **V**. copias] copiis **L** *m. pr.* **B** *m. pr.* **P** *m. pr.* promovit **I**: praemouit **A**. 2 Aegyptii **I**: aegypti **A** [aegipti **F**]. gens] genes **F** *m. pr.* 3 gerendis aptior] gerendiraptior **P**, gerendis captior **F**, gerendi * saptior **L**. quisque **I**: quique **A**. 4 huc ipsi *scripsi*: hoc ipsum **A**. 5 Aegyptum] aegiptum **F**. omiserunt] omisserunt **BFP**. 6 Amyntas **P**: amintas **C**. 8 positis bonis *scripsi*: positis dis **FBV**, positisedis **L**, positidis **P** *m. pr.* 9 Mazaces **L** *m. pr.* **P**, mazeces **BFV**. 10 palantes] palentes **V** *m. pr.* 11 ostentans] ostensans **V**. 15 Amyntas] amintas **LP**. 20 Paphlagonum] paphagonum **P**. 21 Lydiam] lidiam **C**. 22 Lydiae] lidiae **C**. 25 partium] parcium **P**. 26 commissis] commisis **P**.

pore classis Macedonum ex Graecia accita Aristomenen,
qui ad Hellesponti oram reciperandam a Dareo erat
missus, captis eius aut eversis navibus superat. A 37
Milesiis deinde Pharnabazus, praefectus Persicae classis,
pecunia exacta et praesidio in urbem Chium introducto
centum navibus Andrum et inde Siphnum petiit. Has
quoque insulas praesidiis occupat, pecunia multat.

Magnitudo belli, quod ab opulentissimis Europae 38
Asiaeque regibus in spem totius orbis occupandi gere-
batur, Graeciae quoque et Cretae arma commoverat.
Agis, Lacedaemoniorum rex, octo milibus Graecorum, 39
qui ex Cilicia profugi domos repetierant, contractis
bellum Antipatro, Macedoniae praefecto, moliebatur.
Cretenses has aut illas partes secuti nunc Spartanorum, 40
nunc Macedonum praesidiis occupabantur. Sed leviora
inter illos fuere discrimina unum certamen, ex quo
cetera pendebant, intuente fortuna.

7 Iam tota Syria, iam Phoenice quoque excepta Tyro II
Macedonum erat, habebatque rex castra in continenti,
a qua urbem angustum fretum dirimit. Tyros, et 2
magnitudine et claritate ante omnes urbes Syriae
Phoenicesque memorabilis, facilius societatem Alexandri
acceptura videbatur quam imperium. Coronam igitur
auream donum legati adferebant commeatusque large
et hospitaliter ex oppido advexerant. Ille dona ut ab
amicis accipi iussit benigneque legatos adlocutus Her-
culi, quem praecipue Tyrii colerent, sacrificare velle
se dixit: Macedonum reges credere ab illo deo ipsos 3
genus ducere, se vero, ut id faceret, etiam oraculo

---

4 Pharnabazus *Vindelinus*: barnabazus **A**. 5 Chium **P**: hium **C**. 6 Has *Modius*: is **BLP**, his **F** *m. pr.* **V** [**P** *m. pr.?*] 8 opulentissimis] opolentissimis **P**. 11 Agis *Vindelinus*: hagis **A**. 14 Spartanorum *Vindelinus*: parianorum **A**. 18 Phoenice] phoenicae **FLV**, phenicae **B**. 20 qua *Heinsius*: quo **A**. Tyros] tiros **F** *m. pr.* **V**, tir*s **L**. 21 Syriae] siriae **P**. 22 Phoenicesque *Frobenius*: phoenicisque **C**, phaenicisque **P**. 28 ipsos **C** ipso **P**.

4 monitum. Legati respondent esse templum Herculis
extra urbem in ea sede, quam Palaetyron ipsi vocent:
5 ibi regem deo sacrum rite facturum. Non tenuit iram,
cuius alioqui potens non erat. Itaque: 'Vos quidem',
inquit, 'fiducia loci, quod insulam incolitis, pedestrem
hunc exercitum spernitis, sed brevi ostendam in conti-
nenti vos esse. Proinde sciatis licet, aut intraturum
6 me urbem aut oppugnaturum'. Cum hoc responso
dimissi suos monere coeperunt, ut regem, quem Syria,
quem Phoenice recepisset, ipsi quoque urbem intrare
7 paterentur. At illi loco satis fisi obsidionem ferre
decreverant. Namque urbem a continenti quattuor 8
stadiorum fretum dividit Africo maxime obiectum
8 crebros ex alto fluctus in litus evolventi. Nec acci-
piendo operi, quo Macedones continenti insulam iungere
parabant, quicquam magis quam ille ventus obstabat.
Quippe vix leni et tranquillo mari moles agi possunt,
Africus vero prima quaeque congesta pulsu inlisi maris
subruit, nec ulla tam firma moles est, quam non exe-
dant undae et per nexus operum manantes et, ubi
acrior flatus existit, summi operis fastigio superfusae.
9 Praeter hanc difficultatem haud minor alia erat. Muros
turresque urbis praealtum mare ambiebat: non tor-
menta nisi e navibus procul excussa mitti, non scalae
moenibus adplicari poterant, praeceps in salum murus
pedestre interceperat iter: naves nec habebat rex et,
si admovisset, pendentes et instabiles missilibus arceri
10 poterant. Inter quae parva dictu res Tyriorum fidu-
ciam accendit. Carthaginiensium legati ad celebrandum

2 vocent] uocant **P** *m. pr.* 3 rite facturum *om.* **B** *m. pr.* 6 continenti] contenenti **P** *m. pr.* 9 dimissi suos *Orellius*: demissos **A**. monere] mouere **P**. 10 Phoenice *Aldus*: phoenicae **FLV**, phenicae **B** *m. pr.*, phaenicae **P**. 14 evolventi *scripsi*: euoluit **A**. 18 inlisi maris **I**: inlisia mari **V**, inlissa mari **P**, inlisa mari **BFL**. 20 per nexus **I**: perenixus **C**, pernixus **P** *m. pr.* 22 muros] moros **P** *m. pr.* 24 e navibus **C**: nauibus **P**. 26 interceperat] intercoeperat **C** 29 Carthaginiensium] chartaginiensium **C**.

sacrum anniversarium more patrio tunc venerant:
quippe Carthaginem Tyrii condiderunt semper parentum
loco culti. Hortari ergo Poeni coeperunt, ut obsidio- 11
nem forti animo paterentur: brevi Carthagine auxilia
ventura. Namque ea tempestate magna ex parte
9 Punicis classibus maria obsidebantur. Igitur bello 12
decreto per muros turresque tormenta disponunt, arma
iunioribus dividunt, opifices, quorum copia urbs ab-
undabat, in officinas distribuunt. Omnia belli appa-
ratu strepunt: ferreae quoque manus — harpagonas
vocant —, quas operibus hostium inicerent, corvique
et alia tuendis urbibus excogitata praeparabantur.
Sed cum fornacibus ferrum, quod excudi oportebat, 13
inpositum esset, admotisque follibus ignem flatu ac-
cenderent, sanguinis rivi sub ipsis flammis extitisse
dicuntur: idque omen in Macedonum interitum verte-
runt Tyrii. Apud Macedonas quoque cum forte panem 14
quidam militum frangerent, manantis sanguinis guttas
notaverunt, territoque rege Aristander, peritissimus
vatum, si extrinsecus cruor fluxisset, Macedonibus id
triste futurum ait: contra, cum ab interiore parte
manaverit, urbi, quam obsidere destinassent, exitium
portendere. Alexander cum et classem procul haberet 15
et longam obsidionem magno sibi ad cetera inpedi-
mento videret fore, caduceatores, qui ad pacem eos
conpellerent, misit: quos Tyrii contra ius gentium
occisos praecipitaverunt in altum. Atque ille suorum
tam indigna morte commotus urbem obsidere statuit.

---

4 Carthagine **L**: chartagine **BV**, charthagine **F**, cartagine **P** *m. pr.* 6 maria] mari **L**, maia **F** *m. pr.*, maiora **P** *m. pr.?* 10 harpagonas **I**: arpagonas **A**. 14 esset] esse **V**. 16 interitum *Vogel*: metum **A**. verterunt **BFV**: uerterant **P** *m. pr.*, uerterent **L** *m. pr.?* 21 ab interiore] ab in**teriore **B**, ab exteriore **P**, exteriore **D** *m. pr.* 22 manaverit *Lauer*: manauerat **A**. destinassent] destinasset **D**. exitium] exitum **F** *m. pr.* **P** *m. pr.*, exicium **V**. 25 eos *om.* **D**. 27 Atque] adque **P** *m. pr.* 28 tam *Iunius*: iam **AD**.

16 Sed ante iacienda moles erat, quae continenti urbem 10
committeret. Ingens ergo animis militum desperatio
incessit cernentibus profundum mare, quod vix divina
ope posset inpleri: quae saxa tam vasta, quas tam
proceras arbores posse reperiri? exhauriendas esse
regiones, ut illud spatium exaggeraretur: exaestuare
semper fretum, quoque artius volutetur inter insulam
17 et continentem, hoc acrius furere. At ille haudqua-
quam rudis pertractandi militares animos speciem sibi
Herculis in somno oblatam esse pronuntiat dextram
porrigentis: illo duce, illo aperiente in urbem intrare
se visum. Inter haec caduceatores interfectos, gentium
iura violata referebat: unam esse urbem, quae cursum
18 victoris morari ausa esset. Ducibus deinde negotium
datur, ut suos quisque castiget, satisque omnibus
stimulatis opus orsus est. Magna vis saxorum ad
manum erat Tyro Vetere praebente, materies ex
Libano monte ratibus et turribus faciendis advehebatur.
19 Iamque a fundo maris in altitudinem modicam opus
20 creverat, nondum tamen aquae fastigium aequabat, cum
Tyrii parvis navigiis admotis per ludibrium exprobrabant,
illos armis inclitos dorso sicut iumenta onera gestare:
interrogabant etiam, num maior Neptuno Alexander
esset. Haec ipsa insectatio alacritatem militum accendit.
21 Iamque paulum moles aqua eminebat, et simul aggeris **11**
latitudo crescebat urbique admovebatur, cum Tyrii
magnitudine molis, cuius incrementum eos antea fefel
lerat, conspecta levibus navigiis nondum commissum

1 ante *om.* **D**. 2 committeret] commiteret **P**. animis **I**: animos **AD**. desperatio **D**: disperatio **A**. 5 reperiri] repperiri **DP**. exhauriendas esse] exauriendas esset **L** 6 spatium] spacium **PV**. exaggeraretur] exageraretur **D**. 7 insulam] insuam **V**. 9 militares] militaris **D**. 10 somno] sommo **B**. summo **L**. 11 porrigentis] porrientis **D**. 14 ausa] ausi **D**. 17 praebente] praebet ei **D**, praebente • **P**. 22 inclitos] inclytos **BDLP**. 25 aqua] aquae **DB** *m. sec.* **P** *m. rec.* 26 admovebatur *Lauer*: admouebantur **AD**. 27 magnitudine **DP**: magnitudinem **C**.

opus circumire coeperunt, missilibus quoque eos, qui
pro opere stabant, incessere. Multis ergo inpune 22
vulneratis, cum et removere et adpellere scaphas in
expedito esset, ad curam semet ipsos tuendi ab opere
converterant. Et, quo longius moles agebatur a litore,
hoc magis, quidquid ingerebatur, praealtum absorbebat
mare. Igitur rex munientibus coria velaque iussit 23
obtendi, ut extra teli iactum essent, duasque turres
ex capite molis erexit, e quibus in subeuntes scaphas
tela ingeri possent. Contra Tyrii navigia procul a 24
conspectu hostium litori adpellunt expositisque militi-
bus eos, qui saxa gestabant, obtruncant. In Libano
quoque Arabum agrestes inconpositos Macedonas adorti
XXX fere interficiunt paucioribus captis. Ea res III
Alexandrum dividere copias coëgit et, ne segniter ad-
sidere uni urbi videretur, operi Perdiccan Crateronque
praefecit, ipse cum expedita manu Arabiam petiit.

12 Inter haec Tyrii navem magnitudine eximia saxis 2
harenaque a puppi oneratam, ita ut multum prora emi-
neret, bitumine ac sulphure inlitam remis concitave-
runt, et, cum magnam vim venti vela quoque con-
cepissent, celeriter ad molem successit. Tum prora 3
eius accensa remiges desiluere in scaphas, quae ad
hoc ipsum praeparatae sequebantur, navis autem igne
concepto latius fundere incendium coepit, quod, prius-
quam posset occurri, turres et cetera opera in capite
molis posita conprehendit. At qui desiluerant in parva 4
navigia, faces et, quidquid alendo igni aptum erat, in
eadem opera ingerunt. Iamque non *imae* modo Mace-
donum turres, sed etiam summa tabulata conceperant

---

1 missilibus] misilibus **C**. quoque eos **I**: eos quoque **AD**. 6 absorbebat] absordebat **V**. 7 mare] more **P** *m. pr.* rex *Gronovius*: ex **AD**. 8 teli] teri **V**. iactum] iamtum **B** *m. pr.* **L** *m. pr.* 9 molis] montis **D**. 13 adorti **I**: adhorti **AD**. 16 Crateronque] cateronque **B**. 19 a puppi] appupi **V**. 20 sulphure] suphurae **V**. 27 conprehendit **L**: conpreendit **P**, conprendit **BFV**. At] ad **PV**. 29 *imae add. Madvigius.* modo] *om.* **L** *m. pr.* **P** *m. pr.* **V** *m. pr.*

ignem, cum ii, qui in turribus erant, partim haurirentur incendio, partim armis omissis in mare semet ipsi
5 inmitterent. At Tyrii, qui capere eos quam interficere mallent, natantium manus stipitibus saxisque lacerabant, donec debilitati inpune navigiis excipi possent.
6 Nec incendio solum opera consumpta, sed forte eodem die vehementior ventus motum ex profundo mare inlisit in molem, crebrisque fluctibus conpages operis verberatae laxavere *se*, saxaque interfluens unda medium
7 opus rupit. Prorutis igitur lapidum cumulis, quibus iniecta terra sustinebatur, praeceps in profundum ruit, tantaeque molis vix ulla vestigia invenit Arabia rediens Alexander. Hic, quod in adversis rebus solet fieri, alius in alium culpam referebant, cum omnes verius
8 de saevitia maris queri possent. Rex novi operis molem orsus in adversum ventum non latere, sed recta fronte direxit: ea cetera opera velut sub ipsa latentia tuebatur: latitudinem quoque aggeri adiecit, ut turres
9 in medio excitatae procul teli iactu abessent. Totas autem arbores cum ingentibus ramis in altum iaciebant, deinde saxis onerabant rursusque cumulo eorum alias arbores iniciebant, tum humus aggerebatur: superque alia strue saxorum arborumque cumulata velut quodam nexu continens opus iunxerant. Nec Tyrii, quidquid ad inpediendam molem excogitari
10 poterat, segniter exequebantur. Praecipuum auxilium erat, qui procul hostium conspectu subibant aquam occultoque lapsu ad molem usque penetrabant, falcibus palmites arborum eminentium ad se trahentes. Quae ubi secutae erant, pleraque secum in profundum da-

1 ii **P**: hii **C**. haurirentur] baurirentur **P** *m. pr.* 4 mallent] malent **F**, *in margine add.* uel mallent, *om* **B** *m. pr.*, **L** *m. pr.* **P** *m. pr.*, *sed add. in his tribus codicibus a corr. in margine vel intra vss.* 7 motum *Palmerius*: totum **A**. 9 *se add. Aldus.* 10 prorutis **P** *m. pr.*: proruptis **C**. 13 Hic] Id **P**. 19 iactu **I**: ictu **A** [hictu **V**]. 23 strue] strues **V**. 27 aquam *Lauer*: aqua **A**.

bant: tum levatos onere stipites truncosque arborum
haud aegre moliebantur, deinde totum opus, quod
stipitibus fuerat innixum, fundamento lapso seque-
batur.

Aegro animi Alexandro nec, perseveraret an abiret, 11
satis certo classis Cypro advenit eodemque tempore
Cleander cum Graecis militibus in Asiam nuper ad-
vectis. C et XC navigia in duo dividit cornua: laevum
Pnytagoras, rex Cypriorum, cum Cratero tuebatur,
Alexandrum in dextro quinqueremis regia vehebat.
Nec Tyrii, quamquam classem habebant, ausi navale 12
inire certamen: tris omnino ante ipsa moenia opposue-
runt, quibus rex invectus ipse eas demersit.

14 Postera die classe ad moenia admota undique tor- 13
mentis et maxime arietum pulsu muros quatit: quos
Tyrii raptim obstructis saxis refecerunt, interiorem
quoque murum, ut, si prior fefellisset, illo se tueren-
tur, munire orsi. Sed undique vis mali urguebat: 14
mole intra teli iactum erant, classis moenia circumibat,
terrestri simul navalique clade obruebantur. Quippe
binas quadriremes Macedones inter se ita iunxerant,
ut prorae cohaererent, puppes intervallo, quantum
capere poterant, distarent: hoc puppium intervallum 15
antemnis asseribusque validis deligatis superque eos
pontibus stratis, qui militem sustinerent, inpleverant.
Sic instructas quadriremes ad urbem agebant: inde
missilia in propugnantes ingerebantur tuto, quia proris
miles tegebatur. Media nox erat, cum classem sic, uti 16

1 onere] ponere **V**. 5 animi] animo **P** *m. pr.* nec] ne **B** *m. pr.* **FL**. 6 Cypro] cipro **V**. eodemque] que *om.* **P** *m. pr.* 8 navigia *Heinsius*: nauigium **A**. 9 Pnytagoras *Modius*: pythagoras **A**. Cypriorum] cipriorum **F**. 10 regia] regi **P** *m. pr.* 12 opposuerunt] apposuerunt **V**. 13 ipse eas *scripsi*: ipsas **A** [ipsa **V**]. 18 munire *Eberhardus*: undi **P** undique **C**. urguebat **P**: urgebat **C**. 19 mole *scripsi*: molem **A**. teli] terii **V**. erant *scripsi*: erat **A**. 22 cohaererent] cohaerent **FV** *m. pr.* 24 antemnis] antennis **P** *m. pr.* deligatis **I**: delegatis **A**. 26 instructas] instructa **B**.

dictum est, paratam circumire muros iubet. Iamque
naves urbi undique admovebantur, et Tyrii desperatione
torpebant, cum subito spissae nubes intendere se caelo
et, quidquid lucis internitebat, offusa caligine extinc-
17 tum est. Tum inhorrescens mare paulatim levari,
deinde acriore vento concitatum fluctus ciere et inter
se navigia conlidere. Iamque scindi coeperunt vincula,
quibus conexae quadriremes erant, ruere tabulata et
cum ingenti fragore in profundum secum milites tra-
18 here. Neque enim conserta navigia ulla ope in tur-
bido regi poterant: miles ministeria nautarum, remex
militis officia turbabat, et, quod in eiusmodi casu ac-
cidit, periti ignaris parebant. Quippe gubernatores
alias imperare soliti tum metu mortis iussa exeque-
bantur. Tandem remis pertinacius everberatum mare
veluti eripientibus navigia classicis cessit, adpulsaque
sunt litori lacerata pleraque.

19 Isdem forte diebus Carthaginiensium legati XXX **15**
superveniunt, magis obsessis solacium quam auxilium.
Quippe domestico bello Poenos inpediri nec de im-
20 perio, sed pro salute dimicare nuntiabant. Syracusani
tum Africam urebant et haud procul Carthaginis muris
locaverant castra. Non tamen defecere animis Tyrii,
quamquam ab ingenti spe destituti erant, sed coniuges
liberosque devehendos Carthaginem tradiderunt, fortius,
quidquid accideret, laturi, si carissimam sui partem
21 extra sortem communis periculi habuissent. Cumque
unus e civibus in contione indicasset, oblatam esse
per somnum sibi speciem Apollinis, quem eximia reli-
gione colerent, urbem deserentis molemque a Mace-

2 naves] nauis **C**. 4 offusa *Gronovius*: effusa **A**. 8 ruere] uere **V**. 11 regi] rege **P** *m. pr.* 12 casu] causa **B**. accidit] accedit **P** *m. pr.* 15 Tandem] Tamdem **P**. pertinacius] pertinatius **P**. 21 Syracusani *Lauer*: siracusani **A**. 22 urebant] u*rebant **L**. Carthaginis] cartaginis **V**, chartaginis **B** 25 Carthaginem] cartaginem **BLV**. 27 habuissent] habuisset **L**. 28 oblatam] ablatam **L**. 29 religione] relegione **P**.

donibus in salo iactam in silvestrem saltum esse muta-
tam, quamquam auctor levis erat, tamen ad deteriora 22
credenda proni metu aurea catena devinxere simulacrum
araeque Herculis, cuius numini urbem dicaverant, in-
seruere vinculum quasi illo deo Apollinem retenturo.
Syracusis id simulacrum devexerant Poeni et in maiore
locaverant patria multisque aliis spoliis urbium a semet
captarum non Carthaginem magis quam Tyrum orna-
verant. Sacrum quoque, quod equidem dis minime 23
cordi esse crediderim, multis saeculis intermissum
repetendi auctores quidam erant, ut ingenuus puer
Saturno immolaretur — quod sacrilegium verius quam
sacrum Carthaginienses a conditoribus traditum usque
ad excidium urbis suae fecisse dicuntur —, ac nisi seniores
obstitissent, quorum consilio cuncta agebantur, huma-
nitatem dira superstitio vicisset. Ceterum efficacior 24
omni arte necessitas non usitata modo praesidia, sed
quaedam etiam nova admovit. Namque ad inplicanda
navigia, quae muros subibant, validos asseres funibus
inligaverant, ut, cum tormento asseres promovissent,
subito laxatis funibus inicerent. Unci quoque et falces 25
ex isdem asseribus dependentes aut propugnatores aut
ipsa navigia lacerabant. Clipeos vero aereos multo
igne torrebant, quos repletos fervida harena caenoque
decocto e muris subito devolvebant. Nec ulla pestis 26
magis timebatur: quippe ubi *inter* loricam corpusque
fervens harena penetraverat, nec ulla vi excuti poterat

1 iactam] iam tam **P**. 3 devinxere] deuixere **F**. 6 Syracusis *Lauer*: siracusis **A**. 8 Carthaginem] cartaginem **V**. 11 repetendi *Giunta*: repentes **PF** *m. pr.*, repetentes **C**, repetens **B** *m. pr.* 13 Carthaginienses] carthaginiensis **BL**, cartaginiensis **FV**. 14 nisi] si **P** *m. pr.* seniores] senieres **P** *m. pr.* 15 obstitissent] obstetissent **P**. cuncta] cunta **L**. 16 efficacior omni **I**: efficatior omni **BF**, *sed* or omni *in ras.*, efficacio omni **V**, efficatio romani **LP** *m. pr.* 19 validos asseres funibus *Ieepius*: ualidis asseribus **A**. 21 Unci] uncii **V**. 23 lacerabant] la**rabant **P**. Clipeos **I**: clypeos **A** [clyppeos **V**]. 26 *inter add. Heinsius.*

et, quidquid attigerat, perurebat, iacientesque arma
laceratis omnibus, quis protegi poterant, vulneribus
multi patebant. Corvi vero et ferreae manus tormento
remissae plerosque rapiebant.

IV Hic rex fatigatus statuerat soluta obsidione Aegyp- **17**
tum petere. Quippe cum Asiam ingenti velocitate 6
2 percucurrisset, circa muros unius urbis haerebat tot
maximarum rerum opportunitate dimissa. Ceterum tam
discedere inritum quam morari pudebat, famam quo-
que, qua plura quam armis everterat, ratus leviorem
fore, si Tyrum quasi testem, se posse vinci, reliquisset.
Igitur ne quid inexpertum omitteret, plures naves ad
3 moveri iubet delectosque militum inponi. Et forte
belua invisitatae magnitudinis super ipsos fluctus dorso
eminens ad molem, quam Macedones iecerant, ingens
corpus adplicuit diverberatisque fluctibus adlevans se
met utrimque conspecta est: deinde a capite molis
4 rursus alto se inmersit ac modo super undas eminens
magna sui parte, modo superfusis fluctibus condita
haud procul munimentis urbis se mersit. Utrisque
5 laetus fuit beluae aspectus: Macedones iter iaciendo
operi monstrasse eam augurabantur, Tyrii Neptunum,
occupati maris vindicem, abripuisse beluam ac molem
brevi profecto ruituram. Laetique omine eo ad epulas
dilapsi oneravere se vino, quo graves orto sole navigia
conscendunt redimita floribus coronisque: adeo victo-
riae non omen modo, sed etiam gratulationem praece-
6 perant. Forte rex classem in diversam partem agi **18**
iusserat XXX minoribus navigiis relictis in litore: e
quibus Tyrii duobus captis cetera ingenti terruerunt

3 ferreae] ferre **V**. tormento] tormenta **C**. 5 Aegyptum] aegiptum **P**. 7 percucurrisset **P**: percurrisset **C** 8 opportunitate **I**: oportunitate **A**. 10 qua] quia **F**. 11 si Tyrum] sy tirum **V**. 14 invisitatae *Bentleius*: inusitatae **A**. 15 iecerant] igecerant **V**. 18 se *om.* **P** *m. pr.* super] per **P**. 19 modo *om.* **P.** *m. pr.* 20 se mersit *Grunauer*: emersit **A**. 23 occupati] ocupati **V**. ac **I**: ad **A**. 24 epulas] hepulas **L**.

metu, donec suorum clamore audito Alexander classem
litori, a quo fremitus acciderant, admovit. Prima e 7
Macedonum navibus quinqueremis velocitate inter
ceteras eminens occurrit: quam ut conspexere Tyriae,
duae ex diverso in latera eius invectae sunt, in qua-
rum alteram quinqueremis eadem concitata et ipsa
rostro icta est et illam invicem tenuit. Iamque ea, 8
quae non cohaerebat, libero impetu est vecta in aliud
quinqueremis latus. Invehebatur tum opportunitate
mira triremis e classe Alexandri in eam ipsam, quae
quinqueremi inminebat, tanta vi, ut Tyrius gubernator
in mare excuteretur e puppi. Plures deinde Mace- 9
donum naves superveniunt, et rex quoque aderat, cum
Tyrii inhibentes remis aegre evellere navem, quae
haerebat, portumque omnia simul navigia repetunt.
Confestim rex insecutus portum quidem intrare non
potuit, cum procul e muris missilibus summoveretur,
naves autem omnes fere aut demersit aut cepit.

19 Biduo deinde ad quietem dato militibus iussisque 10
et classem et machinas pariter admovere, ut undique
territis instaret, ipse in altissimam turrem ascendit
ingenti animo, periculo maiore: quippe regio insigni
et armis fulgentibus conspicuus unus praecipue telis 11
petebatur. Et digna prorsus spectaculo edidit: multos
e muris propugnantes hasta transfixit, quosdam etiam
comminus gladio clipeoque inpulsos praecipitavit.
Quippe turris, ex qua dimicabat, muris hostium pro-
pemodum cohaerebat. Iamque crebris arietibus saxo- 12

2 fremitus] praemitus **V**. Prima e **I**: primae **BFP**, prime **LV**. 6 alteram] alterum **L**. 7 icta] iata **L** *m. pr.*, *icta **P**, *sed* i *in ras. m. sec.* 8 cohaerebat **I**: quoherebat **A** [cuiohere-bat **V**]. est vecta *scripsi*: euecta **P**, inuecta **BF**, *sed in margine habent manu corr.* ë *vel* ·Λ· e, laenuecta **V**, inuecta **L**. 9 tum *scripsi*: cum **A**. opportunitate **I**: oportunitate **A**. 17 potuit] patuit **V**. 18 cepit] coepit **BLP**. 25 hasta] asta **V**. 26 clipeoque **V**: clypeoque **BFLP**. inpulsos] inpulsas **V**. 28 crebris] crebis **V**.

rum conpage laxata munimenta defecerant et classis
intraverat portum et quidam Macedonum in turres
hostium desertas evaserant, cum Tyrii tot simul malis
victi alii supplices in templa confugiunt, alii foribus
aedium obseratis occupant liberum mortis arbitrium,
nonnulli ruunt in hostem haud inulti tamen perituri,
13 magna pars summa tectorum obtinebat saxa et, quid-
quid fors in manus dederat, ingerentes subeuntibus.
Alexander exceptis, qui in templa confugerant, omnes
14 interfici ignemque tectis inici iubet. His per prae-
cones pronuntiatis nemo tamen armatus opem a dis
petere sustinuit: pueri virginesque templa conpleverant,
viri in vestibulo suarum quisque aedium stabant,
15 parata saevientibus turba. Multis tamen saluti fuere
Sidonii, qui intra Macedonum praesidia erant. Hi
urbem quidem inter victores intraverant, sed cognationis
cum Tyriis memores — quippe utramque urbem Age-
norem condidisse credebant — multos Tyriorum clam
protegentes ad sua perduxere navigia: quibus occul
16 tatis Sidona devecti sunt. XV milia hoc furto sub-
ducta saevitiae sunt. Quantumque sanguinis fusum sit,
vel ex hoc aestimari potest, quod intra munimenta
17 urbis VI milia armatorum trucidata sunt. Triste deinde
spectaculum victoribus ira praebuit regis: II milia,
in quibus occidendis defecerat rabies, crucibus adfixi
18 per ingens litoris spatium pependerunt. Carthaginien
sium legatis pepercit addita denuntiatione belli, quod
praesentium rerum necessitas moraretur.

19 Tyros septimo mense, quam oppugnari coepta erat, **20**
capta est, urbs et vetustate originis et crebra fortunae
varietate ad memoriam posteritatis insignis. Condita

5 obseratis] obseruatis **P**, obser*atis **L**. 6 haud] aut **V**. 7 quid*quid* **I**: quid **A**. 8 manus] manibus **C**. 10 His] is **V**. 11 armatus *om.* **V**. 15 Sidonii] sydonii **V**. 18 clam *Bentleius*: etiam **A**. 20 Sidona] sidonam **V**. 22 munimenta] monumenta **P** *m. pr.* 24 ira] ita **F**. praebuit] praefuit **C**. 27 pepercit] perpercit **B** *m. pr.* **LV**.

ab Agenore diu mare non vicinum modo, sed, quod-
cumque classes eius adierunt, dicionis suae fecit. Et,
si famae libet credere, haec gens litteras prima aut
docuit aut didicit. Coloniae certe eius paene orbe
toto diffusae sunt: Carthago in Africa, in Boeotia
Thebae, Gades ad Oceanum. Credo libero conmeantes 20
mari saepiusque adeundo ceteris incognitas terras
elegisse sedes iuventuti, qua tunc abundabant, sive
quia crebris motibus terrae — nam hoc quoque tra-
ditur — cultores eius fatigati nova et externa domi-
cilia armis sibimet quaerere cogebantur. Multis ergo 21
casibus defuncta et post excidium renata nunc tandem
longa pace cuncta refovente sub tutela Romanae man-
suetudinis adquiescit.

21 Isdem ferme diebus Darei litterae adlatae sunt V
tandem ut regi scriptae. Petebat, uti filiam suam —
Statirae erat nomen — nuptiis Alexander sibi adiun-
geret: dotem fore omnem regionem inter Hellespontum
et Halyn amnem sitam, inde orientem spectantibus terris
contentum se fore. *Ne* dubitaret, quod offerretur, 2
accipere: numquam diu eodem vestigio stare fortunam,
semperque homines, quantamcumque felicitatem habeant,
invidiam tamen sentire maiorem. Vereri se, ne avium 3
modo, quas naturalis levitas ageret ad sidera, inani
ac puerili mente se efferret: nihil difficilius esse quam
in illa aetate tantam capere fortunam. Multas se ad- 4
huc reliquias habere nec semper inter angustias posse
deprehendi: transeundum esse Alexandro Euphraten
Tigrimque et Araxen et Choaspen, magna munimenta

---

1 quodcumque] cumque **L** *m. pr.* dicionis **I**: ditionis **A**. 4 paene **I**: poene **A**. 5 Boeotia] boetia **C**. 6 Gades *Vindelinus*: gadis **A**. 8 iuventuti] iuuentute **LV**. abundabant *Zarotus*: abundabat **A**. 12 tandem *Bongarsius*: tamen **A**. 13 mansuetudinis] mansuetudis **B** *m. pr.* **FLV** *m. pr.* 17 Statirae erat *Modius*: stati praeerat **A**. 19 Halyn *Frobenius*: alyn **A**. amnem] ammem **P**. 20 se fore. *Ne scripsi*: si forte **A**. 23 avium] auuium **F**. 25 mente se efferret *Bentleius*: mentis afferret **A**. 29 Tigrimque] tygrimque **BFV**. Choaspen *Cellarius*: idaspen **A**.

regni sui, veniendum in campos, ubi paucitate suorum
5 erubescendum sit, in Mediam, Hyrcaniam, Bactra: et Indos, Oceani accolas, quando aditurum, ne Sogdianos et Arachosios nominem ceterasque gentes ad Caucasum et Tanain pertinentes? Senescendum fore tantum
6 terrarum vel sine proelio obeunti. Se vero ad ipsum vocare desineret: namque illius exitio se esse venturum.
7 Alexander iis, qui litteras attulerant, respondit, Dareum sibi aliena promittere et, quod totum amiserit, velle partiri. Doti sibi dari Lydiam, Ionas, Aeolidem, Hellesponti oram, victoriae suae praemia. Leges autem a victoribus dici, accipi a victis: in utro statu ambo essent, si solus ignoraret, quam primum Marte decer-
8 neret. Seque, cum transiret mare, non Ciliciam aut Lydiam — quippe tanti belli exiguam hanc esse mercedem —, sed Persepolim, caput regni eius, Bactra deinde et Ecbatana ultimique Orientis oram imperio destinasse. Quocumque ille fugere potuisset, ipsum sequi posse: desineret terrere fluminibus, quem sciret maria transisse.

9 Reges quidem haec invicem scripserant. Sed Rhodii urbem suam portusque dedebant Alexandro. Ille Ciliciam Socrati tradiderat Philota regioni circa Tyrum iusso praesidere. Syriam, quae Coele appellatur, Andromacho Parmenio tradiderat bello, quod
10 supererat, interfuturus. Rex Hephaestione Phoenices

---

2 Hyrcaniam] hircaniam **C**. Bactra] baethra **P**. 3 quando] quado **C**. Sogdianos] socdianos **C**. 5 Tanain] tanaim **V**. tanatin **F**, tana*in **L**, tanatun **B** *m. pr.* 7 se esse] ** esse **P**. et] eo **V**. 10 Lydiam *Aldus*: lidiam **A**. 11 a victoribus] auctoribus **F** *m. pr.* **L** *m. pr.* 14 Seque *scripsi*: se quoque **A**. 15 Lydiam] lidiam **C**. 16 caput] capud **P**. 22 Rhodii **I**: rodii **P**, hrodii **C** [horodii **L**]. dedebant] debebant **V**. 23 Philota *Vindelinus*: filiatae **A**. 24 appellatur] apellatur **P**. 25 Parmenio] parmoenio **C**. bello *Modius*: ab illo **A**. 26 interfuturus *Modius*: iter facturus **A**. Hephaestione *Cospus*: ephestione **A**. Phoenices *Aldus*: phoenicis **A**.

oram classe praetervehi iusso ad urbem Gazam cum
omnibus copiis venit.

Isdem fere diebus sollemne erat ludicrum Isthmio- 11
rum, quod conventu totius Graeciae celebratur: in eo
concilio Graeci, ut sunt temporaria ingenia, decernunt,
ut XV legarentur ad regem, qui ob res pro salute ac
libertate Graeciae gestas coronam auream donum vic-
toriae ferrent. Idem paulo ante incertae famae capta- 12
verant auram, ut, quocumque pendentes animos tulisset
fortuna, sequerentur.

23 Ceterum non ipse modo rex obibat urbes adhuc 13
iugum imperii recusantes, sed praetores quoque ipsius,
egregii duces, pleraque invaserant, Calas Paphlagoniam,
Antigonus Lycaoniam: Balacrus Hydarne, Darei prae-
tore, superato denuo Miletum cepit, Amphoterus et 14
Hegelochus CLX navium classe insulas inter Achaiam
atque Asiam in dicionem Alexandri redegerunt. Tenedo
quoque recepta Chium incolis ultro vocantibus statue-
rant occupare, sed Pharnabazus, Darei praetor, con- 15
prehensis, qui res ad Macedones trahebant, rursus
Apollonidi et Athenagorae, suarum partium viris, ur-
bem cum modico praesidio militum tradit. Praefecti 16
Alexandri in obsidione urbis perseverabant non tam
suis *fisi* viribus quam ipsorum, qui obsidebantur, volun-
tate. Nec fefellit opinio: namque inter Apolloniden
et duces militum orta seditio inrumpendi in urbem

---

1 Gazam] gazan **BLPV**. 3 Isdem *Stangl*: iisdem **A**. sollemne] solemne **P**. Isthmiorum] iistymiorum **C**. 4 Graeciae] gretie **P**. 9 animos tulisset fortuna *Palmerius*: animus tulisset fortunam **A**. 13 Calas] chalas **BLPV**. Paphlagoniam] paplagoniam **FLV**. 14 Lycaoniam] licaoniam **FV**. 15 denuo *Vogel*: II duos **C**, ĩĩ duos **P**. Miletum *Frobenius*: militum **A**. cepit] coepit **BLP**. 16 Hegelochus *Aldus*: eghilocus **A**. 17 Tenedo quoque recepta Chium *Gronovius*: tenedon quoque receptaculum **A** [receptaculo **P** *m. pr.*] 19 praetor] praeter **V**. 20 rursus] russus **B** *m. pr.* **V**. 21 Apollonidi **I**: apollinidi **A**. *fisi* viribus *Vogel*: uiribus **A**. 25 Apolloniden **I**: apolliniden **A**. 26 in *om.* **L**.

17 occasionem dedit, cumque porta effracta cohors Mace-
donum intrasset, oppidani olim consilio proditionis
agitato adgregant se Amphotero et Hegelocho, Persa-
rumque praesidio caeso Pharnabazus cum Apollonide
18 et Athenagora vincti traduntur, XII triremes cum suo
milite ac remige, praeter eas XXX inanes et piratici
lembi Graecorumque III milia a Persis mercede con-
ducta. His in supplementum copiarum suarum distri-
butis piratisque supplicio adfectis captivos remiges
adiecere classi suae.

19 Forte Aristonicus, Methymnaeorum tyrannus, cum **24**
piraticis navibus ignarus omnium, quae apud Chium
acta erant, prima vigilia ad portus claustra successit
interrogatusque a custodibus, quis esset, Aristonicum
20 ad Pharnabazum venire respondit. Illi Pharnabazum
quidem iam quiescere et non posse tum adiri, cete-
rum patere socio atque hospiti portum et postero die
21 Pharnabazi copiam fore adfirmant. Nec dubitavit
Aristonicus primus intrare, secuti sunt ducem piratici
lembi, ac, dum adplicant navigia crepidini portus,
obicitur a vigilibus claustrum, et, qui proximi excuba-
bant, ab isdem excitantur. Nullo ex iis auso repu-
gnare omnibus catenae iniectae sunt, Amphotero deinde
22 Hegelochoque traduntur. Hinc Macedones transiere
Mytilenen. Quam Chares Atheniensis nuper occupa-
tam II milium Persarum praesidio tenebat, sed, cum
obsidionem tolerare non posset, urbe tradita pactus,
ut incolumi abire liceret, Imbrum petit. Deditis Mace-
dones pepercerunt.

3 se] es **V**. Hegelocho *Freinshemius*: egilocho **P** *m. pr.*, egilacho **C** [egil*cho **L**]. 4 Apollonide **I**: apollinide **A**. 11 Methymnaeorum *Cospus*: methymneorum **P**, methimneorum **C** [mechimneorum **V**]. tyrannus] tirannus **P**. 16 posse] posset **P** *m. pr.* 17 postero **P**: postera **C**. 22 iis **I**: is **A**. auso] auxo **F**. 23 Amphotero] anphotero **P**. 24 Hegelochoque *Aldus*: hegelocoque **A**. Hinc] hic **V**. 25 Mytilenen *scripsi*: mithilenen **A**. Chares *Vindelinus*: cares **A**. occupatam] occupatum **L**.

25 Dareus desperata pace, quam per litteras legatos- VI
que inpetrari posse crediderat, ad reparandas vires
bellumque inpigre renovandum intendit animum. Du- 2
ces ergo copiarum Babyloniam convenire, Bessum quo-
que, Bactrianorum praetorem, quam maximo posset
exercitu coacto, descendere ad se iubet. Sunt autem 3
Bactriani inter illas gentes promptissimi horridis in-
geniis multumque a Persarum luxu abhorrentibus: siti
haud procul Scytharum bellicosissima gente et rapto
vivere adsueta semper in armis erant. Sed Bessus 4
suspecta perfidia haud sane aequo animo in secundo
se continens gradu regem terrebat: nam cum regnum
adfectaret, proditio, quo sola id adsequi poterat, time-
batur.

Ceterum Alexander, quam regionem Dareus petis- 5
set, omni cura vestigans tamen explorare non poterat
more quodam Persarum arcana regum mira celantium
fide: non metus, non spes elicit vocem, qua prodantur 6
occulta. Vetus disciplina regum silentium vitae peri-
culo sanxerat: lingua gravius castigatur quam ullum
probrum, nec magnam rem Magi sustineri posse cre-
dunt ab eo, cui tacere grave sit, quod homini facilli-
26 mum voluerit esse natura. Ob hanc causam Alexander 7
omnium, quae apud hostem gererentur, ignarus urbem
Gazam obsidebat. Praeerat urbi Betis eximiae in
regem suum fidei modicoque praesidio muros ingentis
operis tuebatur. Alexander aestimato locorum situ agi 8
cuniculos iussit facili ac levi humo acceptante occul-
tum opus: quippe multam harenam vicinum mare

2 crediderat] crediderant **C**. 4 Babyloniam] babyllo-niam **V**, babilloniam **F**. 5 praetorem, quam *Gronovius*: per quam **A**. 8 multumque] multum quoque **L**. 9 Scytharum *Vindelinus*: scitharum **A**. 12 regnum] regum **L** *m. pr.* 16 explorare] exploraret **F** *m. pr.* celantium] celancium **P**. 20 sanxerat] saxerat **B** *m. pr.* 21 probrum] probum **L**. Magi *Rutgersius*: magis **A**. 22 facillimum] facillinum **F**. 26 muros] murus **L** *m. pr.* 28 occultum] ocultum **C** [oculum **B** *m. pr.*].

evomit, nec saxa cotesque, quae interpellent specus,
9 obstant. Igitur ab ea parte, quam oppidani conspicere
non possent, opus orsus, ut a sensu eius averteret,
turres muris admoveri iubet. Sed eadem humus mo-
vendis inutilis turribus desidente sabulo agilitatem
rotarum morata et*iam* tabulata turrium perfringebat,
multique vulnerabantur inpune, cum idem recipiendis
10 qui admovendis turribus labor eos fatigaret. Ergo
receptui signo dato postero die muros corona circum-
dari iussit. Ortoque sole, priusquam admoveret exer-
citum, opem deum exposcens sacrum patrio more
11 faciebat. Forte praetervolans corvus glebam, quam
unguibus ferebat, subito amisit: quae cum regis capiti
incidisset, resoluta defluxit, ipsa autem avis in proxima
turre consedit. Inlita erat turris bitumine ac sulphure,
in qua alis haerentibus frustra se adlevare conatus a
12 circumstantibus capitur. Digna res visa, de qua vates
consuleret: et erat non intactae a superstitione mentis.
Ergo Aristander, cui maxima fides habebatur, urbis
quidem excidium *ait* augurio illo portendi: ceterum
periculum esse, ne rex vulnus acciperet. Itaque mo-
13 nuit, ne quid eo die inciperet. Ille quamquam unam
urbem sibi, quo minus securus Aegyptum intraret,
obstare aegre ferebat, tamen paruit vati signumque
receptui dedit. Hinc animus crevit obsessis, egressique **27**
porta recedentibus inferunt signa cunctationem hostium
14 suam fore occasionem rati. Sed acrius quam constan-
tius proelium inierunt: quippe ut Macedonum signa
circumagi videre, repente sistunt gradum. Iamque ad
regem proeliantium clamor pervenerat, cum denuntiati
periculi haud sane memor loricam tamen, quam raro
induebat, amicis orantibus sumpsit et ad prima signa

1 evomit *Giunta*: euomens **A**. 6 et*iam scripsi*: et **A**. 14 defluxit] defluit **V** 15 sulphure] sulpure **FLPV**. 20 *ait addidi*. 12 monuit] mouit **P** *m pr.* 25 Hinc **P**: Hic **C**. egressique] egressisque **B** *m. pr.*, egresique **F**.

pervenit. Quo conspecto Arabs quidam, Darei miles, 15
maius fortuna sua facinus ausus, gladium clipeo tegens
quasi transfuga genibus regis advolvitur. Ille adsurgere
supplicem recipique inter suos iussit. At barbarus 16
gladio strenue in dextram translato cervicem adpetiit
regis. Qui exigua corporis declinatione evitato ictu
in vanum manum barbari lapsam amputat gladio, de-
nuntiato in illum diem periculo, ut arbitrabatur ipse,
defunctus. Sed, ut opinor, inevitabile est fatum: quippe 17
dum inter primores promptius dimicat, sagitta ictus
est, quam per loricam adactam, stantem in humero
medicus eius Philippus evellit. Plurimus deinde san- 18
guis manare coepit omnibus territis, quia non, quam
alte penetrasset telum, lorica obstante cognoverant.
Ipse ne oris quidem colore mutato supprimi sanguinem
et vulnus obligari iussit. Diu ante ipsa signa vel 19
dissimulato vel victo dolore perstiterat, cum suppressus
paulo ante sanguis *labe*nte ligamento, quo retentus
erat, manare largius coepit, et vulnus, quod tepens
adhuc dolorem non moverat, frigente sanguine intumuit.
Linqui deinde animo et submitti genu coepit, quem 20
proximi exceptum in castra receperunt. Et Betis
28 interfectum ratus urbem ovans victoria repetit. At 21
Alexander nondum percurato vulnere aggerem, quo
moenium altitudinem aequaret, extruxit pluribusque
cuniculis muros subrui iussit. Oppidani ad pristinum 22
fastigium moenium novum extruxere munimentum, sed
ne id quidem turres aggeri inpositas poterat aequare.
Itaque interiora quoque urbis infesta telis erant. Ultima 23
pestis urbis fuit cuniculo subrutus murus, per cuius

---

2 maius] magius **V**. clipeo **I**: clypeo **A**. 9 fatum] factum **F** *m. pr.* **V**. 10 primores] plimores **P** *m. pr.* 11 adactam] adactum **L**. humero] umero **F**. 12 Philippus] plilippus **F**. 13 quia non] quia num **F** *m. pr.* **L**, quam **B** *m. pr.* **V**. 18 *labe*nte ligamento *scripsi*: medicamento **A**. 19 largius *Heinsius*: longius **A**. tepens *Acidalius*: stupens **A**. 21 Linqui] liqui **P** *m. pr.* 30 subrutus] subrutos **L** *m. pr.*

ruinas hostis intravit. Ducebat ipse rex antesignanos,
24 et, dum incautius subit, saxo crus eius adfligitur. Innixus tamen telo nondum prioris vulneris obducta cicatrice inter primores dimicat, ira quoque accensus, quod duo in obsidione urbis eius vulnera acceperat.
25 Betim egregia edita pugna multisque vulneribus confectum deseruerunt sui, nec tamen segnius proelium capessebat lubricis armis suo pariter atque hostium
26 sanguine. Sed cum undique telis *peteretur, ad postremum exhaustis viribus vivus in potestatem hostium pervenit.* Quo adducto insolenti gaudio iuvenis elatus, alias virtutis etiam in hoste mirator: 'Non, ut voluisti', inquit, 'morieris, sed, quidquid in captivum inveniri
27 potest, passurum esse te cogita'. Ille non interrito modo, sed contumaci quoque vultu intuens regem
28 nullam ad minas eius reddidit vocem. Tum Alexander: 'Videtisne obstinatum ad tacendum?' inquit, 'num genu posuit? num vocem supplicem misit? Vincam tamen silentium et, si nihil aliud, certe gemitu interpellabo'.
29 Ira deinde vertit in rabiem iam tum peregrinos ritus nova subiciente fortuna. Per talos enim spirantis lora traiecta sunt, religatumque ad currum traxere circa urbem equi gloriante rege, Achillen, a quo genus ipse deduceret, imitatum se esse poena in hostem
30 capienda. Cecidere Persarum Arabumque circa x milia, nec Macedonibus incruenta victoria fuit. Obsidio certe non tam claritate urbis nobilitata est quam geminato periculo regis. Qui Aegyptum adire festinans Amyntan cum x triremibus in Macedoniam
31 ad conquisitionem novorum militum misit. Namque etiam secundis atterebantur tamen copiae, devicta-

---

1 dimicat] demicat **P** *m. pr.* 6 Betim] baetin· **P**. 9 *peteretur ... pervenit add. Freinshemius.* 11 Quo adducto *Freinshemius*: quaducto **A**. 14 interrito] interito **F** *m. pr.* **P** *m. pr.* 19 aliud] *om.* **L**. 20 Ira *Frobenius*: iram **A**. 21 subiciente *scripsi*: subeunte **A**. 24 se esse] esse se **F**. 29 Amyntan] amintan **V**. 30 conquisitionem *Vogel*: inquisitionem **A** 31 devictarumque] diuictarumque **B** *m. pr.*

rumque gentium militi minor quam domestico fides
habebatur.

29 Aegyptii olim Persarum opibus infensi — quippe VII
avare et superbe imperitatum sibi esse credebant —
ad spem adventus eius erexerant animos, utpote qui
Amyntam quoque transfugam et cum precario imperio
venientem laeti recepissent. Igitur ingens multitudo 2
Pelusium, qua intraturus videbatur, convenerat. Atque
ille septimo die, postquam a Gaza copias moverat, in
regionem Aegypti, quam nunc Castra Alexandri vo-
cant, pervenit. Deinde pedestribus copiis Pelusium 3
petere iussis ipse cum expedita delectorum manu Nilo
amne vectus est. Nec sustinuere adventum eius Persae
defectione quoque perterriti. Iamque haud procul 4
Memphi erat: in cuius praesidium Mazaces, praetor
Darei, relictus sponte amne superato octingenta talenta
Alexandro omnemque regiam supellectilem tradidit.
A Memphi eodem flumine vectus ad interiora Aegypti 5
penetrat conpositisque rebus ita, ut nihil ex patrio
Aegyptiorum more mutaret, adire Iovis Hammonis
oraculum statuit. Iter expeditis quoque et paucis vix 6
tolerabile ingrediendum erat: terra caeloque aquarum
penuria est, steriles harenae iacent. Quas ubi vapor
solis accendit, fervido solo exurente vestigia intolera-
bilis aestus existit, luctandumque est non solum cum 7
ardore et siccitate regionis, sed etiam cum tenacissimo
sabulo, quod praealtum et vestigio cedens aegre moli-
untur pedes. Haec Aegyptii vero maiora iactabant: 8
sed ingens cupido animum stimulabat adeundi Iovem,
quem generis sui auctorem haud contentus mortali

1 minor] minior **F** *m. pr.* 6 Amyntam] amintam **P.** 12 delectorum] dilectorum **P** *m. pr.* 15 praesidium *scripsi*: praesidio **A.** Mazaces *Raderus*: astace **A.** 16 sponte *scripsi*: oron **A.** octingenta] octoginta **L** *m. pr.* 17 supellectilem] suppellectilem **C** [supplectilem **F**]. 20 Hammonis] hamnonis **P** *m. pr.*, ammonis **B** *m. pr.* 24 exurente *Vindelinus*: et urente **A.**

9 fastigio aut credebat esse aut credi volebat. Ergo cum 30
iis, quos ducere secum statuerat, secundo amne de-
scendit ad Mareotin paludem. Eo legati Cyrenensium
dona attulere pacem et, ut adiret urbes suas, petentes.
Ille donis acceptis amicitiaque coniuncta destinata
10 exequi pergit. Ac primo quidem et sequente die to-
lerabilis labor visus nondum tam vastis nudisque soli-
tudinibus aditis, iam tamen sterili et emoriente terra.
11 Sed ut aperuere se campi alto obruti sabulo, haud
secus quam profundum aequor ingressi terram oculis
12 requirebant: nulla arbor, nullum culti soli occurrebat
vestigium. Aqua etiam defecerat, quam utribus cameli
vexerant, et in arido solo ac fervido sabulo nulla
13 erat. Ad hoc sol omnia incenderat, siccaque et adusta
erant ora, cum repente — sive illud deorum munus
sive casus fuit — obductae caelo nubes condidere
solem, ingens aestu fatigatis, etiam si aqua deficeret,
14 auxilium. Idem vero, ut largum quoque imbrem
excusserunt procellae, pro se quisque excipere eum,
quidam ob sitim inpotentes sui ore quoque hianti
15 captare coeperunt. Quadriduum per vastas solitudines
absumptum est. Iamque haud procul oraculi sede
aberant, cum conplures corvi agmini occurrunt: modico
volatu prima signa antecedentes [et] modo humi resi-
debant, cum lentius agmen incederet, modo se pennis
16 levabant ducentium iterque monstrantium ritu. Tandem 31
ad sedem consecratam deo ventum est. Incredibile
dictu, inter vastas solitudines sita undique ambientibus
ramis vix in densam umbram cadente sole contecta
est, multique fontes dulcibus aquis passim manantibus
17 alunt silvas. Caeli quoque mira temperies, verno

2 iis *Vindelinus*: his **A**. 6 pergit] peregit **F** *m. pr.* 18 Idem *scripsi*: enim **A**. 20 inpotentes *Lauer*: inobtentis **A** hianti] hiante **L** *m. pr.* **P** *m. pr.* 21 Quadriduum **P**: quatriduum **C**. 22 absumptum] assumtum **P**. 24 volatu] uolato **P** *m. pr.*, uolat* **L**. 26 ducentium *Hugius*: cedentium **A**. iterque **I**: interque **A**. 28 sita *Acidalius*: ita **A**.

tepori maxime similis, omnes anni partes pari salubri-
tate percurrit. Accolae sedis sunt ab oriente proximi 18
Aethiopum. In meridiem versam Arabes spectant —
Trogodytis cognomen est —: horum regio usque ad
Rubrum mare excurrit. At qua vergit ad occidentem, 19
alii Aethiopes colunt, quos Simos vocant. A septen-
trione Nasamones sunt, gens Syrtica, navigiorum spo-
liis quaestuosa: quippe obsident litora et aestu de-
stituta navigia notis sibi vadis occupant. Incolae 20
nemoris, quos Hammonios vocant, dispersis tuguriis
habitant: medium nemus pro arce habent, triplici muro
circumdatum. Prima munitio tyrannorum veterem 21
regiam clausit, in proxima coniuges eorum cum liberis
et pelicibus habitabant — hic quoque dei oraculum
est —, ultima munimenta satellitum armigerorumque
sedes erant. Est et aliud Hammonis nemus: in medio 22
habet fontem — Solis aquam vocant —: sub lucis
ortum tepida manat, medio die, cuius vehementissimus
est calor, frigida eadem fluit, inclinato in vesperam
calescit, media nocte fervida exaestuat, quoque nox
propius vergit ad lucem, multum ex nocturno calore
decrescit, donec sub ipsum diei ortum adsueto tepore
languescat. Quod pro deo colitur, non eandem effigiem 23
habet, quam vulgo diis artifices accommodaverunt:
umbilico maxime similis est habitus zmaragdo et
gemmis coagmentatus. Hunc, cum responsum petitur, 24
navigio aurato gestant sacerdotes multis argenteis
pateris ab utroque navigii latere pendentibus: sequun-

1 tepori] tempori **L**. 4 Trogodytis *scripsi*: tragoditis **A**. 5 At **P** *m. pr.*: a **C**. occidentem **P** *m. pr.*: occidentalem **C**. 6 Aethiopes **I**: ethiopes **A**. Simos *Letellierius*: simuos **A**. 7 Syrtica *Vindelinus*: tyrtica **A**. 10 Hammonios **I**: ammonios **A**. dispersis] dipersis **F**. 11 pro arce] per arte **L** *m. pr.* 14 habitabant **P**: habitant **C**. 16 sedes] sedens **V**. 18 ortum] hortum **B** *m. pr.* 23 languescat] languescit **V**. Quod *scripsi*: Id **A**. eandem] endem **V**. 26 coagmentatus *Zarotus*: coacmentatus **A**. 27 argenteis pateris ab utroque navigii latere *om.* **V**. 28 pateris] pateras **P** *m. pr.*

tur matronae virginesque patrio more inconditum quoddam carmen canentes, quo propitiari Iovem cre-
25 dunt, ut certum edat oraculum. Ac tum quidem regem 32
propius adeuntem maximus natu e sacerdotibus filium appellat, hoc nomen illi parentem Iovem reddere adfirmans. Ille se vero et accipere ait et adgnoscere hu-
26 manae sortis oblitus. Consuluit deinde, an totius orbis imperium fatis sibi destinaretur. Pater aeque in adulationem conpositus terrarum omnium rectorem fore
27 ostendit. Post haec institit quaerere, an omnes parentis sui interfectores poenas dedissent. Sacerdos parentem eius negat ullius scelere posse violari, Philippi autem omnes luisse supplicia: adiecit, invictum fore,
28 donec excederet ad deos. Sacrificio deinde facto dona et sacerdotibus et deo data sunt, permissumque amicis, ut ipsi quoque consulerent Iovem. Nihil amplius quaesierunt quam, an auctor esset sibi divinis honoribus colendi suum regem. Hoc quoque acceptum fore
29 Iovi vates respondent. Vera et salubri aestimatione fidem oraculi vana profecto responsa eludere potuissent, sed fortuna, quos uni sibi credere coëgit, magna ex parte avidos
30 gloriae magis quam capaces facit. Iovis igitur filium se non solum appellari passus est, sed etiam iussit rerumque gestarum famam, dum augere vult tali ap-
31 pellatione, corrupit. Et Macedones, adsueti quidem regio imperio, sed in maiore libertatis umbra quam ceteri degentes, inmortalitatem adfectantem contumacius,
32 quam aut ipsis expediebat aut regi, aversati sunt. Sed haec suo quaeque tempori reserventur: nunc cetera exequi pergam.

4 propius] propicius **V**. 6 accipere] accipero **P** *m. pr.* 8 fatis **P** *m. pr.*: satis **C**. destinaretur *Bentleius*: destinaret **A**. 9 adulationem] ad ultionem **B** *m. pr.* 12 ullius] illius **V**. 17 esset] essed **P** 18 suum *Lauer*: sui **A**. acceptum fore Iovi vates respondent *om.* **V**. 19 respondent] respondet **P** *m. sec.* **L** *m. sec.* 20 eludere *Ieepius*: si uideri **A**. 27 ceteri degentes *Cornelissen*: ceteregentes **A**. adfectantem] adfectandem **L** *m. pr.* 28 aut regi] haud regi **P**.

33 Alexander ab Hammone rediens ad Mareotin palu- VIII
dem haud procul insula Pharo sitam venit. Contem-
platus loci naturam primum in ipsa insula statuerat
urbem novam condere: inde ut adparuit magnae sedis 2
insulam haud capacem esse, elegit urbi locum, ubi
nunc est Alexandrea, appellationem trahens ex nomine
auctoris. Conplexus, quidquid soli est inter paludem
ac mare, octoginta stadiorum muris ambitum destinat
et, qui exaedificandae urbi praeessent, relictis Memphin
petit. Cupido haud iniusta quidem, ceterum intem- 3
pestiva incesserat non interiora modo Aegypti, sed
etiam Aethiopiam invisere: Memnonis Tithonique cele-
brata regia cognoscendae vetustatis avidum trahebat
paene extra terminos solis. Sed imminens bellum, 4
cuius multo maior supererat moles, otiosae peregrina-
tioni tempora exemerat. Itaque Aegypto praefecit
Aeschylum Rhodium et Peucesten Macedonem quat-
tuor milibus militum in praesidium regionis eius datis,
claustra Nili fluminis Polemonem tueri iubet: XXX ad
hoc triremes datae. Africae deinde, quae Aegypto 5
iuncta est, praepositus Apollonius, vectigalibus eiusdem
Africae Aegyptique Cleomenes. Ex finitimis urbibus
commigrare Alexandream iussis novam urbem magna
multitudine inplevit. Fama est, cum rex orbem 6
futuri muri polenta, ut Macedonum mos est, destinas-
set, avium greges advolasse et polenta esse pastas:

1 Hammone] ammone **FLPV**. ad *scripsi*: ut **A**. Mareotin *Modius*: mareotyn **A**. 3 insula] insila **B** *m. pr.* 4 condere] concedere **F** *m. pr.* **L** *m. pr.* adparuit] apparuerit **V**. 6 Alexandrea *Vogel*: alexandri **A**. 8 mare] mage **F** *m. pr.* 9 Memphin **P**: memphim **C**. 10 haud] aut **B** *m. pr.* 11 incesserat] incesserant **V**. 12 Aethiopiam **I**: ethiopiam **A**. Memnonis] memmonis **F**. Tithonique *Aldus*: tithonisque **P**, titonisque **C**. 15 multo] multum **P**. 17 Aeschylum *Aldus*: haesculum **A**. 19 Polemonem *Lauer*: polimonem **A**. 20 triremes] trimes **B** *m. pr.* quae Aegypto] quaegypto **P**. 22 Cleomenes *Frobenius*: clemens **A**. finitimis] finitibus **P** *m. pr.* 23 Alexandream **P**: alexandriam **C**. iussis] ius **P** *m. pr.* orbem futuri muri *Bentleius*: urbem futuri muris **A**.

cumque id omen pro tristi a plerisque esset acceptum,
respondisse vates, magnam illam urbem advenarum
frequentiam culturam, multisque eam terris alimenta
praebituram.

7 Regem, cum secundo amni deflueret, adsequi cupiens **34**
Hector, Parmenionis filius, eximio aetatis flore, in paucis
Alexandro carus, parvum navigium conscendit pluribus,
8 quam capere posset, inpositis. Itaque mersa navis
omnes destituit. Hector diu flumini obluctatus, cum
madens vestis et adstricti crepidis pedes natare prohi-
berent, in ripam tamen semianimis evasit et, ut pri
mum fatigatus spiritum laxavit, quem metus et peri-
culum intenderat, nullo adiuvante — quippe in diver-
9 sum evaserant alii — exanimatus est. Amissi eius
desiderio vehementer adflictus est repertumque corpus
magnifico extulit funere.

Oneravit hunc dolorem nuntius mortis Andromachi,
quem praefecerat Syriae: vivum Samaritae cremaverant.
10 Ad cuius interitum vindicandum, quanta maxima
celeritate potuit, contendit, advenientique sunt traditi
11 tanti sceleris auctores. Andromacho deinde Menona
substituit adfectisque supplicio, qui praetorem intere-
merant, tyrannos, inter quos Methymnaeorum Aristoni-
cum et Stesilaum, popularibus suis tradidit: quos illi
ob iniurias tortos necaverunt.

12 Atheniensium deinde, Rhodiorum et Chiorum lega-
tos audit: Athenienses victoriam gratulabantur et, ut
captivi Graecorum suis restituerentur, orabant. Rhodii
13 et Chii de praesidio querebantur. Omnes aequa desi-

3 frequentiam] frequentium **V**. 6 Hector **I**: haector **A**. Parmenionis **I**: parmoenionis **A**. 8 inpositis] inpotis **V**. 9 Hector **I**: haector **A**. 10 prohiberent] proiberent **P**. 13 intenderat] intenderet **L** *m. pr.* 18 quem] quam **L**. 19 maxima *Acidalius*: maxime **A**. 21 Menona *Blancardus*: memnona **A**. 23 inter quos *Modius*: interque **A**. Methymnaeorum *Frobenius*: methimneorum **A**. 24 Stesilaum *scripsi*: ersilaum **A**. 25 tortos] tortas **P** *m. pr.* 27 gratulabantur] gratubantur **C**. 29 aequa *Modius*: eaque **P**, eaquae **C**.

derare visi inpetraverunt. Mytilenaeis quoque ob egregiam in partes fidem et pecuniam, quam in bellum inpenderant, reddidit et magnam regionem finitimam adiecit. Cypriorum quoque regibus, qui et a Dareo 14
defecerant ad ipsum et oppugnanti Tyrum miserant classem, pro merito honos habitus est.

Amphoterus deinde, classis praefectus, ad liberan- 15
dam Cretam missus — namque et Persarum et Spartanorum armis pleraque eius insulae obsidebantur — ante omnia mare a piraticis classibus vindicare iussus: quippe obnoxium praedonibus erat bello utrumque in regem converso. His conpositis Herculi Tyrio ex 16
auro crateram cum XXX pateris dicavit inminensque Dareo ad Euphraten iter pronuntiari iussit.

35 At Dareus, cum Aegypto devertisse in Africam IX
hostem conperisset, dubitaverat, utrumme circa Mesopotamiam subsisteret an interiora regni sui peteret, haud dubie potentior auctor praesens futurus ultimis gentibus inpigre bellum capessendi, quas aegre per praefectos suos moliebatur. Sed ut idoneis auctoribus 2
fama vulgavit Alexandrum cum omnibus copiis, quamcumque ipse adisset regionem, petiturum, haud ignarus, quam cum strenuo res esset, omnia longinquarum gentium auxilia Babyloniam contrahi iussit. Bactriani Scythaeque et Indi convenerant iam, et ceterarum gentium copiae partibus simul adfuerunt. Ceterum 3
cum dimidio ferme maior esset exercitus, quam in Cilicia fuerat, multis arma deerant. Quae summa cura

1 Mytilenaeis *scripsi*: mitileneis **C**, mitilaneis **P** *m. pr.* 3 finitimam *Ieepius*: finium **A** 6 habitus] abitus **F**. 8 Cretam] cetram **L** *m. pr.* Spartanorum **I**: sparthanorum **P** *m. pr.*, parthanorum **C**. 9 obsidebantur] obsedebantur **L** *m. pr.* **P** *m. pr.*, absidebantur **B** *m. pr.* 11 utrumque *scripsi*: utrimque **A**. 14 Euphraten] ephraten **V**. 24 Babyloniam] babylloniam **V**. 25 Scythaeque *Aldus*: scithaeque **C**, schitheque **P**. 25 convenerant iam, et *Acidalius*: conuenerant. nam et **A**. 27 dimidio] dimio **P**. 28 Cilicia] cilitia **P**.

conparabantur: equitibus equisque tegumenta erant ex
ferreis lamminis serie inter se conexis, quis antea
praeter iacula nihil dederat, scuta gladiique adicieban-
4 tur, equorumque domandi greges peditibus distributi
sunt, ut maior pristino esset equitatus. Ingensque, ut
credebat, hostium terror ducentae falcatae quadrigae,
5 unicum illarum gentium auxilium, secutae sunt: ex
summo temone hastae praefixae ferro eminebant, utrim-
que a iugo ternos direxerat gladios, inter radios
rotarum plura spicula eminebant in adversum, aliae
deinde falces summissae *e* rotarum orbibus haerebant et
aliae in terram demissae, quidquid obvium concitatis
6 equis fuisset, amputaturae. Hoc modo instructo exer- 36
citu ac perarmato Babylone copias movit. A parte
dextra erat Tigris, nobilis fluvius, laevam tegebat
Euphrates, agmen Mesopotamiae campos inpleverat.
7 Tigri deinde superato cum audisset haud procul ab-
esse hostem, Satropaten, equitum praefectum, cum mille
delectis praemisit. Mazaeo praetori sex milia data,
8 quibus hostem transitu amnis arceret: eidem manda-
tum, ut regionem, quam Alexander esset aditurus,
popularetur atque ureret. Quippe credebat inopia de-
bellari posse nihil habentem, nisi quod rapiendo occu-
passet: ipsi autem commeatus alii terra, alii Tigri
9 amne subvehebantur. Iam pervenerat Arbela, vicum
ignobilem, nobilem sua clade facturus. Hic comme-

1 tegumenta **P**: tegimenta **C**. 4 domandi] domanti **P** *m. pr.*, donandi **F**. 6 credebat *Kinchius*: crederat **P** *m. pr.*, crediderat **C**. 8 praefixae *Vindelinus*: praefixo **A**. eminebant] eminebat **P** *m. pr.* 11 *e* rotarum *scripsi*: rotarum **A**. orbibus] obibus **V**, opibus **F**. 12 terram] terra **F**. demissae *Vindelinus*: dimissae **A**. quidquid] quiquid **V**. 13 exercitu] exercito **F** *m. pr.* **P** *m. pr.* 14 Babylone] babyllone **V**. A parte] aperte **F** *m. pr.* **L** *m. pr.* 15 Tigris] tygris **C**. 16 Euphrates] eufrates **F**. 17 Tigri] tygri **C**. 19 delectis] dilectis **P**. Mazaeo *Aldus*: mazeo **A**. 24 Tigri **I**: tygri **A** 26 *ignobilem addidit Buettner*. commeatuum] cummeatuum **L**.

atuum sarcinarumque maiore parte deposita Lycum
amnem ponte iunxit et per dies quinque sicut ante
Euphraten traiecit exercitum. Inde octoginta fere 10
stadia progressus ad alterum amnem — Boumelo no-
men est — castra posuit. Opportuna explicandis co-
piis regio erat, equitabilis et vasta planities: ne stirpes
quidem et brevia virgulta operiunt solum, liberque
prospectus oculorum etiam ad ea, quae procul recessere,
permittitur: atque, si qua campi eminebant, iussit
aequari totumque fastigium extendi.

37 Alexandro, qui numerum copiarum eius, quantum 11
procul coniectari poterat, aestimabant, vix fecerunt
fidem tot milibus caesis maiores copias esse reparatas.
Ceterum omnis periculi et maxime multitudinis con- 12
temptor undecimis castris ad Euphraten pervenit.
Quo pontibus iuncto equites primos ire, phalangem
sequi iubet Mazaeo, qui ad inhibendum transitum eius
cum sex milibus equitum occurrerat, non auso peri-
culum sui facere. Paucis deinde non ad quietem, sed 13
ad praeparandos animos diebus datis militi strenue
hostem insequi coepit metuens, ne interiora regni sui
peteret sequendusque esset per loca omni solitudine
atque inopia vasta. Igitur quarto *decimo* die praeter 14
Armeniam penetrat ad Tigrin. Tota regio ultra am-
nem recenti fumabat incendio: quippe Mazaeus, quae-
cumque adierat, haud secus quam hostis urebat. Ac 15
primo caligine, quam fumus effuderat, obscurante lucem
insidiarum metu substitit, deinde ut speculatores prae-
missi tuta omnia nuntiaverunt, paucos equitum ad

1 Lycum] licum **L**. 6 planities **I**: planicies **A**. 7 operiunt] operuit **P** *m. pr.* 8 ad ea] *om.* **B**. 9 atque *scripsi*: itaque **A**. 13 reparatas] reperatas **V**. 14 contemptor] contemtor **P**. 17 Mazaeo *Aldus*: mazeo **A**. inhibendum] hibendum **F** *m. pr.* **L** *m. pr.* 18 periculum] periculo **P** *m. pr.* 23 quarto *decimo Kinchius*: quarto **A**. die] de **P** *m. pr.* 24 Armeniam *Muetzellius*: arbela **A**. Tigrin] tygrin **C**. 25 Mazaeus *Aldus*: mazeus **A**. 28 substitit] subsistit **F**. praemissi] premisi **L**.

temptandum vadum fluminis praemisit. Cuius altitudo
primo summa equorum pectora, mox, ut in medium
16 alveum ventum est, cervices quoque aequabat. Nec sane
alius *amnis* ad Orientis plagam tam violentus invehitur
multorum torrentium non aquas solum, sed etiam saxa
secum trahens. Itaque a celeritate, qua defluit, Tigri
nomen est inditum, quia Persica lingua tigrin sagittam
17 appellant. Igitur pedes velut divisus in cornua cir- 38
cumdato equitatu, levatis super capita armis haud
18 aegre ad ipsum alveum penetrat. Primus inter pedites
rex egressus in ripam vadum militibus manu, quando
vox exaudiri non poterat, ostendit. Sed gradum firmare
vix poterant, cum modo saxa lubrica vestigium falle-
19 rent, modo rapidior unda subduceret. Praecipuus erat
labor eorum, qui humeris onera portabant: quippe
cum semetipsos regere non possent, in rapidos gurgites
incommodo onere auferebantur, et dum sua quisque
spolia consequi studet, maior inter ipsos quam cum
amni orta luctatio est, cumulique sarcinarum passim
20 fluitantes plerosque perculerant. Rex monere, ut satis
haberent arma retinere: cetera se redditurum. Sed
neque consilium neque imperium accipi poterat: ob-
strepebat hinc metus, praeter hunc invicem luctantium
21 mutuus clamor. Tandem, qua leniore tractu amnis
aperit vadum, emersere, nec quicquam praeter paucas
22 sarcinas desideratum est. Deleri potuit exercitus, si
quis vincere ausus esset, sed perpetua fortuna regis
avertit inde hostem. Sic Granicum tot milibus equi-
tum peditumque in ulteriore stantibus ripa superavit,
sic angustis in Ciliciae callibus tantam multitudinem

3 Nec] ne **V**. 4 *amnis add. Eberhardus.* 6 Tigri] Tygri **C** 7 tigrin] tygrin **C**. 8 appellant] apellant **L**. 10 pedites] peditos **L** *m. pr.* **P** *m. pr.* 13 modo saxa] modos saxa **P**. 15 onera] honera **C**. 18 consequi] cum sequi **L** *m. pr.* 19 orta] Lorta **V**. cumulique] cumulque **P** *m. pr.* 22 accipi] ancipi **P**. 23 luctantium *Bentleius*: nutantium **A**. 25 aperit] apperit **P**. 26 Deleri] delere **P** *m. pr.* 27 vincere] uincire **V**. 30 Ciliciae] ci•litiae **P**. callibus *Aldus*: collibus **C**, colligibus **P**.

hostium: audaciae quoque, qua maxime viguit, ratio 23
minui potest, quia numquam in discrimen venit, an
temere fecisset. Mazaeus, qui, si transeuntibus flumen
supervenisset, haud dubie oppressurus fuit inconpositos,
in ripa demum ad iam perarmatos adequitare coepit.
Mille admodum equites praemiserat: quorum paucitate 24
Alexander explorata, deinde contempta praefectum
Paeonum equitum Aristona laxatis habenis invehi
iussit. Insignis eo die pugna equitum et praecipue 25
Aristonis fuit: praefectum equitatus Persarum Satro-
paten directa in guttur hasta transfixit fugientemque
per medios hostes consecutus ex equo praecipitavit et
obluctanti gladio caput dempsit. Quod relatum magna
cum laude ante regis pedes posuit.

39 Biduo ibi stativa rex habuit: in proximum deinde X
pronuntiari *iter* iussit. Sed prima fere vigilia luna 2
deficiens primum nitorem sideris sui condidit, deinde
sanguinis colore suffuso lumen omne foedavit, solli-
citisque sub ipsum tanti discriminis casum ingens
religio et ex ea formido quaedam incussa est. Dis in- 3
vitis in ultimas terras trahi se querebantur: iam nec
flumina posse adiri nec sidera pristinum servare ful-
gorem, vastas terras, deserta omnia occurrere: in unius
hominis iactationem tot milium sanguinem inpendi,

---

2 discrimen] discrimine **F** *m. pr.* 3 Mazaeus *Aldus*: mazeus **A**. qui, si] qui **F** *m. pr.*, que **P** *m. pr.* 4 supervenisset] pervenisset **L**. 5 ad iam *scripsi*: etiam **A**. perarmatos] peramatos **P**. 6 Mille **I**: ∞ **BF** *corr.*, oo **V**, Co **L**, quem **F** *m. pr.*, *om.* **P**. praemiserat] permiserat **L** *m. pr.* 7 contempta] contemta **P**. 8 Paeonum *Aldus*: poenorum **BLV**, poeniorum **F** *m. pr.* **P** *m. pr.* habenis] abenis **P**. 11 directa] derecta **P**. guttur *Faber*: gutture **A**. hasta] asta **P**. 12 hostes] ostes **V**. 13 gladio caput **I**: gladio capud **P**, caput gladio **C**. dempsit] demsit **P**. 14 regis] reges **V**. 15 stativa rex **P**: rex statiua **C**. habuit] habut **P**. 16 *iter add.* **I**. 20 incussa] inconcussa **C** [in***cussa **B**]. 21 ultimas] ultimis **P** *m. pr.* se querebantur] se querebatur **B** *m. pr.* **F**, sequebantur **L**. 22 adiri *Vindelinus*: adire **A**. fulgorem] fulguorem **F** *m. pr.*

fastidio esse patriam, abdicari Philippum patrem, cae
4 lum vanis cogitationibus petere *regem*. Pro seditione
res erat, cum ad omnia interritus duces principesque
militum frequentes adesse praetorio iubet Aegyptiosque vates, quos caeli ac siderum peritissimos esse
5 credebat, quid sentirent, expromere [iubet]. At illi,
qui satis scirent temporum orbes inplere destinatas
vices lunamque deficere, cum aut terram subiret aut
sole premeretur, rationem quidem ipsis perceptam non
6 edocent vulgus: ceterum adfirmant solem Graecorum,
lunam esse Persarum, quotiensque illa deficiat, ruinam
stragemque illis gentibus portendi, veteraque exempla
percensent Persidis regum, quos adversis dis pugnasse
7 lunae ostendisset defectio. Nulla res multitudinem
efficacius regit quam superstitio: alioqui inpotens, saeva,
mutabilis, ubi vana religione capta est, melius vatibus
quam ducibus suis paret. Igitur edita in vulgus
Aegyptiorum responsa rursus ad spem et fiduciam
8 erexere torpentes. Rex impetu animorum utendum **40**
ratus secunda vigilia castra movit: dextra Tigrim habe-
9 bat, a laeva montes, quos Gordyaeos vocant. Hoc
ingressis iter speculatores, qui praemissi erant, sub
lucis ortum Dareum adventare nuntiaverunt. Instructo
10 igitur milite et conposito agmine antecedebat. Sed
Persarum moratores erant, mille ferme, qui speciem
magni agminis fecerant: quippe ubi explorari vera
11 non possunt, falsa per metum augentur. His cognitis
rex cum paucis suorum adsecutus agmen refugientium

1 Philippum] filippum **C**. 2 petere *regem scripsi*: petere iam **A** seditione] seditionem **P** *m. pr.* 6 iubet *del. Kinchius* 8 terram] terra **V** 9 sole] solem **FL** *m. pr.* **V**. perceptam] praeceptam **L**. 11 quotiensque **B** *m. sec.*: quotiesque **A**. 15 efficacius] efficatius **P**. alioqui **P** *m. pr.*: alioquin **CP** *m. sec.* 16 vana] una **B** *m. pr.* 18 fiduciam] fidutiam **F**. 20 Tigrim] tygrim **C**. 21 Gordyaeos *Cospus*: cordeos **A**. 22 ingressis *Zumptius*: ingressus **A**. 23 ortum] hortum **B** *m. pr.* 24 antecedebat] antecedebant **P** *m. pr.* 26 magni agminis] agminis magni **F**.

ad suos alios cecidit, cepit alios: equitesque praemisit
speculatum, simul ut ignem, quo barbari cremaverant
vicos, extinguerent. Quippe fugientes raptim tectis 12
acervisque frumenti iniecerant flammas, quae cum in
summo haesissent, ad inferiora nondum penetraverant.
Extincto igitur igne plurimum frumenti repertum est: 13
copia aliarum quoque rerum abundare coeperunt. Ea
res ipsa militi ad persequendum hostem animum in-
cendit: quippe urente et populante eo terram festinan-
dum erat, ne incendio cuncta praeciperet. In rationem 14
ergo necessitas versa est: quippe Mazaeus, qui antea
per otium vicos incenderat, iam fugere contentus plera-
que inviolata hosti reliquit. Alexander haud longius 15
CL stadiis Dareum a se abesse conpererat: itaque ad
satietatem quoque copia commeatuum instructus qua-
driduo in eodem loco substitit.

Interceptae deinde Darei litterae sunt, quibus Graeci 16
milites sollicitabantur, ut regem aut interficerent aut
proderent, dubitavitque, an eas pro contione recitaret,
satis confisus Graecorum quoque erga se benivolentiae
ac fidei. Sed Parmenio deterruit *non* esse talibus 17
promissis inbuendas aures militum adfirmans: patere
vel unius insidiis regem, nihil nefas esse avaritiae.
41 Secutus consilii auctorem castra movit. Iter facienti 18
spado e captivis, qui Darei uxorem comitabantur,
deficere eam nuntiat et vix spiritum ducere. Itineris 19
continui labore animique aegritudine fatigata inter
socrus et virginum filiarum manus conlapsa erat, deinde

---

1 cepit] coepit **FLV**. 7 abundare] habundare **FLPV**. 8 ipsa] ipsi **F**. 11 Mazaeus *Aldus*: mazeus **A**. 12 otium] o*tium **P**, ocium **V**. vicos] uocis **P** *m. pr.* 15 satietatem] sacietatem **PV**. commeatuum] commeatum **P** *m. pr.* quadriduo] quatriduo **C**. 16 substitit] subsistit **F** *m. pr.* **V**. 17 Graeci] grecie **F** *m. pr.* 19 contione] contentione **F** *m. pr.*, concione **P**. 20 confisus] confusis **B** *m. pr.* 21 Sed] sed et **B** *m. sec.* **P** *m. sec.* Parmenio] parmoenio **C**. *non add. Modius.* 24 facienti] faciente **F** *m. pr.*, faciendi **L**. 25 e] et **FV** *m. pr.* qui] qua **P**. comitabantur] committabantur **V**.

20 et extincta. Id ipsum nuntians alius supervenit. Et
rex haud secus, quam si parentis mors nuntiata esset,
crebros edidit gemitus lacrimisque obortis, qualis Da-
reus profudisset, in tabernaculum, in quo mater erat
21 Darei defuncto adsidens corpori, venit. Hic vero
renovatus est maeror, ut prostratam humi vidit. Re-
centi malo priorum quoque admonita receperat in
gremium adultas virgines, magna quidem mutui
doloris solacia, sed quibus ipsa deberet esse so-
22 lacio. In conspectu erat nepos parvulus, ob id ip-
sum miserabilis, quod nondum sentiebat calamitatem
23 ex maxima parte ad ipsum redundantem. Crederes
Alexandrum inter suas necessitudines flere et solacia
non adhibere, sed quaerere. Cibo certe abstinuit om-
nemque honorem funeri patrio Persarum more serva-
vit, dignus, hercule, qui nunc quoque tantae et man
24 suetudinis et continentiae ferat fructum. Semel om-
nino eam viderat, quo die capta est, nec ut ipsam,
sed ut Darei matrem videret, eximiamque pulchritu
dinem formae eius non libidinis habuerat invitamentum,
sed gloriae.

25 E spadonibus, qui circa reginam erant, Tyriotes 12
inter trepidationem lugentium elapsus per eam portam,
quae, quia ab hoste aversa erat, levius custodiebatur,
ad Darei castra pervenit exceptusque a vigilibus in
tabernaculum regis perducitur gemens et veste lace-
26 rata. Quem ut conspexit Dareus, multiplici doloris
expectatione commotus et, quid potissimum timeret,
incertus: 'Vultus', inquit, 'tuus nescio quod ingens
malum praefert, sed cave miseri hominis auribus par-
cas: didici esse infelix, et saepe calamitatis solacium

1 et C: *om.* P *m. pr.* 9 solacia] solatia P. ipsa] ipse P *m. pr.* solacio] solatio FP 11 miserabilis] mirabilis L. 12 ex] et P. 13 solacia] solatia V. 14 quaerere] sequere F *m pr.* 16 tantae *Bongarsius*: tantum A. 29 inquit] inquid FP *m pr.* V tuus] tuens V. 31 calamitatis] calamitates P *m. pr.*

est nosse sortem suam. Num, quod maxime suspicor, 27
eloqui timeo, ludibria meorum nuntiaturus es mihi et,
ut credo, ipsis quoque omni tristiora supplicio?' Ad 28
haec Tyriotes: 'Istud quidem procul abest', inquit:
'quantuscumque enim reginis honos ab his, qui pa-
rent, haberi potest, tuis a victore servatus est. Sed
uxor tua paulo ante excessit e vita'. Tunc vero non 29
gemitus modo, sed etiam eiulatus totis castris exaudie-
batur. Nec dubitavit Dareus, quin interfecta esset,
quia nequisset contumeliam perpeti, exclamatque amens
dolore: 'Quod ego tantum nefas commisi, Alexander?
quem tuorum propinquorum necavi, ut hanc vicem
redderes saevitiae meae? Odisti me non quidem pro-
vocatus: sed finge iustum intulisse te bellum, cum
feminis ergo agere debueras?' Tyriotes adfirmare per 30
deos patrios nihil in eam gravius esse consultum: in-
gemuisse etiam Alexandrum morti et non parcius
flevisse, quam ipse lacrimaret. Ob haec ipsa amantis 31
animus in sollicitudinem suspicionemque revolutus est,
desiderium captivae profecto a consuetudine stupri or-
tum esse coniectans. Summotis igitur arbitris, uno 32
dumtaxat Tyriote retento iam non flens, sed suspirans:
'Videsne', inquit, 'Tyriote, locum mendacio non esse?
tormenta iam hic erunt, sed ne expectaveris per deos,
si quid tibi tui regis reverentiae est: num, quod et
scire expeto et quaerere pudet, ausus est et dominus
et iuvenis?' Ille quaestioni corpus offerre, deos testes 33

---

2 eloqui *Stangl*: et loqui **A**. 3 tristiora] tristitiora **V**. 4 inquit] inquid **V**. 5 honos] onus **F** *m. pr.* **P** *m. pr.* 8 gemitus] genitus **P** *m. pr.* exaudiebatur **P**: exaudiebantur **C**. 9 quin] qui **C**. interfecta] interfacta **F**. 13 *redderes add.* **I**. Odisti] hodisti **V**. 15 **V** *propter partem chartae avolsam om. verba* per deos *usque ad* 81, 18 multi vincti. 17 parcius] partius **B** *m. pr.* **FL**. 18 ipsa] ipse **BL**. 19 suspicionemque] suspitionemque **B** *m. pr.* **FL**. 22 retento] retenta **P** *m. pr.* 23 inquit *Walchius*: inte **A**. Tyriote **I**: tyriotum **A**. mendacio] mendatio **F**. 25 quod] quid **P** *m. pr.*

34 invocare, caste sancteque habitam esse reginam. Tan-
dem ut fides facta est vera esse, quae adfirmaret spado,
capite velato diu flevit manantibusque adhuc lacrimis,
veste ab ore reiecta ad caelum manus tendens: 'Di
patrii', inquit, 'primum mihi stabilite regnum, deinde,
si de me iam transactum est, precor, ne quis potius
Asiae rex sit quam iste tam iustus hostis, tam mise-
ricors victor'.

XI Itaque quamquam frustra pace bis petita omnia 43
in bellum consilia converterat, victus tamen conti-
nentia hostis ad novas pacis condiciones ferendas X
legatos, cognatorum principes, misit: quos Alexander
2 consilio advocato introduci iussit. E quibus maximus
natu: 'Dareum', inquit, 'ut pacem a te iam hoc tertio
peteret, nulla vis subegit, sed iustitia *tua* et conti-
3 nentia expressit. Matrem, coniugem, liberos eius, nisi
quod sine illo sunt, captos esse non sensimus: pudi-
citiae earum, quae supersunt, curam haud secus quam
parens agens reginas appellas, speciem pristinae fortu-
4 nae retinere pateris. Vultum tuum video, qualis Darei
fuit, cum dimitteremur ab eo: et ille tamen uxorem,
tu hostem luges. Iam in acie stares, nisi cura te
sepulturae eius moraretur. Ecquid mirum est, si tam
ab amico animo pacem petit? Quid opus est armis,
5 inter quos odia sublata sunt? Antea imperio tuo finem
destinabat Halym amnem, qui Lydiam terminat: nunc,
quidquid inter Hellespontum et Euphraten est, in
6 dotem filiae offert, quam tibi tradit. Ochum filium,
quem habes, pacis et fidei obsidem retine, matrem et
duas virgines filias redde: pro tribus corporibus XXX
7 milia talentum auri precatur accipias. Nisi moderatio-

3 manantibusque | manantibus **B** *m. pr.* 4 Di | dii **F**. 5 inquit | inquid **F**. stabilite | stabile **F** *m. pr.*, stabilitate **P** *m. pr.* 7 rex sit | rexit **F** *m. pr.* **P** *m. pr.* 11 condiciones | conditiones **C**. 15 *tua addidi*. 18 haud | aud **P** *m. pr.* 22 hostem | ostem **F** *m. pr.* 23 Ecquid **I**: et quid **A** 26 Halym *Cospus*: alim **A**. Lydiam | lydia **P**, ludiam **FL**. 28 quam | *om.* **P** *m. pr.*

nem animi tui notam haberem, non dicerem hoc esse
tempus, quo pacem non dare solum, sed etiam occu-
pare deberes. Respice, quantum post te reliqueris: 8
intuere, quantum petas. Periculosum est praegrave
imperium: difficile est enim continere, quod capere
non possis. Videsne, ut navigia, quae modum excedunt,
regi nequeant? Nescio, an Dareus ideo tam multa
amiserit, quia nimiae opes magnae iacturae locum
faciunt. Facilius quidem vincere quam tueri: quam, 9
hercule, expeditius manus nostrae rapiunt quam conti-
nent! Ipsa mors uxoris Darei admonere te potest,
minus iam misericordiae tuae licere, quam licuit'.

44 Alexander legatis excedere tabernaculo iussis, quid 10
placeret, ad consilium refert. Diu nemo, quid sentiret,
ausus est dicere incerta regis voluntate: tandem Par- 11
menio antea suasisse ait, ut captivos apud Damascum
redimentibus redderet: ingentem pecuniam potuisse
redigi ex his, qui multi vincti virorum fortium occu-
parent manus. Et nunc magnopere censere, ut unam 12
anum et duas puellas, itinerum agminumque inpedi-
menta, XXX milibus talentum auri permutaret. Opi- 13
mum regnum occupare posse condicione, non bello,
nec quemquam alium inter Histrum et Euphraten
possedisse terras ingenti*ore* spatio intervalloque dis-
cretas. Macedoniam quoque potius respiceret, quam
Bactra et Indos intueretur. Ingrata oratio regi fuit: 14
itaque ut finem dicendi fecit: 'Et ego', inquit, 'pecu-

---

4 petas] potes **F** *m. pr.* 6 possis] posses **P** *m. pr.* 9 quidem *Scheffer*: quaedam **A**. 10 expeditius] expeditus **P** *m. pr.* 11 Darei] dari **L**. 16 suasisse *Budaeus*: suasissem **A**. 17 redderet *Budaeus*: redderes **A**. 18 occuparent **P** *m. pr.*: occuparant **C**. 21 permutaret *Pichon*: permutet **A**. **V** *om. propter partem chartae avolsam verba* Opimum regnum *usque ad p.* 83, 21 *nuntius*. 22 condicione **P**: conditione **C**. 23 alium] aliu* **P** *m. pr.*, aliū* **P** *m. sec.* Euphraten] euphaten **P**. 24 ingenti*ore scripsi*: ingenti **A**. discretas *Acidalius*: desertas **A**. 25 Macedoniam] macedonam **P** *m. pr.* quoque **C**: *om.* **P**. 27 inquit] inquid **F**.

niam quam gloriam mallem, si Parmenion essem: nunc Alexander de paupertate securus sum et me non mer-
15 catorem memini esse, sed regem. Nihil quidem habeo venale, sed fortunam meam utique non vendo. Captivos si placet reddi, honestius dono dabimus, quam pretio remittemus'.

16 Introductis deinde legatis ad hunc modum respondit: 'Nuntiate Dareo me, quae fecerim clementer et liberaliter, non amicitiae eius tribuisse, sed naturae
17 meae. Bellum cum captivis et feminis gerere non
18 soleo: armatus sit oportet, quem oderim. Quodsi saltem pacem bona fide peteret, deliberarem forsitan, an darem. Verum enimvero, cum modo milites meos litteris ad proditionem, modo amicos ad perniciem meam pecunia sollicitet, ad internecionem mihi persequendus est, non ut iustus hostis, sed ut percussor veneficus. Condiciones vero pacis, quas adfertis, si
19 accepero, victorem eum faciunt. Quae post Euphraten sunt, liberaliter donat. Ubi igitur me adeatis, [nempe] obliti estis: nempe ultra Euphraten sum. Liberalissimum ergo dotis, quam promittit, terminum castra mea transeunt. Hinc me depellite, ut sciam vestrum esse,
20 quo ceditis. Eadem liberalitate dat mihi filiam suam: nempe quam scio alicui servorum eius nupturam. Multum vero mihi praestat, si me Mazaeo generum
21 praeponit! Ite, nuntiate regi vestro et, quae amisit,

1 Parmenion] parmoenion **C**. 3 memini esse] meminisse **L** *m. pr.* **P** *m. pr.* 7 hunc] huc **P** *m. pr.* 15 pecunia] pecuniam **L** *m. pr.* **P** internecionem] internetionem **P**, internicionem **L** *m. pr.*, internitionem **F**. 16 percussor *Lauer*: perculsor **A**. 18 Euphraten] eufraten **FL**. 19 adeatis *scripsi*: adfatis **A**. **B** *m. pr. om. verba* liberaliter donat. Ubi igitur me adfatis nempe obliti estis nempe ultra euphraten sum, *sed add. corr. in fine columnae* [nempe] *del. Lauer* 20 Euphraten] eufraten **F**. Liberalissimum *Kinchius*: libera tissummum **P**, liberalitati summum **C**. 24 nempe] nemphe **P**. scio] sciam **P**. nupturam] nuptarum **L** *m. pr.* 25 Mazaeo *Aldus*: mazeo **A**.

et, quae adhuc habet, praemia esse belli: hoc regente
utriusque terminos regni, id quemque habiturum, quod
proximae lucis adsignatura fortuna est'. Legati re- 22
spondent, cum bellum in animo sit, facere eum simpli-
citer, quod spe pacis non frustraretur. Ipsos petere,
ut quam primum dimittantur ad regem: eum quoque
bellum parare debere. Dimissi nuntiant adesse certamen.

45 Ille quidem confestim Mazaeum cum tribus equi- XII
tum milibus ad itinera, quae hostis petiturus erat,
occupanda praemisit. Alexander corpori uxoris eius 2
iustis persolutis omnique graviore comitatu intra eadem
munimenta cum modico praesidio relicto ad hostem
contendit. *In* duo cornua diviserat peditem utrique 3
lateri equite circumdato: inpedimenta sequebantur
agmen. Praemissum deinde cum suis equitibus Meni- 4
dan iubet explorare, ubi Dareus esset. At ille, cum
Mazaeus haud procul consedisset, non ausus ultra pro-
cedere, nihil aliud quam fremitum hominum hinnitum-
que equorum exaudisse nuntiat. Mazaeus quoque con- 5
spectis procul exploratoribus in castra se recepit, ad-
ventus hostium nuntius. Igitur Dareus, qui in paten-
tibus campis decernere optabat, armari militem iubet
aciemque disponit. In laevo cornu Bactriani ibant 6
equites, mille admodum, Dahae totidem, et Arachosii
Sus*i*anique quattuor milia explebant. Hos centum
falcati currus sequebantur. Proximus quadrigis erat
Bessus cum VIII milibus, equitibus item Bactrianis.

1 regente] regemte **L** *m. pr.* **P** *m. pr.* 5 frustraretur] frustaretur **L**. 8 Mazaeum *Aldus*: mazeum **A**. 9 petiturus] periturus **F**. 11 persolutis] prosolutis **F**. 13 *In* duo *Acidalius*: duo **A**. peditem *Acidalius*: peditum **A**. utrique lateri **I**: utrimque lateri **FP**, utrimque latera **BL**. 14 inpedimenta] inpedimento **B**. 15 suis *scripsi*: scitis **C**, scytis **P**. 17 Mazaeus *Aldus*: mazeus **A**. 18 hinnitumque **I**: hynnitumque **A**. 19 nuntiat] nunciat **P**. Mazaeus *Aldus*: mazeus **A**. 25 Sus*i*anique *Lauer*: suanique **A**. milia *om.* **C**. 27 Bessus cum] bessum **P** *m. pr.*, bessus **P** *m. sec.*, bescum **F** *m. pr.*, bessed cum **F** *m. sec.*, bescum **L** *m. pr.*, bessus **L** *m. sec.* milibus *om.* **FLV**.

7 Massagetae duobus milibus agmen eius claudebant. Pedites his plurium gentium non inmixtos, sed suae cuiusque nationis iunxerat copias. Persas deinde cum Mardis Sogdianisque Ariobarzanes et Orontobates duce-
8 bant. Illi partibus copiarum, summae Orsines praeerat, a septem Persis oriundus, ad Cyrum quoque, nobilissi-
9 mum regem, originem sui referens. Hos aliae gentes ne sociis quidem satis notae sequebantur. Post quas L quadrigas Phradates magno Caspiorum agmine antecedebat. Indi ceterique Rubri maris accolae, nomina
10 verius quam auxilia, post currus erant. Claudebatur hoc agmen aliis falcatis curribus, quis peregrinum militem adiunxerat. Hunc Armenii, quos minores appellant, Armenios Babylonii, utrosque Belitae et, qui
11 montes Cossaeorum incolebant, sequebantur. Post hos ibant Gortuae, gentis quidem Euboicae, Medos quondam secuti, sed iam degeneres et patrii moris ignari. Adplicuerat his Phrygas et Cataonas. Parthyaeorum deinde gens incolentium terras, quas nunc Parthi Scythia profecti tenent, claudebant agmen. Haec
12 sinistri cornus facies fuit. Dextrum tenebant natio Maioris Armeniae Cadusiique et Cappadoces et Syri
13 ac Medi. His quoque falcati currus L erant. Summa totius exercitus, equites XLV milia, pedestris acies CC milia expleverat. Hoc modo instructi X stadia procedunt iussique subsistere armati hostem expectabant.
14 Alexandri exercitum pavor, cuius causa non sub- **46**

3 cuiusque *Halmius*: quisque **A**. 4 Ariobarzanes *Lauer*: oriobarzanes **A**. Orontobates *Zumptius*: orionibates **A**. 12 agmen] agmem **V**. 13 adiunxerat] adiunxerant **P** *m. pr.* Armenii] armti **P** *m. pr.* 14 Babylonii] babilonii **FLV** 15 Cossaeorum *Frobenius*: quossaeorum **A**. 16 gentis *Freinshemius*: gentes **A**. Euboicae] eubociae **F**. 17 patrii] patri **F** *m. pr.* **P** *m. pr.* 18 Phrygas] phrigas **L**, phrycas **V**. Cataonas] catonas **F** *m. pr.* Parthyaeorum *Zumptius*: parthoyrum **P**, parthoirum **C** [partoirum **F**] 20 Scythia **I**: scytia **A**. 21 facies **I**: acies **A**. 22 Armeniae **I**: armoeniae **A** 23 Summa] summam **P**. 24 XLV milia] XLV **FLV**.

erat, invasit: quippe lymphati trepidare coeperunt om-
nium pectora occulto metu percurrente. Caeli fulgor
tempore aestivo ardenti similis internitens ignis prae-
buit speciem, flammasque ex Darei castris splendere
velut inlati temere praesidiis credebant. Quodsi per- 15
culsis Mazaeus, qui praesidebat itineri, supervenisset,
ingens clades accipi potuit: nunc, dum ille segnis in
eo, quem occupaverat, tumulo sedet, contentus non
lacessi, Alexander cognito pavore exercitus signum, ut 16
consisterent, dari, ante ipsos arma deponere ac levare
corpora iubet, admonens nullam subiti causam esse
terroris, hostem procul stare. Tandem compotes sui 17
pariter arma et animos recepere. Nec quicquam ex
praesentibus tutius visum est quam eodem loco castra
munire. Postero die Mazaeus — cum delectis equitum 18
in edito colle, ex quo Macedonum prospiciebantur
castra, consederat — sive metu sive, quia speculari
modo iussus erat, ad Dareum rediit. Macedones eum ip- 19
sum collem, quem deseruerat, occupaverunt: nam et
tutior planitie erat, et inde acies hostium, quae in
campo explicabatur, conspici poterat. Sed caligo, quam 20
circa humidi effuderant montes, universae quidem rei
faciem non abstulit, ceterum agminum discrimina at-
que ordinem prohibuit perspici. Multitudo inunda-
verat campos, fremitusque tot milium etiam procul
stantium aures inpleverat. Fluctuari animo rex et 21
modo suum, modo Parmenionis consilium sera aesti-
matione perpendere: quippe eo ventum erat, unde re-

1 lymphati] lymfati **LPV**. 3 internitens] internites **V**. 6 Mazaeus *Aldus*: mazeus **A**. 7 clades **I**: cladis **A**. 8 occupaverat, tumulo] occupaueratu mulo **P**. 10 ipsos] ipso **B**. 12 hostem] ostem **P** *m. pr.* 13 recepere **I**: recipere **A**. 15 Mazaeus *Aldus*: mazeus **A**. 16 prospiciebantur] prosciebantur **F**. 20 planitie] planicie **L**. 22 humidi] umidi **BLPV**. universae quidem *Zumptius*: uniuersam equidem **A**. 26 stantium] adstantium **F**. Fluctuari] flutuari **P**. et] ex **P** *m. pr.* 27 modo suum] modum suum **V**.

22 cipi exercitus nisi victor sine clade non posset. Itaque dissimulato animo mercennarium equitem ex
23 Paeonia praecedere iubet. Ipse phalangem, sicut antea dictum est, in duo cornua extenderat: utrumque cornu equites tegebant. Iamque liquidior lux discussa caligine aciem hostium ostenderat, et Macedones sive alacritate sive taedio expectationis ingentem pugnantium more edidere clamorem. Redditus et a Persis nemora vallesque circumiectas terribili sono impleverat,
24 nec iam contineri Macedones poterant, quin cursu quoque ad hostem contenderent. *Rex* melius adhuc ratus in eodem tumulo castra munire, vallum iaci iussit strenueque opere perfecto in tabernaculum, ex quo tota acies hostium conspiciebatur, secessit.

XIII Tum vero universa futuri discriminis facies in 47
oculis erat: armis insignibus equi virique splendebant, et omnia intentiore cura praeparari apud hostem sollicitudo praetorum agmina sua interequitantium
2 ostendebat, ac pleraque inania, sicut fremitus hominum, equorum hinnitus, armorum internitentium fulgor,
3 sollicitam expectatione mentem turbaverant. Igitur sive dubius animi sive, ut suos experiretur, consilium
4 adhibet, quid optimum factu esset, exquirens. Parmenio, peritissimus inter duces artium belli, furto, non proelio opus esse censebat. Intempesta nocte opprimi posse hostes: discordis moribus, linguis, ad hoc somno et

2 animo *Iecpius*: eo **A**. 3 Paeonia *Francinus*: poenia **A**. 5 Iamque] Namque **P**. liquidior *scripsi*: nitidior **A**. 6 ostenderat] hostenderat **L** *m. pr.* 7 taedio] cedio **P** *m. pr.* 8 more] mo**re **P**. 9 terribili] terribi **P**. impleverat] impleuerant **P** *m. pr.* 10 poterant] poterat **F** *m. pr.* **P** *m. pr.* quin] qui in **FV**. 11 ad] ab **V**. *Rex addidi.* 14 secessit] successit **C**. 17 intentiore] intentione **V**. 19 ostendebat *Freinshemius*: ostendebatur **A**. 20 hinnitus **I**: hynnitus **A**. 21 sollicitam *Giunta*: sollicita **A**. dubius] debubius **F**. 23 quid] quod **F** *m. pr.*, quit **P**. optimum] obtimum **FLPV**. Parmenio] parmoenio **BL**. 24 peritissimus] paritissimus **F**. 26 somno] summo **L**.

inproviso periculo territos quando in nocturna trepi-
datione coituros? At interdiu primum terribiles 5
occursuras facies Scytharum Bactrianorumque: hirta
illis ora et intonsas comas esse, praeterea eximiam
vastorum magnitudinem corporum. Vanis et inanibus
militem magis quam iustis formidinis causis moveri.
Deinde tantam multitudinem circumfundi paucioribus 6
posse, *cum* non in Ciliciae angustiis et inviis callibus,
sed in aperta et lata planitie dimicarent. Omnes 7
ferme Parmenioni adsentiebantur: Polypercon haud
dubie in eo consilio positam victoriam arbitrabatur.
Quem intuens rex — namque Parmenionem nuper 8
acrius, quam vellet, increpitum rursus castigare non
sustinebat —: 'Latrunculorum', inquit, 'et furum ista
sollertia est, quam praecipitis mihi: quippe illorum
votum unicum est fallere. Meae vero gloriae semper 9
aut absentiam Darei aut angustias locorum aut furtum
noctis obstare non patiar. Palam luce adgredi certum
est: malo *me* meae fortunae paeniteat, quam victoriae
pudeat. Ad haec illud quoque accedit: vigilias agere 10
barbaros et in armis stare, ut ne decipi quidem pos-
sint, conpertum habeo. Itaque ad proelium vos parate'.
Sic incitatos ad corpora curanda dimisit.

13 Dareus id, quod Parmenio suaserat, hostem factu- 11
rum esse coniectans frenatos equos stare magnamque
exercitus partem in armis esse ac vigilias intentiore
cura servari iusserat: ergo ignibus tota eius castra
fulgebant. Ipse cum ducibus propinquisque agmina 12
in armis stantium circumibat, Solem et Mithrem sa-
crumque et aeternum invocans ignem, ut illis dignam

2 At] Aut **F**. 3 Scytharum **I**: scytarum **A**. hirta **I**: hyrta **A**. 8 *cum add. Bentleius*. 10 Polypercon] polipercon **C**. 13 non *om.* **L** *m. pr.* 15 sollertia **I**: solertia **C**, solercia **P**. praecipitis] praeitis **P** *m. pr.* 17 aut absentiam] haud absentiam **P** *m. pr.* aut angustias] haud angustias **P** *m. pr.* 19 *me* meae **I**: meae **A**. 25 equos] equo **P**. 29 circumibat] circumhibat **V**. Solem] solam **P** *m. pr.* Mithrem] mythrem **P**. 30 aeternum] aeternorum **F** *m. pr.*

vetere gloria maiorumque monumentis fortitudinem
13 inspirarent. Et profecto, si qua divinae opis auguria
humana mente concipi possent, deos stare secum.
Illos nuper Macedonum animis subitam incussisse for-
midinem, adhuc lymphatos ferri agique arma iacientes,
expetere praesides Persarum imperii debitas e vaecor-
14 dibus poenas. Nec ipsum ducem saniorem esse:
quippe ritu ferarum praedam modo, quam expeteret,
intuentem in perniciem, quae ante praedam posita
esset, incurrere.

Similis apud Macedones quoque sollicitudo erat,
noctemque velut in eam certamine edicto metu ege-
15 runt. Alexander non alias magis territus ad vota et
preces Aristandrum vocari iubet. Ille in candida veste
verbenas manu praeferens capite velato praeibat preces
16 regi Iovem Minervamque Victoriam propitianti. Tunc
quidem sacrificio rite perpetrato reliquum noctis ad-
quieturus in tabernaculum rediit. Sed nec somnum
capere nec quietem pati poterat: modo e iugo montis
aciem in dextrum Persarum cornu demittere agitabat,
modo recta fronte concurrere hosti, interdum haesitare,
17 an potius in laevum detorqueret agmen. Tandem
gravatum animi anxietate corpus altior somnus op-
pressit.

Iamque luce orta duces ad accipienda imperia con- **49**
18 venerant insolito circa praetorium silentio attoniti: quippe
alias accersere ipsos et interdum morantes castigare
adsueverat, tunc ne ultimo quidem rerum discrimine
excitatum esse mirabantur et non somno quiescere,
19 sed pavore marcere credebant. Non tamen quisquam

1 maiorumque *Francinus*: maioremque **A**. 2 inspirarent] inspicarent **V**. 3 deos] deo **P**. 4 Illos] illis **L**. 5 iacientes] iacintes **V**. 9 perniciem] pernitiem **V**. 12 eam] ea* **P**, ea **BLV**. 14 Aristandrum *Aldus*: aristandum **A** (aristantum **V**). 15 praeferens] praeferans **V**. 16 regi *Acidalius*: regis **A**. Minervamque] minaru*mque **P**. 19 poterat] poterant **V**. 20 demittere *Frobenius*: dimittere **A**. 21 hosti] osti **P** *m. pr.* 25 orta] horta **P**. 30 pavore marcere] pauorem arcessere **F** *m. pr.*

ex custodibus corporis intrare tabernaculum audebat.
Et iam tempus instabat, nec miles iniussu ducis aut
arma capere poterat aut in ordines ire. Diu Parmenio 20
cunctatus, cibum ut caperent, ipse pronuntiat. Iamque
exire necesse erat: tunc demum intrat tabernaculum
saepiusque nomine conpellatum, cum voce non posset,
tactu excitavit. 'Multa lux', inquit, 'est: instructam 21
aciem hostis admovit, tuus miles adhuc inermis ex-
pectat imperium. Ubi est vigor ille animi tui? nempe
excitare vigiles soles'. Ad haec Alexander: 'Credisne 22
me prius somnum capere potuisse, quam exonerarem
animum sollicitudine, quae quietem morabatur?' sig-
numque pugnae tuba dari iussit. Et cum in eadem
admiratione Parmenio perseveraret, quod solutum se 23
curis somnum cepisse dixisset: 'Minime', inquit, 'mi-
rum est: ego enim, cum Dareus terram ureret, vicos
excinderet, alimenta corrumperet, potens mei non
eram: nunc vero quid metuam, cum acie decernere 24
paret? Hercule, votum meum inplevit. Sed huius con-
silii postea quoque ratio reddetur: vos ite ad copias, qui-
bus quisque praeest, ego iam adero et, quid fieri velim,
exponam'. Raro admodum, admonitu magis amicorum 25
quam metu discriminis adeundi, thorace uti solebat:
tunc utique munimento corporis sumpto processit ad
milites. Haud alias tam alacrem viderant regem et *ex*
vultu eius interrito certam spem victoriae augurabantur.

30 Atque ille proruto vallo exire copias iubet aciem- 26
que disponit. In dextro cornu locati sunt equites,
quos agema appellabant: praeerat his Clitus, cui iun-

3 aut] haud **P** *m. pr.* 4 cibum] cybum **B** *m. pr.* **LV.** 8 inermis] inhermis **P.** 10 Credisne *Lauer*: credesne **A.** 11 potuisse] potuisset **L** *m. pr.* 14 perseveraret *Giunta*: adseueraret **A.** 15 cepisse **I**: coepisse **A.** inquit] inquid **F.** 22 Raro *Lauer*: ratio **A.** magis *Freinshemius*: agens **A.** 23 adeundi, thorace *Zumptius*: adeundum erat **A.** 24 utique *Eberhardus*: quoque **A.** munimento] monimento **F.** 25 alacrem **I**: alacres **A.** et *ex Acidalius*: et **A.** 29 agema *Frobenius*: agima **A.** Clitus] citus **F.**

xit Philotae turmas, ceterosque praefectos equitum
27 lateri eius adplicuit. Ultima Meleagri ala stabat, quam
phalanx sequebatur. Post phalangem Argyraspides
28 erant: his Nicanor, Parmenionis filius, praeerat. In
subsidiis cum manu sua Coenos, post eum Orestae
Lyncestaeque sunt *positi*, post illos Polypercon, mox
peregrini milites. Huius agminis princeps Amyntas
*ab*erat: Philippus Balacri eos regebat in societatem
29 nuper adscitus. Haec dextri cornus facies erat. In
laevo Craterus Peloponnesium equites habebat Achae-
orum et Locrensium et Malieon turmis sibi adiunctis.
Hos Thessali equites claudebant Philippo duce. Pedi-
tum acies equitatu tegebatur. Frons laevi cornus haec
30 erat. Sed ne circumiri posset a multitudine, ultimum
agmen valida manu cinxerat. Cornua quoque subsidiis
firmavit non recta fronte, sed a latere positis, ut, si
hostis circumvenire aciem temptasset, parata pugnae
31 forent. Hic Agriani erant, quibus Attalus praeerat,
adiunctis sagittariis Cretensibus. Ultimos ordines
avertit a fronte, ut totam aciem orbe muniret. Illyrii
hic erant adiuncto milite mercede conducto, Thracas
32 quoque simul obiecerat leviter armatos. Adeoque aciem

2 Meleagri] maleagri **F**. 3 phalanx] phalax **P** *m. pr.* Argyraspides] argiraspides **C**. 5 Coenos] coenas **V**, coenes **F**. Orestae *Freinshemius*: orestes **A**. 6 Lyncestaeque] lincestaeque **C**. sunt *positi Fossius*: sunt **A**. Polypercon **I**: polipercon **A**. mox *Hauptius*: dux **A**. 7 milites *scripsi*: militis **A**. agminis] agmeis **F**, agm**is **L**, agmeiis **V**. agmen **P**. princeps *om.* **P**. Amyntas] amintas **FLV**. 8 *aberat scripsi*: erat **C**. erant **P** *m. pr.* Philippus *Loccenius*: phaligrus **A**. Balacri eos **P**: baracri eos **C**. regebat] regebant **C**. 9 adscitus *Zumptius*: adscitos **A**. 10 Peloponnesium *Vogel*: peloponnensium **A**. 11 Malieon *Cellarius*: maleon **A**. 13 tegebatur] tegebantur **V**. 14 ne circumiri] nec hyrcum iri **F**. nec ** ircum iri **L**. a multitudine] aemultitudine **FL** *m. pr.* **V**. 16 recta] re acta **B** *m. pr.* 17 circumvenire] circumueniret **F**. pugnae] gne **P**. 19 sagittariis] sagittarius **F** *m. pr.* **L** *m. pr.* Ultimos] ultimus **B** *m. pr.* **L** *m. pr.* **P** *m. pr.* 20 Illyrii *Freinshemius*: illirii **A**. 21 hic] hinc **V**. Thracas] tracas **FP**.

versabilem posuit, ut, qui ultimi stabant, ne circumi-
rentur, verti tamen et in frontem circumagi possent.
Itaque non prima quam latera, non latera munitiora
51 fuere quam terga. His ita ordinatis praecipit, ut, si 33
falcatos currus cum fremitu barbari emitterent, ipsi
laxatis ordinibus impetum incurrentium silentio ex-
ciperent, haud dubius sine noxa transcursuros, si nemo
se opponeret: sin autem sine fremitu inmisissent, eos
ipsi clamore terrerent pavidosque equos telis utrimque
suffoderent. Qui cornibus praeerant, extendere ea 34
iussi ita, ut nec circumvenirentur, si artius starent,
nec tamen ultimam aciem exinanirent. Inpedimenta 35
cum captivis, inter quos mater liberique Darei custo-
diebantur, haud procul acie in edito colle constituit
modico praesidio relicto. Laevum cornu, sicut alias,
Parmenioni tuendum datum, ipse in dextro stabat.

Nondum ad iactum teli perventum erat, cum Bion 36
quidam transfuga, quanto maximo cursu poterat, ad
regem pervenit nuntians, murices ferreos in terram
diffudisse Dareum, qua hostem equites emissurum esse
credebat, notatumque certo signo locum, ut fraus evi-
tari a suis posset. Adservari transfuga iusso duces 37
convocat expositoque, quod nuntiatum erat, monet, ut
regionem monstratam declinent equitemque periculum
edoceant.

52 Ceterum hortantem exercitus exaudire non poterat 38
usum aurium intercipiente fremitu duorum agminum,
sed *in* conspectu omnium duces et proximum quemque

1 circumirentur] circircumirentur **F**. 8 eos] eo **P** *m. pr.* inmisissent] inmisisent **FL** *m. pr.* 11 iussi] iussi* **P**. 14 colle] ille **P**. 15 cornu] cornu* **P**. 16 Parmenioni] permenioni **P**. 17 iactum] iectum **B** *m. pr.* **F** *m. pr.* **L** *m. pr.* perventum erat *scripsi*: peruenerat **A**. 18 poterat **I**: potuerat **A**. 20 diffudisse *scripsi*: diffodisse **C**, defodisse **P** *m. pr.* 21 credebat] credebant **P**. 26 hortantem *Bentleius*: hoc tandem **A**. poterat] poterant **P** *m. pr.* 28 *in* conspectu *Vindelinus*: conspectu **A**.

XIIII interequitans adloquebatur: Emensis tot terras in spem
victoriae, de qua dimicandum foret, hoc unum su-
peresse discrimen. Granicum hic amnem Ciliciaeque
montes et Syriam Aegyptumque prae*ter*euntibus rap-
tas, ingentia spei gloriaeque incitamenta, referebat.
2 Reprehensos ex fuga Persas pugnaturos, quia fugere
non possent. Tertium iam diem metu exangues, armis
suis oneratos in eodem vestigio haerere. Nullum de-
sperationis illorum maius indicium esse, quam quod
urbes, quod agros suos urerent, quidquid non corru-
3 pissent, hostium esse confessi. Nomina modo vana
gentium ignotarum ne extimescerent: neque enim ad
belli discrimen pertinere, qui ab iis Scythae quive
Cadusii appella*re*ntur. Ob id ipsum, quod ignoti
4 essent, ignobiles esse: numquam ignorari viros fortes,
at inbelles ex latebris suis erutos nihil praeter nomina
adferre. Macedonas virtute adsecutos, ne quis toto
5 orbe locus esset, qui tales viros ignoraret. Intuerentur
barbarorum inconditum agmen: alium nihil praeter
iaculum habere, alium funda saxa librare, paucis iusta
arma esse. Itaque illinc plures stare, hinc plures
6 dimicaturos. Nec postulare se, ut fortiter capesserent
proelium, ni ipse ceteris fortitudinis fuisset exemplum:
se ante prima signa dimicaturum. Spondere pro se
tot cicatrices, totidem corporis decora: scire ipsos
unum paene se praedae communis exortem in illis
7 colendis ornandisque usurpare victoriae praemia. Haec
se fortibus viris dicere. Si qui dissimiles eorum

1 adloquebatur] adloquebantur **V**. 2 de qua] deaque **FL** *m. pr.*, deque **P** *m. pr.* 4 prae*ter*euntibus *Modius*: praeeuntibus **A**. 6 ex] et **P** *m. pr.* 12 ad] a **P**. 13 Scythae *Aldus*: scytarum **P**, scitarum **C**. 14 appella*re*ntur *Zumptius*: appellantur **A**. 16 at] aut **F**. latebris] labris **P** *m. pr.* erutos] eruptos **F** *m. pr.* 17 Macedonas] macedones **P** *m. pr.* 20 habere] barbare **P** *m. pr.* librare] liberare **P** *m. pr.* **V**. iusta] iuxta **F**. 23 ni ipse] nil ipse **F**, nipse **B**. 26 se] *om.* **V**. 28 dissimiles] dissimilis **P** *m. pr.*

essent, illa fuisse dicturum: pervenisse eos, unde fugere non possent. Tot terrarum spatia emensis, tot amnibus montibusque post tergum obiectis iter in patriam ad penates manu esse faciendum. Sic duces, sic proximi militum instincti sunt.

53 Dareus in laevo cornu erat magno suorum agmine, 8
delectis equitum peditumque, stipatus contempseratque paucitatem hostis vanam aciem esse extentis cornibus ratus. Ceterum, sicut curru eminebat, dextra laevaque 9
ad circumstantia agmina oculos manusque circumferens: 'Terrarum', inquit, 'quas Oceanus hinc adluit, illinc claudit Hellespontus, paulo ante dominis iam non de gloria, sed de salute et, quod saluti praeponitis, libertate pugnandum est: hic dies imperium, quo nulla 10
amplius vidit aetas, aut constituet aut finiet. Apud Granicum minima virium parte cum hoste certavimus, in Cilicia victos Syria poterat excipere, magna munimenta regni Tigris atque Euphrates erant. Ventum 11
est eo, unde pulsis ne fugae quidem locus est. Omnia tam diutino bello exhausta post tergum sunt: non incolas suos urbes, non cultores habent terrae. Coniuges quoque et liberi sequuntur hanc aciem, parata hostibus praeda, nisi pro carissimis pignoribus corpora opponimus. Quod mearum fuit partium, exercitum, quem 12
paene immensa planities vix caperet, conparavi: equos, arma distribui, commeatus ne tantae multitudini dees-

1 eos **P** *m. pr.*: eo **C**. 3 post tergum **I**: postergum **A**. 4 ad *scripsi*: et **A**. 5 instincti] insticti **V**. 8 vanam *Lauer*: uariam **A**. 9 curru] cornu **P** *m. pr.* 10 circumstantia] circumstanti **P**. 11 quas] *om.* **L**. 12 dominis *Bentleius*: domini **A**. 13 praeponitis] praeponitus **P** *m. pr.* **V**. 14 imperium] imperum **L** *m. pr.* nulla **I**: nullum **A**. 15 vidit] uidi **V**. 16 certavimus] certiuimus **P** *m. pr.* 17 victos] uicto **L**. Syria] siria **FLV**. 18 Tigris] tygris **C** [trigris **F**]. erant] erat **P** *m. pr.* 20 exhausta] exausta **C**. post tergum **I** postergum **A**. 21 suos] suas **L**. 22 liberi] liberis **L** *m. pr.* **V**. 23 opponimus] oppinimus **V**. 25 conparavi] conperaui **P** *m. pr.*

sent, providi, locum, in quo acies explicari posset,
13 elegi. Cetera in vestra potestate sunt: audete modo vincere famamque, infirmissimum adversus fortes viros telum, contemnite. Temeritas est, quam adhuc pro 54
virtute timuistis: quae ubi primum impetum effudit,
14 velut quaedam animalia emisso aculeo, torpet. Hi vero campi deprehendere paucitatem, quam Ciliciae montes absconderant. Videtis ordines raros, cornua extenta, mediam aciem [vanam] exhaustam: nam ultimi, quos locavit aversos, terga iam praebent. Obteri, mehercule, equorum ungulis possunt, etiam si nihil
15 praeter falcatos currus emisero. Et bello vicerimus, si vicimus proelio. Nam ne illis quidem ad fugam locus est: hinc Euphrates, illinc Tigris prohibet inclusos.
16 Et, quae antea pro illis erant, in contrarium versa sunt. Nostrum mobile et expeditum agmen est, illud praeda grave. Inplicatos ergo spoliis nostris trucidabimus, eademque res et causa erit victoriae et fructus.
17 Quodsi quem e vobis nomen gentis movet, cogitet Macedonum illic arma esse, non corpora. Multum enim sanguinem invicem hausimus, et semper gravior
18 in paucitate iactura est. Nam Alexander, quantuscumque ignavis et timidis videri potest, unum animal est et, si quid mihi creditis, temerarium et vaecors, adhuc
19 nostro pavore quam sua virtute felicius. Nihil autem potest esse diuturnum, cui non subest ratio. Licet felicitas adspirare videatur, tamen ad ultimum temeritati non sufficit. Praeterea breves et mutabiles vices rerum sunt, et fortuna numquam simpliciter indulget.
20 Forsitan ita dii fata ordinaverint, ut Persarum impe-

5 timuistis] timuisti **V**. 6 torpet **I**: torpent **A**. Hi *Merula*: ii **A**. 9 [vanam] *deleri*. exhaustam **I**: exhausta **C**, exausta **P** *m. pr.* 10 aversos] aduersus **F** *m. pr.* 11 si nihil **P**: si nil **C** [simul **F** *m. pr.*]. 13 vicimus **I**: uincimus **A** 14 Tigris] tygris **B F V**. 15 contrarium] contrariam **L**. 16 mobile] nobile **P**. et] *om.* **F** 19 quem] quidem **P** *m. pr.* **V**. 21 hausimus] ausimus **L** 24 quid] quit **P**. adhuc] aduc **L**. 25 felicius] filicius **P**.

rium, quod secundo cursu per CCXXX annos ad sum-
mum fastigium evexerant, magno motu concuterent
magis quam adfligerent admonerentque nos fragilitatis
humanae, cuius nimia in prosperis rebus oblivio est.
Modo Graecis ultro bellum inferebamus: nunc in sedi- 21
bus nostris propulsamus inlatum. Iactamur invicem
varietate fortunae. Videlicet imperium, quia mutuo
adfectamus, una gens non capit. Ceterum, etiam si 22
spes non subesset, necessitas tamen stimulare deberet.
Ad extrema perventum est. Matrem meam, duas filias,
Ochum in spem huius imperii genitum, principes,
illam subolem regiae stirpis, duces vestros reorum in-
star vinctos habet: nisi quid in vobis spei est, ego
maiore mei parte captivus sum. Eripite viscera mea
ex vinculis, restituite mihi pignora, pro quibus ipsi
mori non recusatis, parentem, liberos: nam coniugem
in illo carcere amisi. Credite nunc omnes hos tendere 23
ad vos manus, inplorare patrios deos, opem vestram,
misericordiam, fidem exposcere, ut compedibus, ut
servitute, ut precario victu ipsos liberetis. An creditis
aequo animo iis servire, quorum reges esse fastidiunt?
Video admoveri hostium aciem: sed, quo propius dis- 24
crimen accedo, hoc minus iis, quae dixi, possum esse
contentus. Per ego vos deos patrios aeternumque ig-
nem, qui praefertur altaribus, fulgoremque solis intra
fines regni mei orientis, per aeternam memoriam Cyri,
qui ademptum Medis Lydisque imperium primus in
Persidem intulit, vindicate ab ultimo dedecore nomen
gentemque Persarum. Ite alacres et spiritus pleni, ut, 25
quam gloriam accepistis a maioribus vestris, posteris

12 subolem **I**: sobolem **A**. reorum *Cuperus*: regum **A**. 13 vinctos] uictos **V**. quid] quod **V**. spei est *Heinsius*: ipse **A**. 17 illo] illa **P**. hos tendere] ostendere **P** *m. pr.* 21 iis **P**: his **C**. 22 quo] qua **B**. 23 iis **P**: his **C**. 24 aeternumque] aeternum **P** *m. pr.* 26 Cyri] ciri **C**. 27 Lydisque **I**: lidisque **A**. 29 gentemque] gentenque **F**. Ite] ita **L**.

relinquatis. In dextris vestris iam libertatem, opem,
spem futuri temporis geritis. Effugit mortem, quis-
quis contempserit: timidissimum quemque consequitur.
26 Ipse non patrio more solum, sed etiam, ut conspici
possim, curru vehor nec recuso, quo minus imitemini
me, sive fortitudinis exemplum sive ignaviae fuero'.

XV Interim Alexander, ut et demonstratum a transfuga **56**
insidiarum locum circumiret et Dareo, qui cornu tue-
batur, occurreret, agmen obliquum incedere iubet.
2 Dareus quoque eodem suum obvertit Besso admonito,
ut Massagetas equites in laevum Alexandri cornu
3 *a* latere invehi iuberet. Ipse ante se falcatos currus
habebat: quos signo dato universos in hostem effudit.
Ruebant laxatis habenis aurigae, quo plures nondum
4 satis proviso impetu obtererent. Alios ergo hastae
multum ultra temonem eminentes, alios ab utroque
latere demissae falces laceravere. Nec sensim Mace-
dones cedebant, sed effusa fuga turbaverant ordines.
5 Mazaeus quoque perculsis metum incussit mille equiti-
bus ad diripienda hostis inpedimenta circumvehi iussis,
ratus captivos quoque, qui simul adservabantur, rupturos
6 vincula, cum suos adpropinquantes vidissent. Non
fefellerat Parmenionem, qui in laevo erat: propere
igitur Polydamanta mittit qui *regi* et periculum osten-
7 deret et, quid fieri iuberet, consuleret. Ille audito
Polydamante: 'Abi, nuntia', inquit, 'Parmenioni, si
acie vicerimus, non nostra solum nos recuperaturos,

1 relinquatis] reliquatis **P**. 2 quisquis *Vindelinus*: quisque **A**. 5 minus] minis **P**. 8 circumiret] circumirent **C**. Dareo **I**: dario **A**. 9 agmen *om.* **P** *m. pr.* obliquum] obliquam **LV**. 10 Dareus] darius **FLPV**. 11 Massagetas *Frobenius*: massagetes **A**. 12 *a* latere *Modius*: latere **A**. se *om.* **B**. 14 plures] pules **V**. 19 Mazaeus *Aldus*: mazeus **A**. 23 Parmenionem] parmoenionem **FLV**. 24 Polydamanta **I**: polidamanta **BFL**, polidamenta **V**, polydamante **P** *m. pr.* *regi addidi* 26 Polydamante **I**: polidamante **A**. inquit] inquid **L**. Parmenioni] parmoenioni **BF**, parmaenioni **L**. 27 acie *Lauer*: aciem **A**.

sed etiam, quae hostium sunt, occupaturos. Proinde 8
non est, quod virium quicquam subducat ex acie, sed,
ut me, ut Philippo patre dignum est, contempto sar-
cinarum damno fortiter dimicet'. Interim barbari in- 9
pedimenta turbaverant caesisque plerisque custodum
captivi vinculis ruptis, quidquid obvium erat, quo ar
mari possent, arripiunt et adgregati suorum equitibus
Macedonas ancipiti circumventos malo invadunt. Laeti, 10
qui circa Sisigambim erant, vicisse Dareum, ingenti
caede prostratos hostis, ad ultimum etiam inpedimen-
tis exutos esse nuntiant: quippe eandem fortunam ubi-
que esse credebant et victores Persas ad praedam dis-
currisse. Sisigambis hortantibus captivis, ut animum 11
a maerore adlevaret, in eodem, quo antea fuit, perse-
veravit. Non vox ulla excidit ei, non oris color vul-
tusve mutatus est: sedit inmobilis — credo, praecoqui
gaudio verita inritare fortunam —, adeo ut, quid
mallet, intuentibus eam fuerit incertum. Inter haec 12
Menidas, praefectus equitum Alexandri, cum paucis
turmis opem inpedimentis laturus advenerat — est incer-
tum, suone consilio an regis imperio —, sed non
sustinuit Cadusiorum Scytharumque impetum: quippe
vix temptato certamine refugit ad regem, amissorum
inpedimentorum testis magis quam vindex. Iam con- 13
silium Alexandri dolor vicerat, et, ne cura recuperandi
sua militem a proelio averteret, non inmerito vere-
batur: itaque Areten, ducem hastatorum — sariso-
57 phoros vocabant — adversus Scythas mittit. Inter 14
haec currus, qui circa prima signa turbaverant aciem,
in phalangem invecti erant: Macedones confirmatis

4 inpedimenta] inpedim ta **L**. 5 turbaverant] turbauerat **P**. 8 Laeti, qui **I**: laetique **A**. 9 Dareum **I**: darium **A**. 10 hostis **P**: hostes **C**. 14 quo] quod **L**. 19 Menidas *Lauer*: minidas **A**. 20 est *scripsi*: et **A**. 21 regis] geris **V**. 22 Cadusiorum *Frobenius*: Caucasiorum **A**. Scytharumque] scitharumque **V**, schitharumque **BL**, schitarumque **F**. 25 ne *om.* **P** *m. pr.* 26 verebatur] uerberatur **P** *m. pr.* 27 hastatorum **I**: astarum **A**. 28 Scythas] scithas **V**, schitas **BFL**. 29 prima signa *Lauer*: signa prima **A**.

15 animis in medium agmen accipiunt. Vallo similis
acies erat: iunxerant hastas et ab utroque latere temere
incurrentium ilia suffodiebant. Circumire deinde et
currus et propugnatores praecipitare coeperunt. Ingens
16 ruina equorum aurigarumque aciem compleverat: hi
territos regere non poterant, qui crebra iactatione cervicum non iugum modo excusserant, sed etiam currus
everterant, vulnerati interfectos trahebant, nec consi-
17 stere territi nec progredi debiles poterant. Paucae
tamen evasere quadrigae in ultimam aciem iis, quibus
inciderunt, miserabili morte consumptis: quippe amputata virorum membra humi iacebant, et, quia calidis
adhuc vulneribus aberat dolor, trunci quoque et debiles
quidam arma non omittebant, donec multo sanguine
18 effuso exanimati procumberent. Interim Aretes Scy-
tharum, qui inpedimenta diripiebant, duce occiso gravius territis instabat. Supervenere deinde a Dareo
Bactriani pugnaeque vertere fortunam. Multi ergo
Macedonum primo impetu obtriti sunt, plures ad
19 Alexandrum refugerunt. Tum Persae clamore sublato,
qualem victores solent edere, ferociter in hostem quasi
ubique profligatum incurrerunt. Alexander territos
castigare, adhortari, proelium, quod iam elanguerat,
solus accendere: confirmatisque tandem animis ire in
20 hostem iubet. Rarior acies erat in dextro cornu Per- 58
sarum: namque inde Bactriani discesserant ad opprimenda inpedimenta. Itaque Alexander laxatos ordines
21 invadit et multa caede hostium invehitur. At qui in
laevo cornu erant Persae, spe posse eum includi agmen suum a tergo dimicantis opponunt: ingensque pericu-

2 iunxerant] iuncxerat **P** *m. pr.* 6 qui **P** *m. pr.*: hi **C**. 8 everterant] euerterent **P** *m. pr.* 10 iis] is **F**. 14 quidam *Heinsius*: quidem **A** [*in* **F** *collocatur* arma quidem]. omittebant] omitebant **L**, omititebat **P** *m. pr.* 15 exanimati] examinati **P** *m. pr.* Aretes *Vindelinus*: aretis **A**. Scytharum] Scitharum **V**, schitharum **BFL**. 19 ad *om.* **V**. 23 adhortari] adortari **P**. elanguerat] elanguerant **V**. 27 ordines] hordines **P**. 28 At qui **I**: atque **A**.

lum in medio haerens adisset, ni equites Agriani cal-
caribus subditis circumfusos regi barbaros adorti essent
aversosque caedendo in se obverti coëgissent. Turbata
erat utraque acies. Alexander et a fronte et a tergo
hostem habebat. Qui averso ei instabant, et *ipsi* ab 22
Agrianis equitibus premebantur. Bactriani inpedimentis
hostium direptis reversi ordines suos recuperare non
poterant, plura simul abrupta a ceteris agmina, ubi-
cumque alium alii fors miscuerat, dimicabant. Duo 23
reges iunctis prope agminibus proelium accenderant.
Plures Persae cadebant, par ferme utrimque numerus
vulnerabatur. Curru Dareus, Alexander equo vehe-
batur. Utrumque delecti tuebantur sui immemores: 24
quippe amisso rege nec volebant salvi esse nec pote-
rant. Ante oculos sui quisque regis mortem occum-
bere ducebat egregium. Maximum tamen periculum 25
adibant, quos maxime tuebantur: quippe sibi quisque
59 caesi regis expetebat decus. Ceterum, sive ludibrium 26
oculorum sive vera species fuit, qui circa Alexandrum
erant, vidisse se crediderunt paulum super caput regis
placide volantem aquilam, non sono armorum, non
gemitu morientium territam, diuque circa equum
Alexandri pendenti magis quam volanti similis adparuit.
Certe vates Aristander alba veste indutus et dextra 27
praeferens lauream militibus in pugnam intentis avem
monstrabat haud dubium victoriae auspicium. Ingens 28
ergo alacritas et fiducia paulo ante territos accendit
ad pugnam, utique postquam auriga Darei, qui ante

5 et *ipsi scripsi*: et **A**. 6 inpedimentis] inpidimentis **P** 8 abrupta] arupta **V**. 10 accenderant] accederant **V**. 11 numerus vulnerabatur] numerabatur **F**. 13 Utrumque *Merula*: utrimque **A**. immemores] inimemores **FP** *m. pr.* 14 poterant] poterat **P** *m. pr.* 17 adibant **I**: adhibebant **A**. 18 regis] reges **F** *m. pr.* **L** *m. pr.* expetebat] expectebat **V**. 19 species] speties **L**. 20 paulum **P** *m. pr.*: paululum **C**. caput] capud **PV**. 22 morientium] orientium **P** *m. pr.* territam] territam* **P**. 25 avem] autem **B**. 26 auspicium] auspitium **L**.

ipsum sedens equos regebat, hasta transfixus est. Nec
aut Persae aut Macedones dubitavere, quin ipse rex
29 esset occisus. Ergo lugubri ululatu et incondito clamore
gemituque totam fere aciem adhuc aequo Marte
pugnantium turbavere cognati Darei et armigeri. Laevumque
cornu in fugam effusum destituerat currum,
quem a dextra parte stipati in medium agmen recepe-
30 runt. Dicitur acinace stricto Dareus dubitasse, an
fugae dedecus honesta morte vitaret: sed eminens curru
nondum omnem suorum aciem proelio excedentem de-
31 stituere erubescebat, dumque inter spem et desperationem
haesitat, sensim Persae cedebant et laxaverant
ordines. Alexander mutato equo — quippe plures
fatigaverat — resistentium adversa ora fodiebat, fugien-
32 tium terga. Iamque non pugna, sed caedes erat, cum
Dareus quoque currum suum in fugam vertit. Haerebat
in tergis fugientium victor, sed prospectum oculorum
nubes pulveris, quae ad caelum efferebatur, ab-
33 stulerat: ergo haud secus quam in tenebris errabant
ad sonum notae vocis aut signum subinde coeuntes.
Exaudiebant tamen strepitus habenarum, quibus equi
currum vehentes identidem verberabantur: haec sola
fugientis vestigia excepta sunt.

XVI At in laevo Macedonum cornu — Parmenio, sicut 60
ante *est* dictum, tuebatur — longe alia fortuna utriusque
partis res gerebatur. Mazaeus cum omni suorum
equitatu vehementer invectus urguebat Macedonum

---

2 aut Macedones] aut per Macedones **F**. 3 incondito] ncondito **P** *m. pr.* 5 cognati] cogniti **P** *m. pr.* Laevumque] laeuoque **P** *m. pr.* 6 cornu *om.* **B**. effusum] effusam **P** *m. pr.* destituerat] destituerant **P** *m. pr.* 7 receperunt] recoeperunt **PV**. 13 equo **I**: quo **A**. 14 fodiebat] fodebat **P** *m. pr.* 16 suum] sum **L** *m. pr.* 18 caelum] caedem **P** *m. pr.* efferebatur *Heinsius*: referebatur **A**. 20 sonum] so***um **P**. notae] nocte **V**. aut] haut **V**, haud **P** *m. pr.* 24 At] ad **V**. Parmenio] parmoenio **P**. 25 *est* dictum *scripsi*: dictum **A**. 26 Mazaeus *Aldus*: mazeus **A**.

alas. Iamque abundans multitudine aciem circumvehi 2
coeperat, cum Parmenio equites nuntiare iubet Alexan-
dro, in quo discrimine ipsi essent: ni mature sub-
veniretur, non posse sisti fugam. Iam multum viae 3
praeceperat rex inminens fugientium tergis, cum a
Parmenione tristis nuntius venit. Refrenare equos
iussi, qui vehebantur, agmenque constitit frendente
Alexandro, eripi sibi victoriam e manibus et Dareum
felicius fugere quam se sequi. Interim ad Mazaeum 4
superati regis fama pervenerat: itaque, quamquam
validior erat, tamen fortuna partium territus perculsis
languidius instabat. Parmenio ignorabat quidem cau-
sam sua sponte pugnae remissae, sed occasione vin-
cendi strenue est usus. Thessalos equites ad se vocari 5
iubet: 'Ecquid videtis', inquit, 'istos, qui ferociter
modo instabant, pedem referre subito pavore perterri-
tos? Nimirum nobis quoque regis nostri fortuna vicit.
Omnia Persarum caede strata sunt. Quid cessatis? an 6
ne fugientibus quidem pares estis'? Vera dicere vide-
batur, et spes languentis quoque erexerat: subditis
calcaribus prorupere in hostem. Et illi iam non sen-
sim, sed citato gradu recedebant, nec quicquam fugae,
nisi quod nondum terga verterant, deerat. Parmenio
tamen ignarus, quaenam in dextro cornu fortuna regis
esset, repressit suos. Mazaeus dato pugnae spatio non 7
recto itinere, sed maiore et ob id tutiore circuitu

1 abundans] habundans **P**. aciem **I**: acie **A**. 2 cum] tum **P** *m. pr.* Parmenio] parmoenio **LPV**. iubet] ibet **L**. 4 sisti] siste **P** *m. pr.* fugam **I**: fuga **A**. 6 Parmenione] parmoenione **FLPV**. 8 sibi] si **V**. 9 felicius] filicius **P**. Mazaeum *Aldus*: mazeum **A**. 12 Parmenio **I**: parmoenio **A**. causam] causa **P**. 13 pugnae] pugna **P** *m. pr.* occasione] ocasione **V**. 15 Ecquid] etquid **FP**, hecquid **L**. inquit] inquid **L**. 18 strata] stracta **FLV**. 20 languentis **P** *m. pr.*: languentes **C**. erexerat] eraxerat **P** *m. pr.* 21 prorupere *Gronovius*: proruere **A**. sensim] semsim **L**. 22 recedebant] recebant **P**. 23 Parmenio] parmoenio **BF**. 25 Mazaeus *Aldus*: mazeus **A**. spatio] spacio **P**.

Tigrin superat et Babylona cum reliquiis devicti exercitus intrat.

8 Dareus paucis fugae comitibus ad Lycum amnem 61
contenderat: quo traiecto dubitavit, an solveret pontem.
Quippe hostem iam adfore nuntiabatur. Sed tot milia
suorum, quae nondum ad amnem pervenerant, ponte
9 rescisso videbat hostis praedam fore. Abeuntem, cum
intactum sineret pontem, dixisse constat malle se sequentibus iter dare quam auferre fugientibus. Ipse
ingens spatium fuga emensus media fere nocte Arbela
pervenit.

10 Quis tot ludibria fortunae, ducum, agminum caedem
multiplicem, devictorum fugam, clades nunc singulorum,
nunc universorum, aut animo adsequi queat aut oratione conplecti? Propemodum saeculi res in unum
11 illum diem, pro! fortuna cumulavit. Alii, qua brevissimum patebat iter, alii devios saltus et ignotas sequentibus calles petebant. Eques pedesque confusi sine
duce, armatis inermes, integris debiles inplicabantur
12 Deinde misericordia in metum versa, qui sequi non
poterant, inter mutuos gemitus deserebantur. Sitis
praecipue fatigatos et saucios perurebat, passimque
omnibus rivis prostraverant corpora praeterfluentem
13 aquam hianti ore captantes. Quam cum avide turbidam hausissent, tendebantur extemplo praecordia premente limo resolutisque et torpentibus membris, cum
supervenisset hostis, novis vulneribus excitabantur.
14 Quidam occupatis proximis rivis deverterant longius.

1 Tigrin] tygrin **C**. Babylona *Zumptius*: babylonam **BP**, babilonam **FL**, babillonam **V**. reliquiis **I**: reliquis **A**. 3 Lycum] licum **FP**. 5 nuntiabatur] nunciabatur **V**. 6 pervenerant **I**: peruenerat **A**. 7 rescisso **I**: reciso **A**. 10 media] moedia **P**. 12 ducum] du•cum **P**. 17 devios *Jeepius*: diuisos **C**, diuis••os **P**. 18 confusi] confusi• **P**. 19 inermes] inhermes **P**. inplicabantur **I**: plicabantur **A**. 25 extemplo] exemplo **P** *m. pr.* 26 membris] menbris **V**. 27 excitabantur] excibantur **P** *m. pr.* 28 proximis] proxumis **P** *m. pr.*

ut, quidquid occulti humoris usquam manaret, excipe-
rent, nec ulla adeo avia et sicca lacuna erat, ut vesti-
gantium sitim falleret. E proximis vero itineri vicis 15
ululatus senum feminarumque exaudiebantur barbaro
ritu Dareum adhuc regem clamantium.

62 Alexander, ut supra dictum est, inhibito suorum 16
impetu ad Lycum amnem pervenerat, ubi ingens multi-
tudo fugientium oneraverat pontem, et plerique, cum
hostis urgeret, in flumen se praecipitaverant graves-
que armis et proelio ac fuga defetigati gurgitibus
hauriebantur. Iamque non pons modo fugientes, sed 17
ne amnis quidem capiebat agmina sua inprovide sub-
inde cumulantis: quippe ubi intravit animos pavor, id
solum metuunt, quod primum formidare coeperunt.
Alexander instantibus suis, ne inpune abeuntem hostem 18
intermitteret sequi, hebetia esse tela et manus fati-
gatas tantoque cursu corpora exhausta et praeceps in
noctem diei tempus causatus est, re vera de laevo 19
cornu, quod adhuc in acie stare credebat, sollicitus
reverti ad ferendam opem suis statuit. Iamque signa
converterat, cum equites a Parmenione missi illius
quoque partis victoriam nuntiant. Sed nullum hoc die 20
maius periculum adiit quam, dum copias reducit in
castra. Pauci eum et inconpositi sequebantur ovantes
victoria — quippe omnes hostes aut in fugam effusos

---

1 humoris] moris **P** *m. pr.* 2 lacuna] lucuna **B** *m. pr.* **F** *corr.* **L**. vestigantium *Lauer*: castigantium **A**. 3 proximis **C**: proxumis **P**. vero **I**: uere **A**. 5 regem] daregem **P** *m. pr.* clamantium] clamancium **V**. 6 inhibito] inhabito **P** *m. pr.* 7 ad] a **P** *m. pr.* Lycum] licum **C**. amnem] anem **P**. 8 oneraverat] honerauerat **P**. 11 hauriebantur] auriebantur **V**. 13 cumulantis] cumulanti **P** *m. pr.* 16 intermitteret *Ieepius*: permitteret **A**. hebetia] hebentia **P**. fatigatas] fatigatus **LP** *m. pr.* 18 diei] die **P** *m. pr.* 20 suis] sui **P** *m. pr.* 21 Parmenione] parmoenione **C** [**B** *corr.*]. 22 nuntiant] nunciant **L** *m. pr.* **P**. hoc die *scripsi*: hodie **A**. 23 adiit *Modius*: adit **P** *m. pr.*, addidit *et in margine ascr.* uel accidit **C**. 25 fugam *Vindelinus*: fuga **A**.

21 aut in acie cecidisse credebant —: cum repente ex
adverso apparuit agmen equitum, qui primo inhibuere
cursum, deinde Macedonum paucitate conspecta turmas
22 in obvios concitaverunt. Ante signa rex ibat dissi-
mulato magis periculo quam spreto. Nec defuit ei
23 perpetua in dubiis rebus felicitas. Namque praefectum
equitatus avidum certaminis et ob id ipsum incautius
in se ruentem hasta transfixit: quo ex equo lapso
24 proximum ac dein plures eodem telo confodit. In-
vasere turbatos amici quoque. Nec Persae inulti ca-
debant: quippe non universae acies quam hae tumul-
25 tuariae manus vehementius iniere certamen. Tandem
barbari, cum obscura luce tutior fuga videretur esse
quam pugna, dispersis agminibus abiere. Rex extra-
ordinario periculo defunctus incolumis suos reduxit in
castra.

26 Cecidere Persarum, quorum numerum victores finire **63**
potuerunt, milia XL, Macedonum minus quam CCC
27 desiderati sunt. Ceterum hanc victoriam rex maiore
ex parte virtuti quam fortunae suae debuit: animo,
28 non, ut antea, loco vicit. Nam et aciem peritissime
instruxit et promptissime ipse pugnavit et magno con-
silio iacturam sarcinarum inpedimentorumque contem-
psit, cum in ipsa acie summae rei videret esse discri-
men, dubioque adhuc pugnae eventu pro victore se
29 gessit. Perculsos deinde hostis ut fudit, fugientes,
quod in illo ardore animi vix credi potest, prudentius
30 quam avidius persecutus est. Nam si parte exercitus
adhuc in acie stante instare cedentibus perseverasset,

4 ibat] hibat **F**. dissimulato] dissimilato **P**. 6 praefectum] perfectum **P** *m. pr.* 7 incautius] incaucius **V**. 11 quam *om.* **P** *m. pr.* 12 vehementius] uehemencius **V**. iniere] iniacere **F** *m. pr.* **P** *m. pr.*, iniecere **L** *ex corr.* 14 agminibus] acminibus **F**. abiere] adiere **V**. 15 incolumis *Eberhardus*: incolumes **A**. 19 desiderati] ac desiderati **F** *m. pr.* 22 promptissime] promptissimi **P** *m. pr.* 26 hostis ut *Bentleius*: hostium **A**. 27 potest, prudentius] prudentius potest **B** *m. pr.* **LV**. 29 instare] stare **P** *m. pr.*, snstare **F**.

aut culpa sua victus esset aut aliena virtute vicisset.
Iam si multitudinem equitum occurrentium extimuisset,
victori aut foede fugiendum aut miserabiliter cadendum
fuit. Ne duces quidem copiarum sua laude fraudandi 31
sunt. Quippe vulnera, quae quisque excepit, indicia
virtutis sunt: Hephaestionis brachium hasta ictum est, 32
Perdicca et Coenos et Menidas sagittis prope occisi.
Et, si vere aestimare Macedonas, qui tunc erant, volu- 33
mus, fatebimur et regem talibus ministris et illos tanto
rege fuisse dignissimos.

2 si multitudinem] similitudinem **P** *m. pr.* 5 excepit] excoepit **P**. 6 virtutis] uirtuti **L**. Hephaestionis *Cospus*: ephestionis **A**. 7 Perdicca] perdicta **P** *m. pr.* Q̄ · CVRTI RVFI HISTORIARVM LIBER QUARTUS EXPLICIT INCIPIT LIBER · V · **P**, Q · CVRTI RVFI HISTORIARV̄ LIB̄ · IIII EXPLC · INCIP̄ · LIB · V · **L**, Q · CVRTII RVFI HISTORIARVM ALEXANDRI MAGNI MACEDONIS · LIBER IIII EXPLICITVS INCIPIT QVINTVS · FELICIT' **B**, CVRTI RVFI HISTORIARVM LIBER · IIII · EXPLICIT INCIPIT LIBER QVINTVS **F**, CVRTI RVFI HISTORIARVM LIB̄ · IIII · EXPL̄ · INCIP̄ · LIB̄ · QVINTVS · **V**.

Q. CURTI RUFI

HISTORIARUM

ALEXANDRI MAGNI

MACEDONIS

LIBER V.

I Quae interim ductu imperioque Alexandri vel in 1
Graecis vel Illyriis ac Thraecia gesta sunt, si suis quae-
que temporibus reddere voluero, interrumpendae sunt
2 res Asiae, quas utique ad fugam mortemque Darei
universas in conspectum dari et, sicut inter se cohae-
rent, ita opere ipso coniungi haud paulo aptius videri
potest. Igitur, quae proelio apud Arbela coniuncta
sunt, ordiar dicere.

3 Dareus media fere nocte Arbela pervenerat, eodem-
que magnae partis amicorum eius ac militum fugam
4 fortuna conpulerat. Quibus convocatis exponit haud
dubitare se, quin Alexander celeberrimas urbes agros-
que omni copia rerum abundantes petiturus esset:

2 Graecis] graeci **P** *m. pr.* Illyriis] illiriis **L**, in hilliriis **V**. Thraecia] thratia **L** *m. pr.* **V**, thracia **BF**. 5 conspectum *Modius*: conspectu **A**. 6 haud **I**: aut **A**. 7 Arbela] harbela **FLPV**. 9 Arbela] harbelam **C**. 12 celeberrimas] celiberrimas **P** *m. pr.* 13 abundantes] habundantes **PV**. esset] esse **C**.

praedam opimam paratamque ipsum et milites eius
spectare. Id suis rebus tali in statu saluti fore: 5
quippe se deserta cum expedita manu petiturum.
Ultima regni sui adhuc intacta esse: inde bello vires
haud aegre reparaturum. Occuparet sane gazam avi- 6
dissima gens et ex longa fame satiaret se auro, mox
futura praedae sibi: usu didicisse pretiosam supellec-
tilem pelicesque et spadonum agmina nihil aliud fuisse
quam onera et inpedimenta. Eadem trahentem Alexan-
drum, quibus rebus antea vicisset, inferiorem fore.
Plena omnibus desperationis videbatur oratio: quippe 7
Babylona, urbem opulentissimam, dedi cernentibus:
iam Susa, iam cetera ornamenta regni, causam belli,
victorem occupaturum. At ille docere pergit non 8
speciosa dictu, sed usu necessaria in rebus adversis
sequenda esse: ferro geri bella, non auro, viris, non
urbium tectis. Omnia sequi armatos: sic maiores suos
perculsos in principio rerum celeriter pristinam repa-
rasse fortunam. Igitur sive confirmatis eorum animis 9
sive imperium magis quam consilium sequentibus
Mediae fines ingressus est.

2 Paulo post Alexandro Arbela traduntur regia 10
supellectile ditique gaza repleta: IIII milia talentum
fuere, praeterea pretiosae vestes, totius, ut supra dic-
tum est, exercitus opibus in illam sedem congestis.
Ingruentibus deinde morbis, quos odor cadaverum totis 11
iacentium campis vulgaverat, maturius castra movit.

1 opimam] opinam **P**. 4 sui] si **V**. vires] uiris **L** *m. pr.* 5 haud] aut **P** *m. pr.* **V**. 6 satiaret] saciaret **PV**. 7 supellectilem] suppellectilem **F**. 8 nihil] nichil **V**. aliud] aliut **V**. 9 onera] honera **V**. 12 Babylona *Zumptius*: babylonam **BLP**, babilonam **F**, babyllonam **V**. cernentibus *Giunta*: certantibus **A**. 13 ornamenta] ordinamenta **P** *m. pr.* causam *scripsi*: causamque **A**. 17 suos] suas **L**. 19 Igitur] Legitur **F** *m. pr.* [**L** *m. pr.*?]. 22 traduntur **P** *m. pr.*: traditur **C** [tradi**tur **L**]. 23 supellectile] suppellectile **F**. 24 fuere] fere **P**, uere **F**, fure **V**. pretiosae] praeciosa **P** *m. pr.* 27 iacentium] iacencium **V**.

Euntibus a parte laeva Arabia, odorum fertilitate
12 nobilis regio: campestre iter est *in terra* inter Tigrin
et Euphraten iacenti tam uberi et pingui, ut a pastu
repelli pecora dicantur, ne satietas perimat. Causa
fertilitatis est humor, qui ex utroque amne manat,
13 toto fere solo propter venas aquarum resudante. Ipsi
amnes ex Armeniae montibus profluunt ac magno
deinde aquarum divortio iter, quod coeperunt, percur-
runt: II milia et quingenta stadia emensi sunt, qui
amplissimum intervallum circa Armeniae montes nota-
14 verunt. Idem cum Mediam et Gordyaeorum terram
secare coeperunt, paulatim in artius coeunt et, quo
longius manant, hoc angustius inter se spatium terrae
15 relinquunt. Vicini maxime sunt in campis, quos in-
colae Mesopotamiam appellant: mediam namque ab
utroque latere cludunt. Tandem per Babyloniorum
16 fines in Rubrum mare inrumpunt. Alexander quartis
castris ad Mennim urbem pervenit. Caverna ibi est,
ex qua fons ingentem bituminis vim effundit, adeo ut
satis constet Babylonios muros ingentis operis huius
fontis bitumine interlitos esse.

17 Ceterum Babylona procedenti Alexandro Mazaeus, **3**
qui ex acie in eam urbem confugerat, cum adultis

1 odorum] o*dorum **P**. 2 *in terra addidit Koehler*. Tigrin] tygrin **C**. 3 Euphraten] eufraten **FL**. iacenti *Koehler*: iacentia **A**. 4 perimat **C**: peremat **P** *m. pr.* 6 fere] ferre **P** *m. pr.* 7 Armeniae **I**: armoeniae **A**. ac *Freinshemius*: a **A**. 9 II milia] *om.* milia **B** *m. pr.* **FLV**. stadia] stadi **P** *m. pr.* emensi **B** *in margine*: emensa **A**. 10 Armeniae **I**: armoeniae **A**. 11 Mediam *scripsi*: media **P** *m. pr.*, mediae **C**. Gordyaeorum *Bentleius*: gordiacorum **A**. 12 artius] arcius **P**. coeunt *Lauer*: quoeunt **FLV**, quoeunti **B** *m. pr.* **P** *m. pr.* 13 spatium] spacium **P**. 14 vicini *Lauer*: uicina **A**. 16 Tandem *Freinshemius*: eadem **A**. Babyloniorum] babiloniorum **L**, babylloniorum **V**. 19 ingentem] incentem **P** *m. pr.* adeo] at eo **P** *m. pr.* 20 Babylonios] babilonios **L**, babbyllonios **V** 22 Babylona *Zumptius*: babilona **P** *m. pr.*, babylonam **BF**, babilonam **L**, babyllonam **V**. Mazaeus *Aldus*: mazeus **A**. 23 acie] atiae **V**.

liberis supplex occurrit urbem seque dedens. Gratus
adventus eius regi fuit: quippe magni operis obsidio
futura *erat* tam munitae urbis. Ad hoc vir inlustris 18
et manu promptus famaque etiam proximo proelio
celebris et ceteros ad deditionem suo incitaturus exem-
plo videbatur. Igitur hunc quidem benigne cum liberis
excipit: ceterum quadrato agmine, quod ipse ducebat, 19
velut in aciem irent, ingredi suos iubet. Magna pars
Babyloniorum constiterat in muris avida cognoscendi
novum regem, plures obviam egressi sunt. Inter quos 20
Bagophanes, arcis et regiae pecuniae custos, ne studio
a Mazaeo vinceretur, totum iter floribus coronisque
constraverat argenteis altaribus utroque latere dispo-
sitis, quae non ture modo, sed omnibus odoribus
cumulaverat. Dona eum sequebantur greges pecorum 21
equorumque, leones quoque et pardales caveis praefere-
bantur. Magi deinde suo more carmen canentes, post 22
hos Chaldaei Babyloniorumque non vates modo, sed
etiam artifices cum fidibus sui generis ibant: laudes
hi regum canere soliti, Chaldaei siderum motus et
statas vices temporum ostendere. Equites deinde 23
Babylonii suo equorumque cultu ad luxuriam magis
quam ad magnificentiam exacto ultimi ibant. Rex
armatis stipatus oppidanorum turbam post ultimos

---

1 supplex] suplex **V**. 3 futura *erat* **I**: futura **A**. 4 promptus] pp̄tus **L**, pprecus **V**. famaque **C**: fameque **P** *m. pr.* 5 deditionem] ditionem **P**. suo *Damsteius*: sui **A**. 7 quadrato] quadratu **P** *m. pr.*, quadrat* **L**. 8 aciem irent *Modius*: acie migrent **A** [atiae migrans **V**]. 9 Babyloniorum] babylloniorum **V**. avida] auido **V**. 11 Bagophanes] bagofanes **BFLP**. 12 Mazaeo *Aldus*: mazeo **A**. iter] inter **V**. 13 constraverat] constauerat **P**. 14 ture] thure **V**. 15 cumulaverat] cumululauerat **P**. pecorum *om.* **V**. 16 caveis] cauae his **V**. 18 Chaldaei] caldei **B** *m. pr.* **FL**. Babyloniorumque] babylloniorumque **V**. 19 fidibus] fidelibus **V**. sui] sui* **P**. 20 Chaldaei] caldaei **V**. 21 statas **P** *m. pr.*: statutas **C**, *sed in margine additur* uel statas. 22 Babylonii] babilonii **F**, babyllonii **V**, bibylonii **L**. 24 oppidanorum] opidanorum **V**.

pedites ire iussit: ipse cum curru urbem ac deinde
regiam intravit. Postero die supellectilem Darei et
omnem pecuniam recognovit.
24 Ceterum ipsius urbis pulchritudo ac vetustas non 4
regis modo, sed etiam omnium oculos in semet haud
inmerito convertit. Samiramis eam condiderat, non,
ut plerique credidere, Belus, cuius regia ostenditur.
25 Murus instructus laterculo coctili bitumine interlito
spatium XXX et duorum pedum *in* latitudinem am
plectitur: quadrigae inter se occurrentes sine periculo
26 commeare dicuntur. Altitudo muri L cubitorum eminet
spatio: turres denis pedibus quam murus altiores sunt.
Totius operis ambitus CCCLXV stadia conplectitur:
singulorum stadiorum structuram singulis diebus per-
fectam esse memoriae proditum est. Aedificia non
sunt admota muris, sed fere spatium iugeri unius ab-
27 sunt. Ac ne totam quidem urbem tectis occupaverunt
— per LXXX stadia habitabatur —, nec omnia conti-
nua sunt, credo, quia tutius visum est pluribus locis
spargi. Cetera serunt coluntque, ut, si externa vis
ingruat, obsessis alimenta ex ipsius urbis solo sub-
28 ministrentur. Euphrates interfluit magnaeque molis
crepidinibus coercetur. Sed omnium operum magni-
tudinem circumveniunt cavernae ingentem in altitudi-
nem pressae ad accipiendum impetum fluminis: quod
ubi adpositae crepidinis fastigium excessit, urbis tecta
corriperet, nisi essent specus lacusque, qui exciperent.
29 Coctili laterculo structi sunt, totum opus bitumine
adstringitur. Pons lapideus flumini inpositus iungit

2 supellectilem | suppellectilem **FV**. 6 Samiramis *Vogel*: sameramis **A**. 7 regia | regi **P** *m. pr.* 8 instructus *om.* **P** *m pr.* interlito *scripsi*: interlitus **A**. 9 spatium | spacium **P**. *in* latitudinem *Freinshemius*: latitudinem **A**. 13 CCCLXV *Brissonius*: CCCLXVIII **A**. 15 Aedificia | aedeficia **L**. 19 visum est **I**: uisum et **A**. 21 ingruat *Lauer*: ingrauat **A** | ingrauit **B** *m. pr.* |. 22 interfluit | interfuit **P** *m. pr.* 23 coercetur | cohercetur **LV**. 24 ingentem *scripsi*: ingentes **A**.

urbem. Hic quoque inter mirabilia Orientis opera
numeratus est. Quippe Euphrates altum limum vehit,
quo penitus ad fundamenta iacienda egesto vix sufful-
ciendo operi firmum reperiunt solum: harenae autem 30
subinde cumulatae et saxis, quis pons sustinetur, ad-
nexae morantur amnem, qui retentus acrius, quam si
5 libero cursu mearet, inliditur. Arcem quoque ambitu 31
XX stadia conplexam habent. XXX pedes in terram
turrium fundamenta demissa sunt, ad LXXX summum
munimenti fastigium pervenit. Super arcem, vulgatum 32
Graecorum fabulis miraculum, pensiles horti sunt,
summam murorum altitudinem aequantes multarumque
arborum umbra et proceritate amoeni. Saxo pilae, 33
quae totum onus sustinent, instructae sunt, super pilas
lapide quadrato solum stratum est patiens terrae, quam
altam iniciunt, et humoris, quo rigant terras: adeoque
validas arbores sustinet moles, ut stipites earum VIII
cubitorum spatium crassitudine aequent, in L pedum
altitudinem emineant frugiferaeque sint, ut si terra
sua alerentur. Et, cum vetustas non opera solum 34
manu facta, sed etiam ipsam naturam paulatim ex-
edendo perimat, haec moles, quae tot arborum radicibus
premitur tantique nemoris pondere onerata est, invio-

1 mirabilia] miserabilia **P** *m. pr.* 3 penitus] poenitus **P**. iacienda egesto **B** *m. sec.* **P** *m. sec.*: iaciendo geste **A**. suffulciendo *Bongarsius*: sufficiendo **A** [suficiendo **V**]. 4 firmum **I**: firmo **A**. reperiunt] repperiunt **P**. 7 inliditur **B** *m. sec.* **P** *m. sec.*: inlitus **A** [**B** *m. pr.?*], *in* **LV** *additur in margine* illiditur. ambitu *Vindelinus*: ambitus **A**. 8 terram] terra **P**. 9 turrium *Lauer*: trium **A**. demissa] dimissa **PV**. 10 munimenti] munimentis **P** *m. pr.* 12 summam] summa **FP**. aequantes **I**: aequantis **A**. 13 amoeni **I**: amoenos **A**. 14 onus] honus **PV**. 15 patiens] paciens **PV**. 17 sustinet *Bentleius*: sustinent **A**. 18 crassitudine **P** *m. sec.*: crassitudinem **P** *m. pr.*, grassitudinem **C**. 19 frugiferaeque *Halmius*: frugiferae aeque **C**, frugifera aeque **P** *m. pr.* sint] sin **L**. 20 alerentur] alarentur **B** *m. pr.* **FL**. 21 naturam] nuturam **P**. 22 perimat **C**: peremat **P** *m. pr.* radicibus] racibu **P** *m. pr.* 23 onerata] honerata **PV**.

lata durat: quippe xx *pedes* lati parietes sustinent xi
pedum intervallo distantes, ut procul visentibus silvae
35 montibus suis imminere videantur. Syriae regem Baby-
lone regnantem hoc opus esse molitum memoriae
proditum est, amore coniugis victum, quae desiderio
nemorum silvarumque in campestribus locis virum
conpulit amoenitatem naturae genere huius operis
imitari.
36 Diutius in hac urbe quam usquam constitit rex, 6
nec alio loco disciplinae militari magis nocuit. Nihil
urbis eius corruptius moribus, nihil ad inritandas in-
37 liciendasque inmodicas cupiditates instructius. Liberos
coniugesque cum hospitibus stupro coire, modo pretium
flagitii detur, parentes maritique patiuntur. Convivales
ludi tota Perside regibus purpuratisque cordi sunt,
Babylonii maxime in vinum et, quae ebrietatem se-
38 quuntur, effusi sunt. Feminarum convivia ineuntium in
principio modestus est habitus, dein summa quaeque
amicula exuunt paulatimque pudorem profanant, ad
ultimum — honos auribus habitus sit — ima corporum
velamenta proiciunt. Nec meretricum hoc dedecus
est, sed matronarum virginumque, apud quas comitas
39 habetur vulgati corporis vilitas. Inter haec flagitia
exercitus ille domitor Asiae per xxxiiii dies saginatus
ad ea, quae sequebantur, discrimina haud dubie debilior
futurus fuit, si hostem habuisset.

1 xx *pedes Mueller*: xx **A**. parietes] pariete*s **P** 2 distantes] destantes **P** *m. pr.* 3 Syriae] siriae **FL**. Babylone] babilone **F**, babyllone **V**. 5 coniugis] coniungis **P** 7 genere] gere **V** *m. pr.* huius operis] operis huius **V**. 10 Nihil] nichil **V**. 12 instructius] intructius **P** *m. pr.* 13 pretium] praecium **PV**. 14 patiuntur] paciuntur **P**. 16 Babylonii] babilonii **F**, babyllonii **V**. ebrietatem] aebritatem **P**. 17 ineuntium] ineuncium **P**. 20 honos **I**: honus **P** *m. pr.*, onus **C**. ima **I**: una **A**. 22 virginumque *Barthius*: uirorumque **A**. apud] aput **P**. quas *Barthius*: quos **A**. 24 domitor] dominator **P** *m. pr.*

Ceterum, quo minus damnum sentiret, identidem
incremento renovabatur. Namque Amyntas Andromeni 40
ab Antipatro Macedonum peditum VI milia adduxit,
D praeterea eiusdem generis equites, cum his DC 41
Thracas adiunctis peditibus suae gentis III milibus D,
et ex Peloponneso mercennarius miles ad IIII milia
advenerat cum trecentis octoginta equitibus. Idem 42
Amyntas adduxerat L principum Macedoniae liberos
adultos ad custodiam corporis. Quippe inter epulas
hi sunt regibus ministri idemque equos ineuntibus
proelium admovent venantesque comitantur et vigiliarum vices ante cubiculi fores servant: magnorumque
praefectorum et ducum haec incrementa sunt et rudimenta.

Igitur rex arci Babylone Agathone praesidere iusso 43
cum septingentis Macedonum trecentisque mercede
conductis praetores, qui regioni Babyloniae ac Ciliciae
praeessent, Meneta et Apollodorum relinquit. II milia
his militum cum mille talentis data: utrique praecep-
tum, ut in supplementum milites legerent. Mazaeum 44
transfugam satrapea Babylone donat, Bagophanem, qui
arcem tradiderat, se sequi iussit, Armenia Mithreni,
Sardium proditori, data est. Ex pecunia deinde Ba- 45

1 sentiret *Modius*: sentirent **A**. 2 Amyntas] amintas **C**. Andromeni **I**: andromoeni **A**. 4 DC **I**: $\overline{DC}$ **A**. 5 Thracas *Aldus*: trachas **A**. gentis] gentes **P** *m. pr.* 6 Peloponneso *Zarotus*: peloponenso **A**. 8 Amyntas] amintas **C**. principum] principium **L** *m. pr.* **P** *m. pr.* 10 regibus *Vogel*: regis **A**. 15 arci] *arca **P**, archi **FV**. Babylone] babilone **F**, babyllone **V**. Agathone **I**: agatone **A**. praesidere iusso **I**: praesides eius so **P** *m. pr.*, praeside eius iusso **V**, praeside esse iusso **BFL**. 18 praeessent] prae*essent **P**, ut *in ras.*, c *eras.* Meneta *scripsi*: manetam **A**. Apollodorum] apollodoro **BFV**, apollodora **L**. 19 his militum **I**: is militum **A** [similitum **B**]. mille **I**: ∞ **BF** *corr.*, ∞ **P**, *om.* **F** *m. pr.* **LV**. data **F** *m. pr.* **P** *m. pr.*: dat **BLV**. 20 Mazaeum *Aldus*: mazeum **A**. 21 satrapea *Vindelinus*: satrape **A** [satoape **V**]. Babylone] babilone **L**. 22 se *om.* **P** *m. pr.* Armenia **P**: armoenia **C**. Mithreni] mithrenis **B** *m. pr.* 23 Babylone *Vogel*: babyloniae **A**

bylone tradita Macedonum equitibus sesceni denarii tributi: peregrinus eques quingenos accepit, ducenos pedes *domesticus*, *mercennarius duo*rum stipendium mensum.

II His ita conpositis in regionem, quae Sittacene vo- 7
catur, pervenit: fertilis terra copia rerum et omni 6
2 commeatu abundans. Itaque diutius ibi substitit ac, ne desides otio demitterent animos, iudices dedit praemiaque proposuit de virtute militari certantibus nova:
3 qui fortissimi iudicati essent, singulis militum milibus praefuturi erant — chiliarchas vocabant — tunc primum in hunc numerum copiis distributis: namque antea quingenariae cohortes fuerant nec fortitudini praemia
4 cesserant. Ingens militum turba convenerat egregio interfutura certamini, testis eadem cuiusque factorum et de iudicibus latura sententiam: quippe verone an falso honos cuique haberetur, ignorari non poterat.
5 Primus omnium virtutis causa donatus est Atarrhias senior, qui omissum apud Halicarnason a iunioribus proelium unus maxime accenderat. proximus ei Antigenes visus est. tertium locum Philotas Augaeus obtinuit, quartus Amyntae datus, post hos Antigonus et ab eo Lyncestes Amyntas fuit, septimum locum Theodotus,
6 ultimum obtinuit Hellanicus. In disciplina quoque militari rel*icta* a maioribus pleraque summa utilitate

2 ducenos *Cunzius*: duceni **A** [ducē **P** *m. pr.*]. 3 *domesticus*, *mercennarius duo*rum *scripsi*: trium **A**. stipendium] spendium **P**. 5 Sittacene *Glareanus*: satrapene **BLV**, satrapaene **FP**. 7 substitit] subtitit **L**. 8 demitterent *Frobenius*: dimitterent **A**. 9 nova *scripsi*: nouem **A**. 11 chiliarchas] chiliarcas **P**. 13 fortitudini *Bentleius*: fortitudinis **A**. 14 cesserant *Acidalius*: gesserant **A**. 15 testis] testes **P** *m. pr.* 18 Atarrhias *scripsi*: adarrhias **P**, adarrihas **B**, adarrihias **L**, adarribias **FV**. 19 apud] aput **P** *m. pr.* 20 Antigenes *Modius*: antigenis **A**. 21 Augaeus *Modius*: augheus **A**. 23 Lyncestes] lincestes **C**. Amyntas] amintas **FLV**. Theodotus **I**: theodetus **A** [teodetus **L**] 25 militari rel*icta scripsi*: militaris rei **A**.

mutavit. Nam cum ante equites in suam quisque
gentem discriberentur seorsus a ceteris, exempto natio-
num discrimine praefectis non utique suarum gentium,
sed delectis attribuit. Tuba, cum castra movere vellet, 7
signum dabat, cuius sonus plerumque tumultuantium
fremitu exoriente haud satis exaudiebatur: ergo perti-
cam, quae undique conspici posset, supra praetorium
statuit, ex qua signum eminens pariter omnibus con-
spicuum observabatur ignis noctu, fumus interdiu.

8 Iamque Susa ei adituro Abulites, regionis eius 8
praefectus, sive Darei iussu, ut Alexandrum praeda
retineret, sive sua sponte filium obviam misit, tradi-
turum se urbem promittens. Benigne iuvenem excepit 9
rex et eodem duce ad Choaspin amnem pervenit, deli-
catam, ut fama est, vehentem aquam. Hic Abulites
cum donis regalis opulentiae occurrit. Dromades ca- 10
meli inter dona erant velocitatis eximiae, XII elephanti
a Dareo ex India acciti, iam non terror, ut speraverat,
Macedonum, sed auxilium, opes victi ad victorem trans-
ferente fortuna. Ut vero urbem intravit, incredibilem 11
ex thesauris summam pecuniae egessit, L milia talen-
tum argenti non signati forma, sed rudi pondere.
Multi reges tantas opes longa aetate cumulaverant 12
liberis posterisque, ut arbitrabantur: quas una hora in
externi regis manus intulit. Consedit deinde in regia 13
sella multo excelsiore quam pro habitu corporis. Ita-
que, cum pedes imum gradum non contingerent, unus

2 exempto] ex*epto **P**. nationum] nutionum **P** *m. pr.* 4 delectis] electis **V**. 8 eminens *scripsi*: eminebat **A**. 9 observabatur **I**: ol seruatur **A**. 10 ei *om.* **B** *m. pr.* Abulites] abuli[2]t **P** *m. pr.* 14 ad Choaspin *Zumptius*: adeo haspin **A**. delicatam *Vindelinus*: dedicata **A**. 15 vehentem *Aldus*: uehementem **A**. Abulites] abuli[2]t **P** *m. pr.* 17 dona] dono **V**. velocitatis] uolocitatis **P**. eximiae] eximia **P** *m. pr.* 18 iam] am **V**. speraverat *Modius*: sperauerant **A**. 19 opes] *opes **LP**. 21 pecuniae] pecuniam **F**. L milia] L **P**. 24 posterisque] poterisque **V**. 26 habitu] abitu **L**, ibitu **P** *m. pr.*

14 ex regiis pueris mensam subdidit pedibus. Et cum
spadonem, qui Darei fuerat, ingemiscentem conspexis-
set rex, causam maestitiae requisivit. Ille indicat Da
reum vesci in ea solitum, seque sacram eius mensam
ad ludibrium recidentem sine lacrimis conspicere non
15 posse. Subiit ergo regem verecundia violandi hospi
tales deos, iamque subduci iubebat, cum Philotas:
'Minime vero haec feceris, rex, sed omen quoque accipe,
mensam, ex qua libavit hostis epulas, tuis pedibus
esse subiectam'.

16 Rex Persidis finem aditurus Susa urbem Archelao 9
et praesidium III milium tradidit. Xenophilo arcis cura
mandata est mille Macedonum aetate gravibus prae-
17 sidere arcis custodiae iussis, thesaurorum Callicrati
tutela permissa, satrapea regionis Susianae restituta
Abulitae. Matrem quoque et liberos *Darei* in eadem
18 urbe deponit. Ac forte Macedonicas vestes multamque
purpuram dono ex Macedonia sibi missam cum iis,
quae confecerant, tradi Sisigambi iubet — omni nam
que honore eam et filii quoque pietate prosequebatur
19 — admonerique [iussit], ut, si cordi *ei* quoque vestis
esset, conficere eam neptes suas adsuefaceret, donoque
se, *quae* docerent, dare. Ad hanc vocem lacrimae
obortae prodidere animum aspernantis id munus: quippe
non aliud magis in contumeliam Persarum feminae

2 ingemiscentem] ingemescentem **P** *m. pr.* 3 requisivit] requisiit **P** *m. pr.* 5 recidentem I: reccidentem **A.** 8 sed omen] sodomem **P** *m. pr.* 11 Susa *Modius*: susam **A.** 12 III milium *Lauer*: III milia **A** [III **P**]. 13 mille Macedonum *Modius*: ge macedonum **P**, macedonum **C** 14 thesaurorum] tesaurorum **L.** 15 restituta] restitute **L** *m. pr.*, restitut• **P.** 16 Abulitae] abu•li•te **P** liberos *Darei scripsi*: liberos **A.** 18 Macedonia] macedonia **P.** iis *Vindelinus*: his **A.** 19 quae *om* **P** confecerant] confecerat **P** *m. pr.* Sisigambi] sisigabi **L**, sisigambim **B**, sisigabim **F**, sisigam **P** *m. pr.* 21 admonerique] admomerique **P.** iussit *deleri.* *ei addidit Modrignus* 22 adsuefaceret] adsuafacere **P** *m. pr.* 23 *quae* docerent *Heusinger*: doceret **C**, docere•t **P.** 24 obortae] absoriae **P** *m. pr.*

accipiunt quam admovere lanae manus. Nuntiant, 20
qui dona tulerant, tristem esse Sisigambim, dignaque
res et excusatione et solacio visa. Ipse ergo pervenit
ad eam et: 'Mater', inquit, 'hanc vestem, qua indutus
sum, sororum non donum solum, sed etiam opus vides:
nostri decepere me mores. Cave, obsecro, in contu- 21
meliam acceperis ignorationem meam. Quae tui moris
esse cognovi, ut spero, abunde servata sunt. Scio 22
apud vos filio in conspectu matris nefas esse consi-
dere, nisi cum illa permisit: quotienscumque ad te
veni, donec, ut considerem, adnueres, ipse steti. Pro
cumbens venerari me saepe voluisti: inhibui. Dulcissi-
mae matri Olympiadi nomen debitum tibi reddo'.

10 Mitigato animo eius rex quartis castris pervenit III
ad Tigrim fluvium: Pasitigrim incolae vocant. Oritur
in montibus Uxiorum et per L stadia silvestribus ripis
praeceps inter saxa devolvitur. Accipiunt deinde eum 2
campi, quos clementiore alveo praeterit, iam navium
patiens. DC sunt stadia mollioris soli, per quod leni
tractu aquarum Persico mari se insinuat. Amne supe- 3
rato cum VIIII milibus peditum et Agrianis sagitta-
riisque *atque* Graecorum mercennariorum tribus milibus
additis mille Thracum in regionem Uxiorum pervenit.
Finitima Susis est et in primam Persidem excurrit

2 tristem] tristim **P**. 3 excusatione] excutione **V**. solacio] solatio **BFPV**. 4 inquit] inquid **F**. qua] in qua **P** *m. pr.* 6 decepere] decipere **P** *m. pr.* 7 acceperis] acciperis **P**. 11 adnueres] adnues **P**. ipse steti *scripsi*: restiti **A**. 12 inhibui] inbui **F** *m. pr.* **PV**. 13 matris Olympiadi *Giunta*: matris olimpiadis **A**. 15 Tigrim **I**: tygrin **F**, tygim **BL**, tigrum **P** *m. pr.*? tigim **V** *m. pr.* Pasitigrim **I**: fasim tigim **A**. Oritur in] orituri **P** *m. pr.* 17 praeceps] praeces **P**. devolvitur **I**: diuoluitur **C**, diuuluitur **P** *m. pr.* 18 iam **I**: nam **A**. 19 patiens] paciens **P** *m. pr.* **V**, patens **B**. DC **I**: D̅C̅ **P**, C̅D̅ **C**. sunt] sun **L** *m. pr.* 20 Persico] persicco **F**. 21 VIII milibus **I**: VIII B **B** *m. pr.* **F**, V̅I̅I̅I̅ B **LPL**. sagittariisque *Loccenius*: satrianisque **A**. 22 *atque* Graecorum *scripsi*: Graecorum **A**. mercennariorum *Modius*: mercennario **C** [mercennarios **B**]. marcennario **P** *m. pr.* 23 mille Thracum *Modius*: ∞ trhacum **P** *m. pr.*, thracum **C**. 24 finitima] finitima* **P**.

4 artum inter se et Susianos aditum relinquens. Medates
erat regionis praefectus, haud sane temporum homo:
5 quippe ultima pro fide experiri decreverat. Sed periti
locorum Alexandrum docent occultum iter esse per
calles et aversum ab urbe: si paucos misisset leviter
6 armatos, super capita hostium evasuros. Cum consi-
lium placuisset, idem itinerum fuerunt duces. M et
D mercede conducti et Agriani fere M Tauroni prae-
fecto dati ac post solis occasum iter ingredi iussi.
7 Ipse tertia vigilia castris motis circa lucis ortum
superat angustias caesaque materia cratibus et pluteis
faciundis, ut, qui turres admoverent, extra teli iactum
8 essent, urbem obsidere coepit. Praerupta erant omnia
saxis et cotibus inpedita. Multis ergo vulneribus de-
pulsi, ut quibus non cum hoste solum, sed etiam cum
9 loco dimicandum esset, subibant tamen, quia rex inter
primos constiterat interrogans, tot urbium victores an
erubescerent haerere in obsidione castelli exigui et
ignobilis, simul admonens *Tauronem mox auxilium
esse laturum.* Inter haec eminus petebatur: quem te-
studine obiecta milites — ut recederet, *per*pellere
10 nequierant — tuebantur. Tandem Tauron super ar- **11**
cem urbis se cum suo agmine ostendit. Ad cuius
conspectum et hostium animi labare et Macedones
11 acrius proelium inire coeperunt. Anceps oppidanos
malum urguebat, nec sisti vis hostium poterat. Pau-
cis ad moriendum, pluribus ad fugam animus fuit,
magna pars in arcem concessit. Inde XXX oratoribus
missis ad deprecandum triste responsum a rege red-

1 artum] arcum P *m. pr.* Medates *Vogel.* madates A. 2 haud] au P *m. pr.* 6 evasuros] euasurus P *m. pr.* 7 itinerum] iterum V. 15 solum] selum V. 17 primos] rimos P *m. pr.* constiterat] constituerat P *m. pr.* 19 *Tauronem mox auxilium esse laturum addidi* 20 eminus] geminus V 21 recederet *scripsi*: decederet A. *perpellere Acidalius*: pellere A. 24 acrius] crius P *m. pr.* 26 urguebat P: urgebat C. vis] uiis F *m. pr.* P *m. pr.*

ditur, non esse veniae locum. Itaque suppliciorum 12
quoque metu perculsi ad Sisigambim, Darei matrem,
occulto itinere ignotoque hostibus mittunt, qui pete-
rent, ut ipsa regem mitigaret, haud ignari, parentis
eam loco diligi colique. Et Medates sororis eius
filiam secum matrimonio iunxerat, Dareum propinqua
cognatione contingens. Diu Sisigambis supplicum 13
precibus repugnavit abnuens deprecationem pro illis
[non] convenire fortunae, in qua esset, adiecitque
metuere sese, ne victoris indulgentiam fatigaret, sae-
piusque cogitare, captivam esse se quam reginam fuisse.
Ad ultimum victa litteris Alexandrum ita deprecata 14
est, ut ipsum excusaret, quod deprecaretur: petere se,
ut illis quoque, si minus, sibi ignosceret: pro neces-
sario ac propinquo suo, iam non hoste, sed supplice,
tantum vitam precari. Moderationem clementiamque 15
regis, quae tunc fuit, vel una haec res possit osten-
dere: non Medati modo ignovit, sed omnes et deditos
et captivos [et] libertate atque inmunitate donavit,
urbem reliquit intactam, agros sine tributo colere
permisit. A victore Dareo plura mater non inpe-
trasset.

12 Uxiorum dein gentem subactam Susianorum satra- 16
pae contribuit divisisque cum Parmenione copiis illum
campestri itinere procedere iubet, ipse cum expedito
agmine iugum montium cepit, quorum perpetuum dor-
sum in Persidem excurrit. Omni hac regione vastata 17
tertio die Persidem, quinto angustias, quas illi Susidas
pylas vocant, intrat. Ariobarzanes has cum XXV mili-

5 loco] quoque **P**. 6 iunxerat] unxerat **P** *m. pr.* 9 non *del. Freinshemius.* adiecitque **I**: adicitque **A**. 10 ne] nec **C**. 15 hoste] hostes **P** *m. pr.* 17 res possit] responsit **B** *m. pr.* **LV**. ostendere] ostenderet **P** *m. pr.* 19 [et] libertate *Lauer.* 20 agros] agro **B** *m. pr.* colere] colore **V**. 24 divisisque] diuisitque **P** *m. pr.* Parmenione] parmoenione **C**. 26 cepit **I**: coepit **A**. 29 pylas *Aldus*: pilas **A**. xxv milibus **I**: $\overline{\text{XXV}}$ B **A**.

bus peditum occupaverat, rupes undique praeruptas
[et abscisas], in quarum cacuminibus extra teli iactum
barbari stabant de industria quieti et paventibus simi-
18 les, donec in artissimas fauces penetraret agmen. Quod
ubi contemptu sui pergere vident, tum vero ingentis
magnitudinis saxa per montium prona devolvunt, quae
incussa saepius subiacentibus petris maiore vi incide-
19 bant nec singulos modo, sed agmina proterebant. Fun-
dis quoque excussi lapides et sagittae undique ingere-
bantur. Nec id miserrimum fortibus viris erat, sed
quod inulti, quod ferarum ritu veluti in fovea depre-
20 hensi caederentur. Ira igitur in rabiem versa emi-
nentia saxa conplexi, ut ad hostem pervenirent, alius
alium levantes conabantur ascendere: ea ipsa multo-
rum simul manibus convolsa in eos, qui conmoverant,
21 recidebant. Nec stare ergo poterant nec niti, ne testu-
dine quidem protegi, cum tantae molis onera propelle-
rent barbari. Regem non dolor modo, sed etiam pu-
dor temere in illas angustias coniecti exercitus angebat.
22 Invictus ante eam diem fuerat nihil frustra ausus, in-
pune Ciliciae fauces intraverat, mare quoque novum
in Pamphyliam iter aperuerat: tunc haesitabat depre-
23 hensa felicitas, nec aliud remedium erat quam reverti,
qua venerat. Itaque signo receptui dato densatis ordi-
nibus scutisque super capita consertis retro evadere
ex angustiis iubet. xxx fuere stadia, quae remensi
sunt.

IV Tum castris undique aperto loco positis non con- **13**

1 rupes undique praeruptas [et abscisas] *scripsi*: rupes et undique praeruptas abscisas **P**, rupes abscisas undique praeruptas **BL**, abscisas rupes undique praeruptas **F**, rupes abscisas et undique praeruptas **V**. 6 per] pro **V**. 7 incussa *Lauer*: incusse **CP** *m. sec.*, su **P** *m. pr.* incidebant *Frobenius*: incedebant **A**. 13 conplexi] conpleti **V**. 15 convolsa **P**: conuulsa **C**. 17 molis] moles **P** *m. pr.* onera] honera **P**. 19 coniecti *Frobenius*: ciecti **A**. 22 Pamphyliam] pamphiliam **C** aperuerat **I**: aperuenerat **A**. 26 remensi] remansi **P** *m. pr.* 28 consultare] culsare **V** *m. pr.*

sultare modo, quid agendum esset, sed vates quoque
adhibere coepit a superstitione animi. Sed quid tunc 2
praedicere Aristander, cui tum plurimum credebat ex
vatibus, poterat? Itaque damnatis intempestivis sacri-
ficiis peritos locorum convocari iubet: per Mediam
iter ostendebant tutum apertumque. Sed rex deserere 3
milites insepultos erubescebat ita tradito more, ut vix
ullum militiae tam sollemne esset munus quam hu-
mandi suos. Captivos ergo, quos nuper exceperat, vocari
iubet. Inter quos erat quidam Graecae Persicaeque 4
linguae peritus, qui frustra eum in Persidem montium
dorso exercitum ducere adfirmat, silvestres esse calles
vix singulis pervios, omnia contegi frondibus inplexos-
que arborum ramos silvas committere. Namque Persis 5
ab altero latere perpetuis montium iugis clauditur. Hoc
dorsum, quod in longitudinem MDC, in latitudinem CLXX
stadia procurrit, a Caucaso monte ad Rubrum mare
pertinet, quaque defecit mons, aliud munimentum, fre-
tum, obiectum est. Planities deinde sub radicibus mon- 6
tium spatiosa procumbit, fertilis terra multisque vicis
atque urbibus frequens. Araxes amnis per hos campos 7
multorum aquas torrentium evolvit in Medum: Medus
ad mare ad meridiem versus — minor amnis eo, quem
accepit — evehitur, gignendaeque herbae non alius est 8
aptior, quidquid adluit, floribus vestiens. Platani quo-
que et populi contegunt ripas, ita ut procul visentibus
continuata videantur montibus nemora riparum. Quippe

2 superstitione] supersticione **P**. tunc *Vindelinus*: tum **A**. 3 cui tum] cumitum **C**. 5 convocari iubet] iubet conuocari **F**. Mediam] medium **BFPV**. 6 deserere] deferre **P** *m. pr.* 7 ita **I**: itaque **A**. 8 sollemne] solemne **P**. humandi] humandi* **P**. 15 Hoc dorsum *posuit ante* quod *Vogel, post* procurrit **A**. 16 longitudinem] longitudine **BV**, longitudune **F**. MDC] MDC ta **BL**, $\overline{\text{DC}}$ **F**, DC ta milia **V**. latitudinem] altitudinem **FPV**. 18 munimentum] monimentum **P** *m. pr.* 19 Planities **I**: planicies **A**. 22 aquas] *om.* **B** *m. pr.* Medum] medium **F** *m. pr.* 25 aptior] abcio **P** *m. pr.* Platani] plantani **P** *m. pr.*

obumbratus amnis presso in solum alveo delabitur,
imminentque colles, ipsi quoque frondibus laeti, radices
9 eorum humore subeunte. Regio non alia tota Asia
salubrior habetur: temperat caelum hinc perpetuum
iugum opacum et umbrosum, quod aestus levat, illinc
mare adiunctum, quod modico tepore terras fovet. His **14**
10 captivus expositis interrogatus a rege, auditune an
oculis conperta haberet, quae diceret, pastorem se fuisse
et omnes eas calles percurrisse respondit: bis captum,
11 semel a Persis in Lycia, iterum ab ipso. Subit ani-
mum regis memoria oraculo editae sortis: quippe con-
sulenti responsum erat, ducem in Persidem ferentis
12 viae Lycium civem fore. Igitur promissis, quanta et
praesens necessitas exigebat et ipsius fortuna capiebat,
oneratum armari iubet Macedonum more et, quod bene
verteret, monstrare iter quamvis arduum et praeceps:
evasurum se esse cum paucis, nisi forte crederet, qua
ipse pecoris causa isset, Alexandrum pro gloria et per-
13 petua laude ire non posse. Etiam atque etiam docere
captivus, quam difficile iter esset, maxime armatis.
Tum rex: 'Praedem', inquit, 'me accipe neminem eorum,
14 qui secuntur, recusaturum ire, qua duces'. Cratero igitur
ad custodiam castrorum relicto cum peditibus, quis
adsueverat, et iis copiis, quas Meleager ducebat, et sa-
gittariis equitibus M praecipit, ut castrorum specie
manente plures de industria ignes fieri imperet, quo
magis barbari credant ipsum regem in castris esse.
15 Ceterum, si forte Ariobarzanes cognovisset per callium
anfractus intrare *se* et ad occupandum iter suum par-
tem copiarum temptasset opponere, Craterus eum inlato

1 alveo *Vindelinus*: amne **A**. delabitur *Bentleius*: dilabitur **A**. 6 tepore] tempore **P**, te•pore **L**, t'ē'pore **V**. 9 percurrisse] percurresse **P** *m. pr.* 10 Lycia] licia **C**. 11 regis memoria **I**: memoria regis **A**. consulenti **I**: resulenti **A**. 13 Lycium] licium **C** 15 oneratum *Vindelinus*: honoratum **A** 16 monstrare *Freinshemius*: monstraret **A**. 17 qua] quia **F** 21 inquit] inquid **LV**. 22 secuntur] sequuntur **B**. 25 $\overline{\text{x}}$ praecipit **P**: ex praecepit **C**. 29 intrare *se scripsi*: intrare **A**.

terrore retineret ad propius periculum conversurum
agmen: sin autem ipse hostem fefellisset et saltum occu- 16
passet, cum trepidantium barbarorum tumultum exau-
disset, persequens tum regem id ipsum iter, quo pridie
pulsi fuerant, ne dubitaret ingredi: quippe vacuum fore
15 hostibus in semet aversis. Ipse tertia vigilia silenti 17
agmine ac ne tuba quidem dato signo pergit ad de-
monstratum iter callium: tridui alimenta portare mi-
litem iusserat leviter armatum. Sed praeter invias rupes ac 18
praerupta saxa vestigium subinde fallentia nix cumulata
vento ingredientis fatigabat: quippe velut in foveas
delati hauriebantur et, cum a commilitonibus adleva-
rentur, trahebant magis adiuvantes quam sequebantur.
Nox quoque et ignota regio ac dux — incertum an 19
satis fidus — multiplicabant metum: si custodes fe-
fellisset, quasi feras bestias ipsos posse deprehendi. Ex
unius captivi vel fide vel anima pendere et regis salu-
tem et suam. Tandem venere in iugum. A dextra iter 20
ad ipsum Ariobarzanen erat: hic Philotam et Coenon
cum Amynta et Polyperconte expeditam habentes ma-
num relinquit, monitos, ut, quia et eques pediti iret
mixtus et quam pinguissimum esset solum et pabuli
fertile, sensim procederent: duces erant itineris de
captivis dati. Ipse cum armigeris et ala, quam agema 21
appellabant, ardua semita, sed longius a stationibus
hostium remota multa cum vexatione processit. Medius 22
erat dies et fatigatis necessaria quies — quippe tan-
tundem itineris supererat, quantum emensi erant, sed

1 propius] proprius **V**. conversurum] conuersum **B**, conuers**um **P**. 4 persequens tum *Ieepius*: persequentium **A**. id] it **V**. 7 demonstratum] demonstrantum **LV**. 11 velut] uelud **P**. 14 ac] ad **P** *m. pr.* 15 fefellisset *Sebisius*: fefellissent **A**. 17 anima **P** *m. pr.*: animo **C**. 18 iter] hiter **V**. 19 Ariobarzanen] oriobarzanen **P** *m. pr.* 20 Amynta] aminta **C**. Polyperconte] poliperconte **C**. 21 quia et eques] quietus es **P** *m. pr.* iret *Ieepius*: erat **A**. 22 et quam] quam **F** *m. pr.* **L** *m. pr.* **P** *m. pr.* **V**. 25 appellabant] appellabat **V**. 28 emensi erant] emenserant **F**, emiserant **P** *m. pr.*

23 minus praecipitis atque ardui — : itaque refectis cibo
somnoque militibus secunda vigilia surgit. Et cetera
quidem haud aegre praeterit, ceterum, qua se montium
iugum paulatim ad planiora demittit, ingens vorago
24 concursu cavata torrentium iter ruperat. Ad hoc ar-
borum rami alius alio inplicati et cohaerentes ut per-
petuam obiecerant saepem. Desperatio igitur ingens,
25 adeo ut vix lacrimis abstinerent, incesserat. Praecipue
obscuritas terrori erat: nam etiam si qua sidera inter-
nitebant, continenti fronde tectae arbores conspicere
prohibebant. Ne aurium quidem usus supererat silvas
quatiente vento, qui concurrentibus ramis maiorem
26 quam pro flatu sonum edebat. Tandem expectata lux
omnia, quae terribiliora nox fecerat, minuit: circumiri
brevi spatio poterat eluvies, et sibi quisque dux itineris
27 coeperat fieri. Evadunt ergo in editum verticem: ex **16**
quo hostium statione conspecta strenue armati a tergo
se ostendunt nihil tale metuentibus. Quorum pauci,
28 qui congredi ausi erant, caesi sunt. Itaque hinc mo-
rientium gemitus, hinc ad suos recurrentium misera-
bilis facies integros quoque, antequam discrimen ex-
29 perirentur, in fugam avertit. Fremitu deinde in castra,
quis Craterus praesidebat, inlato ad occupandas an-
gustias, in quibus pridie haeserant, miles educitur.
30 Simul et Philotas cum Polyperconte Amyntaque et
Coeno diversum iter ingredi iussus alium terrorem in-
31 tulit barbaris. Undique ergo Macedonum armis ful-
gentibus ancipiti malo oppressi memorabile tamen
proelium edunt. Ut opinor, ignaviam quoque necessi-
32 tas acuit, et saepe desperatio spei causa est. Nudi

3 haud] aud **P** *m. pr.* aegre] eg*re **P**. 10 conti-nenti] continendi **P** *m. pr.* fronde **I**: fronte **A**. 12 qua-tiente] quaciente **PV**. 13 edebat *Vindelinus*: edebant **A**. 15 poterat] porterat **P**. 16 verticem] uirticem **P** *m. pr.* 21 facies] faties **L**, facis **V**. 22 deinde] dende **B** *m. pr.* 24 miles] milles **P**. 25 Polyperconte **I**: polipercōnte **C**, poly-perchonte **P**. Amyntaque] amintaque **C**. 30 acuit] accuit **V**. desperatio] diesperatio **P** *m pr.*

conplectebantur armatos et ingenti corporum mole
secum ad terram detrahentes ipsorum telis plerosque
fodiebant. Ariobarzanes tamen XL ferme equitibus et 33
v milibus peditum stipatus per mediam aciem Mace-
donum cum multo suorum atque hostium sanguine
erupit, Persepolim urbem, caput regionis, occupare fe-
stinans. Sed a custodibus urbis exclusus consecutis 34
strenue hostibus cum omnibus fugae comitibus renovato
proelio cecidit. Craterus quoque raptim agmine acto
supervenit.

17 Rex eodem loco, quo hostium copias fuderat, castra V
communit. Quamquam enim undique fugati hostes
victoriam concesserant, tamen praealtae praecipitesque
fossae pluribus locis obiectae abruperant iter, sensimque
et caute progrediundum erat iam non hostium, sed
locorum fraude suspecta. Procedenti ei litterae red- 2
duntur a Tiridate, custode pecuniae regiae, indicantes
ẹos, qui in urbe essent, audito eius adventu diripere
velle thesauros: properaret occupare thesauros dimis-
sos: expeditum iter esse, quamquam Araxes amnis
interfluat. Nullam virtutem regis iustius quam celeri- 3
tatem laudaverim: relictis pedestribus copiis tota nocte
vectus cum equitibus itineris tanto spatio fatigatis ad
Araxen prima luce pervenit. Vici erant in propinquo: 4
quibus dirutis pontem ex materia eorum subditis saxis
strenue induxit.

Iamque haud procul urbe erant, cum miserabile 5
agmen inter pauca fortunae exempla memorandum regi
occurrit. Captivi erant Graeci ad IIII milia fere, quos
Persae vario suppliciorum modo adfecerant. Alios pe- 6

4 v milibus I: v̄ B A. peditum *om.* **P** *m. pr.* 5 atque] adque **PV**, itaque **F**. 6 caput] capud **P**. 7 consecutis] consecutus **P**. 11 fuderat] fuderet **P** *m. pr.* 15 progrediundum] praegrediundum **P**. 17 Tiridate] tyridate **BFV**. indicantes] indecantes **P** *m. pr.* 21 iustius *Ieepius*: istius **A**. 22 nocte *vectus Vogel*: nocte **A**. 27 urbe *Lauer*: urbem **A**. miserabile] miserabili **P** *m. pr.*

dibus, quosdam manibus auribusque amputatis inu-
stisque barbararum litterarum notis in longum sui
ludibrium reservaverant et, cum se quoque alienae
dicionis esse cernerent, volentes regi occurrere non
7 prohibuerant. Invisitata simulacra, non homines vide-
bantur, nec quicquam in illis praeter vocem poterat
agnosci. Plures igitur lacrimas commovere, quam pro-
fuderant ipsi: quippe in tam multiplici variaque for-
tuna singulorum intuentibus similes quidem, sed tamen
dispares poenas, quis maxime miserabilis esset, liquere
8 non poterat. Ut vero Iovem illi tandem, Graeciae
ultorem, aperuisse oculos conclamavere, omnes pari
supplicio adfecti sibi videbantur. Rex abstersis, quas
profuderat, lacrimis bonum habere animum iubet, vi-
suros urbes suas coniugesque, et castra ibi duo ab urbe
9 stadia communit. Graeci excesserant vallo deliberaturi, 18
quid potissimum a rege peterent: cumque aliis sedem
in Asia rogare, aliis reverti domos placeret, Euctemon
10 Cymaeus ita locutus ad eos fertur: 'Ii, qui modo etiam
ad opem petendam ex tenebris et carcere procedere
erubuimus, ut nunc est, supplicia nostra — quorum
nos pudeat magis an paeniteat, incertum est — osten-
11 tare Graeciae velut laetum spectaculum cupimus. Atqui
optime miserias ferunt, qui abscondunt, nec ulla tam
familiaris est infelicibus patria quam solitudo et status
prioris oblivio. Nam qui multum in suorum miseri-
cordia ponunt, ignorant, quam celeriter lacrimae inare-
12 scant. Nemo fideliter diligit, quem fastidit: nam et
calamitas querula est et superba felicitas. Ita suam
quisque fortunam in consilio habet, cum de aliena

1 inustisque] inustis **V**. 2 longum] longuum **P**. 4 dicionis] ditionis **P**, dictionis **B** *m. pr.* **F** *m. pr.* 5 prohibuerant] prohiberant **P** *m. pr.* 11 Graeciae] gretiae **L**. 12 aperuisse] apperuisse **P**, apparuisse **F** *m. pr.* conclamavere] clamauere **V**. omnes] omnis **P** *m. pr.* 15 ibi *scripsi*: in **A**. 19 Cymaeus *Aldus*: cymeus *A*. 23 Atqui] adqui **LP**. 24 optime] obtime **V**. 28 quem] quam **P**.

deliberat. Nisi mutuo miseri essemus, olim alius alii
potuissemus esse fastidio: quid mirum et fortunatos
semper parem quaerere? Obsecro vos, olim vita de- 13
functi quaeramus locum, in quo haec semesa obruamus.
Grati prorsus coniugibus, quas iuvenes duximus, rever-
temur! Liberi in flore et aetatis et rerum agnoscent
patres ergastuli detrimenta! Et quota pars nostri tot 14
obire terras potest? Procul Europa in ultima Orientis
relegati, senes debiles, maiore membrorum parte mul-
cati tolerabimus scilicet, quae armatos et victores fati-
garunt! Coniuges deinde, quas captis fors et necessitas 15
unicum solacium adplicuit, parvosque liberos trahimus
nobiscum an relinquimus? Cum his venientes nemo 16
agnoscere volet: relinquemus ergo extemplo praesentia
pignora, cum incertum sit, an visuri simus illa, quae
19 petimus? Inter hos latendum est, qui nos miseros
nosse coeperunt.' Haec Euctemon. Contra Theaetetus 17
Atheniensis orsus est dicere: Neminem pium habitu
corporis suos aestimaturum, utique saevitia hostis, non
natura calamitosos. Dignum esse omni malo, qui eru-
besceret fortuito: tristem enim de mortalitate ferre
sententiam et desperare misericordiam, quia ipse alteri
denegaturus sit. Deos, quod ipsi numquam optare 18
ausi forent, offerre: patriam, coniuges, liberos et, quid-
quid homines vel vita aestimant vel morte redimunt.
Quin illi ex hoc carcere erumperent? alium domi esse 19
caeli haustum, alium lucis aspectum. Mores, sacra,

---

2 et *Bentleius*: est **A**. 4 semesa] semensa **P** *m. pr.* 5 prorsus] prorssus **P**. 7 patres *Acidalius*: fratres **A**. nostri] nostra **F** *m. pr.* 8 Europa] eurapa **B** *m. pr.* 9 relegati] religati **F** *m. pr.* **P**. membrorum] menbrorum **PV**. mulcati *Halmius*: multati **A**. 10 armatos] armato **B** *m. pr.* 12 solacium] solatium **FV**. 14 extemplo] *om.* **P** *m. pr.*, templo **V**. praesentia *Acidalius*: praesentium **A**. 20 erubesceret *Lauer*: erubescere **A**. 21 fortuito] fortuite **B**. 23 optare] obtare **V**. 24 offerre] *in* **P** of *litterae in ras. sunt.* 25 vita] uitam **V**. 27 haustum] austum **P** *m. pr.* mores] morum **V**.

linguae commercium etiam a barbaris expeti, quae in-
genita ipsi omissuri sint sua sponte, non ob aliud tam
20 calamitosi, quam quod illis carere coacti essent. Se
certe rediturum ad penates et in patriam tantoque
beneficio regis usurum: si quos contubernii liberorum-
que, quos servitus coëgisset agnoscere, amor detineret,
21 relinquerent, quibus nihil patria carius esset. Pauci
huius sententiae fuere, ceteros consuetudo natura potior
vicit. Consenserunt petendum esse a rege, ut aliquam
22 ipsis attribueret sedem. C ad hoc electi sunt. Quos
Alexander ratus, quod ipse praestare cogitabat, peti-
turos: 'Iumenta', inquit, 'adsignari, quae vos veherent,
et singulis vestrum milia denarium dari iussi. Cum
redieritis in Graeciam, praestabo, ne qui statum suum,
si haec calamitas absit, vestro credat esse meliorem.'
23 Illi obortis lacrimis terram intuebantur nec aut erigere
vultus aut loqui audebant: tandem rege tristitiae cau-
sam exigente Euctemon similia iis, quae in consilio
24 dixerat, respondit. Atque ille non fortunae solum
eorum, sed etiam paenitentiae miseritus terna milia de-
nariorum singulis dari iussit: denae vestes adiectae sunt
et armenta cum pecoribus ac frumento data, ut coli
serique attributus iis ager posset.

VI Postero die convocatos duces copiarum docet nullam 20
infestiorem urbem Graecis esse quam regiam veterum

1 commercium] commertium **FL**. ingenita *Freinshemius*: ingentia **A**. 2 omissuri] obmissuri **C**. sint *Frobenius*: sunt **A**. 3 coacti] quoacti **L**. 4 penates] poenates **P**. 7 relinquerent **I**: relinqueret **A**. esset *Zumptius*: est **A** 8 potior] pocior **P**, pacior **V**. 10 attribueret] adtribuuret **P** *m. pr.* c] c **FL** *m. pr.* **V**. electi *Vindelinus*: adlecti **A** 11 ratus] raptus **V**. cogitabat] cagitabat **P**. 12 inquit] inquid **V**. adsignari] adsignare **V**. 13 dari iussi] darius si **F** *m. pr.* **L** *m. pr.* **V** *m. pr.*, dariusis *m. pr.* 16 obortis] obbortis **FPV**. aut] haud **P** *m. pr.* 17 aut] haud **P** *m. pr.* 18 Euctemon] euctenon **F**. 19 Atque] adque **LP** 20 miseritus *scripsi*: miseretur **A** 21 iussit] ussit **P** *m. pr.*

Persidis regum: hinc illa inmensa agmina infusa, hinc
Dareum prius, dein Xerxem Europae inpium intulisse
bellum: excidio illius parentandum esse maioribus.
Iamque barbari deserto oppido, qua quemque metus 2
agebat, diffugerant, cum rex phalangem nihil cunctatus
inducit. Multas urbes refertas opulentia regia partim
expugnaverat, partim in fidem acceperat, sed urbis
huius divitiae vicere praeterita. In hanc totius Per- 3
sidis opes congesserant barbari: aurum argentumque
cumulatum erat, vestis ingens modus, supellex non ad
usum, sed ad ostentationem luxus conparata. Itaque 4
inter ipsos victores ferro dimicabatur: pro hoste erat,
qui pretiosiorem occupaverat praedam. Et cum omnia,
quae reperiebant, capere non possent, iam res non
occupabantur, sed aestimabantur. Lacerabant regias 5
vestes ad se quisque partem trahentes, dolabris pretiosae
artis vasa caedebant, nihil neque intactum erat neque
integrum ferebatur, abrupta simulacrorum membra, ut
quisque avellerat, trahebat. Neque avaritia solum, sed 6
etiam crudelitas in capta urbe grassata est: auro ar-
gentoque onusti vilia captivorum corpora trucidabant,
passimque obvii caedebantur, quos antea pretium sui
miserabilis fecerat. Multi ergo hostium manus volun- 7
taria morte occupaverunt pretiosissima vestium induti
e muris semetipsos cum coniugibus ac liberis in prae-
ceps iacientes. Quidam ignes, quod paulo post facturus

1 agmina] acmina **V**. 2 Xerxem **I**: xersem **A**. Europae] europoe **P**. 8 Persidis] persides **P** *m. pr.* 9 congesserant] concesserant **FPV**. 10 supellex **I**: suppellex **C**, supplex **P** *m. pr.* 11 ostentationem] sustentionem **P** *m. pr.* 14 reperiebant *Novák*: recipiebant **A**. 15 sed aestimabantur *om.* **P** *m. pr., add. corr. intra versus.* 16 quisque *Vindelinus*: quemque **A**. trahentes] traentes **L**. pretiosae] protiosae **B**, p̄ciosae **V**. 18 abrupta] adnupta **P** *m. pr.* membra] menbra **LPV**. 19 avellerat] aduellerat **C** [atuellerat **F**]. trahebat] traebat **L**. avaritia] auaricia **V**. 22 caedebantur] coedebantur **P**. antea **P**: ante **C**. pretium] p̄cium **PV**. 24 induti] induci **P** *m. pr.* 26 post] po*st **P**.

hostis videbatur, subiecerant aedibus, ut cum suis vivi
8 cremarentur. Tandem suos rex corporibus et cultu feminarum abstinere iussit. Ingens captivae pecuniae
9 modus traditur, prope ut fidem excedat. Ceterum aut de aliis quoque dubitabimus aut credemus in huius urbis gaza fuisse c et xx *milia* talentum. Ad quae vehenda — namque ad usus belli secum portare decreverat — iumenta et camelos et a Susis et a Baby-
10 lone contrahi iussit. Accessere ad hanc pecuniae summam captis Parsagadis sex milia talentum. Cyrus Parsagada urbem condiderat, quam Alexandro praefectus eius Gobares tradidit.

11 Rex arcem Persepolis tribus milibus Macedonum 21
praesidio relictis Nicarchiden tueri iubet. Tiridati quoque, qui gazam tradiderat, servatus est honos, quem apud Dareum habuerat. Magnaque excercitus parte et inpedimentis ibi relictis Parmeniona Craterumque prae-
12 fecit. Ipse cum mille equitibus peditumque expedita manu interiorem Persidis regionem sub ipsum Vergiliarum sidus petiit multisque imbribus et prope intolerabili tempestate vexatus procedere tamen, quo
13 intenderat, perseveravit. Ventum erat ad iter perpetuis obsitum nivibus, quas frigoris vis gelu adstrinxerat, locorumque squalor et solitudines inviae fatigatum militem terrebant humanarum rerum terminos se videre credentem. Omnia vasta *at*que sine ullo hu-

1 subiecerant] subiecerat **V**. 2 suos *Acidalius*: suis **A**. 4 aut de] aude **P**. 5 dubitabimus aut credemus *Acidalius*: dubitauimus aut credimus **A**. 6 c et xx *milia* talentum *Acidalius*: c̄ et xx talenta **A**. Ad quae] atque **B** *m. pr.* **FP** *m. pr.* 10 Parsagadis] persagadis **C**. 11 Parsagada *scripsi*: parsagadam **A** (persagadam **V**). 12 Gobares *Frobenius*: globaris **A**. 14 Nicarchiden *Zumptius*: nicarthiden **P**, nichartiden **C**. Tiridati **L**: tyridati **BFPV**. 15 honos] honus **P** *m. pr.*, onos **L**. 16 Dareum **I**: darium **A**. 17 Parmeniona **I**: permeniona **A**. Craterumque] cratarumque **P**. 19 Vergiliarum] uigiliarum **P** *m. pr.* 26 vasta *atque Lauer*: uasta quae **A**.

mani cultus vestigio attoniti intuebantur et, antequam
lux quoque et caelum ipsos deficerent, reverti iubebant.
Rex castigare territos supersedit, ceterum ipse equo 14
desiluit pedesque per nives et concretam glaciem in-
gredi coepit. Erubuerunt non sequi primum amici,
deinde copiarum duces, ad ultimum milites. Primus-
que rex dolabra glaciem perfringens iter sibi fecit:
exemplum regis ceteri imitati sunt. Tandem propemo- 15
dum invias silvas emensi humani cultus rara vestigia
et passim errantes pecorum greges repperere: et in-
colae, qui sparsis tuguriis habitabant, cum se callibus
inviis saeptos esse credidissent, ut conspexere hostium
agmen, interfectis, qui comitari fugientes non poterant,
devios montes et nivibus obsitos petiverunt. Inde per 16
colloquia captivorum paulatim feritate mitigata tradi-
dere se regi. Nec in deditos gravius consultum.

Vastatis inde agris Persidis vicisque conpluribus redac- 17
tis in potestatem ventum est in Mardorum gentem belli-
cosam et multum a ceteris Persis cultu vitae abhorren-
tem. Specus in montibus fodiunt, in quos seque ac
coniuges et liberos condunt, pecorum aut ferarum carne
vescuntur. Ne feminis quidem pro naturae habitu 18
molliora ingenia sunt: comae prominent hirtae, vestis
super genua est, funda vinciunt frontem: hoc et orna-
mentum capitis et telum est. Sed hanc quoque gen- 19
tem idem fortunae impetus domuit. Itaque tricesimo
die, postquam a Persepoli profectus erat, eodem redit.
Dona deinde amicis ceterisque pro cuiusque merito 20
dedit. Propemodum omnia, quae in ea urbe ceperat,
distributa.

22 Ceterum ingentia animi bona, illam indolem, qua VII
omnes reges antecessit, illam in subeundis periculis

---

2 iubebant] iugebant **V**. 4 glaciem] glatiem **L**. 14 nivibus] nubibus **PV**. 17 Vastatis] uastitatis **P** *m. pr.* 22 naturae] nuturae **P** *m. pr.* 23 hirtae **I**: hyrtae **A**. 27 Persepoli **I**: persipoli **A**. 29 ceperat **I**: coeperat **A**.

constantiam, in rebus moliendis efficiendisque veloci-
tatem, in deditos fidem, in captivos clementiam, in
voluptatibus permissis quoque et usitatis temperantiam
2 haud tolerabili vini cupiditate foedavit. Hoste et
aemulo regni reparante cummaxime bellum, nuper
subactis, quos vicerat, novumque imperium aspernan-
tibus de die inibat convivia, quibus feminae intererant,
non quidem quas violari nefas esset, quippe pelices
licentius, quam decebat, cum armato vivere adsuetae.
3 Ex his una, Thais, et ipsa temulenta maximam apud
omnes Graecos initurum gratiam adfirmat, si regiam
Persarum iussisset incendi: expectare hoc eos, quorum
4 urbes barbari delessent. Ebrio scorto de tanta re ferente
sententiam unus alter, et ipsi mero onerati, adsentiun-
tur. Rex quoque avidior vini quam patientior: 'Quin
igitur ulciscimur Graeciam et urbi faces subdimus?'
5 Omnes incaluerant mero: itaque surgunt temulenti ad
incendendam urbem, cui armati pepercerant. Primus
rex ignem regiae iniecit, tum convivae et ministri peli-
cesque. Multa cedro aedificata erat regia, quae celeriter
6 igne concepto late fudit incendium. Quod ubi exer-
citus, qui haud procul urbe tendebat, conspexit, for-
7 tuitum ratus ad opem ferendam concurrit. Sed ut ad
vestibulum regiae ventum est, vident regem ipsum ad
huc aggerentem faces. Omissa igitur, quam porta-
verant, aqua ipsi aridam materiem in incendium iacere
coeperunt.

8 Hunc exitum habuit regia totius Orientis, unde **23**
tot gentes antea iura petebant, patria tot regum, uni-
cus quondam Graeciae terror, molita mille navium

4 foedavit] fedauit C. 9 licentius] lincentius V. 14 onerati] honerati P. 15 vini *Cornelissen*: fuit A. 16 Graeciam] gretiam LP. 19 regiae iniecit, tum convivae et ministri *om.* V. 20 aedificata] oedificata P. erat] era·t· P. regia] regiam B *m. pr.* FV. 21 exercitus] exeretus P. 23 ferendam] fendam P *m. pr.* 25 aggerentem] aggerantem C. 26 ipsi *Bentleius*: igni A. 28 habuit] abuit L. totius] tociu- V. 30 Graeciae] gretiae L. mille I: ∞ BFL, ∞ P. *om.* V

classem et exercitus, quibus Europa inundata est, con-
tabulato mari molibus perfossisque montibus, in quorum
specus fretum inmissum est. Ac ne tam longa quidem 9
aetate, quae excidium eius secuta est, resurrexit. Alias
urbes vastavere Macedonum reges, quas nunc habent
Parthi: huius vestigium non inveniretur, nisi Araxes
amnis ostenderet. Haud procul moenibus fluxerat: inde
urbem fuisse XX stadiis distantem credunt magis quam
sciunt accolae. Pudebat Macedones tam praeclaram 10
urbem a comissabundo rege deletam esse: itaque res
in serium versa est, et imperaverunt sibi, ut crederent
illo potissimum modo fuisse delendam. Ipsum, ut 11
primum gravato ebrietate mentem quies reddidit, paeni-
tuisse constat et dixisse, maiores poenas Graecis Persas
daturos fuisse, si ipsum in solio regiaque Xerxis con-
spicere coacti essent. Postero die Lycio, itineris, quo 12
Persidem intraverat, duci, XXX talenta dono dedit.

Hinc in regionem Mediae transiit: ubi supplemen-
tum novorum e Cilicia militum occurrit. Peditum
erant V milia, equites M: utrisque Platon Atheniensis
praeerat. His copiis auctus Dareum persequi statuit.
24 Ille iam Ecbatana pervenerat. Caput Mediae urbs VIII
haec: nunc tenent Parthi, eaque aestiva agentibus sedes
est. Adire deinde Bactra decreverat, sed veritus, ne
celeritate Alexandri occuparetur, consilium iterque mu-
tavit. Aberat ab eo Alexander stadia MD, sed iam 2
nullum intervallum adversus velocitatem eius satis
longum videbatur: itaque proelio magis quam fugae

5 vastavere *Eberhardus*: habuere **A** [abuere **L**]. reges] *verba quae secuntur usque ad* 5, 8, 1 *decre*uerat *om.* **V** *nullo spatio in versu vacuo relicto.* 7 amnis] annis **P**. 9 accolae] acolae **P**. 10 comissabundo *Zumptius*: comesabundo **CP** *corr.*, comisabundo **P** *m. pr.* 13 gravato *Iеepius*: grauatam **A**. 14 Graecis] graetis **L**. 15 Xerxis **I**: xersis **C**, exersis **P**. 21 praeerat] praeerant **P** *m. pr.* 22 Ecbatana] et batana **F**. pervenerat] peruenerant **P** *m. pr.* 23 Parthi] parti **L**. 24 Bactra] bacthra **P**. 27 adversus] aduersis **V**.

3 se praeparabat. XXX milia peditum sequebantur, in
quibus Graecorum erant IIII milia fide vetere erga re-
4 gem ad ultimum invicta. Funditorum quoque et sa-
gittariorum manus IIII milia expleverat: praeter hos
III milia et CCC equites erant, maxime Bactrianorum.
5 Bessus praeerat, Bactrianae regionis praefectus. Cum
hoc agmine paulum declinavit via militari iussis prae-
6 cedere lixis inpedimentorumque custodibus. Consilio
deinde advocato: 'Si cum ignavis', inquit, 'et pluris
qualemcumque vitam *quam* honestam mortem aesti-
mantibus fortuna *me* iunxisset, tacerem potius quam
7 frustra verba consumerem. Sed maiore, quam vellem,
documento et virtutem vestram et fidem expertus magis
etiam coniti debeo, ut dignus talibus amicis sim, quam
8 dubitare, an vestri similes adhuc sitis. Ex tot milibus,
quae sub imperio fuerunt meo, bis me victum, bis
9 fugientem persecuti estis. Fides vestra et constantia,
ut regem me esse credam, facit. Proditores et trans-
fugae in urbibus meis regnant, non, hercule, quia tanto
honore digni habentur, sed ut praemiis eorum vestri
sollicitentur animi. Meam fortunam tamen quam vic-
toris maluistis sequi, dignissimi, quibus, si ego non
10 possim, dii pro me gratiam referant. Et, mehercule,
referent. Nulla erit tam surda posteritas, nulla tam
ingrata fama, quae non in caelum vos debitis laudibus
ferat. Itaque etiam si consilium fugae, a qua multum
abhorret animus, agitassem, vestra tamen virtute fre-
11 tus obviam issem hosti. Quo usque enim in regno
exulabo et per fines imperii mei fugiam externum et

1 xxx milia] xxx **FLV** 2 fide vetere *scripsi*: fideliter **A** 5 Bactrianorum *Frobenius*: parthienorum **A** | partiorum **L** *m. pr.* 8 lixis] bisis **V**. inpedimentorumque] inpedimentorum **P**. 9 inquit] inquid **L** pluris **I**: plurimis **P**, pluribus **C**. 10 *quam add. Kinchius*. 11 *me* iunxisset *Vogel*: iunxisset **A**. potius] pocius **V** 13 documento] doccumento **L**. 15 similes] similis **P** *m. pr.* 23 mehercule **C**: mehercules **P** *m. pr.* 24 referent **I**: referunt **CP** *m. pr.* surda posteritas, nulla tam *om.* **V**. 28 hosti] hostim **V**.

advenam regem, cum liceat experto belli fortunam aut
reparare, quae amisi, aut honesta morte defungi? Nisi 12
forte satius est expectare victoris arbitrium et Mazaei
et Mithrenis exemplo precarium accipere regnum natio-
nis unius, ut iam malit ille gloriae suae quam irae
obsequi. Nec di siverint, ut hoc decus mei capitis aut 13
demere mihi quisquam *audeat* aut condonare, nec im-
perium vivus amittam, idemque erit regni mei, qui
spiritus finis. *Vobis* si hic animus, si haec lex, nulli 14
non parta libertas est. Nemo e vobis fastidium Mace-
donum, nemo vultum superbum ferre cogetur: sua
cuique dextera aut ultionem tot malorum pariet aut
finem. Equidem, quam versabilis fortuna sit, documen- 15
tum ipse sum nec inmerito mitiores vices eius expecto.
Sed si iusta ac pia bella di aversantur, fortibus tamen
viris licebit honeste mori. Per ego vos decora maiorum, 16
qui totius Orientis regna cum memorabili laude te-
nuerunt, per illos viros, quibus stipendium Macedonia
quondam tulit, per tot navium classes in Graeciam
missas, per tot tropaea regum oro et obtestor, ut no-
bilitate vestra gentisque dignos spiritus capiatis, ut 17
eadem constantia animorum, qua praeterita tolerastis,
experiamini, quidquid deinde fors tulerit: me certe in
perpetuum aut victoria egregia nobilitabit aut ruina.'

26 Haec dicente Dareo praesentis periculi species om- IX
nium simul corda animosque horrore perstrinxerat, nec

---

2 reparare] repararem **P** *m. pr.* Nisi forte] ni forte **C**. 3 victoris] uictores **P** *m. pr.* Mazaei *Aldus*: mazei **A**. 4 Mithrenis *Frobenius*: mathrenis **C** [matherenis **F**], methrenis **P** *m. pr.*, maethrenis **P** *corr.* nationis] nacionis **L** *m. pr.* **V**. 5 ut] u*t **P**. 6 obsequi] absequi **FLV**. di] dis **P** *m. pr.* 7 *audeat* aut *scripsi*: aut **A**. nec *Meiser*: hoc **A**. 9 *Vobis* si *scripsi*: si **A**. 12 ultionem] ulcionem **V**. 14 mitiores] niciones **V**. expecto] expectat **V**. 15 iusta] iuxta **V**. bella di] belari **V** *m. pr.* 16 licebit] licebat **V**. 17 cum memorabili **P**: commemorabili **C**. 19 classes] calses **V**. Graeciam] graetiam **P**, grecia **F**, grecam **V**. 20 tropaea] trophea **F**. oro et] horo ex **V**. 22 qua] quam **FV**. 24 nobilitabit] nobilitauit **PV**. ruina *scripsi*: pugna **A**.

aut consilium suppetebat aut vox, cum Artabazus, vetustissimus amicorum, quem hospitem fuisse Philippi supra diximus: 'Nos vero', inquit, 'pretiosissimam vestem induti armisque, quanto maximo cultu possumus, adornati regem in aciem sequemur, ea quidem mente, ut victoriam speremus, mortem non recusemus.'
2 Adsensu excepere ceteri hanc vocem, sed Nabarzanes, qui in eodem consilio erat, cum Besso inauditi antea facinoris societate inita regem suum per milites, quibus ambo praeerant, conprehendere et vincire decreverant, ea mente, ut, si Alexander ipsos insecutus foret, tradito rege vivo inirent gratiam victoris, magni profecto cepisse Dareum aestimaturi, sin autem eum effugere potuissent, interfecto Dareo regnum
3 ipsi occuparent bellumque renovarent. Hoc parricidium cum diu volutassent, Nabarzanes aditum nefariae spei praeparans: 'Scio me', inquit, 'sententiam esse dicturum prima specie haudquaquam auribus tuis gratam: sed medici quoque graviores morbos asperis remediis curant, et gubernator, ubi naufragium timet, iactura,
4 quidquid servari potest, redimit. Ego tamen, non ut damnum quidem facias, suadeo, sed ut te ac regnum tuum salubri ratione conserves. Dis adversis bellum inimus, et pertinax fortuna Persas urgere non desinit: novis initiis et ominibus opus est. Auspicium et im-

1 Artabazus] arthabazus **BLV**, archabazus **P**. 2 Philippi] phylippi **L**, filippi **V**. 3 supra *Acidalius*: saepe **A**. inquit] inquid **LP** *m. pr.* **V**. pretiosissimam] p̄ciosissimam **LV**. 5 adornati] adhornati **V**. 6 mortem **F**: hostem **BLPV**: *in* **BLV** *corr. add. in margine* mortem, *in* **F** hostem. 7 excepere] excipere **P**. Nabarzanes] nebarzanes **B** *m. pr.*, nabazanes **P**. 10 conprehendere] conpreendere **L**. vincire] uincere **B** *m. pr.* **P** *m. pr.* **V**. 11 ipsos] ipso **P** *m. pr.* 13 magni **C**: magno **P** *m. pr.* **F** *corr.* cepisse] coepisse **B** *m. pr.* aestimaturi *Frobenius*: aestimari **A**. 16 Nabarzanes] nabarzenes **F** aditum] additum **V**. 17 inquit] inquid **L**. 18 haudquaquam] autquaquam **V**, hauquaquam **P** *m. pr.* gratam] gratiam **V**. 19 graviores] grauores **L**, grauioras **V**. 22 facias] facies **P** *m. pr.* 24 inimus **I**: inimur **A**. 25 initiis] iniciis **PV**. omini-

perium interim alii trade, qui tam diu rex appelletur,
donec Asia decedat hostis, victor deinde regnum tibi
reddat. Hoc autem brevi futurum ratio promittit: Bac- 5
tra intacta sunt, Indi et Sacae in tua potestate, tot
populi, tot exercitus, tot equitum peditumque milia
ad res novandas vires paratas habent, ut maior belli
moles supersit quam exhausta sit. Quid ruimus be- 6
luarum ritu in perniciem non necessariam? Fortium
virorum est magis mortem contemnere quam odisse
vitam: saepe taedio laboris ad vilitatem sui conpellun- 7
tur ignavi. At nihil virtus inexpertum omittit. Utique
ultimum omnium mors est, ad quam non pigre ire
satis est. Proinde si Bactra, quod tutissimum recepta- 8
culum est, petimus, praefectum regionis eius, Bessum,
regem temporis gratia *constituamus: rebus* conpositis
27 iusto regi tibi fiducia*rium* restituet imperium.' Haud 9
mirum est Dareum non temperasse animo, quamquam
eum, impiae voci quantum nefas *sub*esset, latebat. Itaque:
'Pessimum', inquit, 'mancipium, repperisti exoptatum
tibi tempus, quo parricidium aperires?' strictoque aci-
nace interfecturus eum videbatur, ni propere Bessus 10
Bactrianique, *quasi* deprecarentur, tristium specie, cete-
rum, si perseveraret, vincturi circumstetissent. Nabar- 11
zanes interim elapsus, mox et Bessus est secutus: co-
pias, quibus praeerant, a cetero exercitu secedere iubent

bus **I**: hominibus **A**. est *om.* **B** *m. pr.* Auspicium] auspitium **L** *m. pr.* **P**.

4 intacta] intecta **L**. Sacae *Frobenius*: sagae **A**. 6 res novandas *Bentleius*: renouandas **A**. 9 contemnere] contempnere **PV**. 11 At] ad **LV**. Utique *Acidalius*: itaque **A**. 12 pigre *Lauer*: pigere **C**, pige **P** *m. pr.* 13 Bactra] bacthra **P**. quod **C**: quo **P** *m. pr.* 15 gratia *constituamus*: *rebus Prohasel*: gratiam **A**. 16 fiducia*rium Frobenius*: fiducia **BL**, fidutia **FPV**. 18 eum *scripsi*: tam **A**. *sub*esset *Vogel*: esset **A**. 19 inquit] inquid **LP**. 22 *quasi* deprecarentur *Ieepius*: depraecarentur **A**. 23 vincturi] uicturi **FL** *m. pr.* circumstetissent] circumstitissent **C**. Nabarzanes] nabazanes **P**. 24 est secutus *scripsi*: consecutus **A**. 25 praeerant] praeherant **V**, praeerant* **P**. secedere] *se*cedere **P**. iubent] iubet **P** *m. pr.* **V**.

12 secretum inituri consilium. Artabazus convenientem
praesenti fortunae sententiam orsus mitigare Dareum
temporum identidem admonens coepit: ferret aequo
animo qualiumcumque, suorum tamen vel stultitiam
vel errorem. Instare iam ei Alexandrum, gravem, etiam
si omnes praesto essent: quid futurum, si persecuti
13 fugam ipsius alienentur? Aegre paruit Artabazo et,
quamquam movere castra statuerat, turbatis tamen omnium animis eodem in loco substitit. Sed attonitus
maestitia simul et desperatione tabernaculo se inclusit.
14 Ergo in castris, quae nullius regebantur imperio, varii
animorum motus erant, nec in commune ut ante con-
15 sulebatur. Dux Graecorum militum, Patron, arma capere suos iubet paratosque esse ad exequendum im-
16 perium. Persae secesserant: Bessus cum Bactrianis
erat temptabatque Persas abducere, Bactra et intactae
regionis opulenta simulque, quae manentibus instarent
pericula, ostentans. Persarum omnium eadem fere fuit
17 vox, nefas esse deseri regem. Inter haec Artabazus
omnibus imperatoriis fungebatur officiis: ille Persarum
tabernacula circumire, hortari, monere nunc singulos,
nunc universos non ante destitit, quam satis constaret
imperata facturos. Idem aegre a Dareo inpetravit, ut
cibum caperet animumque rebus adverteret.

X At Bessus et Nabarzanes olim agitatum scelus
exequi statuunt regni cupiditate accensi: Dareo autem
2 incolumi tantas opes sperare non poterant. Quippe in
illis gentibus regum eximia maiestas est: ad nomen
quoque barbari conveniunt, et pristinae veneratio for-
3 tunae sequitur adversam. Inflabat inpios animos regio,

3 coepit] cepit **P** *m. pr.* 4 qualiumcumque] qualiumquoque **P** *m. pr.* 5 vel errorem] uer errorem **V**. iam ei *scripsi*: tamen **A**. 6 futurum] futurum** **P**. 7 Aegre *Acidalius*: a rege ea re **A**. 13 Patron] quatron **V** 18 ostentans] hostentans **V**. 22 destitit] distitit **P**. 23 aegre] aegere **P**. 24 rebus *Frobenius*: regis **A**. 25 At] ad **LV**. Nabarzanes **I**: nabazanes **A** [naua zanes **V**]. 26 accensi] accessit **F**.

cui praeerant, armis virisque et spatio locorum nulli earum gentium secunda: tertiam partem Asiae tenet, multitudo iuniorum exercitus, quos amiserat Dareus, aequabat. Itaque non illum modo, sed etiam Alexan- 4
drum spernebant, inde vires imperii repetituri, si regis potiri contigisset. Diu omnibus cogitatis placuit per 5
milites Bactrianos ad omne obsequium destinatos regem conprehendere mittique nuntium ad Alexandrum, qui indicaret vivum adservari eum: si, id quod timebant, 6
proditionem aspernatus esset, occisuri Dareum et Bactra cum suarum gentium manu petituri. Ceterum propalam conprehendi Dareus non poterat tot Persarum 7
milibus laturis opem regi: Graecorum quoque fides timebatur. Itaque, quod vi non poterant, fraude ad- 8
sequi temptant: paenitentiam secessionis simulare decreverant et excusare apud regem consternationem suam. Interim, qui Persas sollicitarent, mittuntur. Hinc spe, 9
hinc metu militares animos versant: ruinae rerum subdere illos capita, in perniciem trahi, cum Bactra pateant exceptura eos bonis et opulentia, animis quam con-
29 cipere non possint. Haec agitantibus Artabazus super- 10
venit sive regis iussu sive sua sponte adfirmans mitigatum esse Dareum et eundem illis amicitiae gradum patere apud regem. Illi lacrimantes nunc purgare se, 11
nunc Artabazum orare, ut causam ipsorum tueretur precesque perferret. Sic peracta nocte sub lucis exor- 12
tum *Bessus* et Nabarzanes cum Bactrianis militibus in vestibulo praetorii aderant titulum sollemnis officii occulto sceleri praeferentes. Dareus signo ad eundum

1 et *om.* **L**. 5 regis *Freinshemius*: regionis **A**. 6 contigisset] contigesset **P** *m. pr.* 9 vivum] uiuium **V**. 10 proditionem] prodicionem **L**. 18 rerum **P**: rei **C**. 20 bonis *Bentleius*: donis **A**. 22 adfirmans] et firmans **V**. 24 purgare **I**: pergare **P** *m. pr.*, pergere **CP** *m. sec.* 26 perferret] perferrat **V**. exortum **C**: exortu **P**. 27 Bessus *add.* **I**. Nabarzanes] nabazanes **P**. 28 aderant *Gronovius*: aderat **A**. sollemnis] solemnis **LPV**. 29 sceleri] scelere **P** *m. pr.*, celeri **V**. eundum] eundem **FP**.

13 dato currum pristino more conscendit. Nabarzanes
ceterique parricidae procumbentes humi, quem paulo
post in vinculis habituri erant, sustinuere venerari,
lacrimas etiam paenitentiae indices profuderunt: adeo
14 humanis ingeniis parata simulatio est. Preces deinde
suppliciter admotae Dareum natura simplicem et mitem
non credere modo, quae adfirmabant, sed flere etiam
15 coëgerunt. Ac ne tum quidem cogitati sceleris paenituit, cum intuerentur, qualem et regem et virum fallerent. Ille quidem securus periculi, quod instabat, Alexandri manus, quas solas timebat, effugere properabat.

XI Patron autem, Graecorum dux, praecipit suis, ut **30**
arma, quae in sarcinis antea ferebantur, induerent ad
2 omne imperium suum parati et intenti. Ipse currum
regis sequebatur occasioni inminens adloquendi eum: quippe Bessi facinus praesenserat. Sed Bessus id ipsum metuens, custos verius quam comes, a curru non
3 recedebat. Diu ergo Patron cunctatus ac saepius sermone revocatus, inter fidem timoremque haesitans,
4 regem intuebatur. Qui ut tandem advertit oculos, Bubacen spadonem inter proximos currum sequentem percontari iubet, numquid ipsi velit dicere. Patron se vero, sed remotis arbitris loqui velle cum eo respondit iussusque propius accedere sine interprete — nam
5 haud rudis Graecae linguae Dareus erat —: 'Rex', inquit, 'ex L milibus Graecorum supersumus pauci, omnis fortunae tuae comites et in hoc tuo statu idem, qui florente te fuimus, quascumque terras elegeris, pro
6 patria et domesticis rebus petituri. Secundae adversaeque res tuae copulavere nos tecum. Per hanc fidem

1 Nabarzanes *Lauer*: artabazus **A**. 3 venerari *om.* **P** *m. pr.* 6 mitem] mittem **B** *m. pr.* **L** *m. pr.* **V**. 8 ne] nex **V**. 11 properabat] operabat **V**. 12 praecipit] praecepit **L**. 19 timoremque] timorumque **V**. 21 percontari] percunctari **P**. 22 ipsi **I**: ipse **A**. 24 propius] propi•us **P**. 25 haud] hau **P**. 26 ex *om.* **B**. L milibus **I**: LB **A**. 27 omnis *Lauer*: omnes **A**. idem] quidem **P** *m. pr.*

invictam oro et obtestor, in nostris castris tibi taber-
naculum statue: nos corporis tui custodes esse patiaris.
Omisimus Graeciam, nulla Bactra sunt nobis, spes
omnis in te: utinam etiam ceteris esset. Plura dici
non attinet. Custodiam corporis tui externus et alie-
nigena non deposcerem, si crederem alium posse
31 praestare.' Bessus quamquam erat Graeci sermonis 7
ignarus, tamen stimulante conscientia indicium profecto
Patronem detulisse credebat: et interpretes celato ser-
mone Graeci exempta dubitatio est. Dareus autem,
quantum ex voltu concipi poterat, haud sane territus
percontari Patrona causam consilii, quod adferret, coepit.
Ille non ultra differendum ratus: 'Bessus', inquit, 'et 8
Nabarzanes insidiantur tibi, in ultimo discrimine es
fortunae tuae et vitae, hic dies aut parricidis aut tibi 9
futurus ultimus.' Et Patron quidem egregiam conser-
vati regis gloriam tulerat. Eludant fidem licet, quibus 10
forte temere humana negotia volvi agique persuasum
est nexuve causarum latentium et multo ante desti-
natarum suum quemque ordinem inmutabili lege per-
currere: Dareus certe respondit, quamquam sibi Grae- 11
corum militum fides nota sit, numquam tamen a po-
pularibus suis recessurum. Difficilius sibi esse dam-
nare quam decipi. Quidquid fors tulisset, inter suos
perpeti malle quam transfugam fieri. Sero se perire,
si salvum sese milites sui nollent. Patron desperata 12

1 obtestor] optestor **BLV**. 3 Graeciam] gretiam **FLP**. 4 omnis] omnes **P**. etiam *Fossius*: et in **A**. 7 Graeci] grecis **V**. 9 interpretes celato *Ieepius*: interpretis relato **A**. 10 Graeci] graecae **V**. 11 haud] aut **P**. 12 Patrona] partona **P** *m. pr.* 14 Nabarzanes] nabazanes **BFLP**. es fortunae *Acidalius*: et fortunae **A**. 15 aut parricidis] haud parricidis **P**, aud parricidis **L** *m. pr.* 17 Eludant] erudan **V**. fidem licet *Ieepius*: uidelicet **A**. 19 nexuve *Ieepius*: nexuque **A**. et **I**: ex **A**. destinatarum **I**: distinatarum **FP** *m. pr.*, distinatorum **B** *m. pr.* **V**, distinaturum **L** *m. pr.* 22 fides *om.* **P** *m. pr.*, *intra versus add. corr.* 23 sibi] bi **P** *m. pr.*, si *intra versus add. corr.* 25 quam] non **V**. Sero se perire **P**: se perire sero **C** [se perire *om.* **L**]. 26 sese *scripsi*: esse **A**. desperata] desperate **V**.

regis salute ad eos, quibus praeerat, rediit omnia pro
fide experiri paratus.
XII At Bessus occidendi protinus regis impetum cepe- 32
rat: sed veritus, ne gratiam Alexandri, nisi vivum eum
tradidisset, inire non posset, dilato in proximam noctem
sceleris consilio agere gratias incipit, quod perfidi ho-
minis insidias iam Alexandri opes spectantis prudenter
cauteque vitasset: donum eum hosti laturum fuisse
2 regis caput. Nec mirari hominem mercede conductum
omnia habere venalia: sine pignore, sine lare, terrarum
orbis exulem, ancipitem hostem ad nutum licentium
3 circumferri. Purganti deinde se deosque patrios testes
fidei suae invocanti Dareus vultu adsentiebatur, haud
dubius, quin vera deferrentur a Graecis: sed eo rerum
ventum erat, ut tam periculosum esset non credere
4 suis quam decipi. XXX milia erant, quorum inclinata
in scelus levitas timebatur, IIII milia Patron habebat:
quibus si credidisset salutem suam damnata popularium
fide, parricidio excusationem videbat offerri. Itaque
5 praeoptabat inmerito quam iure violari. Besso tamen
insidiarum consilium purganti respondit, Alexandri sibi
non minus iustitiam quam virtutem esse perspectam.
Falli eos, qui proditionis ab eo praemium expectent:
violatae fidei neminem acriorem fore vindicem ulto-
6 remque. Iamque nox adpetebat, cum Persae more
solito armis positis ad necessaria ex proximo vico
ferenda discurrunt. At Bactriani, ut imperatum a Besso
7 erat, armati stabant. Inter haec Dareus Artabazum 33
acciri iubet, expositisque, quae Patron detulerat, haud

2 experiri] experire **V**. 3 At] Ad **LPV**. ceperat] coeperat **BFP**. 5 tradidisset] tradisset **P**. dilato **I**: delato **A**. 9 caput] capud **P**. 11 nutum] mutum **V**. 12 circumferri] circumfer **V**. Purganti *Frobenius*: arguenti **A**. patrios] patrias **V**. 13 invocanti] inuocati **P** *m. pr.* 14 quin] in **V**. 16 quam] con **V**. 17 Patron *om.* **C**. habebat] abebat **V**. 22 perspectam **I**: perfectam **A**, *in* **C** *add. corr in margine* perspectam. 28 erat] erant **C**. Artabazum] arthabazum **P**. 29 haud] aud **L**, aut **V**.

dubitare Artabazus, quin transeundum esset in castra
Graecorum: Persas quoque periculo vulgato secuturos.
Destinatus sorti suae et iam nullius salubris consilii 8
patiens unicam in illa fortuna opem Artabazum, ulti-
mum illud visurus, amplectitur perfususque mutuis
lacrimis inhaerentem sibi avelli iubet: capite deinde
velato, ne inter gemitus digredientem velut a rogo in-
tueretur, in humum pronum corpus abiecit. Tum vero 9
custodiae eius adsueti, quos regis salutem vel periculis
vitae tueri oportebat, dilapsi sunt, clam armatis, quos
iam adventare credebant, haud rati se futuros pares.
Ingens ergo in tabernaculo solitudo erat paucis spa-
donibus, quia, quo discederent, non habebant, circum-
stantibus regem. At ille remotis arbitris diu aliud 10
atque aliud consilium animo volutabat. Iamque soli-
tudinem, quam paulo ante pro solacio petiverat, per-
osus Bubacen vocari iubet. Quem intuens: 'Ite', in- 11
quit, 'consulite vobis ad ultimum regi vestro, ut dece-
bat, fide exhibita: ego hic legem fati mei expecto.
Forsitan mireris, quod vitam non finiam: alieno scelere
quam meo mori malo.' Post hanc vocem spado ge- 12
mitu non tabernaculum modo, sed etiam castra con-
plevit. Inrupere deinde alii laceratisque vestibus lu-
gubri et barbaro ululatu regem deplorare coeperunt.
Persae ad illos clamore perlato attoniti metu nec arma 13
capere, ne in Bactrianos inciderent, nec quiescere aude-
bant, ne inpie deserere regem viderentur. Varius ac 14
dissonus clamor sine duce ac sine imperio totis castris
34 referebatur. Besso et Nabarzani nuntiaverant sui regem
a semetipso interemptum esse — planctus eos de-

1 transeundum] transecum **P** *m. pr.* 4 patiens] paciens **PV**. 5 illud *Bentleius*: illum **A**. 7 digredientem] digregientem **V**. 9 custodiae **P**: custodia **C**. 10 dilapsi **I**: delapsi **A**. clam *scripsi*: tum **A**. 16 solacio **I**: solatio **A**. 17 Bubacen **P**: babucen **C**. inquit] inquid **LV**. 21 malo] mallo **P**. 26 ne] nec **P** *m. pr.* inciderent] incederent **LV**. 29 Nabarzani *Lauer*: nabazano **A**. 30 a] et **P**. interemptum] interemtum **P**.

15 ceperat —: itaque citatis equis advolant sequentibus,
quos ad ministerium sceleris delegerant, et, cum taber-
naculum intrassent, quia regem vivere spadones indi-
16 cabant, conprehendi vincirique iusserunt. Rex curru
paulo ante vectus et deorum auspiciis ac summis hono-
ribus cultus nulla externa ope admota captivus ser-
vorum suorum in sordidum vehiculum pellibus undique
17 contectum inponitur. Pecunia regis et supellex quasi
belli iure diripitur, onustique praeda per scelus ulti-
18 mum parta fugam intendunt. Artabazus cum iis, qui
imperio parebant, Graecisque militibus Parthienen pe-
19 tebat omnia tutiora parricidarum comitatu ratus. Persae
promissis Bessi onerati maxime, quia nemo alius erat,
quem sequerentur, coniunxere se Bactrianis agmen
20 eorum tertio adsecuti die. Ne tamen honos regi non habe-
retur, aureis conpedibus Dareum vinciunt nova ludibria
subinde excogitante fortuna. Et ne forte cultu regio
posset agnosci, sordidis pellibus vehiculum intexerant,
ignoti iumenta agebant, ne percontantibus in agmine
monstrari posset, custodes procul sequebantur.

XIII Alexander audito, Dareum movisse ab Ecbatanis, **35**
omisso itinere, quod petebat, in Mediam, fugientem in-
2 sequi pergit strenue. Tabas — oppidum est in Pa-
raetacene ultima — pervenit: ibi transfugae nuntiant
3 praecipiti fuga Bactra petere Dareum. Certiora deinde
cognoscit ex Bagistane Babylonio, qui *non*dum vinc-
tum regem, sed in periculo esse aut mortis aut vin-
4 culorum adfirmabat. Rex ducibus convocatis: Maxi-

---

5 ac summis *Cunzius*: ac suis **C**, a suis **P**. 8 contectum *Lauer*: contectus **A**. 8 supellex] suppellex **P** 9 onustique] honustique **P**. 10 iis **I**: his **A**. 11 parebant] perebant **P**. Parthienen] partienen **C** [partienem **L**]. 12 tutiora] tutiore **V**. parricidarum] paricidarum **P**. comitatu *scripsi*: contuitu **P**, contuitum **C**. 13 promissis] promisis **L**. 21 Ecbatanis **I**: haecbatanis **C**, haecbathanis **P**. 23 Paraetacene *Cospus*: partelacene **C**, parte lacae nae **P**. 25 praecipiti *Bensleius*: praecipitem **A**. 26 Babylonio **I**: babyloniae **A**. qui *non*dum *scripsi*: equidem **A**.

mum', inquit, 'opus, sed labor brevissimus superest.
Dareus haud procul destitutus a suis aut oppressus:
in illo corpore posita est nostra victoria, et tanta res
celeritatis est praemium.' Omnes pariter conclamant 5
paratos ipsos sequi: nec labori nec periculo parceret.
Igitur raptim agmen cursus magis quam itineris modo
ducit ne nocturna quidem quiete diurnum laborem
relaxante. Itaque D stadia processit, perventumque 6
erat in vicum, in quo Dareum Bessus conprehenderat.
Ibi Melon, Darei interpres, excipitur: corpore aeger 7
non potuerat agmen adsequi et deprehensus celeritate
regis transfugam se esse simulabat. Ex hoc acta
cognoscit. Sed fatigatis necessaria quies erat: itaque 8
delectis equitum VI milibus CCC, quos dimachas appella-
bant, adiungit. Dorso hi graviora arma portabant,
ceterum equis vehebantur: cum res locusque posceret,
pedestris acies erant.

36 Haec agentem Alexandrum adeunt Orsines et Mithra- 9
cenes: Bessi parricidium exosi transfugerant nuntia-
bantque stadia D abesse Persas, ipsos brevius iter
monstraturos. Gratus regi adventus transfugarum fuit. 10
Itaque prima vespera ducibus isdem cum expedita
equitum manu monstratam viam ingreditur phalange,
quantum festinare posset, sequi iussa. Ipse quadrato
agmine incedens ita cursum regebat, ut primi coniungi
ultimis possent. CCC stadia processerant, cum occurrit 11
Brochubelus, Mazaei filius, Syriae quondam praetor:
is quoque transfuga nuntiabat Bessum haud amplius

---

1 inquit] inquid **LV**. 2 haud] haut **L**. 4 praemium *om.* **P** *m. pr.* 6 raptim] ratim **P** *m. pr.* 14 delectis] dilectis **P**. dimachas *Glareanus*: dimichas **A**. 17 erant *Bentleius*: erat **A**. 18 Orsines *scripsi*: orsilos **A**. Mithracenes **I**: mithracenis **A**. 21 transfugarum] tranfugarum **B**. 22 cum *om.* **P** *m. pr.* 24 iussa] ussa **FL** *m. pr.* 25 coniungi] coniugi **P** *m. pr.* 27 Brochubelus] brachubelus **B** *m. pr.* Mazaei *Aldus*: mazei **A**. Syriae] siriae **C**. 28 nuntiabat] nuntibat **F**, nunciabat **V**. haud] aut **P**.

quam CC stadia abesse, exercitum, utpote praedae avi-
dum, inconpositum inordinatumque procedere. Hyr-
caniam videri petituros: si festinaret sequi palantes,
12 superventurum. Dareum adhuc vivere. Strenuo alio-
qui cupiditatem consequendi transfuga iniecerat: itaque
calcaribus subditis effuso cursu eunt. Iamque fremitus
hostium iter ingredientium exaudiebatur, sed prospec-
tum ademerat pulveris nubes. Paulisper ergo inhibuit
13 cursum, donec consideret pulvis. Iamque conspecti a
barbaris erant et abeuntium agmen conspexerant ne-
quaquam futuri pares, si Besso tantum animi fuisset
ad proelium, quantum ad parricidium fuerat. Namque
et numero barbari praestabant et robore: ad hoc re-
14 fecti cum fatigatis certamen inituri erant. Sed nomen
Alexandri et fama, maximum in bello utique momen-
15 tum, pavidos in fugam avertit. Bessus vero et ceteri 37
facinoris eius participes vehiculum Darei adsecuti coe-
perunt hortari eum, conscenderet equum et se hosti
16 fuga eriperet. Ille deos ultores adesse testatur et
Alexandri fidem inplorans negat se parricidas velle
comitari. Tum vero ira quoque accensi tela coiciunt
in regem multisque confossum vulneribus relinquunt.
17 Iumenta quoque, ne longius prosequi possent, convul-
nerant duobus servis, qui regem comitabantur, occisis.
18 Hoc edito facinore, ut vestigia fugae spargerent, Na-
barzanes Hyrcaniam, Bessus Bactra paucis equitum
comitantibus petebant. Barbari ducibus destituti, qua
quemque aut spes ducebat aut pavor, dissipabantur:
D tantum equites congregaverant se incerti adhuc,
19 resistere melius esset an fugere. Alexander hostium
trepidatione conperta Nicanorem cum equitum parte

1 praedae avidum *scripsi*: praecaueret **A**. 2 Hyrcaniam *Aldus*: hircaniam **BP**, hyrchaniam **F**, hirchaniam **LV**. 4 alioqui **I**: alioquin **A**. 10 abeuntium] abeuncium **V**. 14 nomen] no*mem **L**. 25 Nabarzanes] nabazanes **F**. 26 Hyrcaniam] hircaniam **BLPV**. 28 aut pavor] aud pauor **L**. dissipabantur **C**: dissipantur **P**. se] si **B** *m. pr.*

ad inhibendam fugam emittit, ipse cum ceteris sequitur. Tria ferme milia resistentia occisa sunt, reliquum agmen pecudum more intactum agebatur iubente rege,
ut caedibus abstineretur. Nemo captivorum erat, qui 20
monstrare Darei vehiculum posset: singula, ut quaeque prenderent, scrutabantur, nec tamen ullum vestigium
fugae regis extabat. Festinantem Alexandrum vix III 21
milia equitum persecuta sunt. At in eos, qui lentius sequebantur, incidebant universa fugientium agmina.
Vix credibile dictu, plures captivi quam, qui caperent, 22
erant: adeo omnem sensum territis fortuna penitus excusserat, ut nec hostium paucitatem nec multitudinem suam satis cernerent.

38 Interim iumenta, quae Dareum vehebant, nullo re- 23
gente decesserant militari via et errore delata per quattuor stadia in quadam valle constiterant aestu simulque
vulneribus fatigata. Haud procul erat fons: ad quem 24
monstratum a peritis Polystratus Macedo siti maceratus accessit ac, dum galea haustam aquam sorbet, tela iumentorum deficientium corporibus infixa conspexit.
Miratusque, confossa potius quam abacta esse, semivivi 25
ho*minis gemitum percipit. Itaque more ingenii humani cupidus visendi, quid rei vehiculo isto conderetur, dimotis pellibus, quibus obtectum erat, Dareum multis vulneribus confossum repperit. Regius enim cultus et aureae catenae, quibus a parricidis vinctus erat, dubitationem eximebant. Non erat expers Graeci sermonis Dareus*

1 ad inhibendam] adhibendam **P**. 2 reliquum **P**: relicum **C**. 5 singula *Vogel*: singuli **A**. 6 ullum] * ullum **P**. 7 extabat] ex**stabat **P**. 8 At] ad **P** *m. pr.* 9 agmina] agminū **P** *m. pr.* 11 penitus] paenitus **P**. 17 ad quem] atque **P** *m. pr.* 18 Polystratus] polustratus **C**. 21 semivivi ho*minis* **I**: semiuiuiho **P**, semiuiui **C** *Verba quae secuntur usque ad* VI, 1, 1 pugnae discrimen *desunt in* **A**. *add. Freinshemius. In* **FP** *complures versus vacui relicti sunt, in* **BLV** *nihil spatii vacuum, sed in margine additum est a correctore* hinc deest *vel* hic desunt plura **B**.

gratiasque agebat dis, qui post tanta mala hoc tamen indulsissent solacii, ne omnino in solitudine extremum spiritum effunderet. 'Itaque te,' inquit, 'quisquis es mortalium, per communem hominum sortem, a qua ne maximos quidem reges exemptos esse praesenti spectaculo moneris, rogo quaesoque, ut haec ad Alexandrum mandata perferas: nihil eorum, quae longe tristissima perpessus sum, ne hunc quidem incredibilis calamitatis exitum tam gravem mihi accidisse quam illud, quod post tanta in me meosque merita adversus clementissimum victorem inimico vivendum fuit et nunc ingrato moriendum est. Sed — si qua extremis miserorum votis apud deos vis est, et cum ipso spiritu profusas preces aliquod numen exaudit — ille quidem sospes et incolumis longeque supra sortem fortunae meae et invidiam deorum positus in solio Cyri gloriosam aetatem exigat suaeque virtutis memor eum matri liberisque meis locum apud se esse patiatur, quem illi fide et obsequio meruerint. At parricidas promptum exitium consequatur, quod Alexander inrogabit, si non misericordia infelicis hostis, saltem odio facinorum, et ne inpunita in aliorum etiam regum suumque ipsius exitium erumpant.' Post haec, cum siti angeretur, adlata per Polystratum aqua recreatus: 'Ergo', inquit, 'hanc etiam tantis calamitatibus extremam accedere oportuit, ut bene merito gratiam referre non possim: at referet Alexander, Alexandro vero di.' Dextram deinde protendit eamque Alexandro fidei regiae pignus ferri iubens adprehensa Polystrati manu animam efflavit. Alexander num spiranti adhuc supervenerit, incertum est: illud constat miserabili regis opulentissimi exitu comperto plurimas lacrimas profudisse statimque chlamyde sibi detracta corpus operuisse et magno cum honore ad suos deferri iussisse, ut regio Persarum more curatum monumentis maiorum inferretur. Perfidiam hominum, a quibus pro summis beneficiis crudelissimum exitium Dareus pertulit, quamquam suapte natura horrendam et execrabilem, insigniore ad posteritatem in-

famia notavit canis cuiusdam mira fides, qui ab omnibus familiaribus destituto solus adfuit et eandem, quam vivo, adulationem morienti praestitit. Hunc vitae finem sortitus est ille, quem modo contumelia adfici putabant, nisi regem regum et deorum consanguineum salutarent; magnoque denuo experimento conprobatum est neminem magis patere fortunae, quam qui plurimis eius beneficiis ornatus iugum eius tota cervice receperit.

Q. CURTI RUFI

HISTORIARUM

ALEXANDRI MAGNI

MACEDONIS

LIBER VI.

Dum haec in Asia geruntur, ne in Graecia quidem Macedoniaque tranquillae res fuere. Regnabat apud Lacedaemonios Agis, filius Archidami, qui Tarentinis opem ferens occiderat eodem die, quo Philippus Athenienses ad Chaeroneam vicit: is Alexandri virtutis aemulus cives suos stimulabat, ne Graeciam servitute Macedonum diutius premi paterentur: nisi in tempore providerent, idem iugum ad ipsos transiturum. Adnitendum igitur, dum aliquae Persis ad resistendum vires essent: illis oppressis adversus inmanem potentiam frustra avitae libertatis memores futuros. Sic instinctis animis occasionem belli movendi captabant. Prospero igitur eventu Memnonis invitati consilia cum eo miscere adgressi sunt et, postquam ille rerum laetarum initia intempestiva morte destituit, nihilo remissius agebant. Sed ad Pharnabazum et Autophradaten profectus Agis triginta argenti talenta decemque triremes inpetravit, quas Agesilao fratri misit, ut in Cretam navigaret, cuius insulae cultores inter Lacedaemonios et Macedonas diversis studiis

distrahebantur. Legati quoque ad Dareum missi sunt. qui ad bellum ampliorem vim pecuniae pluresque naves peterent. Atque haec eorum consilia clades ad Issum — nam ea intervenerat — adeo non interpellavit, ut etiam adiuvaret. Quippe fugientem insecutus Alexander in loca in dies longinquiora rapiebatur, et ex ipso proelio mercennariorum ingens multitudo in Graeciam fuga se receperat: quorum octo milia pecunia conduxit Agis eorumque opera plerasque Cretensium urbes recepit. Cum deinceps Menon in Thraciam ab Alexandro missus barbaros ad defectionem inpulisset atque Antipater ad eam conprimendam exercitum ex Macedonia in Thraciam duxisset, opportunitate temporis strenue usi Lacedaemonii totam Peloponnesum paucis urbibus exceptis ad suas partes traxerunt confectoque exercitu viginti milium peditum cum duobus milibus equitum Agidi summam imperii detulerunt. Antipater ea re conperta bellum in Thracia, quibus potest condicionibus, conponit raptimque in Graeciam regressus ab amicis sociisque civitatibus auxilia cogit. Quibus convenientibus ad quadraginta milia militum recensuit. Advenerat etiam ex Peloponneso valida manus: sed quia dubiam eorum fidem cognoverat, dissimulata suspicione gratias egit, quod ad defendendam a Lacedaemoniis Alexandri dignitatem adfuissent: scripturum se id regi gratiam in tempore relaturo. In praesens nihil opus esse maioribus copiis: itaque domos redirent foederis necessitate expleta. Nuntios deinde ad Alexandrum mittit de motu Graeciae certiorem facturus. Atque illi regem apud Bactra demum consecuti sunt, cum interim Antipatri victoria et nece Agidis in Arcadia res transacta esset. Rex iam pridem tumultu Lacedaemoniorum cognito, quantum tot terrarum spatiis discretus potuit, providerat: Amphoterum cum Cypriis et Phoeniciis navibus in Peloponnesum navigare, Meneta tria milia talentum ad mare deferre iusserat. ut ex propinquo pecuniam Antipatro subministraret, quanta illi opus esse cognovisset. Probe enim perspexerat. quanti ad omnia

momenti motus istius inclinatio futura esset: quamquam postea accepto victoriae nuntio cum suis rebus illam dimicationem conparans murium eam pugnam fuisse cavillatus est. Ceterum principia eius belli haud inprospera Lacedaemoniis fuere. Iuxta Corrhagum, Macedoniae castellum, cum Antipatri militibus congressi victores extiterant: et rei bene gestae fama etiam, qui dubiis mentibus fortunam spectaverant, societati eorum se adiunxerunt. Una ex Eleis Achaeisque urbibus Pellene foedus aspernabatur et in Arcadia Megalopolis, fida Macedonibus propter Philippi memoriam, a quo beneficiis adfecta fuerat. Sed haec circumsessa non multum a deditione aberat, nisi tandem Antipater subvenisset. Is postquam castra castris contulit seque numero militum alioque apparatu superiorem conspexit, quam primum de summa rerum proelio contendere statuit: neque Lacedaemonii detrectavere certamen. Ita commissa est pugna, quae rem Spartanam maiorem in modum adflixit. Cum enim angustiis locorum, in quibus pugnabatur, confisi, ubi hosti nullum multitudinis usum futurum credebant, fortissime congressi essent, ac Macedones inpigerrime resisterent, multum sanguinis fusum est. Sed postquam Antipater integram subinde manum laborantibus suis subsidio misit, inpulsa Lacedaemoniorum acies gradum paulisper retulit. Quod conspicatus Agis cum cohorte

I *regia, quae ex fortissimis constabat, se in medium* pugnae discrimen inmisit obtruncatisque, qui promptius

2 resistebant, magnam partem hostium propulit. Coeperant fugere victores *et*, donec avidius sequentes in planum deduxere, inulti cadebant: sed ut primum locus, in quo stare possent, fuit, aequis viribus dimicatum

3 est. Inter omnes tamen Lacedaemonios rex eminebat, non armorum modo et corporis specie, sed etiam

4 magnitudine animi, quo uno vinci non potuit. Undique

---

3 hostium] ostium **L**. 4 *et* donec *Modius*: donec **A**. avidius] auidus **F** *m. pr.* 7 Lacedaemonios] lacaedemonios **P**.

nunc comminus, nunc eminus petebatur diuque arma
circumferens alia tela clipeo excipiebat, corpore alia
vitabat, donec hasta femina perfossa plurimo sanguine
effuso destituere pugnantem. Ergo clipeo suo excep- 5
tum armigeri raptim in castra referebant iactationem
vulnerum haud facile tolerantem. Non tamen omisere 6
Lacedaemonii pugnam et, ut primum sibi quam hosti
aequiorum locum capere potuerunt, densatis ordinibus
effuse fluentem in se aciem excepere. Non aliud dis- 7
crimen vehementius fuisse memoriae proditum est.
Duarum nobilissimarum bello gentium exercitus pari
Marte pugnabant: Lacedaemonii vetera, Macedones 8
praesentia decora intuebantur, illi pro libertate, hi pro
dominatione pugnabant, Lacedaemoniis dux, Macedoni-
bus locus deerat. Diei quoque unius tam multiplex 9
casus modo spem, modo metum utriusque partis auge-
bat velut de industria inter fortissimos viros certamen
aequante fortuna. Ceterum angustiae loci, in quo hae- 10
serat pugna, non patiebantur totis ingredi viribus:
spectabant ergo plures, quam inierant proelium, et,
qui extra teli iactum erant, clamore invicem suos
2 accendebant. Tandem Laconum acies languescere lu- 11
brica arma sudore vix sustinens, pedem deinde referre
coepit. Ut urgente hoste apertius fugere, insequebatur 12
dissipatos victor et emensus cursu omne spatium, quod
acies Laconum obtinuerat, ipsum Agin persequebatur.
Ille ut fugam suorum et proximos hostium conspexit, 13
deponi se iussit: expertusque membra, an impetum

---

1 petebatur] patebatur **B** *m. pr.* **P** *m. pr.* 2 clipeo **I**: clypeo **BFPV**, clippeo **L**. 3 hasta] asta **LP**. femina] faemina **P**. 4 clipeo **I**: clypeo **BFPV**, clippeo **L**. 5 armigeri] armageri **P** *m. pr.* 6 haud] aut **L**. 9 effuse *Acidalius*: effusi **A** 10 memoriae] momoriae **P**. 12 Lacedaemonii] lacedemomonii **P**. 14 dux] dax **P** *m. pr.* 16 partis] parti **C**. 19 patiebantur] paciebantur **FV**. 20 spectabant **P** *m. pr.*: expectabant **C**. 22 accendebant] ascendebant **B** *m. pr.*, accedebant **P**. 24 fugēre *Bentleius*: fugeret **A**. 25 dissipatos *Lauer*: dissipatus **A**. 26 Agin] hagin **BFPV**.

14 animi sequi possent, postquam deficere sensit, poplitibus
semet excepit galeaque strenue sumpta clipeo protegens
corpus hastam dextera vibrabat ultro *pro*vocans hostem,
15 si quis iacenti spolia demere auderet. Nec quisquam
fuit, qui sustineret comminus congredi: procul missi-
libus adpetebatur, ea ipsa in hostem retorquens, donec
lancea nudo pectori infixa est. Qua ex vulnere evolsa
inclinatum ac deficiens caput clipeo paulisper excepit,
dein linquente spiritu pariter ac sanguine moribundus
16 in arma procubuit. Cecidere Lacedaemoniorum V milia
et CCC, ex Macedonibus haud amplius M: ceterum vix
quisquam nisi saucius revertit in castra.

Haec victoria non Spartam modo sociosque eius, 3
sed etiam omnis, qui fortunam belli expectaverant,
17 fregit. Nec fallebat Antipatrum dissentire ab animis
gratulantium vultus: sed bellum finire cupienti opus
erat decipi, et, quamquam fortuna rerum placebat, in-
vidiam tamen, quia maiores res erant quam, quas prae-
18 fecti modus caperet, metuebat. Quippe Alexander hostes
vinci voluerat, Antipatrum vicisse ne tacitus quidem
indignabatur suae demptum gloriae existimans, quid-
19 quid cessisset alienae. Itaque Antipater, qui probe
nosset spiritus eius, non est ausus ipse agere arbitria
victoriae, sed concilium Graecorum, quid fieri placeret,
20 consuluit. A quo Lacedaemonii nihil aliud quam, ut
oratores mittere ad regem liceret, Tegeatae veniam de-

2 semet] semet **P**, *sed* t *in ras.* excepit] excoepit **PV**. galeaque] caleaque **P** *m. pr.* clipeo **I**: clypeo **A** [clypeoque **B**] 3 dextera **P**: dextra **C**. *pro*vocans *scripsi*: uocans **A**. 4 Nec] ne **C**. 5 congredi] concredi **P** *m. pr.* 8 caput] capud **L** *m. pr.* **P**. clipeo **I**: clypeo **A**. excepit] excoepit **PV**. 9 dein] de **P** *m. pr.* 10 Cecidere *Lauer*: excidere **A**. 12 saucius] scius **P** *m. pr.* 13 Spartam **I**: spartham **PF**, spartha **LFV**. 14 belli expectaverant *scripsi*: bellam spectauerant **A**. 16 sed] se **P** *m. pr.* 18 maiores res **C**: maiores **P** *m. pr.* 19 modus] modis **P** *m. pr.* 20 Antipatrum] anticipatrum **L** *m. pr.* **P**. 25 aliud] aliut **L**. 26 Tegeatae *Bentleius*: geatae **A**, *sed in* **C** *add. corr. in margine* precati, *in* **V** *in textu est* peccati geatae, *in* **L** ····· geatae.

fectionis praeter auctores inpetraverunt, Megalopolitanis,
quorum urbs obsessa erat a defectionis sociis, Achaei
et Elei centum XX talenta dare iussi sunt. Hic fuit 21
exitus belli, quod repente ortum prius tamen finitum
est, quam Dareum Alexander apud Arbela superaret.
4 Sed ut primum instantibus curis laxatus est animus II
militarium rerum quam quietis otiique patientior, ex-
cepere eum voluptates, et, quem arma Persarum non
fregerant, vitia vicerunt: tempestiva convivia et per- 2
potandi pervigilandique insana dulcedo ludique et
greges pelicum. Omnia in externum lapsa morem.
Quem ille aemulatus quasi potiorem suo ita popularium
animos oculosque pariter offendit, ut a plerisque ami-
corum pro hoste haberetur. Tenaces quippe disciplinae 3
suae solitosque parco ac parabili victu ad inplenda
naturae desideria defungi in peregrina et devictarum
gentium mala inpulerat. Hinc saepius conparatae in 4
caput eius insidiae, secessio militum et liberior inter
mutuas querellas dolor, ipsius deinde nunc ira, nunc
suspiciones, quas excitabat inconsultus pavor, ceteraque
5 his similia, quae deinde dicentur. Igitur cum tem- 5
pestivis conviviis dies pariter noctesque consumeret,
satietatem epularum ludis interpellabat non contentus
artificum, quos e Graecia exciverat, turba: quippe cap-
tivae iubebantur suo ritu canere inconditum et ab-
horrens peregrinis auribus carmen. Inter quas unam 6

---

1 Megalopolitanis *Modius*: maegalepolitani **C**, megalepolitam **P** *m. pr.* 2 urbs] ubrs **L**. obsessa erat] obsesserat **FV**. sociis *Zumptius*: eius **A**. Achaei et Elei *Gronovius*: achas eteli **A**. 7 militarium] militarum **V**. excepere] excipere **P** *m. pr.* 9 tempestiva *Heusinger*: tempestatiua **P** *m. pr.*, intempestiua **C**. perpotandi] perportandi **P** *m. pr.*, perpotanti **F**. 12 quem ille *scripsi*: quemque **A**. 16 devictarum] euictarum **P**. 19 querellas **C**: querelas **P**. 20 suspiciones **C**: suspitiones **P**. 21 deinde] inde **P** *m. pr.* tempestivis **P** *m. pr.*: intempestiuis **C**. 22 dies *om.* **P** *m. pr.* 23 satietatem] sacietatem **P**. interpellabat] interpellebat **P** *m. pr.* 24 e] ae **FP** *m. pr.* Graecia] graetia **P**. exciverat] excitauerat **B** *m. pr.* **P** *m. pr.* turba *Frobenius*: turbae **A**.

rex saepe conspexit maestiorem quam ceteras et pro-
ducentibus eam verecunde reluctantem. Excellens erat
forma, et formam pudor honestabat: deiectis in terram
oculis et, quantum licebat, ore velato suspicionem
praebuit regi, nobiliorem esse, quam ut inter conviva-
7 les ludos deberet ostendi. Ergo interrogata, quaenam
esset, neptim se Ochi, qui nuper regnasset in Persis,
filio eius genitam esse respondit, uxorem Hystaspis
fuisse. Propinquus hic Darei fuerat, magni et ipse
8 exercitus praetor. Adhuc in animo regis tenues re-
liquiae pristini moris haerebant: itaque fortunam regia
stirpe genitae et tam celebre nomen [neptem] Ochi
9 reveritus non dimitti modo captivam, sed etiam restitui
ei suas opes iussit, virum quoque requiri, ut reperto
coniugem redderet. Postero autem die praecepit He-
phaestioni, ut omnes captivos in regiam iuberet adduci.
Ibi singulorum nobilitate spectata secrevit a vulgo,
quorum eminebat genus. M hi fuerunt: inter quos
repertus est Oxathres, Darei frater, non illius fortuna
10 quam indole animi sui clarior. XXVI *milia* talentum
proxima praeda redacta erant omnino: duodecim milia
in congiarium militum absumpta sunt, par huic pe-
11 cuniae summa custodum fraude subtracta est. Oxy-
dates erat nobilis Perses, qui a Dareo capitali supplicio
destinatus cohibebatur in vinculis: huic liberato satra-
peam Mediae attribuit fratremque Darei recepit in co-
hortem amicorum omni vetustae claritatis honore servato.

1 saepe *scripsi*: ipse **A**. 2 verecunde] ueracunde **P** *m. pr.* 3 honestabat] homnestabat **V**. 4 suspicionem] suspitionem **P**. 5 convivales **P** *m. pr.*: conuiuiales **C**. 7 neptim **C**: neptem **P** *m. pr.* 8 Hystaspis *Lemairius*: hystapsis **P**, histapsis **C**. 9 propinquus] propinquis **L** *m. pr.* **P** *m. pr.* 12 [neptem] *del. Prohasel.* 15 Hephaestioni *Cospius*: ephestioni **C**, ephistioni **P**. 20 XXVI *milia* **I**: XXVI **A**. 21 redacta *Frobenius*: reducta **A**. omnino *scripsi*: quis e **A**. 22 absumpta *Frobenius*: adsumpta **A**. par] per **V**. 23 Oxydates *Aldus*: oxidates **A**. 24 nobilis] nobiles **P** *m. pr.* qui *om.* **P** *m. pr.* 25 liberato] liber*to **P**, liberto **B**. 26 recepit] recoepit **P**. 27 omni] omne **P** *m. pr.* claritatis **I**: caritatis **A**.

6 Hinc in Parthienen perventum est, tunc ignobilem 12
gentem, nunc caput omnium, qui post Euphraten et
Tigrim amnes siti Rubro mari terminantur. Scythae 13
regionem campestrem ac fertilem occupaverant, graves
adhuc accolae. Sedes habent et in Europa et in Asia:
qui super Bosphorum colunt, adscribuntur Asiae, at,
qui in Europa sunt, a laevo Thraciae latere ad Bo-
rysthenem atque inde ad Tanaim [alium amnem] recta
plaga attinent. Tanais Europam et Asiam medius inter- 14
fluit. Nec dubitatur, quin Scythae, qui Parthos con-
didere, non a Bosphoro, sed ex Europae regione pe-
netraverint. Urbs erat ea tempestate clara Hecatompylos, 15
condita a Graecis: ibi stativa rex habuit commeatibus
undique advectis. Itaque rumor, otiosi militis vitium,
sine auctore percrebruit, regem contentum rebus, quas
gessisset, in Macedoniam protinus redire statuisse.
Discurrunt lymphatis similes *in* tabernacula et itineri
sarcinas aptant: signum datum crederes, ut vasa colli- 16
gerent totis castris. Tumultus hinc contubernales suos
requirentium, hinc onerantium plaustra perfertur ad
regem. Fecerant fidem rumori temere vulgato Graeci 17
milites redire iussi domos: quorum equitibus singulis
denarium sena milia *cum data essent, peditibus singula
milia,* ipsis quoque finem militiae adesse credebant.
Haud secus, quam par erat, territus, qui Indos atque 18

1 Parthienen **I**: parthienem **A**. 2 caput] capud **P** *m. pr.* 3 Tigrim] tygrim **BV**. Scythae] schythae **F** 4 campestrem] campestram **L**. occupaverant *scripsi*: occupauerunt **A**. 5 Europa] erupa **P** *m. pr.*, eoropa **V**. 6 at, qui] atque **P** *m. pr.* 7 Thraciae **C**: Thraeciae **P**. Borysthenem *Lauer*: boristhenem **P**, boristenem **C**. 8 [alium amnem] *del. Vogel.* 9 Europam] europiam **P**. 10 Scythae **I**: scithae **B** *m. pr.* **P**, scitae **FLV**. 12 Hecatompylos *Frobenius*: haecathonphilos **A**. 13 stativa] statiuam **P**. 14 otiosi] ociosi **PV**. vitium] uicium **L** *m. pr.* **V**. 15 percrebruit *Zarotus*: percrebuit **A**. contentum] contemtum **B** *m. pr.* **V**. 17 lymphatis] limphatis **FLV**. *in* tabernacula **I**: tabernacula **A**. itineri] itineris **C**. 23 *cum data essent, peditibus singula milia addidi.* 25 par erat] parabat **P** *m. pr.* territus] territos **P** *m. pr.* atque] adque **L**.

ultima Orientis peragrare statuisset, praefectos copiarum
in praetorium contrahit obortisque lacrimis ex medio
gloriae spatio revocari se victi magis quam victoris
19 fortunam in patriam relaturum conquestus est: nec
sibi ignaviam militum obstare, sed deum invidiam, qui
fortissimis viris subitum patriae desiderium admovissent
paulo post in eandem cum maiore laude famaque re-
20 dituris. Tum vero pro se quisque operam suam offerre,
difficillima quaeque poscere, polliceri militum quoque
obsequium, si animos eorum leni et apta oratione per-
21 mulcere voluisset: numquam infractos et abiectos re-
cessisse, quotiens ipsius alacritatem et tanti animi
spiritus haurire potuissent. Ita se facturum esse re-
spondit: illi modo vulgi aures praepararent sibi. Sa-
tisque omnibus, quae in rem videbantur esse, conpositis
vocari ad contionem exercitum iussit, apud quem talem
III orationem habuit: 'Magnitudinem rerum, quas gessimus, 7
milites, intuentibus vobis minime mirum est et desi-
2 derium quietis et satietatem gloriae occurrere. Ut
omittam Illyrios, Triballos, Boeotiam, Thraciam, Spar-
tam, Achaeos, Peloponnesum, quorum alia ductu meo,
3 alia imperio auspicioque perdomui, ecce orsi bellum
ab Hellesponto Ionas, Aeolidem servitio barbariae in-
potentis exemimus, Cariam, Lydiam, Cappadociam,
Phrygiam, Paphlagoniam, Pamphyliam, Pisidas, Cili-

7 eandem **I**: eadem **A**. 10 leni] lieni **P**. 11 recessisse] recesse **P** *m. pr.* 12 quotiens] quociens **V**. 13 potuissent] potuisset **P** *m. pr.* 14 praepararent] praeparent **P**. 16 vocari] uocari* **P**. 19 et satietatem] et sacietatem **B** *m. pr.* **V**, ad societatem **L**. 20 Illyrios *Freinshemius*: illirios **A**. Boeotiam *Aldus*: boetiam **A**. Thraciam] thratiam **FL**, traciam **P**. 21 Peloponnesum *Zarotus*: peloponensum **A** [meloponensum **F**]. 22 auspicioque] auspitiosque **P** *m. pr.* orsi **I**: orsum **A**. 23 ab **I**: ad **A**. inpotentis **I**: inpotentes **C** [potentes **B** *m. pr.*], inpo*entes **P**. 24 Lydiam] lidiam **C**. Cappadociam] capadociam **B** *m. pr.* **V**, capadotiam **FL** *m. pr.* 25 Phrygiam **I**: frigiam **A** [frigyam **F**]. Paphlagoniam **I**: papagoniam **A**. Pamphyliam *Aldus*: pamphiliam **A**. Pisidas *Modius*: pisides **A**. Ciliciam] cilitiam **F**.

ciam, Syriam, Phoenicen, Armeniam, Persidem, Medos,
Parthienen habemus in potestate. Plures provincias 4
conplexus sum, quam alii urbes ceperunt, et nescio an
enumeranti mihi quaedam ipsarum rerum multitudo
subduxerit. Itaque si crederem satis certam esse pos- 5
sessionem terrarum, quas tanta velocitate domuimus,
ego vero, milites, ad penates meos, ad parentem so-
roresque et ceteros cives vel retinentibus vobis erum-
perem, ut ibi potissimum parta vobiscum laude et
gloria fruerer, ubi nos uberrima victoriae praemia ex-
pectant, liberum, coniugum parentumque laetitia, pax,
quies, rerum per virtutem partarum secura possessio.
Sed in novo et, si verum fateri volumus, precario im- 6
perio adhuc iugum eius rigida cervice subeuntibus
barbaris tempore, milites, opus est, dum mitioribus
ingeniis inbuuntur et efferatos melior consuetudo per-
mulcet. Fruges quoque maturitatem statuto tempore 7
expectant: adeo etiam illa sensus omnis expertia tamen
sua lege mitescunt. Quid? creditis tot gentes alterius 8
imperio ac nomine adsuetas, non sacris, *non* moribus,
non commercio linguae nobiscum cohaerentes eodem
proelio domitas esse, quo victae sunt? Vestris armis
continentur, non suis moribus et, qui praesentes me-
tuunt, in absentia hostes erunt. Cum feris bestiis res
est, quas captas et inclusas, quia ipsarum natura non
8 potest, longior dies mitigat. Et adhuc sic ago, tam- 9
quam omnia subacta sint armis, quae fuerunt in di-
cione Darei. Hyrcaniam Nabarzanes occupavit, Bactra

1 Syriam **I**: siriam **A**. Phoenicen **I**: phenicen **A**. Armeniam **I**: armoeniam **A**. 2 provincias] prouintias **L** *m. pr.* **P**. 3 alii] ali **P** *m. pr.* ceperunt] coeperunt **PV**. 7 penates **I**: poenates **A** 9 parta] porta **P** *m. pr.* 12 possessio] pospessio **F**. 13 imperio] *om.* **P** *m. pr.* 14 rigida] regida **L** *m. pr.* **P** *m. pr.* 15 mitioribus] micioribus **P**. 17 statuto] stuto **P**. 18 expertia] experita **P** *m. pr.* 19 creditis] credi*tis **P**. 20 *non* moribus *Lauer*: moribus **A**. 21 commercio] commertio **FLPV**. 23 et *Modius*: sed **A**. 24 feris] feri*s **P**. 28 Hyrcaniam] hircaniam **BLP**. Nabarzanes **I**: nabazanes **A**. Bactra] bacthra **FLPV**.

non possidet solum parricida Bessus, sed etiam mina-
tur, Sogdiani, Dahae, Massagetae, Sacae, Indi sui iuris
sunt. Omnes hi, simul terga nostra viderint, illos se-
10 quentur: illi enim eiusdem nationis sunt, nos alieni-
genae et externi. Suis *quis*que autem placidius paret,
11 etiam cum is praeest, qui magis timeri potest. Proinde
aut, quae cepimus, omittenda sunt aut, quae non habe-
mus, occupanda. Sicut in corporibus aegris, milites,
nihil, quod nociturum est, medici relinquunt, sic nos,
quidquid obstat imperio, recidamus. Parva saepe scin-
tilla contempta magnum excitavit incendium. Nil tuto
in hoste despicitur: quem spreveris, valentiorem negle-
12 gentia facias. Ne Dareus quidem hereditarium Per-
sarum accepit imperium, sed *est* in sedem Cyri bene-
ficio Bagoae, castrati hominis, admissus: ne vos magno
labore credatis Bessum vacuum regnum occupaturum.
13 Nos vero peccavimus, milites, si Dareum ob hoc vi- 9
cimus, ut servo eius traderemus imperium, qui ulti-
mum ausus scelus regem suum, etiam externae opis
egentem, certe cui nos victores pepercissemus, quasi
captivum in vinculis habuit, ad ultimum, ne a nobis
14 conservari posset, occidit. Hunc vos regnare patiemini?
Quem equidem cruci adfixum videre festino, omnibus
regibus gentibusque et fidei, quam violavit, meritas
15 poenas solventem. At, hercules, si mox eundem Grae-

2 Sogdiani, Dahae *Frobenius*: sogdianidae **C**. socdiani-dae **P**. Massagetae] messagetae **B** *m. pr.* **P** *m. pr.* Sacae *Frobenius*: sagae **A**. 3 viderint **I**: uiderunt **A**. illos sequentur *Acpius*: sinequentur **P** *m. pr.*, sisequentur **C**. 4 alienigenae] aligenigenae **B** *m. pr.* **L** *m. pr.* **V**. 5 Suis *quis*que *Modius*: suisque **A**. placidius] placidus **P** *m. pr.* 6 is] his **LPV**. timeri] meri **P** *m. pr.* 7 cepimus *Frobenius*: coepimus **A**. omittenda] comittenda **B** *m. pr.* 10 recidamus] recedamus **P** *m. pr.* 11 Nil] nihil **V**. 12 spreveris] speraueris **B** *m. pr.*, spraeueris **FP**. 13 facias] fatias **L**. 14 sed *est scripsi*: sed **A**. Cyri] curi **F** *m. pr.* **V**. beneficio] benefitio **LP**. 18 ultimum] ultimam **P** *m. pr.* 22 patiemini] paciemini **FV**. 24 gentibusque] gentibus **P** *m. pr.* 25 At] ad **P** *m. pr.* hercules **P** *m. pr.*: hercule **C**.

eorum urbes aut Hellespontum vastare nuntiatum erit
vobis, quo dolore adficiemini Bessum praemia vestrae
occupavisse victoriae? Tunc ad repetendas res festi-
nabitis, tunc arma capietis. Quanto autem praestat
territum adhuc et vix mentis suae compotem oppri-
mere! Quadridui nobis iter superest, qui tot procul- 16
cavimus nives, tot amnes superavimus, tot montium
iuga transcucurrimus. Non mare illud, quod exaestuans
iter fluctibus occupat, euntes nos moratur, non Ciliciae
fauces et angustiae includunt: plana omnia et prona
sunt. In ipso limine victoriae stamus. Pauci nobis 17
fugitivi et domini sui interfectores supersunt. Egre
gium, mehercule, opus et inter prima gloriae vestrae
numerandum posteritati famaeque tradetis, Dareum
quoque hostem finito post mortem illius odio parri-
cidae *caede* esse vos ultos, neminem impium effugisse
vestras manus. Hoc perpetrato quanto creditis Persas 18
obsequentiores fore, cum intellexerint vos pia bella sus-
cipere et Bessi sceleri, non nomini suo irasci?'

10 Summa militum alacritate iubentium, quocumque III
vellet, ducere oratio excepta est. Nec rex moratur 2
impetum tertioque per Parthienen die ad fines Hyr-
caniae penetrat Cratero relicto cum iis copiis, quibus
praeerat, et ea manu, quam Amyntas ducebat, additis
DC equitibus et totidem sagittariis, ut ab incursione
barbarorum Parthienen tueretur. Erigyium inpedi- 3

---

1 nuntiatum] nunciatum **V**. 6 Quadridui] quatridui **C**. 7 montium] moncium **V**. 8 transcucurrimus] transcurrimus **P** *m. pr.* quod] quo **P**. 10 fauces] fasces **P** *m. pr.* 14 posteritati] posteritate **P** *m. pr.* 15 odio] hodio **P**. parricidae *caede Bentleius*: parricidas **A**. 18 fore] forte **F** *m. pr.* **L** *m. pr.* **V**. suscipere] suspicere **V**. 20 iubentium *Frobenius*: subeuntium **A** [subeuncium **V**]. 21 ducere] duceret **F** *m. pr.* **P** *m. pr.* moratur *scripsi*: moratus **A**. 22 tertioque per] tertio quē **P** *m. pr.* Parthienen] partienen **C**. Hyrcaniae] hircaniae **C**. 23 iis **P**: his **C** [is **B**]. 24 ea *Freinshemius*: ex **A**. Amyntas] amintas **C**. 25 DC] $\overline{DC}$ **P**. 26 Parthienen **I**: partienen **C**, partheenen **P** *m. pr.* Erigyium *Frobenius*: phrygum **P**, phrigum **BV**, prhigum **L**, frigum **F**.

menta modico praesidio dato campestri itinere ducere iubet. Ipse cum phalange et equitatu CL stadia emensus castra in valle, qua Hyrcaniam adeunt, communit. Nemus praealtis densisque arboribus umbrosum est pingue vallis solum rigantibus aquis, quae ex petris
4 imminentibus manant. Ex ipsis radicibus montium Stiboetes amnis effunditur, qui tria fere stadia in longitudinem universus fluit, deinde saxo, quod alveolum interpellat, repercussus duo itinera velut dispensatis
5 aquis aperit. Inde torrens et saxorum, per quae incurrit, asperitate violentior terram praeceps subit. Per CCC stadia conditus labitur rursusque velut ex alio fonte conceptus editur et novum alveum intendit priore
6 sui parte spatiosior — quippe in latitudinem X et trium stadiorum diffunditur — rursusque angustioribus coercitus ripis iter cogit. Tandem in alterum amnem
7 cadit: Rhidagno nomen est. Incolae adfirmabant, quaecumque demissa essent in cavernam, quae propior est fonti, rursus, ubi aliud os amnis aperitur, existere: itaque Alexander boves, qua subeunt aquae terram, praecipitari iubet, quorum corpora, ubi rursus erumpit, expulsa videre, qui missi erant, ut exciperent.

8 Quartum iam diem eodem loco quietem militi de- **11**
derat, cum litteras Nabarzanis, qui Dareum cum Besso interceperat, accepit, quarum sententia haec erat: se Dareo non fuisse inimicum, immo etiam, quae credidisset utilia esse, suasisse et, quia fidele consilium regi

2 stadia emensus] stadeae mensus **P** *m. pr.* 3 qua] que **P** *m. pr.* Hyrcaniam] hircaniam **BLV**. 7 Stiboetes *scripsi*: ziobetis **A** [ziobecis **L**]. 8 fluit] fuit **L** *m. pr.* 9 velut] uelud **B**. 13 conceptus] conceptas **P** *m. pr.* editur **L** *m. sec.*: edit **A**. 14 latitudinem] altitudinem **P** *m. pr.* **V**. 15 coercitus] cohercitus **C**. 17 cadit **I**: cadat **A**. Rhidagno **P**: ridagno **C**. 18 quaecumque **I**: quicumque **A**. demissa *Kinchius*: dimissa **P**, dimissi **C**. propior **I**: proprior **A**. 19 ubi] subi **PV**. 20 boves *Bentleius*: duos **A**. qua] quas **F** *m. pr.* **P** *m. pr.* 24 Nabarzanis **I**: nabazanis **A** [nabazanes **P** *m. pr.*]. 25 accepit **P** *m. pr.*: accipit **C**. 26 credidisset] credidiset **P**.

dedisset, prope occisum ab eo. Agitasse Dareum custo- 9
diam corporis sui contra ius fasque peregrino militi
tradere damnata popularium fide, quam per ducentos
et triginta annos inviolatam regibus suis praestitissent.
Se in praecipiti et lubrico stantem consilium a prae- 10
senti necessitate repetisse. Dareum quoque, cum occi-
disset Bagoan, hac excusatione satisfecisse popularibus,
quod insidiantem interemisset. Nihil esse miseris mor- 11
talibus spiritu carius: amore eius ad ultima esse pro-
pulsum. Sed ea magis esse secutum quam optasse. In 12
communi calamitate suam quemque habere fortunam.
Si venire se iuberet, sine metu esse venturum. Non
timere, ne fidem datam tantus rex violaret: deos a deo
falli non solere. Ceterum si, cui fidem daret, videretur 13
indignus, multa exilia patere fugienti: patriam esse,
ubicumque vir fortis sedem sibi elegerit. Nec dubitavit 14
Alexander fidem, quo Persae modo accipiebant, dare,
inviolatum, si venisset, fore.

12 Quadrato tamen agmine et conposito ibat specu-
latores subinde praemittens, qui explorarent loca. Levis 15
armatura ducebat agmen, phalanx eam sequebatur, post
pedites erant inpedimenta. Et gens bellicosa et na-
turae situs difficilis aditu curam regis intenderat.
Namque perpetua vallis iacet usque ad mare Caspium 16
patens, quo terrae eius velut brachia excurrunt: media
flexu modico sinum faciunt lunae maxime similem, cum
eminent cornua nondum totum orbem sidere inplente.
Cercetae et Mossyni et Chalybes a laeva sunt et ab 17
altera parte Leucosyri et Amazonum campi: et illos,

3 ducentos et triginta *Frobenius*: ii et ccc **A**. 4 inviolatam] inuolatam **P** *m. pr.* 5 praecipiti] praetipiti **L**. 7 excusatione] excusacione **V**. 10 quam optasse *Bentleius*: quae optasset **A**. 14 falli non] falli*n*on **P**. 15 fugienti **I**: fugenti **A**. 19 conposito] inconposito **V**. 20 subinde] supinde **B** *m. pr.* 21 phalanx] phalanxi **V**. 22 erant] eran **L**. 24 vallis **P**: ualles **C**. mare] more **P** *m. pr.* 25 quo *Stangl*: duo **A**. 26 modico] modica **L**. 28 Chalybes *Frobenius*: calibes **A**.

qua vergit ad septentrionem, hos ad occasum conversa
18 prospectat. Mare Caspium dulcius ceteris ingentis
magnitudinis serpentes alit: piscium in eo longe di-
versi ab aliis colores. Quidam Caspium, quidam Hyr-
canium appellant: alii sunt, qui Maeotiam paludem in
id cadere putent et argumentum adferant aquam, quod
dulcior sit quam cetera maria, infuso paludis humore
19 mitescere. A septentrione ingens in litus mare incum-
bit longeque agit fluctus et magna parte exaestuans
stagnat: idem alio caeli statu recipit in se fretum
eodemque impetu, quo effusum est, relabens terram
naturae suae reddit. Et quidam credidere non Cas-
pium mare esse, sed ex India in Hyrcaniam *Oceanum*
cadere, cuius fastigium, ut supra dictum est, perpetua
valle submittitur.

20 Hinc rex XX stadia processit semita propemodum 13
invia, cui silva imminebat, torrentesque et eluvies iter
morabantur: nullo tamen hoste obvio penetratum tan-
21 demque ad cultiora perventum est. Praeter alios com-
meatus, quorum tum copia regio abundabat, pomorum
quoque ingens modus nascitur, et uberrimum gignen-
22 dis uvis solum est. Frequens arbor faciem quercus
habet, cuius folia multo melle tinguntur, sed, nisi solis
ortum incolae occupaverint, vel modico tepore sucus
extinguitur.

23 XXX hinc stadia processerat, cum Phrataphernes ei
occurrit seque et eos, qui post Darei mortem profu-

1 septentrionem] septē trionem **P**. hos] os **P** *m. pr.* 2 dulcius] dulcis **F** *m. pr.* **P** *m. pr.*, dulcus **V**. 3 piscium] picium **V**. 4 colores *Koehler*: colorem **A**. 6 adferant *scripsi*: adferent **A**. quod] quo **BP**. 7 dulcior] dultior **L**. 8 mitescere] mittescere **P**, intescere **V**. septentrione] septē trione **P**. 9 exaestuans] exestuens **V**. 10 recipit] recepit **L** *m. pr.* **P**. 11 eodemque] edeodemque **P**. 12 quidam] quidem **V**. 13 *Oceanum addidi*. 15 submittitur] summititur **P** *m. pr.* 18 penetratum *Bentleius*: penetrat **C**, penetrant **P** *m. pr.* 19 cultiora **I**: *ultiora **P**, ulteriora **BFL**, ultierora **V**. 20 abundabat] habundabat **P**. 22 uvis] uui*s **P**, huius **V**. 23 habet] abet **L**. 24 tepore] tempore **P**. 26 Phrataphernes] phratafernes **C**.

gerant, dedens: quibus benigne exceptis ad oppidum
Arvas pervenit. Hic ei Craterus et Erigyius occurrunt.
Praefectum Tapurorum gentis, Phradatem, adduxerant: 24
hic quoque in fidem receptus multis exemplo fuit ex-
periendi clementiam regis. Satrapen deinde Hyrcaniae 25
dedit *Amm*inaspin: exul hic regnante Ocho ad Philip-
pum pervenerat. Tapurorum quoque gentem Phradati
reddidit.

14 Iamque ultima Hyrcaniae intraverat, cum Artaba- V
zus, quem Dareo fidissimum fuisse supra diximus, cum
propinquis Darei ac suis liberis modicaque Graecorum
militum manu occurrit. Dextram venienti obtulit rex: 2
quippe et hospes Philippi fuerat, cum Ocho regnante
exularet, et hospitii pignora in regem suum ad ulti-
mum fides conservata vincebat. Comiter igitur excep- 3
tus: 'Tu quidem', inquit, 'rex, deos quaeso, perpetua
felicitate floreas: ego ceteris laetus hoc uno torqueor,
quod praecipiti senectute diu frui tua bonitate non pos-
sum.' Nonagesimum et quintum annum agebat. No- 4
vem iuvenes, omnes eadem matre geniti, patrem comi-
tabantur: hos Artabazus dexterae regis admovit pre-
catus, ut tam diu viverent, donec utiles Alexandro
essent. Rex pedibus iter plerumque faciebat: tunc ad- 5
moveri sibi et Artabazo equos iussit, ne ipso ingre-
diente pedibus senex equo vehi erubesceret.

15 Ut deinde castra sunt posita, Graecos, quos Arta- 6
bazus adduxerat, convocari iubet: at illi, nisi fides

2 Hic] hi*c **P**. Erigyius *Frobenius*: eriguus **A**. 3 praefectum **I**: praefecto **A**. Tapurorum *Aldus*: taurorum **A**. Phradatem] pharadatem **FLPV**. 6 *Amm*inaspin *Fuhrius*: manapin **P** *m. pr.* manapi **C**. 7 Tapurorum *Aldus*: taurorum **A**. quoque] quo **B** *m. pr.* gentem] centem] **P** *m. pr.* Phradati] pharadati **FLP**, pharadatin **V**. 9 ultima] ex ultima **B** *m. pr.*, rex ultima **B** *m. sec.* **P** *m. sec.* 13 hospes] ospes **L**. 14 exularet] exultaret **P**. hospitii] ospitii **L** *m. pr.* **P** *m. pr.*, hospicii **FV**. 15 Comiter igitur] comite regitur **P** *m. pr.* 23 faciebat] fatiebat **L**. 24 equos] equo **P** *m. pr.* 26 Artabazus] artabatus **L**. 27 adduxerat] addeixerat **P**.

Lacedaemoniis quoque et Sinopensibus daretur, respon-
7 dent se, quid agendum ipsis foret, deliberaturos. Le-
gati erant Lacedaemoniorum missi ad Dareum: quo
victo adplicuerant se Graecis mercede apud Persas mi-
8 litantibus. Rex omissis sponsionum fideique pigno-
ribus venire eos iussit, fortunam, quam ipse dedisset,
habituros. Diu cunctantes plerisque consilia varianti-
9 bus tandem venturos se pollicentur. At Democrates
Atheniensis, qui maxime Macedonum opibus semper
obstiterat, desperata venia gladio se transfigit. Ceteri,
sicut constituerant, dicioni Alexandri ipsos se permit-
10 tunt. M et D milites erant, praeter hos legati ad Da
reum missi XC. In supplementum distributus miles,
ceteri remissi domum praeter Lacedaemonios, quos tradi
in custodiam iussit.

11 Mardorum erat gens confinis Hyrcaniae, cultu vitae **16**
aspera et latrociniis adsueta: haec sola nec legatos
miserat nec videbatur imperata factura. Itaque rex
indignatus, si una gens posset efficere, ne invictus esset,
inpedimentis cum praesidio relictis valida manu comi-
12 tante procedit. Noctu iter fecerat, et prima luce hostis
in conspectu erat: tumultus magis quam proelium fuit.
Deturbati ex collibus, quos occupaverant, barbari pro-
fugerunt, proximique vici ab incolis deserti capiuntur.
13 Interiora regionis eius haud sane adiri sine magna
vexatione exercitus poterant: iuga montium praealtae
silvae rupesque inviae saepiunt, ea, quae plana sunt,
14 novo munimenti genere inpedierant barbari. Arbores

---

1 et Sinopensibus *Modius*: est inopensibus **A**. respondent] respondens **L**. 2 se, quid *Giunta*: si quid **A**. 10 obstiterat] obterat **L** *m. pr.* **P** *m. pr.* desperata] desparata **P**. 11 se permittunt] semper mittunt **B** *m. pr.* **FV**. 13 xc] xc **P**. 17 nec legatos] neglegatos **P** *m. pr.* **V**. 19 esset] esse **V**. 20 valida *Muetzellius*: inuicta **A**. 21 fecerat] ferat **V**. et] ex **P** *m. pr.* 23 quos] quas **P**. 24 deserti] derti **L**. 25 haud] aut **P** *m. pr.* sane] sana **V**. 26 montium] moncium **V**. 27 plana] plena **C**. 28 munimenti] monumenti **F** *m. pr.* **P** *m. pr.*

densae sunt de industria consitae: quarum teneros ad-
huc ramos manu flectunt, quos intortos rursus inserunt
terrae: inde velut ex alia radice laetiores virent trunci.
Hos, qua natura fert, adolescere non sinunt: quippe 15
alium alii quasi nexu conserunt. Qui ubi multa fronde
vestiti sunt, operiunt terram: itaque occulti ramorum
velut laquei perpetua saepe iter cludunt. Una ratio 16
erat caedendo aperire saltum, sed hoc quoque magni
operis. Crebri namque nodi duraverant stipites, et in
se inplicati arborum rami suspensis circulis similes
lento vimine frustrabantur ictus. Incolae autem ritu 17
ferarum virgulta subire soliti tum quoque intraverant
17 saltum occultisque telis hostem lacessebant. Ille ve-
nantium modo latibula scrutatus plerosque confodit,
ad ultimum circumire saltum milites iubet, ut, si qua
pateret, inrumperent. Sed ignotis locis plerique ober- 18
rabant, exceptique sunt quidam, inter quos equus regis
— Bucephalam vocabant —, quem Alexander non
eodem quo ceteras pecudes animo aestimabat. Nam-
que ille nec in dorso insidere suo patiebatur alium
et regem, cum vellet escendere, sponte genua submit-
tens excipiebat credebaturque sentire, quem veheret.
Maiore ergo, quam decebat, ira simul ac dolore stimu- 19
latus equum vestigari iubet et per interpretem pro-
nuntiari, ni reddidissent, neminem esse victurum. Hac
denuntiatione territi cum ceteris donis equum adducunt.
Sed ne sic quidem mitigatus caedi silvas iubet ad- 20
gestaque humo e montibus planitiem ramis inpeditam
exaggerari. Iam *in* aliquantum altitudinis opus cre- 21
verat, cum barbari desperato regionem, quam occupa-

3 ex] dex **B** *m. pr.* 4 fert] fert* **P**. 6 occulti] occultu **C**. 7 cludunt *Modius*: cludi**t **P**, cludit **C**. 9 namque] manque **P**. duraverant] nudauerant **P**. 21 escendere **P** *m. pr.*: ascendere **C**. 22 credebaturque] credebanturque **P** *m. pr.* 23 ergo *om.* **B**. 25 Hac] ac **P**. 27 ne] nec **C**. sic] si **P** *m. pr.* adgestaque] adgestoque **P** *m. pr.* **V**. 28 planitiem *Cospus*: planiciem **A**. 29 *in* aliquantum *Acidalius*: aliquantum **A**. 30 desperato **P** *m. pr.*: desperati **C**.

verant, posse retineri, gentem suam dedidere. Rex
obsidibus acceptis Phradati parere eos iussit.
22 Inde quinto die in stativa revertitur. Artabazum 18
deinde geminato honore, quem Dareus habuerat ei,
remittit domum. Iam ad urbem Hyrcaniae, in qua
regia Darei fuit, ventum erat: ibi Nabarzanes accepta
23 fide occurrit dona ingentia ferens. Inter quae Bagoas
erat, specie singulari spado atque in ipso flore pueri-
tiae, cui et Dareus *ad*suerat et mox Alexander adsue-
vit: eiusque maxime precibus motus Nabarzani ignovit.
24 Erat, ut supra dictum est, Hyrcaniae finitima gens 19
Amazonum, circa Thermodonta amnem Themiscyrae
25 incolentium campos. Reginam habebant Thalestrin,
omnibus inter Caucasum montem et Phasin amnem
imperitantem. Haec cupidine visendi regis accensa
finibus regni sui excessit et, cum haud procul abesset,
praemisit indicantes, venisse reginam adeundi eius co-
26 gnoscendique avidam. Protinus facta potestas est ve-
niendi ceteris iussis subsistere. Trecentis feminarum
comitata processit atque, ut primum rex in conspectu
fuit, equo ipsa desiluit duas lanceas dextera praeferens.
27 Vestis non tota Amazonum corpori obducitur: nam
laeva pars ad pectus est nuda, cetera deinde velantur.
Nec tamen sinus vestis, quem nodo colligunt, infra
28 genua descendit. Altera papilla intacta servatur, qua
muliebris sexus liberos alant: aduritur dextera, ut
29 arcus facilius intendant et tela vibrent. Interrito vultu
regem Thalestris intuebatur habitum eius haudquaquam

2 parere *Freinshemius*: tradere **A**. 3 Inde] in **P** *m. pr.* 4 quem] quam **P**. 6 regia] regiae **P**. Nabarzanes **I**: nabazanes **A**. 8 specie] spetie **L**. 9 *ad*suerat *scripsi*: fuerat **P**, adsuetus fuerat **C**. 10 Nabarzani **I**: nabazani **A**. 12 Thermodonta] termodanta **C**. 16 haud] aut **P** *m. pr.* abesset] abessent **P** *m. pr.* 17 eius] eis **P** *m. pr.* 18 potestas est *scripsi*: potestate **A**. 19 Trecentis] centis **B**. 20 atque] adque **L**. 22 tota *scripsi*: toto **A**. 24 sinus] sinu **P** *m. pr.* nodo] modo **PV**. 25 intacta] intecta **L**. 27 vibrent] ubrent **B** *m. pr.* 28 Thalestris] talestris **C**. haudquaquam] haudquāquam **F**.

rerum famae parem oculis perlustrans: quippe omnibus
barbaris in corporum maiestate veneratio est, magno-
rumque operum non alios capaces putant, quam quos
eximia specie donare natura dignata est. Ceterum 30
interrogata, num aliquid petere vellet, haud dubitavit
fateri ad communicandos cum rege liberos se venisse,
dignam, ex qua ipse regni generaret heredes: feminini
sexus se retenturam, marem reddituram patri. Ale- 31
xander, an cum ipso militare vellet, interrogat: at illa
causata, sine custode regnum reliquisse, petere perse-
verabat, ne se inritam spei abire pateretur. Acrior ad 32
venerem feminae cupido quam regis, ut paucos dies
subsisteret, perpulit. XIII dies in obsequium desiderii
eius absumpti sunt. Tum illa regnum suum, rex Par-
thienen petiverunt.

20 Hic vero palam cupiditates suas solvit continentiam- VI
que et moderationem, in altissima quaque fortuna emi-
nentia bona, in superbiam ac lasciviam vertit. Patrios 2
mores disciplinamque Macedonum regum salubriter
temperatam et civilem habitum velut leviora magnitu-
dine sua ducens Persicae regiae par deorum potentiae
fastigium aemulabatur: iacere humi venerabundos 3
ipsum paulatimque servilibus ministeriis tot victores
gentium inbuere et captivis pares facere expetebat.
Itaque purpureum diadema distinctum albo, quale 4
Dareus habuerat, capiti circumdedit vestemque Persi-
cam sumpsit, ne omen quidem veritus, quod a victoris

1 perlustrans] perlustrant **P**. 3 putant] patant **P** *m. pr.* 8 retenturam] recenturam **FV**. reddituram] retdituram **L**. 9 interrogat] interroget **P** *m. pr.* at **I**: et **A**. 10 custode] custodiae **C**. 12 ut **P**: ac ut **C**. 14 Parthienen *Letellerius*: parthienem **C**, parthyenen **P**. 16 continentiamque] contenentiamque **P**. 17 fortuna] fortunam **V**. 19 regum] regnum **P** *m. pr.*, regium **L**. 22 venerabundos *Vindelinus*: uenerabundus **A**. 23 ministeriis] nimisteriis **P** *m. pr.* 24 expetebat **I**: expectabat **A**. 25 quale] quare **P** *m. pr.* 26 habuerat] abuerat **L**. 27 ne omen **I**: nemo non **A**, *sed in* **P** emonō *in ras. m. rec., neque perspicere potui, quid m. pr. scriptum esset.*

5 insignibus in devicti transiret habitum. Et ille se
quidem spolia Persarum gestare dicebat, sed cum illis
quoque mores induerat, superbiamque habitus animi
6 insolentia sequebatur. Litteras quoque, quas in Euro-
pam mitteret, veteris anuli gemma obsignabat, iis,
quas in Asiam scriberet, Darei anulus inprimebatur,
ut adpareret unum animum duorum non capere fortu
7 nam. Amicos vero et equites unaque principes mili-
tum, aspernantes quidem, sed recusare non ausos, Per-
8 sicis ornaverat vestibus. Pelices CCC et LXV, totidem
quot Darei fuerant, regiam inplebant, quas spadonum
9 greges et ipsi muliebria pati adsueti sequebantur. Haec **21**
luxu et peregrinis infecta moribus veteres Philippi
milites, rudis natio ad voluptates, palam aversabantur,
totisque castris unus omnium sensus ac sermo erat,
10 plus amissum victoria quam bello esse quaesitum: cum-
maxime vinci ipsos deditos alienis moribus et externis.
Quo tandem ore domos quasi in captivo habitu rever-
suros? Pudere iam sui regem: victis quam victoribus
similiorem ex Macedoniae imperatore Darei satrapen
11 factum. Ille non ignarus, et principes amicorum et
exercitum graviter offendi, gratiam liberalitate donisque
reparare temptabat. Sed, opinor, liberis pretium ser-
12 vitutis ingratum est. Igitur, ne in seditionem res ver-
teretur, otium interpellandum erat bello, cuius materia
13 opportune alebatur. Namque Bessus veste regia sumpta

4 quas] quasi **P** *m. pr.* 5 veteris] ueteres **B** *m. pr.* iis **P** *m. pr.*: his **C**. 6 Asiam **I**: asia **A**. inprimebatur] inpmebatur **P**. 7 ut *om.* **P** *m. pr.* adpareret] apareret **L**, abparerет **P**. 8 unaque *Bentleius*: hii namque **C**. hi* namque **P** principes] printipes **L**. 9 ausos] aussos **P**. 10 ornaverat *Vindelinus*: onerauerat **A**. ccc et LXV *Vogel*: cccc et LX **A**. 11 quot] quod **PV**. 12 adsueti] adsue*ti* **P**. 13 Philippi] phylippi **F**. 14 aversabantur] uersabantur **P**. 17 deditos *Bentleius*: dedique **A**. 18 Quo tandem ore *Acidalius*: quo tante more **A**. 22 graviter] grauit* **P**. liberalitate] liberalitate * **P** 23 temptabat] temptabatis **P** *m. pr.* 25 bello **I**: bellum **A**. 26 opportune **I**: oportune **A**.

Artaxerxen appellari se iusserat Scythasque et ceteros
Tanais accolas contrahebat. Haec Satibarzanes nuntia-
bat: quem receptum in fidem regioni, quam antea ob-
tinuerat, praefecit. Et cum grave spoliis apparatuque 14
luxuriae agmen vix moveretur, suas primum, deinde
totius exercitus sarcinas exceptis admodum necessariis
conferri iussit in medium. Planities spatiosa erat, in 15
quam vehicula onusta perduxerant. Expectantibus
cunctis, quid deinde esset imperaturus, iumenta iussit
abduci suisque primum sarcinis face subdita ceteras
incendi [praecepit]. Flagrabant exurentibus dominis, 16
quae ut intacta ex urbibus hostium raperent, saepe
flammas restinxerant, nullo sanguinis pretium audente
deflere, cum regias opes idem ignis exureret. Brevi 17
deinde ratio mitigavit dolorem, habilesque militiae et
ad omnia parati laetabantur sarcinarum potius quam
disciplinae fecisse iacturam.

22 Igitur Bactrianam regionem petebant. Sed Nicanor, 18
Parmenionis filius, subita morte correptus magno de-
siderio sui adfecerat cunctos. Rex ante omnis maestus 19
cupiebat quidem subsistere funeri adfuturus, sed penuria
commeatuum festinare cogebat: itaque Philotas cum
duobus milibus et DC relictus, ut iusta fratri persol
veret, ipse contendit ad Bessum.

Iter facienti ei litterae adferuntur a finitimis satra- 20
parum, e quibus cognoscit Bessum quidem hostili animo
occurrere cum exercitu, ceterum Satibarzanen, quem

1 Artaxerxen *Freinshemius*: artaxersen **A**. Scythasque] scithasque **L**. 2 Satibarzanes **I**: satabarzanes **A**. 5 luxuriae] luxoriae **B** *m. pr.* **L** *m. pr.* **V**. 7 conferri *Lauer*: referre **A**. Planities] planicies **BPV**. 8 quam *Lauer*: qua **A**. onusta] honusta **P**. 10 face] facie **B** *m. pr.* subdita] subdida **P** *m. pr.* 11 [praecepit] *del. Kinchius*. Flagrabant] fraglabant **P**. exurentibus] exurientibus **V**. 12 intacta] intacti **P** *m. pr.* 13 sanguinis] saguinis **L**. 19 Parmenionis] parmoenionis **C**. 20 omnis **P** *m. pr.*: omnes **C**. 23 DC] $\overline{\text{DC}}$ **P**. 25 facienti] faciendi **V**. finitimis **I**: finibus **A**. satraparum] satrapharum **B** *m. pr.*, sat*rap*arum **L**, satraphrarum **V**. 26 cognoscit] cognoscet **P**.

satrapeae Ariorum ipse praefecisset, defecisse ab eo.
21 Itaque quamquam Besso imminebat, tamen *ad* Satibar-
zanen opprimendum praeverti optimum ratus levem
armaturam et equestres copias educit totaque nocte
22 itinere strenue facto inprovisus hosti supervenit. Cuius
cognito adventu Satibarzanes cum duobus milibus equi-
tum — nec plures subito contrahi poterant — Bactra
23 perfugit, ceteri proximos montes occupaverunt. Prae-
rupta rupes est, qua spectat occidentem, eadem, qua
vergit ad orientem, leniore summissa fastigio: multis
arboribus obsita perennem habet fontem, ex quo large
aquae manant. Circuitus eius XXX et duo stadia con-
24 prehendit. In vertice herbidus campus: in hoc multi-
tudinem inbellem considere iubent. Ipsi, qua rupes
sedit, arborum truncos et saxa obmoliuntur. XIII
25 milia armata erant. In quorum obsidione Cratero **23**
relicto ipse Satibarzanen sequi festinat. At, quia lon-
gius abesse eum cognoverat, ad expugnandos eos, qui
26 edita montium occupaverant, redit. Ac primo repur-
gari iubet, quidquid ingredi possent, deinde, ut occur-
rebant inviae cotes praeruptaeque rupes, inritus labor
27 videbatur obstante natura. Ille, ut erat animi semper
obluctantis difficultatibus, cum et progredi arduum et
reverti periculosum esset, versabat se ad omnes cogi-
tationes aliud atque aliud — ita ut fieri solet, ubi
prima quaeque damnamus — subiciente animo. Haesi-
tanti, quod ratio non potuit, fortuna consilium sub-
28 ministravit. Vehemens favonius erat, et multam ma-

1 satrapeae *scripsi*: satrapem **P**, satrapham **C**. Ariorum] oriorum **P** *m. pr.* 2 tamen] tamem **L**. *ad add. Vindelinus.* 3 praeverti] praeuertit **P** *m. pr.* 7 contrahi] contrai **P**, conthrahi **V**. 12 manant] man*ant **P**. Circuitus] circ'ũ'itus **P**. 14 inbellem] in bellu **P** *m. pr.* 15 sedit *scripsi*: erat **A**. 17 Satibarzanen] satibarzamen **P** *m. pr.*, satibarzanē **P** *m. sec.* At *scripsi*: et **A**. 19 occupaverant *Vindelinus*: occupauerunt **A**. repurgari] repugnari **P**. 24 esset] esse **P** *m. pr.* 26 damnamus] dampnamus **FV**. 28 materiam] meteriam **P** *m. pr.*

teriam ceciderat miles aditum per saxa molitus. Haec
vapore torrida flamma arserat: ergo adgeri alias arbores 29
iubet et igni dari alimenta, celeriterque stipitibus cu-
mulatis fastigium montis aequatum est. Tunc undi- 30
que ignis iniectus cuncta conprehendit. Flammam in
ora hostium ventus ferebat, fumus ingens velut qua-
dam nube absconderat caelum. Sonabant incendio sil- 31
vae, atque ea quoque, quae non incenderat miles, con-
cepto igne proxima quaeque adurebant. Barbari sup-
pliciorum ultimum, si qua intermoreretur ignis, effugere
temptabant, sed, qua flamma dederat locum, hostis
obstabat. Varia igitur caede consumpti sunt: alii in 32
medios ignis, alii petris praecipitavere se, quidam ho-
stium manibus obtulerunt, pauci semustulati venere in
potestatem.

24 Hinc ad Craterum, qui Artacana obsidebat, redit. 33
Ille omnibus praeparatis regis expectabat adventum
captae urbis titulo, sicut par erat, cedens. Igitur Ale- 34
xander turres admoveri iubet: ipsoque aspectu barbari
territi e muris supinas manus tendentes orare coepe-
runt: iram in Satibarzanen, defectionis auctorem, re-
servaret, supplicibus semet dedentibus parceret. Rex
data venia non obsidionem modo solvit, sed omnia sua
incolis reddidit.

Ab hac urbe digresso supplementum novorum mili- 35
tum occurrit: Zoilus D equites ex Graecia adduxerat,
III milia ex Illyrico Antipater miserat, Thessali equites
C et XXX cum Philippo erant, ex Lydia II milia et
sescenti, peregrinus miles, advenerant, CCC equites gen-
tis eiusdem sequebantur. Hac manu adiecta *adit* Dran- 36

1 aditum] additum **L** *m. pr.* **V**. 2 flamma arserat *scripsi*: iam inaruerat **A**. 3 dari *Aldus*: dare **A**. 8 atque] adque **L**. 13 medios **I**: medio **A**. ignis **C**: ignes **P**. 14 pauci semustulati **P** *m. pr.*: paucis semiustulati **C**. 26 Zoilus *Frobenius*: zolus **A**. Graecia] gretia **LP**. 27 Illyrico] illirico **C**. Thessali] tessali **F**. 28 ex] et **P** *m. pr.* Lydia **I**: lidia **A**. milia] *om.* **P**. 29 sescenti **P**: sexcenti **C**. 30 Hac] hanc **P** *m. pr.* *adit addidi.* Drangas *Frobenius*: drancas **A**.

gas: bellicosa natio est. Satrapes erat Barzaentes,
sceleris in regem suum particeps Besso: is suppliciorum,
quae meruerat, metu profugit in Indiam.
VII Iam nonum diem stativa erant, cum externa vi non **25**
tutus modo rex, sed invictus intestino facinore pete-
2 batur. Dymnus, modicae apud regem auctoritatis et
gratiae, exoleti, cui Nicomacho erat nomen, amore
3 flagrabat obsequio uni sibi dediti corporis vinctus. Is,
quod ex vultu quoque perspici poterat, similis attonito
remotis arbitris cum iuvene secessit in templum arcana
4 se et silenda adferre praefatus suspensumque expecta-
tione per mutuam caritatem et pignora utriusque animi
rogat, ut adfirmet iureiurando, quae commisisset, si-
5 lentio esse tecturum. Et ille ratus nihil, quod etiam
cum periurio detegendum foret, indicaturum per prae-
6 sentes deos iurat. Tum Dymnus aperit in tertium
diem regi insidias conparatas seque eius consilii fortibus
7 viris et inlustribus esse participem. Quibus iuvenis audi-
tis se vero fidem in parricidio dedisse constanter ab-
nuit nec ulla religione, ut scelus tegat, posse constringi.
8 Dymnus et amore et metu amens dexteram exoleti
conplexus et lacrimans orare primum, ut particeps
9 consilii operisque fieret: si id sustinere non posset,
attamen ne proderet se, cuius erga ipsum benivolentiae
praeter alia hoc quoque haberet fortissimum pignus,
quod caput suum permisisset fidei adhuc inexpertae.
10 Ad ultimum aversari scelus perseverantem mortis metu
terret: ab illo capite coniuratos pulcherrimum facinus
11 incohaturos. Alias deinde effeminatum et muliebriter

1 Barzaentes *Modius*: barzaenses **P** *m. pr.*, barzanenses **C**. 6 Dymnus] dimnus **F**. 7 exoleti] ex*oleti **P**. Nicomacho *Aldus*: nichomacho **P**, nichomaco **C**. 8 obsequio] obsiquio **P** *m. pr.* Is] *is **P**. 11 silenda] silenta **P** *m. pr.*, silentia **LV**. 13 silentio] silentiū **P** *m. pr.* 16 Dymnus] dimnus **LV**. 18 Quibus] qui **P** *m. pr.* 25 fortissimum] fontissimum **P** *m. pr.* 26 inexpertae] exparte **P** *m. pr.* 28 coniuratos] coniuratus **P** *m. pr.* 29 incohaturos *Aldus*: incoaturos **P**, inchoaturos **C**.

timidum, alias proditorem amatoris appellans, nunc ingentia promittens, interdumque regnum quoque, versa-
bat animum tanto facinore procul abhorrentem. Stric- 12
tum deinde gladium modo illius, modo suo admovens iugulo, supplex idem et infestus, expressit tandem, ut non solum silentium, sed etiam operam polliceretur.
Namque abunde constantis animi et dignus, qui pudi- 13
cus esset, nihil ex pristina voluntate mutaverat, sed
captum Dymni amore simulabat nihil recusare. Sci- 14
scitari inde pergit, cum quibus tantae rei societatem inisset: plurimum referre, quales viri tam memorabili
operi admoturi manus essent. Ille et amore et scelere 15
male sanus simul gratias agit, simul gratulatur, quod fortissimis iuvenum non dubitasset se adiungere, Demetrio, corporis custodi, Peucolao, Nicanori: adicit his Aphobetum, Iolaum, Theoxenum, Archepolim,
26 Amyntam. Ab hoc sermone dimissus Nicomochus ad fra- 16
trem — Cebalino erat nomen — quae acceperat, defert. Placet ipsum subsistere in tabernaculo, ne, si regiam intrasset non adsuetus adire regem, coniurati proditos
se esse resciscerent. Ipse Cebalinus ante vestibulum 17
regiae — neque enim propius aditus ei patebat — consistit opperiens aliquem ex prima cohorte amico-

1 alias] alia **P** *m. pr.* 5 supplex] suppellex **B** *m. pr.* expressit tandem, ut **C** [**V** *om.* tandem]: expressit, ut tandem **P**. 6 operam **I**: aperam **A** [**B** *m. sec.* **P** *m. rec.*: asperam]. 9 captum] captus **C**. amore **B** *corr.* **L** *corr.* **P** *corr.* **V** *corr.*: amoe **B** *m. pr.* **F**, amo **L** *m. pr.* **V** *m. pr.*, amarae **P** *m. pr.* Sciscitari] scistari **V**. 10 societatem] sotietatem **P**. 13 quod] quid **P** *m. pr.* 14 fortissimis **P**: fortissimus **C**. 15 Peucolao *Modius*: peuculao **A**. 16 Aphobetum *Frobenius*: apoebetum **A** [aphoebetum **L** *corr.*]. Iolaum *Vogel*: ioceum **A**. Theoxenum *scripsi*: idoxenum **P** *m. pr.*, idioxenum **C** [adioxenum **V**]. Archepolim *Vindelinus*: arcepolim **A**. 17 Amyntam] amintam **C** [amintham **LV**]. 19 ipsum] ipsum in **P**. 21 esse *om.* **V**. resciscerent] rescisserent **P**. Cebalinus **I**: ceballinus **C**, caballinus **P** *m. pr.* 22 neque enim **C**: neque **P**. propius] proprius **F** *m. pr.* **V**. 23 opperiens] operiens **FP** *m. pr.* ex prima cohorte amicorum **P**: amicorum ex prima cohorte **C**.

18 rum, *a* quo introduceretur ad regem. Forte ceteris
dimissis unus Philotas, Parmenionis filius — incertum
quam ob causam — substiterat in regia: huic Cebali-
nus ore confuso magnae perturbationis notas prae se
ferens aperit, quae ex fratre conpererat, et sine dila-
19 tione nuntiari regi iubet. Philotas conlaudato eo pro-
tinus intrat ad Alexandrum multoque invicem de aliis
rebus sermone consumpto nihil eorum, quae ex Ceba-
20 lino cognoverat, nuntiat. Sub vesperam eum prodeun-
tem in vestibulo regiae excipit iuvenis, an mandatum
21 executus foret, requirens. Ille non vacasse sermoni
suo regem causatus discessit. Postero die Cebalinus
venienti in regiam praesto est intrantemque admonet
pridie communicatae cum ipso rei. Ille curae sibi
esse respondet: ac ne tum quidem regi, quae audierat,
22 aperit. Coeperat Cebalino esse suspectus: itaque non
ultra interpellandum ratus nobili iuveni — Metron
erat ei nomen — super armamentarium posito, quod
23 scelus pararetur, indicat. Ille Cebalino in armamentario
abscondito protinus regi corpus forte curanti, quid in-
24 dex detulisset, ostendit. Rex ad conprehendendum 27
Dymnum missis satellitibus armamentarium intrat. Ibi
Cebalinus gaudio elatus: 'Habeo te', inquit, 'incolumem
25 ex inpiorum manibus ereptum'. Percontatus deinde
Alexander, quae noscenda erant, ordine cuncta cogno-
scit. Rursusque institit quaerere, quotus dies esset,
26 ex quo Nicomachus ad eum detulisset indicium. Atque

1 *a* quo *Frobenius*: quo **C**, *om.* **P** *m. pr.* 2 Philotas] phylotas **BF**. Parmenionis] parmoenionis **BP**. 3 substiterat *Lauer*: subsisterat **P**, subsisteret **C**. Cebalinus] ceballinus **F** 5 conpererat] compereant **P** *m. pr.* sine] fine **P** *m. pr.* 6 nuntiari] nunciari **FV**. Philotas] phylotas **C**. 9 nuntiat] nunciat **LV**. 10 an] a **P** *m. pr.* 13 in *om.* **V** *m. pr.* 15 audierat] audieret **P** *m. pr.* 18 armamentarium] armentarium **P** *m. pr.* 20 quid index] quide index **B**. 22 Dymnum] dimnum **P** *m. pr.* **V**. armamentarium] armamentarum **L**. 23 inquit] inquid **FP** *m. pr.* incolumem] incolomem **F**, incolumen **V**. 27 Nicomachus] nichomachus **C**. indicium] inditium **P**, incendium **B** *m. pr.*

illo fatente iam tertium esse, existimans haud incor-
rupta fide tanto post deferre, quae audierat, vinciri
eum iussit. At ille clamitare coepit eodem temporis 27
momento, quo audisset, ad Philotan decucurrisse: ab
eo *operiri* conperta. Rex ide*ntide*m quaerens, an Phi- 28
lotan adisset, an institisset ei, ut pervenirent ad se,
perseverante eo adfirmare, quae dixerat, manus ad cae-
lum tendens manantibus lacrimis hanc sibi a carissimo
quondam amicorum relatam gratiam querebatur. Inter 29
haec Dymnus haud ignarus, quam ob causam accerse-
retur a rege, gladio, quo forte erat cinctus, graviter
se vulnerat occursuque satellitum inhibitus perfertur
in regiam. Quem intuens rex: 'Quod', inquit, 'in te, 30
Dymne, tantum cogitavi nefas, ut tibi Macedonum
regno dignior Philotas me quoque ipso videretur?'
Illum iam defecerat vox: itaque edito gemitu vultu-
que a conspectu regis averso subinde conlapsus ex-
tinguitur.

28 Rex Philota venire in regiam iusso: 'Cebalinus,' 31
inquit, 'ultimum supplicium meritus, si in caput meum
praeparatas insidias biduo texit: sed huius criminis
Philotan reum substituit, ad quem protinus indicium
detulisse se adfirmat. Quo propiore gradu amicitiae 32
me contingis, hoc maius est dissimulationis tuae facinus,
et ego Cebalino magis quam Philotae id convenire

---

1 haud] aut **P** *m. pr.* 3 iussit. At *scripsi*: iussit **P**, iusserat **C**. 4 Philotan] phylotan **BF**. decucurrisse *Kinchius*: de**currisse **P**, decurrisse **C**. 5 *operiri* conperta *Ieepius*: perconperta **P**, percomperta **C**. ide*ntide*m *Freinshemius*: item **C** [**V** *om.*], idem **P** *m. pr.* Philotan] phylotan **BFV**. 7 eo] adeo **P**. 10 accerseretur] accersiretur **F** *m. pr.* **L** *m. pr.* 12 perfertur] perferfertur **P** *m. pr.* 13 inquit] inquid **L**. 14 Dymne] dimne **P** *m. pr.* **V**. 15 Philotas] phylotas **BF**. ipso] *in* **P** o *ex corr. m. rec.* 19 Philota **I**: phylota **C**, philotan **P** *m. pr.* 21 texit: sed *scripsi*: texisset **FB** *m. sec.* **L** *m. sec.* **P** *m. sec.* **V** *m. sec.*, texit **B** *m. pr.*, texi **L** *m. pr.*, texit **P** *m. pr.*, tex **V** *m. pr.* 22 Philotan] phylotan **BFV**. reum] re*um **P**. ad] at **P**. 23 propiore] propriore **P**. amicitiae] amititiae **P**, amiciciae **V**. 25 Philotae] phylotae **BFL**.

fateor. Faventem habes iudicem, si, quod admitti non
33 oportuit, saltem purgari potest'. Ad haec Philotas
haud sane trepidus, si animus vultu aestimaretur, Ce-
balinum quidem scorti sermonem ad se detulisse, sed
ipsum tam levi auctore nihil credidisse respondit, veri-
tum, ne iurgium inter amatorem et exoletum non sine
34 risu aliorum detulisset: cum Dymnus semet intere-
merit, qualiacumque erant, non fuisse reticenda. Con-
plexusque regem orare coepit, ut praeteritam vitam
potius quam culpam, silentii tamen, non facti ullius,
35 intueretur. Haud facile dixerim, credideritne ei rex
an altius iram suppresserit: dexteram reconciliatae
gratiae pignus obtulit et contemptum magis quam
celatum indicium esse videri sibi dixit.

VIII Advocato tum consilio amicorum, cui tamen Phi- *29
lotas adhibitus non est, Nicomachum introduci iubet.
2 Is eadem, quae detulerat *frater* ad regem, ordine ex-
posuit. Erat Craterus regi carus in paucis et eo Phi-
3 lotae ob aemulationem dignitatis adversus neque igno
rabat saepe Alexandri auribus nimia iactatione virtu-
tis atque operae gravem fuisse et ob ea non quidem
4 sceleris, sed contumaciae tamen esse suspectum. Non
aliam premendi inimici occasionem aptiorem futuram
ratus odio suo pietatis praeferens speciem: 'Utinam',
inquit, 'in principio quoque huius rei nobiscum deli-
5 berasses! Suasissemus, si Philotae velles ignoscere,
patereris potius ignorare eum, quantum deberet tibi,

---

2 oportuit *Frobenius*: potuit **A**. saltem] saltim **P**. purgari *Jeepius*: negari **A**. Philotas] phylotas **F**. 3 vultu] uultu* **P**. 5 auctore **L** *m. pr.* **P** *m. pr.*: auctori **BFV**. 6 amatorem] amotorem **P**. 7 semet interemerit **P**: interemerit semet **C**. 8 qualiacumque] quiliacumque **P** *m. pr.* 11 credideritne] credideritxne **P**. 12 an] in **P** *m. pr.* 15 tum *Zumptius*: tamen **A**. Philotas] phylotas **BF**. 17 Is] his **P**. detulerat *frater Vogel*: detulerat **A**. 18 Philotae] phylotae **BFL**. 20 iactatione *Frobenius*: actione **A**. 25 inquit] inquid **L**. 26 Philotae] phylotae **BF**. 27 deberet] dederet **P**.

quam usque ad mortis metum adductum saepius de
periculo suo quam de tuo cogitare beneficio. Ille enim
semper insidiari tibi poterit, tu non semper Philotae
poteris ignoscere. Nec est, quod existimes eum, qui 6
tantum ausus est, venia posse mutari. Scit eos, qui
misericordiam consumpserunt, amplius sperare non
posse. At ego, etiam si ipse vel paenitentia vel be- 7
neficio tuo victus quiescere volet, patrem eius Par-
menionem, tanti ducem exercitus et inveterata apud
milites suos auctoritate haud multum infra magnitu-
dinis tuae fastigium positum, scio non aequo animo
salutem filii sui debiturum tibi. Quaedam beneficia 8
odimus. Meruisse mortem confiteri pudet: superest,
ut malit videri iniuriam accepisse quam vitam. Proinde
scito tibi cum illis de salute esse pugnandum. Satis 9
hostium superest, ad quos persequendos ituri sumus:
latus a domesticis hostibus muni. Hos si summoves,
nihil metuo ab externo.' Haec Craterus. Nec ceteri 10
dubitabant, quin coniurationis indicium suppressurus
non fuisset nisi auctor aut particeps. Quem enim pium
et bonae mentis, non amicum modo, sed ex ultima
plebe, auditis, quae ad eum delata erant, non protinus
ad regem fuisse cursurum? ne Cebalini quidem exemplo, 11
qui ex fratre conperta ipsi nuntiasset, *commotum esse*
Parmenionis filium, praefectum equitatus, omnium ar-
canorum regis arbitrum! Simulasse etiam, non vacasse
sermoni suo regem, ne index alium internuntium quae-

1 adductum **P** *m. pr.* **V** *m. pr.*: adductum cogeres **BFLV** *m. sec.* 2 beneficio] benefitio **P**. 3 Philotae] phylotae **C**. 4 ignoscere] ignoscer** **P**. 5 tantum] tamtum **B** *m. pr.* **LV**. 7 paenitentia] potentia **P** *m. pr.* beneficio] benefitio **L** *m. pr.* **P**. 8 Parmenionem] parmoenionem **P**, permenionem **L** *m. pr.* 10 suos **P** *m. pr.*: tuos **C**. 12 beneficia] benefitia **P**. 15 scito *Modius*: scio **A**. 17 summoves **I**: s'ū'moues **P**, submoues **C**. 19 quin] qui **P** *m. pr.* indicium] inditium **P**. 21 bonae] bene **P** *m. pr.* 24 *commotum esse addidi.* 25 Parmenionis] parmoenionis **PV**. arcanorum] archanorum **V**. 26 arbitrum] arbitrium **B**.

12 reret. Nicomachum religione quoque deum adstrictum
conscientiam suam exonerare properasse: Philotam con-
sumpto per ludum iocumque paene toto die gravatum
esse pauca verba pertinentia ad caput regis tam longo
13 et forsitan supervacuo inserere sermoni. At eum
non credidisse talia deferentibus pueris! Cur igitur
extraxisset biduum, tamquam indicio haberet fidem?
Dimittendum fuisse Cebalinum, si delationem eius
14 damnabat. In suo quemque periculo magnum animum
habere: cum de salute regis timeretur, credulos esse
15 debere, vana quoque deferentis admittere. Omnes igi-
tur quaestionem de eo, ut participes sceleris indicare
cogeretur, habendam esse decernunt. Rex admonitos,
uti consilium silentio premerent, dimittit. Pronuntiari 31
deinde iter in posterum iubet, ne qua noxiis initi con-
16 silii daretur nota. Invitatus est etiam Philotas ad ul-
timas ipsi epulas, et rex non cenare modo, sed etiam
familiariter conloqui cum eo, quem damnaverat, susti-
17 nuit. Secunda deinde vigilia luminibus extinctis cum
paucis in regiam coeunt Hephaestion et Craterus et
Coenus et Erigyius, hi ex amicis, ex armigeris autem
Perdiccas et Leonnatus. Per hos imperatum, ut qui
18 *ad* praetorium excubabant, armati vigilarent. Iam ad
omnes aditus dispositi erant equites, itinera quoque
obsidere iussi, ne quis ad Parmenionem, qui tum Mediae
19 magnisque copiis praeerat, occultus evaderet. Atarrhias
autem cum CCC armatis intraverat regiam: huic decem

1 Nicomachum] nichomachum **C**. 2 exonerare] exhonerare **P**. Philotam] phylotam **BFV**. 3 toto **C**: tota **P**. 4 caput] capud **L**. longo] longuo **F**. 5 eum non credidisse *scripsi*: enim si non credidisset **C**, enim non credidisse **P** *m. pr.* 7 extraxisset] extraxissed **P** *m. pr.* 11 vana] una **B**. 13 admonitos, uti] admonito sicut **P** *m. pr.* 15 noxiis *Ieepius*: noui **A**. 16 Philotas] phylotas **BFL**. 19 extinctis] excinctis **P** *m. pr.* 20 Hephaestion *Cospus*: ephestion **A**. 21 Erigyius *Frobenius*: eriguus **A**. hi] hii **P**. 23 *ad* praetorium **I**: praetorium **A**. 24 itinera] itinere **P**. 25 Parmenionem] parmoenionem **P**. 26 Atarrhias *scripsi*: atarras **A**.

satellites adduntur, quorum singulos deni armigeri se-
quebantur. Hi ad alios coniuratos conprehendendos 20
distributi sunt, Atarrhias cum trecentis ad Philotam
missus clausum aditum domus moliebatur L iuvenum
promptissimis stipatus: nam ceteros cingere undique
domum iusserat, ne occulto aditu Philotas posset elabi.
Illum sive securitate animi sive fatigatione resolutum 21
somnus oppresserat: quem Atarrhias torpentem adhuc
occupat. Tandem ei sopore discusso cum inicerentur 22
catenae: 'Vicit', inquit, 'bonitatem tuam, rex, inimico-
rum meorum acerbitas.' Nec plura elocutum capite
velato in regiam adducunt.

32 Postero die rex edixit, omnes armati coirent. VI 23
milia fere militum venerant, praeterea turba lixarum ca-
lonumque inpleverant regiam. Philotan armigeri agmine 24
suo tegebant, ne ante conspici posset a vulgo, quam rex
adlocutus milites esset. De capitalibus rebus vetusto 25
Macedonum modo inquirebat *rex, iudicabat* exercitus —
in pace erat vulgi —, et nihil potestas regum valebat,
nisi prius valuisset auctoritas. Igitur Dymni primum 26
cadaver infertur plerisque, quid parasset quove casu
extinctus esset, ignaris. Rex deinde in contionem pro- IX
cedit vultu praeferens dolorem animi. Amicorum quo-
que maestitia expectationem haud parvam rei fecerat.
Diu rex demisso in terram vultu attonito stupentique 2
similis stetit, tandem recepto animo: 'Paene', inquit,
'milites, hominum scelere vobis ereptus sum: deum
providentia et misericordia vivo. Conspectusque vestri

1 adduntur *scripsi*: traduntur **A**. 2 Hi] Hii **P**. 3 Atarrhias *scripsi*: atarras **A**. Philotam] phylotam **BF**. 6 ne] nec **P** *m. pr.* Philotas] phylotas **C**. 8 Atarrhias *scripsi*: atarras **C**, atharras **P**. 9 Tandem] tandum **P** *m. pr.* ei] eius **L** *m. pr.* **V**. 10 inquit] inquid **V**. 11 meorum *om.* **B**. 13 coirent] cohirent **V**. 15 Philotan] phylotan **LF** *m. sec.*, phylotam **BF** *m. pr.* **V**. 17 rebus] regibus **B**. 18 *rex, iudicabat addidi.* 20 Dymni] dimni **FLV** 24 rei **I**: ei **A**. 25 demisso] dimisso **P** *m. pr.* **V**. attonito] attonitu **P** *m. pr.* 26 inquit] inquid **LV**.

venerabilis coegit, ut vehementius parricidis irascerer,
quoniam is primus, immo unus vitae meae fructus est,
tot fortissimis viris et de me optime meritis referre
3 adhuc gratiam posse.' Interrupit orationem militum
gemitus, obortaeque sunt omnibus lacrimae. Tum rex:
'Quanto', inquit, 'maiorem in animis vestris motum
excitabo, cum tanti sceleris auctores ostendero! Quo-
rum mentionem adhuc reformido et, tamquam salvi
4 esse possint, nominibus abstineo. Sed vincenda est
memoria pristinae caritatis et coniuratio impiorum ci-
vium detegenda. Quomodo autem tantum nefas sileam?
Parmenio, illa aetate, tot meis, tot parentis mei meri-
tis devinctus, omnium nobis amicorum vetustissimus,
5 ducem se sceleri tanto praebuit. Minister eius Philo-
tas Peucolaum et Demetrium et hunc Dymnum, cuius
corpus aspicitis, ceterosque eiusdem amentiae in caput
6 meum subornavit.' Fremitus undique indignantium 33
querentiumque tota contione obstrepebat, qualis solet
esse multitudinis et maxime militaris, ubi aut studio
7 agitur aut ira. Nicomachus deinde et Metron et Ce-
balinus producti, quae quisque detulerat, exponunt.
Nullius eorum indicio Philotas ut particeps sceleris
destinabatur. Itaque indignatione expressa vox invicem
8 silentio excepta est. Tum rex: 'Qualis', inquit, 'ergo
animi vobis videtur, qui huius rei delatum indicium ad
ipsum suppressit? Quod non fuisse vanum Dymni

1 coegit *Frobenius*: cogit **BFL**, coget **V**, *om.* **P**. 2 quoniam **I**: quam **A**. is primus *G. Hermannus*: spiritus **A**. 4 posse **I**: possem **A** (possent **V**). Interrupit] interruppit **V**. orationem] oracionem **V**. 5 obortaeque] aborceque **P** *m. pr.* omnibus *om.* **V**. 9 possint] possent **P**. 14 se] sed **P** *m. pr.* Philotas] phylotas **C**. 15 Peucolaum *Frobenius*: leucolaum **A**. Dymnum] dimnum **PV**. 18 qualis] quales **P**. 19 aut] haud **P** *m. pr.* 20 Nicomachus] nichomachus **FV**. 22 indicio] inditio **FP**. Philotas] phylotas **C**. ut *Bentleius*: in **A**. 23 destinabatur] distinabatur **P**. expressa] expresa **P**. invicem *Ieepius*: indicum **A**. 24 Tum **P**: tunc **C**. ergo **I**: erga **A**. 25 videtur] uideretur **V**. ad ipsum *Freinshemius*: id ipsum **A**. 26 Dymni] dimni **V**.

exitus declarat. Incertam rem deferens tormenta non 9
timuit Cebalinus, *nec Metron* ne momentum quidem
temporis distulit exonerare se, ut eo, ubi lavabar, in-
rumperet: Philotas solus nihil timuit, nihil credidit. 10
O magni animi virum! Iste regis periculo commo-
veretur, vultum mutaret, indicem tantae rei sollicitus
audiret! Subest nimirum silentio facinus, et avida 11
spes regni praecipitem animum ad ultimum nefas in-
pulit. Pater Mediae praeest: ipse apud multos copia-
rum duces meis praepotens viribus maiora, quam ca-
pit, spirat. Orbitas quoque mea, quod sine liberis 12
sum, spernitur. Sed errat Philotas. In vobis liberos,
parentes, consanguineos habeo: vobis salvis orbus esse
34 non possum.' Epistulam deinde Parmenionis intercep- 13
tam, quam ad filios Nicanorem et Philotan scripserat,
recitat haud sane indicium gravioris consilii praeferen-
tem. Namque summa eius haec erat: 'Primum vestri 14
curam agite, deinde vestrorum: sic enim, quae desti-
navimus, efficiemus.' Adiecitque rex sic esse scriptam, ut, 15
sive ad filios pervenisset, a consciis posset intellegi, sive
intercepta esset, falleret ignaros. 'At enim Dymnus, 16
cum ceteros participes sceleris indicaret, Philotan non
nominavit! Hoc quidem illius non innocentiae, sed po-
tentiae indicium est, quod sic ab iis timetur etiam, a
quibus prodi potest, ut, cum de se fateantur, illum
tamen celent. Ceterum Philotan ipsius indicat vita.

2 *nec Metron addidi.* 3 exonerare] exhonerare **P**. lavabar] lababar **P**. 4 Philotas] phylotas **C**. solus nihil] solus nichil **V**. 5 commoveretur] comuemeretur **P**. 7 nimirum] numerum **F** *m. pr.* 9 apud] caput **P** *m. pr.* 12 errat] erat **F** *m. pr.* **V**. Philotas] phylotas **BFL**. liberos] liberis **P** *m. pr.* 13 habeo] abeo **L**. 14 Parmenionis] parmoenionis **P**. 15 Philotan] phylotan **B** *m. sec.* **FL**. 16 praeferentem] ferentem **BP** *m. rec.* 18 destinavimus] distinauimus **P**. 20 a] ad **P** *m. pr.* intellegi] intelligi **F**. 21 ignaros] ignarus **P** *m. pr.* **V** *m. pr.* Dymnus] dimnus **F**. 22 participes] particeps **V**. Philotan] phylotan **BLV**. 23 illius] illi ius **B**. 24 ab iis] abis **P**. 26 Philotan] phylotan **C**.

17 Hic Amyntae, qui mihi consobrinus fuit et in Mace-
donia capiti meo impias conparavit insidias, socium se
et conscium adiunxit. Hic Attalo, quo graviorem
inimicum non habui, sororem suam in matrimonium
18 dedit. Hic, cum scripsissem ei pro iure tam familiaris
usus atque amicitiae, qualis sors edita esset Iovis Ham-
monis oraculo, sustinuit rescribere, mihi se quidem
gratulari, quod in numerum deorum receptus essem,
ceterum misereri eorum, quibus vivendum esset sub
19 eo, qui modum hominis excederet. Haec sunt et iam
pridem animi alienati a me et invidentis gloriae meae
indicia. Quae equidem, milites, quamdiu licuit, in
animo meo pressi. Videbar enim mihi partem vi-
scerum meorum abrumpere, si, in quos tam magna con-
20 tuleram, viliores mihi facerem. Sed iam non verba
punienda sunt: linguae temeritas pervenit ad gladios.
Hos, si mihi creditis, Philotas in me acuit, si ipsi, ad-
21 misit. Quo me conferam, milites? cui caput meum
credam? Equitatui, optimae exercitus parti, principi-
bus nobilissimae iuventutis, eum praefeci, salutem,
spem, victoriam meam fidei eius tutelaeque commisi.
22 Patrem in idem fastigium, in quo me ipsi posuistis,
admovi, Mediam, qua nulla opulentior regio est, et tot
civium sociorumque milia imperio eius dicionique
subieci. Unde praesidium petieram, periculum extitit.
23 Quam feliciter in acie occidissem, potius hostis praeda

1 Amyntae] amintae **F L V**. 2 socium] sotium **P**. 4 habui] abui **P**. 5 ei **I**: et **A**. 6 atque] adque **L**. amicitiae] amititiae **P**. amiciciae **V**. Hammonis **P**: ammonis **C**. 7 oraculo] araculo **P** *m. pr.* 10 et iam *Bentleius*: etiam **A**. 12 indicia] inditia **P**. equidem] *quidem **P**. 15 viliores] uiolares **P** *m. pr.* 16 punienda] puniendae **P** *m. pr.* 17 Philotas] phylotas **C**. 18 caput] capud **P**. 19 Equitatui] aequitatu **P** *m. pr.* principibus] princibus **P**. 20 eum *scripsi*: unum **A**. 21 commisi] commis **P** *m. pr.* 23 Mediam **I**: media **A**. et] ut **P**, $\overset{\text{et}}{*}$ **B**. 24 dicionique] ditionique **C P** *m. rec.* 25 petieram] pecieram **V**. 26 potius] pocius **V**.

quam civis victima! Nunc servatus ex periculis, quae
sola timui, in haec incidi, quae timere non debui. So- 24
letis identidem a me, milites, petere, ut saluti meae
parcam. Ipsi mihi praestare potestis, quod suadetis,
ut faciam. Ad vestras manus, ad vestra arma con-
fugio: invitis vobis salvus esse nolo, volentibus non
35 possum, nisi vindicor.' Tum Philotan religatis post 25
tergum manibus obsoleto amiculo velatum iussit in-
duci. Facile adparebat, motos esse tam miserabili ha-
bitu non sine invidia paulo ante conspecti. Ducem 26
equitatus pridie viderant, sciebant regis interfuisse con-
vivio: repente reum quidem, sed iam damnatum, immo
vinctum intuebantur. Subibat animos Parmenionis 27
quoque, tanti ducis, tam clari civis, fortuna, qui [quo]
modo duobus filiis, Hectore ac Nicanore, orbatus cum
eo, quem reliquum calamitas fecerat, absens diceret
causam. Itaque Amyntas, regius praetor, inclinatam ad 28
misericordiam contionem rursus aspera in Philotan
oratione commovit: proditos eos esse barbaris: neminem
ad coniugem suam in patriam et ad parentes suos esse
rediturum, velut truncum corpus dempto capite sine
spiritu, sine nomine aliena terra ludibrium hostis fu-
turos. Haudquaquam pro spe ipsius Amyntae oratio 29
grata regi fuit, quod coniugum, quod patriae admoni-
36 tos pigriores ad cetera munia exequenda fecisset. Tum 30
Coenus, quamquam Philotae sororem matrimonio secum

3 identidem] idemtidem **C**. 5 faciam] fatiam **L**. 7 Philotan] phylotan **FLV**. religatis] relegatis **P** *m. pr.* post tergum **I**: postergum **A**. 9 esse tam] esset iam *vel* esset am **P** *m. pr.* 11 interfuisse] iterfuisse **C**. 12 iam *Ieepius*: etiam **A**. immo] in **P**, *sed nunc eras. et in margine m. sec. add.* immo. 13 vinctum] uictum **L**. Parmenionis] parmoenionis **P**. 14 qui **I**: qui quo **A**. 15 Hectore **I**: haectore **A**. 17 Amyntas] amintas **FP**. inclinatam **C**: inclinantem **P**. 18 Philotan] phylotan **C**. 20 suos esse *scripsi*: fuisse **A**. 22 spiritu] spiritus **P**. 23 pro spe *Freinshemius*: prospere **A**. Amyntae] amintae **FLV**, admintae **P**. 24 admonitos] admonitus **P** *m. pr.* 25 pigriores] prigriores **P**. Tum **P**: tunc **C**. 26 Philotae] phylotae **C**.

coniunxerat, tamen acrius quam quisquam in Philotan
invectus est parricidam esse regis, patriae, exercitus
31 clamitans saxumque, quod forte ante pedes iacebat,
corripuit emissurus in eum, ut plerique crediderunt,
tormentis subtrahere cupiens. Sed rex manum eius
inhibuit dicendae prius causae debere fieri potestatem
32 reo nec aliter iudicari passurum se adfirmans. Tum
dicere iussus Philotas, sive conscientia sceleris sive
periculi magnitudine amens et attonitus, non attollere
33 oculus, non hiscere audebat. Lacrimis deinde manan-
tibus, linquente animo in eum, a quo tenebatur, in-
cubuit abstersisque amiculo eius oculis paulatim re-
34 cipiens spiritum ac vocem dicturus videbatur. Iamque
rex intuens eum: 'Macedones', inquit, 'de te iudica-
turi sunt: quaero, an patrio sermone sis apud eos usu-
35 rus.' Tum Philotas: 'Praeter Macedonas', inquit, 'pleri-
que adsunt, quos facilius, quae dicam, percepturos
arbitror, si eadem lingua fuero usus, qua tu egisti,
non ob aliud, credo, quam ut oratio tua intellegi pos-
36 set a pluribus.' Tum rex: 'Ecquid videtis adeo etiam
sermonis patrii Philotan taedere? Solus quippe fasti-
dit eum discere. Sed dicat sane, utcumque ei cordi
est, dum memineritis aeque illum a nostro more quam
X sermone abhorrere.' Atque ita contione excessit. Tum 37
Philotas: 'Verba', inquit, 'innocenti reperire facile est,

1 Philotan **P**: phylotam **C**. 2 invectus **I**: iuuectus **C**. inuentus **P**. 4 corripuit **I**: eripuit **A**. 6 inhibuit] inibuit **FL**. dicendae prius causae **P**: dicendi prius causam **C**. 8 iussus *Modius*: rursus **P**, orsus **C**. Philotas] phylotas **C**. conscientia] constientia **L**. sive periculi] sue periculi **P**. 9 amens] agmens **P** *m. pr.* attollere] adallere **B** *m. pr.*, attolerare **P** *m. pr.* 10 hiscere] iscere **P**. 11 tenebatur] tenebantur **P** *m. pr.* 12 paulatim] paulaton **V**. recipiens] retipiens **L**. 14 inquit] inquid **L**. 15 quaero] quae uero **P**. 16 Philotas] phylotas **C**. 17 facilius] fatilius **L**, facilus **V** *m. pr.* 20 Tum] tunc **L**. adeo] ideo **P** *m. pr.* 21 Philotan] phylotan **C** taedere] teneri **P** *m. pr.* 23 quam] quo a **CP** *m. rec.* 25 Philotas] phylotas **C**. inquit] inquid **L**. reperire] repperire **P**.

modum verborum misero tenere difficile. Itaque inter 2
optimam conscientiam et iniquissimam fortunam desti-
tutus ignoro, quomodo et animo meo et tempori pa-
ream. Abest quidem optimus causae meae iudex: qui 3
cur me ipse audire noluerit, non, mehercule, excogito.
cum illi utrimque cognita causa tam damnare me li-
ceat quam absolvere, non cognita vero liberari absenti
non possum, qui a praesente damnatus sum. Sed quam- 4
quam vincti hominis non supervacua solum, sed etiam
invisa defensio est, qui iudicem non docere videtur. sed
arguere, tamen, utcumque licet me dicere, memet ipse
non deseram nec committam, ut damnatus etiam mea
sententia videar. Equidem, cuius criminis reus sim, 5
non video: inter coniuratos nemo me nominat, de me
Nicomachus nihil dixit, Cebalinus plus, quam audierat,
scire non potuit. Atqui coniurationis caput me fuisse 6
credit rex! Potuit ergo Dymnus eum praeterire, quem
sequebatur, praesertim cum quaerenti socios vel falso
fuerim nominandus, quo facilius, qui temptabatur, pos-
set inpelli? Non enim detecto facinore nomen meum 7
praeteriit, ut possit videri socio pepercisse: Nicomacho,
quem taciturum arcana de semetipso credebat, confes-
sus aliis nominatis me unum subtrahebat. Quaeso, 8
commilitones, si Cebalinus me non adisset, nihil me

1 misero] misere **P** *m. pr.* 3 quomodo et **I**: et quomodo **A**. 4 optimus] optumus **P**. 5 excogito] exquogito **V**. 6 causa tam] causata **V**. 7 absolvere **I**: obsoluere **A**. cognita] cogita **P** *m. pr* absenti *scripsi*: absente **A**. 8 non possum, qui a praesente *om.* **P** *m. pr., superscr. m. sec.* 9 vincti] uicti **L** *m. pr.* **P** *m. pr.* 12 nec committam] nec omittam **B** *m. pr.* **P** *m. pr.,* nec comittam **LV**. 14 inter] iter **P**. 15 Nicomachus] nichomachus **C**. 16 Atqui] acqui **P** *m. pr.* caput] capud **P**. fuisse **I**: fecisse **A**. 17 quem sequebatur] quam sequebatur **P** *m. pr.*, quae insequebatur **BP** *m. rec.* 19 fuerim] fuerint **P** *m. pr.* 20 inpelli] intellegi **P** *m. pr.* 21 praeteriit] praeterit **P**. possit **P** *m. pr.*: posset **C**. Nicomacho *Acidalius*: nicomachus **P**, nichomachus **C**. 22 arcana] archana **FLV**. 23 nominatis] nominatus **BFL** *m. pr.* 24 adisset] audisset **P** *m. pr.*

de coniuratis scire voluisset, num hodie dicerem cau-
9 sam nullo me nominante? Dymnus sane ut vivat adhuc et velit mihi parcere, quid ceteri? Qui de se confitebuntur, me videlicet subtrahent! Maligna est calamitas, et fere noxius, cum suo supplicio crucietur, adquiescit
10 alieno. Tot conscii ne in eculeum quidem inpositi verum fatebuntur? Atqui nemo parcit morituro nec
11 cuiquam moriturus, ut opinor. Ad verum crimen et 38
ad unum revertendum mihi est: cur rem delatam ad te tacuisti? cur tam securus audisti? Hoc, qualecumque est, confesso mihi, ubicumque es, Alexander, remisisti: dexteram tuam amplexus, reconciliati pignus
12 animi, convivio quoque interfui. Si credidisti mihi, absolutus sum, si pepercisti, dimissus: vel iudicium tuum serva. Quid hac proxima nocte, qua digressus sum a mensa tua, feci? quod novum facinus delatum
13 ad te mutavit animum tuum? Gravi sopore adquiescebam, cum me malis indormientem mei inimici vinciendo excitaverunt. Unde et parricidae et prodito tam
14 alti quies somni? Scelerati conscientia obstrepente condormire non possunt: agitant eos Furiae [non] cogitato modo, nedum consummato parricidio. At mihi securitatem primum innocentia mea, deinde tua dextera obtulerat: non timui, ne plus alienae crudelitati apud

2 ut *Lepius*: et **A**. vivat *Aldus*: uiuet **P** *m. pr.*, uiueret **C**. 3 velit *Aldus*: uelut **A**. parcere **B** *m. pr.* **FL** *m. pr.* **P** *m. pr.*: parceri **V**. quid] quod **P** *m. pr.* 4 subtrahent] subtraent **L**, subtrahunt **P** *m. pr.* 5 fere] uere **F**, fuere **L** *m. pr.*, *in margine adscr.* uere. adquiescit] atquiescit **P**. 6 ne **I**: nec **A**. 7 Atqui] atque **B** *m. pr.* 9 revertendum] praeuertendum **P** *m. pr.* 12 amplexus] plexus **P** *m. pr.* 14 iudicium] iuditium **LV**. 15 Quid] qui **V**. hac] ac **LP**. 16 mensa] mense **P** *m. pr.* 17 ad te *om.* **P** *m. pr.* Gravi sopore] grauis opere **P**. 18 mei *scripsi*: meis **A**. inimici] in **P** *m. pr.* 19 prodito *Acidalius*: proditori **A**. 21 condormire *Modius*: comdormire **P** *m. pr.*, cum dormire **C**. possunt] possent **V**. [non] *deleri*. 22 nedum *scripsi*: sed etiam **A**. At] ad **P** *m. pr.* 23 innocentia] innocencia **V**. 24 crudelitati] credelitati **P** *m. pr.*

te liceret quam clementiae tuae. Sed ne te mihi cre- 15
didisse paeniteat, res ad me deferebatur a puero, qui
non testem, non pignus indicii exhibere poterat, inple-
turus omnes metu, si coepisset audiri. Amatoris et 16
scorti iurgio interponi aures meas credidi infelix et
fidem eius suspectam habui, quod non ipse deferret, sed
fratrem potius subornaret. Timui, ne negaret man- 17
dasse se Cebalino et ego viderer multis amicorum re-
gis fuisse periculi causa. Sic quoque, cum laeserim 18
neminem, inveni, qui mallet perire me quam incolu-
mem esse: quid inimicitiarum creditis excepturum fuisse,
si insontes lacessissem? At enim Dymnus se occidit! 19
Num igitur facturum eum divinare potui? Minime.
Ita, quod solum indicio fidem fecit, id me, cum a Ce-
39 balino interpellatus sum, movere non poterat. At her- 20
16 cules, si conscius Dymno tanti sceleris fuissem, biduo
illo, proditos esse nos, dissimulare non debui: Ceba-
linus ipse tolli de medio nulloque negotio potuit. De- 21
nique post delatum indicium, *quod* operturus eram, cu-
biculum regis solus intravi, ferro quidem cinctus. Cur
distuli facinus? An sine Dymno non sum ausus? Ille 22
igitur princeps coniurationis fuit! sub illius umbra
Philotas latebam, qui regnum Macedonum adfecto! Ec-
quis e vobis corruptus est donis? Quem ducem, quem
praefectum inpensius colui? Mihi quidem obicitur, 23
quod societatem patrii sermonis asperner, quod Mace-
donum mores fastidiam. Sic ego imperio, quod de-

3 exhibere] exibere **P**. 4 coepisset] cepisset **P**. 8 se **BP**: sese **FLV**. 10 incolumem] incolomem **FP** *m. pr.*, incolumen **V**. 12 insontes] inpontes **P** *m. pr.* At] ad **P** *m. pr.* 13 Num] nunc **P** *m. pr.* potui] potui* **LP**. 15 movere] moueri **P** *m. pr.* hercules] hercule* **P**, ercules **FL** *m. pr.* 17 proditos] proditus **P** *m. pr.* 18 tolli **I**: tollit **A**. 19 indicium] inditium **L**. *quod* operturus *Ieepius*: operiturus **FP** *m. pr.*, opperiturus **BLV**. 20 intravi] intrauit **P** *m. pr.* 21 facinus] fatinus **L**, facinos **P** *m. pr.* Ille igitur princeps] ille igigitur principes **P** *m. pr.*, illi igitur princeps **P** *corr.* 23 Philotas **I**: phylotas **C**, filotas **P**. Ecquis] haecquis **F**. 27 ego] ergo **F** *m. pr.*, e*go **V**.

dignor, immineo! Iam pridem nativus ille sermo com-
mercio aliarum gentium exolevit: tam victoribus, quam
24 victis peregrina lingua discenda est. Non, mehercule,
ista me magis laedunt, quam quod Amyntas, Perdiccae
filius, insidiatus est regi. Cum quo quod amicitia
fuerit mihi, non recuso defendere, si fratrem regis non
25 oportuit diligi a nobis. Sin autem in illo fortunae
gradu positum etiam venerari necesse erat, utrum,
quaeso, quod non divinavi, reus sum, an impiorum
amicis insontibus quoque moriendum est? Quod si
aequum est, cur tam diu vivo? si iniustum, cur nunc
26 tamen occidor? At enim scripsi misereri me eorum,
quibus vivendum esset sub eo, qui se Iovis filium
crederet. Fides amicitiae, veri consilii periculosa li-
bertas, *vos* me decepistis! vos, quae sentiebam, ne re-
27 ticerem, inpulistis! Scripsisse me haec fateor regi, non
de rege [scripsisse]. Non enim faciebam invidiam, sed
pro eo timebam. Dignior mihi Alexander videbatur,
qui Iovis stirpem tacitus agnosceret, quam qui prae-
28 dicatione iactaret. Sed quoniam oraculi fides certa est,
sit deus causae meae testis: retinete me in vinculis, dum
consulitur Hammo, num arcanum et occultum scelus
inierim. Qui regem nostrum dignatus est filium *nomi-
nare*, neminem eorum, qui stirpi suae insidiati sunt, la-
29 tere patietur. Si certiora oraculis creditis esse tormenta,
ne hanc quidem exhibendae veritatis fidem deprecor.
30 Solent rei capitis adhibere vobis parentes. Duos fra- **40**
tres ego nuper amisi, patrem nec ostendere possum
nec invocare audeo, cum et ipse tanti criminis reus

1 sermo] sermone **V**. commercio] commertio **P**. 3 meher-cule] nehercule **P** *m. pr.* 4 Amyntas] amintas **FLV**. Perdiccae] perdictae **V**. 12 tamen *Eberhardus*: demum **A**. misereri] miserere **P** *m. pr.* 15 *vos* me **I**: me **A**. 16 inpulistis] inpolistis **P** *m. pr.* 17 [scripsisse] *del. Aldus*. 19 qui Iovis] qui ouis **V**. 21 sit] si **V**. me] *om.* **V**. 22 Hammo, num *scripsi*: ammodum **A**. arcanum] archanum **FLPV**. 23 inierim *Lepius*: interim **A**. *nominare add. Eussnerus*. 24 stirpi] stirpe **P** *m. pr.* 25 certiora] cerciora **P**. esse] esset **P** *m. pr.*

sit. Parum est enim tot modo liberum parentem, in 31
unico filio adquiescentem, eo quoque orbari, nisi ipse
in rogum meum inponitur. Ergo, carissime pater, et 32
propter me morieris et mecum: ego tibi vitam adimo,
ego senectutem tuam extinguo. Quid enim me pro-
creabas infelicem adversantibus diis? an, ut hos ex me
fructus perciperes, qui te manent? Nescio, adulescen- 33
tia mea miserior sit an senectus tua: ego in ipso ro-
bore aetatis eripior, tibi carnifex spiritum adimet,
quem, si fortuna expectare voluisset, natura poscebat.
Admonuit me patris mei mentio, quam timide et 34
cunctanter, quae Cebalinus detulerat ad me, indicare
debuerim. Parmenio enim, cum audisset venenum a
Philippo medico regi parari, deterrere eum voluit
epistula scripta, quo minus medicamentum biberet,
quod medicus dare constitueret. Num creditum est
patri meo? num ullam auctoritatem eius litterae ha-
buerunt? Ego ipse quotiens, quae audieram, detuli et 35
cum ludibrio credulitatis repulsus sum! Si et, cum in-
dicamus, invisi et, cum tacemus, suspecti sumus, quid
facere nos oportet?' Cumque unus e circumstantium 36
turba exclamasset: 'Bene meritis non insidiari!' Phi-
lotas: 'Recte', inquit, 'quisquis es, dicis. Itaque si in- 37
sidiatus sum, poenam non deprecor et finem facio di-
cendi, quoniam ultima verba gravia sunt visa auribus.'
Abducitur deinde ab iis, qui custodiebant eum.

41 Erat inter duces manu strenuus Bolon quidam, XI
pacis artium et civilis habitus rudis, vetus miles, ab

3 Ergo] ego **P** *m. pr.* 5 extinguo] extingo **BP**. 6 ut] *om.* **P** *m. pr.* 8 miserior **I**: misereor **A**. sit an] sitam **FL**. 10 natura] naturae **B** *m. sec.* **P**. 13 Parmenio] parmoenio **P**. a] ad **V**. 14 Philippo] phylippo **BFL** *m. pr.* 15 epistula] epistolas **P** *m. pr.* 16 Num] nunc **P**. 18 et cum **P**: cum **C**. 19 credulitatis **I**: crudelitatis **A**. 21 circumstantium] circustantium **P**. 22 Philotas] phylotas **C**. 23 inquit] inquid **FL**. dicis] ducis **P**. 26 Abducitur] adducitur **C**. iis] his **C**. 27 manu] manu̓ **P**. quidam] quidem **V**. 28 artium] arcium **P**. ab] ad **B** *m. pr.* **V**.

humili ordine ad eum gradum, in quo tunc erat, pro-
2 motus: qui tacentibus ceteris stolida audacia ferox ad
monere eos coepit, quotiens suis quisque deversoriis,
quae occupassent, proturbatus esset, ut purgamenta
servorum Philotae reciperentur eo, unde commilitones
3 expulissent. Auro argentoque vehicula eius onusta
totis vicis stetisse, ac ne in viciniam quidem deversorii
quemquam commilitonum receptum esse, sed per dis-
positos, quos supra somnum habebat, omnis procul re-
legatos, ne femina illa murmurantium inter se silentio
4 verius quam sono excitaretur. Ludibrio ei fuisse ru-
sticos homines Phrygasque et Paphlagonas appellatos,
qui non erubesceret, Macedo natus, homines linguae
5 suae per interpretem audire. Nunc eum Hammonem
consuli velle: at eundem Iovis arguisse mendacium
Alexandrum filium agnoscentis, scilicet veritum, ne in-
6 vidiosum esset, quod dii offerrent. Cum insidiaretur
capiti regis et amici, non consuluisse eum Iovem: nunc
ad oraculum mittere, dum pater eius sollicitet, quibus
praesit in Media, et pecunia, cuius custodia commissa
sit, perditos homines ad societatem sceleris impellat.
7 Ipsos missuros ad oraculum, non qui Iovem interro-
gent, quod ex rege cognoverint, sed qui gratias agant.

1 ordine] *ordine **P**. 2 audacia] audatia **LP**. admonere] admouere **P**. 3 deversoriis] diuersoriis **C**. 4 quae] quas **PV**. 5 servorum] soruorum **V**. Philotae] phylotae **C**. 6 expulissent **P**: expulisset **C**. 7 stetisse] stetisset **P** *m. pr.* ac *Freinshemius*: at **A**. deversorii *scripsi*: diuersorii **A**. 8 dispositos] dispotos **P**. 9 somnum **I**: somnium **A**. omnis **P**: omnes **C**. relegatos **I**: religatos **A**. 12 Phrygasque] phrigasque **C**. Paphlagonas] phaplagonas **F**, phaph*lagonas **L**. phaphlalgonas **V**. 14 Nunc eum *Bentleius*: mecum **L** *m. pr.* **P**. necum **BFL** *m. sec.* **V**. 15 velle: at *scripsi*: uellet **A**. mendacium] mendatium **FLP**. 16 invidiosum] inuidosum **L**. 17 offerrent] offerent **P**. 19 sollicitet, quibus *scripsi*: sollicitet qui **P**, sollicitetur qui **C**. 21 societatem] sotietatem **L**. impellat] impell*t **L**, *in* **B** a *ex corr.* 22 non qui Iovem interrogent *Giunta*: qui iouem interrogent non **C**, qui iouem interrogent **P**.

qui vota pro incolumitate regis optimi persolvant. Tum 8
vero universa contio accensa est, et a corporis custo-
dibus initium factum clamantibus, discerpendum esse
parricidam manibus eorum. Id quidem Philotas, qui
graviora supplicia metueret, haud sane iniquo animo
42 audiebat: *at* rex in contionem reversus, sive ut in cu- 9
stodia quoque torqueret, sive ut diligentius cuncta co-
gnosceret, concilium in posterum diem distulit et, quam-
quam in vesperam inclinabat dies, tamen amicos con-
vocari iubet. Et ceteris quidem placebat, Macedonum 10
more obrui saxis, Hephaestio autem et Craterus et
Coenos tormentis veritatem exprimendam esse dixe-
runt: et illi quoque, qui aliud suaserant, in horum
sententiam transeunt. Consilio ergo dimisso Hephae- 11
stion cum Cratero et Coeno ad quaestionem de Philota
habendam consurgunt. Rex Cratero accersito et ser- 12
mone habito, cuius summa non edita est, in intimam
deversorii partem secessit et remotis arbitris in mul-
tam noctem quaestionis expectavit eventum. Tortores 13
in conspectum Philotae omnia crudelitatis instrumenta
proponunt. Et ille ultro: 'Quid cessatis', inquit, 'regis 14
inimicum, interfectorem confitentem occidere? Quid
quaestione opus est? cogitavi, volui.' Craterus exi-
gere, ut, quae confiteretur, in tormentis quoque diceret.
Tum corripitur et, dum obligantur oculi, dum vestis ex- 15
uitur, deos patrios, gentium iura nequiquam apud sur-

1 pro] per **V**. incolumitate] incolomitate **FP**. optimi] obtimi **L**. 2 contio] concio **V**. 3 initium] inicium **V**. 4 Philotas] phylotas **BV**. 5 iniquo] inquo **V**. 6 *at* rex *Freinshemius*: rex **A**. contionem] concionem **V**. 11 Hephaestio *scripsi*: ephestio **A** [euphestio **B** *m. pr.*]. 12 Coenos **P**: coenus **C**. 14 sententiam] sentenciam **V**. Hephaestion *Cospus*: ephestion **A**. 15 ad] at **P**. Philota] phylota **BLV**. 16 accersito] arcersito **F**. 18 deversorii *scripsi*: diuersorii **A**. 19 eventum] et uentum **L**. 20 Philotae] phylotae **BLV**. 21 ille **I**: illo **A**. inquit] inquid **FL**. 22 Quid] quod **V**, *om.* **P**. 25 Tum **P**: dum **C**. 26 gentium] gencium **V**. apud] aput **P**. surdas] surdes **P**.

das aures invocabat. Per ultimos deinde cruciatus,
utpote et damnatus et inimicis in gratiam regis tor-
16 quentibus, laceratur. Ac primo, quamquam hinc ignis,
illinc verbera iam non ad quaestionem, sed ad poenam
ingerebantur, non vocem modo, sed etiam gemitus ha-
17 buit in potestate: sed postquam intumescens corpus
ulceribus flagellorum ictus nudis ossibus incussos ferre
non poterat, si tormentis adhibituri modum essent,
18 dicturum se, quae scire expeterent, pollicetur. Sed
finem quaestioni fore, iurare eos per Alexandri salutem
volebat removerique tortores. Et utroque inpetrato:
19 'Cratere', inquit, 'dic, quid me velis dicere.' Illo in-
dignante ludificari eum rursusque revocante tortores
tempus petere coepit, dum reciperet spiritum, cuncta,
20 quae sciret, indicaturus. Interim equites, nobilissimus
quisque et ii maxime, qui Parmenionem propinqua
cognatione contingebant, postquam Philotan torqueri
fama vulgaverat, legem Macedonum veriti, qua cautum
erat, ut propinqui eorum, qui regi insidiati essent, cum
ipsis necarentur, alii se interficiunt, alii in devios montes
vastasque solitudines fugiunt ingenti per tota castra terrore
diffuso, donec rex tumultu cognito legem se *de* sup-
21 plicio coniunctorum sontibus remittere edixit. Philotas **43**
verone an mendacio liberare se a cruciatu voluerit,
anceps coniectura est, quoniam et vera confessis et
22 falsa dicentibus idem doloris finis ostenditur. Ceterum:

1 cruciatus **I**: cruciatos **A**. 2 gratiam] graciam **V**. 5 etiam] eciam **V**. 7 incussos] incusos **L** *m. pr.*, incustos **P**. 10 fore] fere **P**. 12 Cratere *Zumptius*: cratero **A**. inquit] inquid **V**. 13 eum] cum **P**. rursusque] rursus **P**. tortores] terrores **P**. 16 Parmenionem] parmoenionem **BFV**. 17 cognatione] cognacione **V**, cognitione **P**. Philotan] phylotan **BLV**. 20 alii se] aliis se **P**. 22 se *de Scheffer*: se **A**. 23 Philotas] phylotas **BLV**. 24 verone] uerene **F**. mendacio] mendatio **FLP**. se] sed **P**. a] ad **B** *m. pr.* 25 vera] ue**ra **B**. 26 ostenditur] *in* **F** *add.* confessio philote, *quae verba in* **B** *in margine a corr. addita sunt.*

'Pater', inquit, 'meus Hegelocho quam familiariter usus
sit, non ignoratis: illum dico Hegelochum, qui in acie
cecidit: omnium malorum nobis *is* fuit causa. Nam 23
cum primum Iovis filium se salutari iussit rex, id in-
digne ferens ille: 'Hunc igitur regem agnoscimus',
inquit, 'qui Philippum dedignatur patrem? Actum est
de nobis, si ista perpeti possumus. Non homines so- 24
lum, sed etiam deos despicit, qui postulat deus credi.
Amisimus Alexandrum, amisimus regem: incidimus in
superbiam nec dis, quibus se exaequat, nec hominibus,
quibus se eximit, tolerabilem. Nostrone sanguine deum 25
fecimus, qui nos fastidiat? qui gravetur mortalium
adire concilium? Credite mihi, et nos, si viri sumus,
a dis adoptabimur. Quis proavum huius Alexandrum, 26
quis deinde Archelaum, quis Perdiccan occisos ultus
est? Hic quidem interfectoribus patris ignovit.' Haec 27
Hegelochus dixit super cenam: et postero die prima
luce a patre accersor. Tristis erat et me maestum
videbat: audieramus enim, quae sollicitudinem incute-
rent. Itaque, ut experiremur, utrumne vino gravatus 28
effudisset illa an altiore concepta consilio, accersi eum
placuit. Advenit ille eodemque sermone ultro *re*petito
adiecit, se, sive auderemus duces esse, proximas a nobis
partes vindicaturum, sive deesset animus, consilium si-
lentio esse tecturum. Parmenioni vivo adhuc Dareo 29

---

1 inquit] inquid **B** *m. pr.* **L**. Hegelocho *Aldus*: egelicho **C**, egilicho **P**. 2 Hegelochum *Aldus*: egelochum **C**, egelocum **PV** *m. pr.* 3 *is* fuit *Vogel*: fuit **A**. 6 inquit] inquid **FLV**. Actum] auctum **B**. 8 etiam] eciam **V**. 10 dis **P**: diis **C**. nec hominibus, quibus se] nec hominibus quibus se exequat *in* **P** *ab in. om. add. corr. in margine inferiore.* 11 sanguine] sanguinei **P**. 14 a dis] adhis **C**. 15 Archelaum] archilaum **F**, archelau **P**. Perdiccan **P**: perdiccam **BV**, perdicam **FL** *m. pr.* ultus] ulus **V**. 17 Hegelochus *Aldus*: egelochus **A**. super **P**: supra **C**. 21 accersi] acersi **P**. 22 Advenit ille *scripsi*: aeuenire **A**. *re*petito **I**: petito **A**. 23 proximas] proxima **F**. 25 Parmenioni vivo **I**: par menion iurio **P**, parmoenioni uiuo **F**, *sed* ni *in ras.*, parmoenio oni uiuo **V**, parmoeni*oni uiuo **L**. parmenio uiuo **B** *m. pr.*, parmoenio uiuo **B** *corr.* Dareo] dare **P**.

intempestiva res videbatur: non enim sibi, sed hosti esse occisuros Alexandrum, Dareo vero sublato praemium regis occisi Asiam et totum Orientem interfectoribus esse cessura. Adprobatoque consilio in haec
30 fides et data est et accepta. Quod ad Dymnum pertinet, nihil scio et haec confessus intellego non prodesse
31 mihi, quod praesentis sceleris expers sum.' Illi rursus tormentis admotis, cum ipsis quoque hastis os oculosque eius everberarent, expressere, ut hoc quoque crimen
32 confiteretur. Exigentibus deinde, ut ordinem cogitati sceleris exponeret, cum diu Bactra retentura regem viderentur, timuisse respondit, ne pater LXX natus annos, tanti exercitus dux [tantus], tantae pecuniae custos, interim extingueretur, ipsique spoliato tantis viri-
33 bus occidendi regis causa non esset. Festinasse ergo se, dum praemium in manibus haberet, repraesentare consilium: cui patrem *a*fuisse nisi crederent, tormenta, quamquam iam tolerare non posset, tamen non recu-
34 sare. Illi conlocuti satis quaesitum videri ad regem revertuntur, qui postero die et, quae confessus erat **44**
Philotas, recitari et ipsum, quia ingredi non poterat,
35 iussit adferri. Omnia agnoscente eo Demetrius, qui proximi sceleris particeps esse arguebatur, producitur. Multa adfirmatione animique pariter [et] constantia et vultus abnuens, quicquam sibi in regem cogitatum esse,
36 tormenta etiam deposcebat in semetipsum: cum Phi-

4 cessura] censura **P**. 5 Dymnum **I**: damnum **A**. 7 praesentis *scripsi*: persus **A**. expers sum **I**: expressum **A**. 8 os] hos **P**, os **BFL** *m. pr.* 9 everberarent] euerberaret **P** *m. pr.* 11 Bactra] bacta **P**. 13 [tantus] *del. Vindelinus*. 14 tantis] tanti **P**. 16 repraesentare] repraesentesse **P**. 17 cui patrem *a*fuisse *scripsi*: cuius patrem fuisse **A**. 18 recusare *Vindelinus*: recusaret **A**. 19 conlocuti] loquuti **F** *m. pr.*, colloquuti **F** *corr.* 21 Philotas] phylotas **BLV**. 22 eo Demetrius] eodem et prius **FP**, ei e **dmetrius **V** *m. sec.* 24 adfirmatione] adfirmamacione **L**. [et] constantia *Vindelinus*. 25 vultus *Heinsius*: uultu **A**. 26 Philotas] phylotas **BLV**.

lotas circumlatis oculis, ut incidere in Calan quendam
haud procul stantem, propius eum iussit accedere. Illo
perturbato et recusante transire ad eum: 'Patieris', in-
quit, 'Demetrium mentiri rursusque me excruciari?'
Calan vox sanguisque defecerant, et Macedones Philo- 37
tan inquinare innoxios velle suspicabantur, quia nec a
Nicomacho nec ab ipso Philota, cum torqueretur, no-
minatus esset adulescens: qui ut praefectos regis cir-
cumstantes se vidit, Demetrium et semetipsum id faci-
nus cogitasse confessus est. Omnes ergo a Nicomacho 38
nominati more patrio dato signo saxis obruti sunt.

Magno non salutis, sed etiam *in*vidiae periculo li- 39
beratus erat Alexander: quippe Parmenio et Philotas,
principes amicorum, nisi palam sontes sine indignatione
totius exercitus non potuissent damnari. Itaque *dum* 40
anceps quaestio fuit, dum infitiatus est facinus, crude-
liter torqueri videbatur: post confessionem etiam Phi-
lotae amicorum misericordia vana erat.

---

1 Calan *scripsi*: calin **A**. 2 propius] proprius **V**. eum] eium **L** *m. pr.* **V**. accedere] accidere **P**. Illo] ille **P**. 3 recusante *Frobenius*: recusanti **A**. Patieris] pacieris **V**. 4 excruciari] excrutiari **P**. 5 Calan *scripsi*: calin **C**, calix **P**. sanguisque defecerant] sanguis defecerat **P**. Philotan] phylotan **BLV**. 6 suspicabantur] supplicabantur **P**. quia] qui **P** *m. pr.* 7 Nicomacho] nichomacho **PV**, niomacho **F** *m. pr.*, niomaco **L** *m. pr.* ipso] illo **C**. Philota] phylota **BLV**, philata **P** *m. pr.* 10 Nicomacho] nichomacho **V**. 11 obruti sunt **I**: obruerunt **A**. 12 *in*vidiae *Rubenius*: uitae **A**. 13 Parmenio] parmoenio **BF**. Philotas] phylotas **BV**. 14 sontes] fontes **P** *m. pr.* indignatione] indignacione **V**. 15 totius] tocius **V**. *dum* anceps *Vogel*: anceps **A**. 16 infitiatus] inficiatus **PV**. 17 etiam **P**: etiam neque **C** [*in* **V** eq; *in ras.*]. Philotae *Stangl*: philotas **FP**, phylotas **BLV**. 18 misericordia vana erat *scripsi*: misericordiam meruit **A**. Q̄ · CVRTI RUFI HISTORIARŪ LIB̄ · VI EXPLICIT · INCIPIT LIBER SEPTIMUS **P**, Q · CVRTI RUFI HISTORIAR · ALEXANDRI MAGNI MACEDONIS LIB · VI · EXP̃C · INCIPIT VII · FELICIT · **B**, Q · CVRTI RUFI HISTORIARŪ LIB̄ · VI · EXPLICIT · INCIPIT LIB̄ · SEPTIMVS **L**, CVRTI RUFI HISTORIAR̄ · LIB · VI · EXPLICIT · INCIPIT LIBER SEPTIMUS **V**, EXP̃LT LIB · VI · Q · CVRTI RVFI HISTORIARUM LIBER VII · INCIPIT **F**.

Q. CURTI RUFI

HISTORIARUM

ALEXANDRI MAGNI

MACEDONIS

LIBER VII.

1 Philotan sicut recentibus sceleris eius vestigiis iure 1
adfectum supplicio censuerant milites, ita, postquam
desierat esse, quem odissent, invidia in misericordiam
2 vertit. Moverat et claritas iuvenis et patris eius se-
3 nectus atque orbitas. Primus Asiam aperuerat regi,
omnium periculorum eius particeps semper alterum in
acie cornu defenderat, Philippo quoque ante omnes
amicus et ipsi Alexandro tam fidus, ut occidendi Atta-
4 lum non alio ministro uti mallet. Horum cogitatio
subibat exercitum, seditiosaeque voces referebantur ad
regem. Quis ille haud sane motus satisque prudens,
otii vitia negotio discuti, edicit, ut omnes in vestibulo
5 regiae praesto sint. Quos ubi frequentes adesse co-
gnovit, in contionem processit. Haud dubie ex conpo-

1 Philotan] phylotan **BLP**. 2 censuerant] cessuerant **C**. 3 odissent] odiessent **P**. 5 atque] adque **L**. 7 acie] atie **P**. Philippo] phylippo **BLV**. 8 Attalum] adtalum **L**. 9 cogitatio] cogitacio **V**. 10 seditiosaeque] sediciosaeque **V**. 12 negotio] negotia **P**. 13 adesse] abesse **P**.

sito Atarrhias postulare coepit, ut Lyncestes Alexander,
qui multo ante quam Philotas regem voluisset occi-
dere, exhiberetur. A duobus indicibus, sicut supra 6
diximus, delatus tertium iam annum custodiebatur in
vinculis. Eundem in Philippi quoque caedem coniu-
rasse cum Pausania pro conperto fuit, sed quia primus
Alexandrum regem salutaverat, supplicio magis quam
crimini fuerat exemptus: tum quoque Antipatri soceri 7
eius preces iustam regis iram morabantur. Ceterum
recruduit suppuratus dolor: quippe veteris periculi
memoriam praesentis cura renovabat. Igitur Alexander 8
ex custodia educitur iussusque dicere, quamquam toto
triennio meditatus erat defensionem, tamen haesitans
et trepidus pauca ex his, quae conposuerat, protulit,
ad ultimum non memoria solum, sed etiam mens eum
destituit. Nulli erat dubium, quin trepidatio conscien- 9
tiae indicium esset, non memoriae vitium. Itaque ex
iis, qui proximi adstiterant, obluctantem adhuc obli-
vioni lanceis confoderunt.

2 Cuius corpore ablato rex introduci iussit Amyntam 10
et Simian: nam Polemon, minimus ex fratribus, cum
Philotan torqueri conperisset, profugerat. Omnium 11
Philotae amicorum hi carissimi fuerant, ad magna et
honorata ministeria illius maxime suffragatione pro-
ducti, memineratque rex, summo studio ab eo concilia-

1 Atarrhias *scripsi*: apharrias **P**, attarrias **C**. Lyncestes *Frobenius*: lincestes **A** [incestes **F**]. 2 Philotas] phylotas **BLV**. 3 exhiberetur] exiberetur **LP**. 5 Philippi] phylippi **B**. 7 supplicio] supplitio **F**, suplicio **L**. 8 Tum **P**: tunc **C**. 10 suppuratus **P**: soporatus **C**. 12 custodia educitur] custodie ducitur **P**. quamquam] quaquam **B** *m. pr.* 13 triennio] triennii **P**. 14 protulit] pertulit **P**. 16 destituit] destuit **P**. quin] qui in **P**. 17 indicium] inditium **F**. vitium] uicium **V**. 18 iis *Vindelinus*: his **A**. proximi **C**: proxime **P**. adstiterant] abstiterant **P**. 20 ablato] oblato **V**. introduci] intruduci **V**. Amyntam] amintam **LV**. 21 Simian: nam *scripsi*: simannam **A**. 22 Philotan] phylotan **B**, filotan **L**. 23 Philotae] phylotae **BLV**. 24 ministeria] misteria **P**. 25 conciliatos] consiliatos **P**.

tos sibi, nec dubitabat huius quoque ultimi consilii
12 fuisse participes. Igitur *queritur* olim sibi esse su-
spectos matris suae litteris, quibus esset admonitus,
ut ab his salutem suam tueretur: ceterum se invitum
deteriora credentem nunc manifestis indiciis victum
13 iussisse vinciri. Nam pridie, quam detegeretur Philo-
tae scelus, quin in secreto cum eo fuissent, non posse
dubitari. Fratrem vero, qui profugerit, cum de Phi-
14 lota quaereretur, aperuisse fugae causam. Nuper prae-
ter consuetudinem officii specie amotis longius ceteris
admovisse semetipsos lateri suo nulla probabili causa,
seque mirantem, quod non vice sua tali fungerentur
officio, et ipsa trepidatione eorum perterritum strenue
15 ad armigeros, qui proxime sequebantur, recessisse. Ad
haec accedere, quod, cum Antiphanes, scriba equitum,
Amyntae denuntiasset, pridie quam Philotae scelus de-
prehensum esset, ut ex suis equis more solito daret
iis, qui amisissent equos, superbe respondisset, nisi
16 incepto desisteret, brevi sciturum, quis ipse esset. Iam
linguae violentiam temeritatemque verborum, quae in
semetipsum iacularentur, nihil aliud esse quam scelesti
animi indicem ac testem. Quae si vera essent, idem
meruisse eos, quod Philotan, si falsa, exigere ipsum,
17 ut refellant. Productus deinde Antiphanes de equis

1 nec **I**: ne **A**. 2 Igitur *queritur scripsi*: igitur **A**. 4 his] is **L**. 6 Philotae] phylotae **BL**. 7 in secreto **P**: secreto **C**. 8 dubitari **I**: dubitare **A**. profugerit] profugerat **L** *m. pr.* **P** *m. pr.* Philota **I**: philotae **FP**, phylotae **BLV**. 10 specie] spetiae **P**. 12 fungerentur] fugerentur **BLP** *m. pr.* **V** 13 et ipsa **P**: ex ipsa **C**. trepidatione] trepidacione **V**. perterritum] perterritis **P**. 15 Antiphanes *Aldus*: antiphatanes **P**, antiphatenes **C**. 16 Amyntae **I**: aminte **A**. denuntiasset] denunciasset **V**, denuptiasset **P**. Philotae] phylotae **BL**. deprehensum **I**: depraehensus **A**. 17 daret *Aldus*: darent **A**. 18 iis **I**: his **A**. amisissent] amisisset **P** *m. pr.* respondisset *Letellerius*: respondisse **A**. 19 incepto] incoepto **F**. 23 Philotan] phylotan **B**. 24 Antiphanes *Aldus*: antiphatanis **P**, antiphataenis **LV**, antiphatenis **B** *m. pr.* **F**.

non traditis et adiectis etiam superbe minis indicat.
3 Tum Amyntas facta dicendi potestate: 'Si nihil', in- 18
quit, 'interest regis, peto, ut, dum dico, vinculis libe-
rer.' Rex solvi utrumque iubet desiderantique Amyn-
tae, ut habitus quoque redderetur armigeri, lanceam
dari iussit. Quam ut laeva conprehendit, evitato eo 19
loco, in quo Alexandri corpus paulo ante iacuerat:
'Qualiscumque', inquit, 'exitus nos manet, rex, confite-
mur prosperum tibi debituros, tristiorem fortunae in-
putaturos. Sine praeiudicio dicimus causam liberis 20
corporibus animisque: habitum etiam, in quo te comi-
tari solemus, reddidisti. Causam non possumus, for-
tunam timere desinemus. Et, quaeso, permittas mihi 21
id primum defendere, quod a te ultimum obiectum est.
Nos, rex, sermonis adversus maiestatem tuam habiti
nullius conscii sumus nobis. Dicerem iam pridem vi-
cisse te invidiam, nisi periculum esset, ne alia mali-
gnius dicta crederes blanda oratione purgari. Ceterum 22
etiam si militis tui vel in agmine deficientis et fati-
gati vel in acie periclitantis vel in tabernaculo aegri
et vulnera curantis aliqua vox asperior esset accepta,
merueramus fortibus factis, ut malles ea tempori nostro
inputare quam animo. Cum quid accidit tristius, om- 23
nes rei sumus: corporibus nostris, quae utique non
odimus, infestas admovemus manus: parentes, liberi
si occurrant, et ingrati et invisi sunt. Contra cum
donis honoramur, cum praemiis onusti revertimur,

1 etiam] eciam **V**. indicat. Tum *Freinshemius*: inde captum **A**. 2 Amyntas **I**: amintam **A**. 3 peto] petito **C**. 4 Amyntae **I**: amintae **A**. *In* **BLV** *add. in margine* defensio Amintae, *in* **F** *haec verba in textu ante* desiderantique *extant*. 5 armigeri] armigeris **L**. 8 inquit] inquid **L**. 10 praeiudicio] praeiuditio **FP**. 11 etiam] eciam **V**. 13 desinemus *Vindelinus*: desiemus **A**. 18 oratione] orationi **P**. 19 etiam] eciam **V**. militis] milites **C** [miles **V**]. 21 curantis] curatis **P** *m. pr.* 23 tristius] tritius **V**. 24 sumus *Bentleius*: sunt **A**. 25 infestas admovemus *Aldus*: infectas admouemus **BFL**, infectus admouemus **V**, *om.* **P**. liberi *Eberhardus*: liberis **A**. 27 onusti] honusti **BP**.

quis ferre nos potest? quis illam animorum alacrita-
24 tem continere? Militantium nec indignatio nec laetitia
moderata est: ad omnes adfectus impetu rapimur.
Vituperamus laudamus, miseremur irascimur, utcum-
que praesens movit adfectio: modo Indiam adire et
Oceanum libet, modo coniugum et liberorum patriae-
25 que memoria occurrit. Sed has cogitationes, has inter
se conloquentium voces signum tuba datum finit: in
suos quisque ordines currimus, et, quidquid irarum in
tabernaculo conceptum est, in hostium effunditur ca-
pita. Utinam Philotas quoque intra verba peccasset!
26 Proinde ad id revertar, propter quod rei sumus. Ami- 4
citiam, quae nobis cum Philota fuit, adeo non eo in-
fitias, ut expetisse quoque nos magnosque ex ea fructus
27 percepisse confitear. An vero Parmenionis, quem tibi
proximum esse voluisti, filium omnes paene amicos
tuos dignatione vincentem cultum a nobis esse mira-
28 ris? Tu, hercules, si verum audire vis, rex, huius
nobis periculi es causa. Quis enim alius effecit, ut ad
Philotan decurrerent, qui placere vellent tibi? Ab
illo traditi ad hunc gradum amicitiae tuae ascendi-
mus: is apud te fuit, cuius et gratiam expetere et
29 iram timere possemus. Si non propemodum *in* tua
verba, at tui omnes te praeeunte iuravimus, eosdem
nos inimicos amicosque habituros esse, quos tu habe-

2 indignatio] indignacio **V**. laetitia] leticia **L** *m. pr.* **V**, laetia **P**. 3 moderata **I**: morata **A**. 5 adfectio] adfeccio **V**. 7 cogitationes] cogitaciones **V**. 11 Philotas] phylotas **BLV**. 12 revertar **F**: praeuertar **PF** *marg.* **L** *m. sec.* **B** *m. sec.*, praereuertar **B** *m. pr.* **L** *m. pr.* **V**. Amicitiam] amiciciam **L** *m. pr.* **V**, amititiam **F**. 13 Philota] phylota **BL**. infitias **I**: inficias **A**. 15 Parmenionis] parmoenionis **B**. 16 paene] poene **F**. 18 hercules **P**: hercule **C**. 19 periculi es **I**: periculis **P**, pericules **C** *m. pr.* causa] causas **P**. effecit] efficit **P**. 20 Philotan] phylotan **BLV**. 21 amicitiae] amititiae **FP**, amiciciae **V**. 22 apud] aput **P**. et gratiam *Bentleius*: ·ē· gratiam **P**, gratiam **C**. 23 *in* tua verba, at tui *Bentleius*: tuo uerberatu ei **A**. 24 praeeunte *Lauer*: praetereunte **A**. 25 quos] quosquos **P**.

res. Hoc sacramento pietatis obstricti aversaremur
scilicet, quem tu omnibus praeferebas! Igitur, si hoc 30
crimen est, paucos innocentes habes, immo, hercules,
neminem. Omnes enim Philotae amici esse voluerunt,
sed totidem, quot volebant esse, non poterant. Ita,
si a consciis amicos non dividis, ne ab amicis quidem
separabis illos, qui idem esse voluerunt. Quod igitur 31
conscientiae adfertur indicium? Ut opinor, quia pridie
familiariter et sine arbitris locutus est nobiscum. At
ego purgare non possem, si pridie quicquam ex vetere
vita ac more mutassem. Nunc vero, si, ut omnibus
diebus, illo quoque, qui suspectus est, fecimus, con-
suetudo diluet crimen. Sed equos Antiphani non de- 32
dimus, et pridie, quam Philotas detectus est. Hic mihi
cum Antiphane res erit. Qui si nos suspectos facere
vult, quod illo die equos non dederimus, semetipsum,
quod eos desideraverit, purgare non poterit. Anceps 33
enim crimen est inter retinentem et exigentem, nisi
quod melior est causa suum non tradentis quam po-
scentis alienum. Ceterum, rex, equos decem habui: 34
e quibus Antiphanes octo iam distribuerat iis, qui
amiserant suos, omnino duos ipse habebam: quos
cum vellet abducere homo superbissimus, certe
iniquissimus, nisi pedes militare vellem, retinere co-
gebar. Nec infitias eo, liberi hominis animo locu- 35

1 aversaremur *Modius*: obuersaremur **A**. 3 crimen] crimem **L**. immo] himmo **P**. hercules **P**: hercule **C**. 4 Philotae] phylotae **BLV**. 5 quot **I**: quod **A**. 6 consciis] conciis **P**. ne] nec **C**. 8 indicium] inditium **FL**. 9 arbitris] arbitriis **B**, arbitri **V**. 11 si, ut **I**: sicut **A**. 14 Philotas] phylotas **BLV**. Hic **P**: haec **C**. 15 Antiphane] anthipane **P**. erit **P**: erat **C**. 18 crimen] crimem **L**. 19 tradentis] tradentes **P** *m. pr.* 20 habui **V** *corr.*: habui habeo **F**, abui abeo **L**, habeo **BP**. 21 Antiphanes] anthipanes **P**. octo] VIII **P**. iis **P**: his **C**. 22 duos] ·II· **P**, *in* **F** *eras.* 23 cere homo] *hinc incip. fragmentum Einsidlense.* 24 iniquissimus **EV** *m. sec.*: iniquissime **C** [*in* **FL** *add. in margine* uel iniquissimus], iniquissimi **P**. 25 infitias] inficias **L** *m. pr.* **V**, inficiar **E**. locutum] loquutum **F**.

tum esse me cum ignavissimo et hoc unum mili-
tiae ius usurpante, ut alienos equos pugnaturis distri-
buat. Huc enim malorum ventum est, ut verba mea
36 eodem tempore et Alexandro excusem et Antiphani! At,
hercule, mater de nobis inimicis tuis scripsit. Utinam
prudentius esset sollicita pro filio et non inanes quo-
que species anxio animo figuraret! Quare enim non
ascribit metus sui causam? denique non ostendit auc-
torem? Quo facto dictove nostro mota tam trepi-
37 das tibi litteras scripsit? O miseram condicionem
meam, quia forsitan non periculosius est tacere quam
dicere! Sed utcumque cessura res est, malo tibi de-
fensionem meam displicere quam causam. Agnosces
autem, quae dicturus sum: quippe meministi, cum me
ad perducendos ex Macedonia milites mitteres, dixisse
te, multos integros iuvenes in domo tuae matris abs-
38 condi. Praecepisti igitur mihi, ne quem praeter te
intuerer, sed detrectantes militiam perducerem ad te.
Quod equidem feci et liberius, quam expediebat mihi,
executus sum tuum imperium. Gorgiam et Hecataeum
et Gorgidan, quorum bona opera uteris, inde perduxi.
39 Quid igitur iniquius est quam me, qui, si tibi non pa-
ruissem, iure daturus fui poenas, nunc perire, quia pa-
rui? Neque enim ulla alia matri tuae persequendi nos
causa est, quam quod utilitatem tuam muliebri prae-

1 militiae] inicia **L** *m. pr.* 2 ius *Bentleius*: suae **A**. usurpante *Lauer*: usurpantem **AE**. 3 Huc] hinc **E**. 4 Antiphani] anthipani **P**, antipahani **E**. At] ad **L** *m. pr.* 5 tuis] tibi **E**. 6 prudentius] prudencius **V**. 7 species] speties **F**. figuraret] fugararet **P** *m. pr.*, *ut videtur*, figuraretur **E**. Quare] quae **E**. 8 causam] causam Trepidas litteras **F**. *qui notam marginalem verbis scriptoris inserit.* 10 condicionem] conditionem **EFP**. 11 meam *om.* **E**. 13 Agnosces] agnosceres **EP**. 17 mihi] *om.* **E**. 18 detrectantes] detractantes **E**. militiam] miliciam **L** *m. pr.* 19 equidem] equitem **P**. expediebat **E**: expedibat **A**. 20 executus] exequutus **F**. Hecataeum *Frobenius*: hegateum **A**. 21 Gorgidan *scripsi*: gorgatan **AE** gorgatā **F**]. bona *om.* **E**. 23 fui] fuisse **P** *m. pr.*

posuimus gratiae. VI milia Macedonum peditum et DC 40
equites adduxi: quorum pars secutura me non erat, si militiam detrectantibus indulgere voluissem. Sequitur ergo, ut, quia illa propter hanc causam irascitur nobis, tu mitiges matrem, qui irae eius nos obtulisti.'

Dum haec Amyntas agit, forte supervenerunt, qui II
fratrem eius Polemonem, de quo ante est dictum, fugientem consecuti vinctum reducebant. Infesta contio vix inhiberi potuit, quin protinus suo more saxa in eum iaceret. Atque ille sane interritus: 'Nihil', in- 2
quit, 'pro me deprecor, modo ne fratrum innocentiae fuga inputetur mea. Haec si defendi non potest, meum crimen sit. Horum ob id ipsum melior est causa, quod ego, qui*a* profugi, suspectus sum.' At 3
haec elocuto universa contio adsensa est: lacrimae deinde omnibus manare coeperunt adeo in contrarium repente mutatis, ut solum pro eo esset, quod maxime laeserat. Iuvenis erat primo aetatis flore pubescens, 4
quem inter equites tormentis Philotae conturbatos alienus terror abstulerat: desertum eum a comitibus et haesitantem inter revertendi fugiendique consilium, qui secuti erant, occupaverunt. Is tum flere coepit et os 5
suum converberare, maestus non suam vicem, sed propter ipsum periclitantium fratrum. Moveratque iam 6

1 DC **E**: DC̄ **A**. 2 si militiam] si* miliciam **L**. 3 detrectantibus] detractantibus **EP**. 4 ergo] ego **B** *m. pr.* 5 mitiges] es **E**. matrem] matremque **E**. qui irae] quirae **V**. nos] non **P**. obtulisti] ob*tulisti **P**. 6 Amyntas] amintas **C**. 7 Polemonem] pelomonem **FLPV**. 8 consecuti] cōsequuti **F**. contio] concio **V**. 10 in eum] meum in eum **E**. interritus **C**: territus **EP**. inquit] inquid **L**. 12 potest] post **E**. 13 crimen] crimem **FL** *m. pr.* est] *om.* **E**. 14 qui*a* *Bentleius*: qui **AE**. At] ad **EP**. 15 elocuto] eo loquuto **F**. contio] concio **V**. 17 solum] hoc solum **F** *corr.* **L** *corr.* **V** *corr.* 18 aetatis] aetatatis **L**. 19 quem] que **V**, quam **P**. Philotae] phylotae **BLV**. conturbatos] conturbatis **EP**, conturbato **V**. 22 secuti] sequuti **F**. flere] flore **P** *m. pr.* **V**. 24 ipsum periclitantium fratrum] ipsos periclitantes fratres **E**.

regem quoque, non contionem modo, sed unus erat
inplacabilis frater, qui terribili vultu intuens eum:
'Tum', *exclam*at, 'demens, lacrimare debueras, cum equo
calcaria subderes, fratrum desertor et desertorum comes.
Miser, quo et unde fugiebas? Effecisti, ut reus capi-
7 tis accusatoris uterer verbis'. Ille peccasse sese gra-
vius in fratres quam in semetipsum fatebatur. Tum
vero neque lacrimis neque adclamationibus, quibus
studia sua multitudo profitetur, temperaverunt. Una
vox erat pari emissa consensu, ut insontibus et forti-
bus viris parceret. Amici quoque data misericordiae
8 occasione consurgunt flentesque regem deprecantur. Ille
silentio facto: 'Et ipse', inquit, 'Amyntan mea senten-
tia fratresque eius absolvo. Vos autem, iuvenes, malo
beneficii mei oblivisci quam periculi vestri meminisse.
Eadem fide redite in gratiam mecum, qua ipse vobis-
9 cum revertor. Nisi, quae delata essent, excussissem,
aliquid de dissimulatione mea suspicari potuissetis: sa-
tius est purgatos esse quam suspectos. Cogitate nemi-
10 nem absolvi posse, nisi qui dixerit causam. Tu, Amyn-
ta, ignosce fratri tuo. Erit hoc simpliciter etiam mihi
reconciliati animi tui pignus'.

11 Contione deinde dimissa Polydamanta vocari iubet. 7
Longe acceptissimus Parmenioni erat, proximus lateri

1 quoque *om.* **E**. contionem] concionem **V**. sed] set **E**. 3 Tum] tu **E**. *exclam*at *scripsi*: ait **AE**. 4 subderes] subdederes **P**. desertor] deserto **V**. 6 peccasse] percasse **E**. sese *scripsi*: se sed **C**, sese sed **P**, sese set **E**. 7 fatebatur] fatebitur **E**. 8 quibus] qui **EP**, *post hanc vocem in* **F** *inseritur nota marginalis* studia sua multitudinem adclamationibus profiteri, *quae verba corr. linea delevit et in margine repetivit.* 10 pari] patri **B** *m. pr.* 12 flentesque] flectensque **P**. 13 inquit] inquid **V**. Amyntan] amintan **B** *m. pr.* **LV**, amintam **F**. mea sen] *hic des.* **E**. 15 beneficii] benefitii **F**. 16 redite] reddit ei **P**. gratiam] graciam **V**. 17 delata] lata **P** *m. pr.* 18 aliquid de dissimulatione mea suspicari potuissetis *scripsi*: ualde dissimulatio mea superare potuisset sed **A**. satius] sacius **V**. 20 Amynta] aminta **FL**. 23 dimissa] missa **F**. Polydamanta] polidamanta **C**. 24 Parmenioni] parmoenioni **BF**.

in acie stare solitus. Et quamquam conscientia fretus 12
in regiam venerat, tamen, ut iussus est fratres suos
exhibere admodum iuvenes et regi ignotos ob aetatem,
fiducia in sollicitudinem versa trepidare coepit, saepius,
quae nocere possent, quam, quibus eluderet, reputans.
Iam armigeri, quibus imperatum erat, produxerant eos, 13
cum exanguem metu Polydamanta propius accedere
iubet summotisque omnibus: 'Scelere', inquit, 'Par-
menionis omnes pariter adpetiti sumus, maxime ego
ac tu, quos amicitiae specie fefellit. Ad quem perse- 14
quendum puniendumque — vide, quantum fidei tuae
credam — te ministro uti statui. Obsides, dum hoc
peragis, erunt fratres tui. Proficiscere in Mediam et 15
ad praefectos meos litteras scriptas manu mea perfer.
Velocitate opus est, qua celeritatem *famae* antecedas.
Noctu pervenire illuc te volo, postero die, quae scripta
erunt, exequi. Ad Parmeniona quoque epistulas feres, 16
unam a me, alteram Philotae nomine scriptam. Si-
gnum anuli eius in mea potestate est. Si pater credit
a filio inpressum, cum te viderit, nihil metuet.' Po- 17
lydamas tanto liberatus metu inpensius etiam, quam
exigebatur, promittit operam conlaudatusque et pro-
missis oneratus deposita veste, quam habebat, Arabica
induitur. Duo Arabes, quorum interim coniuges ac 18

1 solitus] sulitus **FLV**, solutus **P**. conscientia] constientia **FL**. 3 exhibere] exibere **B** *m. pr.* **LV**. 4 fiducia] fidutia **F**, fidutiam **V**. sollicitudinem] solitudinem **P**. 5 eluderet] eluderetur **C**. 7 metu] metū **P**. Polydamanta] polidamanta **C**. 8 inquit] inquid **F**. Parmenionis] parmoenionis **B**, parmoenis **P**. 10 quos] quo **P**. amicitiae] amititiae **F**. specie] spetie **F**. Ad] at **P**. 11 vide quantum] uide quan*tum **L**, de quant*um **P**. 12 uti] ut **P**. 13 Mediam] media **V**. 15 *famae add. Vindelinus*. 16 postero] postera **F**. scripta] scripto **P**. 17 erunt] erant **B** *m. pr.* Parmeniona] parmoeniona **BP**. 18 a me] ad me **F**. Philotae] phylotae **BLV**. 19 Si] sic **C** [*in* **F** c *a corr. superscr.*]. 20 Polydamas] polidamas **C**. 23 oneratus] honeratus **P**, *oneratus **V**. habebat] abebat **L**. Arabica] arabia **B** *m. pr.*, arabico **P**. 24 Duo *Lauer*: duc **P**, dux **C**.

liberi, vinculum fidei, obsides apud regem erant, dati
comites. Per deserta etiam ob siccitatem loca camelis
19 undecimo die, quo destinaverat, perveniunt. Et prius-
quam ips*ius* nuntiaretur adventus, rursus Polydamas
vestem Macedonicam sumit et in tabernaculum Clean-
dri — praetor hic regius erat — quarta vigilia per-
20 venit. Redditis deinde litteris constituerunt prima luce
ad Parmenionem coire. Iamque ceteris quoque litteras
regis attulerat, iam ad eum venturi erant, cum Par-
21 menioni Polydamanta venisse nuntiaverunt. Qui dum
laetatur adventu amici, simulque noscendi, quae rex
ageret, avidus — quippe longo intervallo nullam ab
eo epistulam acceperat — Polydamanta requiri iubet.
22 Deversoria regionis illius magnos recessus habent
amoenosque nemoribus manu consitis: ea praecipue re-
23 gum satraparumque voluptas erat. Spatiabatur in ne-
more Parmenion medius inter duces, quibus erat im-
peratum litteris regis, ut occiderent. Agendae autem
rei constituerant tempus, cum Parmenion a Polyda-
24 mante litteras traditas legere coepisset. Polydamas
procul veniens ut a Parmenione conspectus est vultu

1 apud | aput **FP**. 3 undecimo die | xi die **BLV**, xi die **F**. xi · modio **P**. quo destinaverat] quod aestimauerat **L** *m. pr.* **P**. 4 ipsius *Vindelinus*: ipsi **A**. Polydamas] polidamas **C**. 5 Macedonicam] macedoniam **P**. 6 praetor **I**: petor **A**. hic] id **V**. 8 ad | a **P**. Parmenionem | parmoenionem **BP**. Iamque *scripsi*: namque **A**. ceteris] ceteri **BFL**. litteras **I**: litteris **A**. 9 iam *om.* **P**. cum] iam **P**. Parmenioni | parmoenioni **BP**. 10 Polydamanta **I**: polidamanta **A**. nuntiaverunt | nunciauerunt **V**. 11 amici | amiti **F**. 12 ab eo | habeo **P**. 13 Polydamanta **I**: philodamanta **FPV** *m. pr.*, phylodamanta **BL**, pholidamanta **V** *m. sec.* 14 Deversoria *scripsi*: diuersoria **A**. habent | abent **P**. 15 regum | rerum **P**. 16 Spatiabatur | spaciabatur **PV**. nemore | nemere **P**. 17 Parmenion | parmoenion **B**. 19 Parmenion | parmoenion **P**. Polydamante **I**: polidamante **BLPV**, polidamanta **F**. 20 litteras | litteris **P**. coepisset] cepisset **BLV**. Polydamas **I**: polidamas **A**. 21 Parmenione | parmoenione **B**.

laetitiae speciem praeferente, ad conplectendum eum
cucurrit mutuaque salutatione facta Polydamas epistu-
lam a rege scriptam ei tradidit. Parmenion vinculum 25
epistulae solvens, quidnam rex ageret, requirebat. Ille
ex ipsis litteris cogniturum esse respondit. Quibus 26
Parmenion lectis: 'Rex', inquit, 'expeditionem parat in
Arachosios. Strenuum hominem et numquam cessan-
tem! Sed tempus saluti suae tanta iam parta gloria
parcere'. Alteram deinde epistulam Philotae nomine 27
scriptam laetus, quod ex vultu notari poterat, legebat:
tum eius latus gladio haurit Cleander, deinde iugulum
9 ferit, ceteri exanimum quoque confodiunt. Et armi- 28
geri, qui *ad primum* aditum nemoris adstiterant, co-
gnita caede, cuius causa ignorabatur, in castra per-
veniunt et tumultuoso nuntio milites concitant. Illi 29
armati ad nemus, in quo perpetrata caedes erat, coeunt
et, ni Polydamas ceterique eiusdem noxae participes
dedantur, murum circumdatum nemori eversuros de-
nuntiant omniumque sanguine duci parentaturos. Cle- 30
ander primores eorum intromitti iubet litterasque regis
scriptas ad milites recitat, quibus insidiae Parmenionis
in regem precesque, ut ipsum vindicarent, contineban-
tur. Igitur cognita regis voluntate non quidem in- 31
dignatio, sed tamen seditio conpressa est. Dilapsis

1 praeferente] praeferentē **P** *m. pr.* 2 cucurrit] cucurit **L.** mutuaque *Lauer*: mutuata **C**, mutuatu **P.** salutatione *scripsi*: gratulatione **A.** facta *Bentleius*: functi **A.** Polydamas **I**: polidamas **A.** 3 Parmenion] parmoenion **B.** 6 Parmenion] parmoenion **B.** inquit] inquid **LV.** 8 saluti] salutis **V.** tanta] tantā **P.** parta] parti **V.** 9 Philotae] phylotae **BL.** 11 haurit] aurit **V.** Cleander] cleandre **P**, cleande **L** *m. pr.* 12 ferit] fe**rit **PV.** ceteri] ceterum **P.** confodiunt] confudiunt **P.** 13 qui *ad primum* aditum *scripsi*: quid aditum **P**, qui aditum **C.** 16 coeunt] quoeunt **V** *m. pr.* 17 Polydamas **I**: polidamas **A.** 18 nemori eversuros] memoriae uersuros **P.** denuntiant] denutriant **FP.** 19 duci] duce **P** *m. pr.* 20 primores] priores **B** *m. pr.* **F** *m. pr.* **P.** intromitti **I**: intermitti **A.** Parmenionis] parmoenionis **B.** 24 Dilapsis] delapsis **P.**

pluribus pauci remanserunt, qui, saltem ut corpus
32 ipsis sepelire permitterent, precabantur. Diu id negatum est Cleandri metu, ne offenderet regem. Pertinacius deinde precantibus materiem consternationis subtrahendam ratus capite deciso truncum humare permisit:
33 ad regem caput missum est.

Hic exitus Parmenionis fuit, militiae domique clari viri. Multa sine rege prospere, rex sine illo nihil magnae rei gesserat. Felicissimo regi et [ad] omnia ad fortunae suae exigenti modum satisfecit. LXX natus annos iuvenis ducis et saepe etiam gregarii militis munia explevit: acer consilio, manu strenuus, carus
34 principibus, vulgo militum acceptior. Haec inpulerint illum ad regni cupiditatem an tantum suspectum fecerint, ambigi potest, quia, Philotas ultimis cruciatibus victus verane dixerit, quae facta probari non poterant, an falsis tormentorum petierit finem, re quoque recenti, cum magis posset liquere, dubitatum est.

35 Alexander, quos libere mortem Parmenionis con- **10**
questos esse conpererat, separandos a cetero exercitu ratus in unam cohortem secrevit ducemque his Leonidam dedit, et ipsum Parmenioni quondam intima fa-
36 miliaritate coniunctum. Fere idem erant, quos alioqui rex habuerat invisos. Nam cum experiri vellet militum animos, admonuit, qui litteras in Macedoniam ad suos scripsisset, iis, quos ipse mittebat, perlaturis cum

2 ipsis *Vogel*: ipsius **A**. id] it **F**. 3 Cleandri] cleandro **P**. Pertinacius] pertinatius **FP**. 4 precantibus **C**: pergentibus **P**. subtrahendam] subtraendam **P**. 6 caput] capud **FP**. 7 Parmenionis] parmoenionis **B**. 8 illo **I**: ullo **FPV**, *illo **BL**. 9 et omnia *Lauer*: et ad omnia **A**. 11 annos] amnos **L**. 12 munia **I**: milia **P**, militiam **C**. explevit *Freinshemius*: explicuit **A**. manu] manus **P**. strenuus] strenues **P** *m. pr.* 14 tantum] tantium **P**. 15 Philotas] phylotas **BLV**. 16 victus] nictis **V**. 18 magis *Lauer*: magnis **A**. est] ēst **P**. 19 Parmenionis] parmoenionis **B**. 22 Parmenioni] parmoenioni **B**. 23 erant **I**: ertant **A**. quos] quod **L**. alioqui **P**: alioquin **C**. 25 admonuit **I**: admouit **A**. 26 iis *Vindelinus*: si **A**. perlaturis *Vindelinus*: perlaturus **A**. cum fide **I**: confide **A**.

fide traderet. Simpliciter ad necessarios suos quisque
scripserat, quae sentiebat: aliis gravis erat, plerisque
non ingrata militia. Ita et agentium gratias et que- 37
rentium litterae exceptae sunt. Et, qui forte taedium
laboris per litteras erant questi, hanc seorsus cohor-
tem a ceteris tendere ignominiae causa iubet, fortitu-
dine usurus in bello, libertatem linguae ab auribus
credulis remoturus. Id consilium, temerarium forsitan
— quippe fortissimi iuvenes contumelia inritati erant
—, sicut omnia alia felicitas regis excepit. Nihil illis 38
ad bella promptius fuit: incitabat virtutem et ignomi-
niae demendae cupido et, quia fortia facta in paucis
latere non poterant.

11 His ita conpositis Alexander Arsame *Drangarum* sa- III
trape constituto iter pronuntiari iubet in Arimaspos, quos
iam tunc mutato nomine Euergetas appellabant, ex
quo frigore victusque penuria Cyri exercitum adfectum
tectis et commeatibus iuverant. Quintus dies erat, ut 2
in eam regionem pervenerat. Cognoscit Satibarzanem,
qui ad Bessum defecerat, cum equitum manu inrupisse
rursus in Arios. Itaque *contra eum misit* Caranum *et*
Erigyium cum Artabazo et Andronico: eos VI milia
Graecorum peditum, DC equites sequebantur. Ipse LX 3
diebus gentem Euergetarum ordinavit magna pecunia
ob egregiam in Cyrum fidem donata.

4 exceptae **I**: excepta **A**. 5 cohortem] quohortem **P**. 8 credulis] credulus **L** *m. pr.* remoturus] remoturos **F** *m. pr.* **P**. Id *scripsi*: et **A**. 9 contumelia *Modius*: contumelias **L** *m. pr.* **PV**, contumeliis **BFL** *m. sec.* 11 ignominiae] ignomiae **F**. 12 demendae] clemendae **V**. 13 latere] littere **F**. 14 Arsame *Drangarum scripsi*: arianiorum **BL** *m. pr.* **P**, arrianiorum **V**, arianorum **F**. 15 Arimaspos *Wesselingius*: armatos **A**. 17 Cyri] ciri **F**. 19 eam regionem] ea regione **V**. 19 Satibarzanem *Aldus*: satibazanem **A**. 21 Arios *Acidalius*: alios **A**. Itaque *contra eum misit scripsi*: itaque **A**. Caranum *et* Erigyium *Aldus*: cara nume riguum **P**, caronum eriguum **C**. 22 Andronico] ambronico **V**. eos *scripsi*: et **A**. milia *om.* **F**. 23 DC **I**: $\overline{DC}$ **A**. 25 Cyrum] cirum **F**.

4 Relicto deinde, qui iis praeesset, Amedine — scriba
is Darei fuerat — Arachosios, quorum regio ad Pon-
ticum mare pertinet, subegit. Ibi exercitus, qui sub
Parmenione fuerat, occurrit. Sex milia Macedonum
erant et CC nobiles et V milia Graecorum cum equiti-
bus DC, haud dubie robur omnium virium regis.
5 Arachosiis datus Menon praetor IIII milibus peditum
et DC equitibus in praesidium relictis.

Ipse rex nationem ne finitimis quidem satis notam, **12**
quippe nullo commercio colentem mutuos usus, cum
6 exercitu intravit. Parapanisadae appellantur, agreste
hominum genus et inter barbaros maxime inconditum.
Locorum asperitas hominum quoque ingenia duraverat.
7 Gelidissimum septentrionis axem ex magna parte spec-
tant, Bactrianis ab occidente coniuncti sunt, meridiana
8 regio ad mare Indicum vergit. Tuguria latere crudo
struunt et, quia sterilis est terra materia [in] nudo
etiam montis dorso, usque ad summum aedificiorum
9 fastigium eodem laterculo utuntur. Ceterum structura
latior ab imo paulatim incremento operis in artius
cogitur, ad ultimum in carinae maxime modum coit.
10 Ibi foramine relicto superne lumen admittunt. Vites

1 qui iis] qui is **F**, quis **V**. Amedine] amedinem **C**. scriba is] scribas **FV**, scribeis **P**. 2 Arachosios *Aldus*: aracosios **A**. ad] a **V**. 3 subegit] subegi **V**. 4 Parmenione] parmoenione **B**. occurrit **L**: occupauit **BFL** *marg.* **PV**, *sed in* **FV** *corr. add. in margine* occurrit. 5 cum equitibus *om.* **V**. 6 DC] DC **P**. haud] aut **V** *m. pr.* robur] robor **P**. 7 IIII milibus peditum **I**: IIII B peditum **BFL**, IIII b peditum **P**, quattuor peditum B **V**. 8 DC **I**: $\overline{\text{DC}}$ **A**. 9 finitimis] fitimis **P**. 10 commercio] commertio **FPV**. colentem *Acidalius*: uolentem **C**, uolantem **P**. mutuos] ut uos **P**. 11 Parapanisadae *scripsi*: paramedesidem **A**. 12 hominum *om.* **V**. 13 Locorum] iocorum **V**. 14 spectant **I**: expectant **A**. 15 ab occidente **P**: ad occidentem **C**. 16 Indicum **I**: indicu **V**, indic*u **L**, indici* **B**, indicio **P**, inditio **F** *m. pr.* crudo *scripsi*: primo **A** 17 [in] *del. Frobenius.* 18 montis *Lauer*: monte **A**. 20 artius] arcius **LPV**. 21 cogitur] cogitus **L** *m. pr.* **V**. 22 foramine] faromine **P**. superne] supene **P**. admittunt *Zumptius*: admedium **A**. Vites] uitas **P**.

et arbores, si quae in tanto terrae rigore durare po-
tuerunt, obruunt penitus: hieme defossae latent, cum
discussa aperire humum coepit, caelo solique reddun-
tur. Ceterum adeo altae nives premunt terram gelu 11
et perpetuo paene rigore constrictae, ut ne avium qui-
dem feraeve ullius vestigium extet. Obscura caeli verius
umbra quam lux, nocti similis, premit terram, vix ut,
13 quae prope sunt, conspici possint. In hac tum omnis 12
humani cultus solitudine destitutus exercitus, quidquid
malorum tolerari potest, pertulit, inopiam, frigus, lassi-
tudinem, desperationem. Multos exanimavit rigor in- 13
solitus nivis, multorum adussit pedes, plurimorum
oculos. Praecipue perniciabilis fuit fatigatis: quippe
in ipso gelu deficientia corpora sternebant, quae cum
moveri desissent, vis frigoris ita adstringebat, ut rur-
sus ad surgendum coniti non possent. A commilito- 14
nibus torpentes excitabantur, neque aliud remedium
erat, quam ut ingredi cogerentur: tum demum vitali
calore moto membris aliquis redibat vigor. Si qui 15
tuguria barbarorum adire potuerunt, celeriter refecti
sunt. Sed tanta caligo erat, ut aedificia nulla alia res
quam fumus ostenderet. Illi numquam ante in terris 16
suis advena viso cum armatos repente conspicerent,
exanimati metu, quidquid in tuguriis erat, adferebant,
ut corporibus ipsorum parceretur, orantes. Rex agmen 17
circumibat pedes, iacentes quosdam erigens et alios,
cum aegre sequerentur, adminiculo corporis sui exci-
piens. Nunc ad prima signa, nunc in medio, nunc in

2 defossae *Vindelinus*: defossa **A**. 5 rigore] rigere **P**. constrictae] constricto **F** *m. pr.* 6 feraeve] fere **P**. ullius vestigium] uestigium ullius **F**. extet] excitat **P**. 8 possint **I**: possunt **A**. hac] hanc **P**. tum *Freinshemius*: tamen **A**. 11 insolitus **I**: insolitos **A**. 12 adussit] adusit **P**. 14 corpora] corporas **P**. quae *om.* **P**. 16 coniti *Lauer*: contineri **A**. 19 moto] neto **F**. membris] menbris **F**. 24 quidquid] quicquit **F**. tuguriis] tuguris **F**. 25 ipsorum] eorum **P**. 26 circumibat] circuibat **F**. 28 medio **I**: medium **A**.

18 ultimo agmine itineris multiplicato labore aderat. Tan-
dem ad loca cultiora perventum est commeatuque lar-
go recreatus exercitus: simul et, qui consequi non po-
tuerant, in illa castra venerunt.
19 Inde agmen processit ad Caucasum montem, cuius 14
dorsum Asiam perpetuo iugo dividit: hinc simul mare,
quod Ciliciam subit, illinc Caspium fretum et amnem
Araxen nobiliaque regionis Scythicae deserta spectat.
20 Taurus, secundae magnitudinis mons, committitur Cau-
caso: a Cappadocia se attollens Ciliciam praeterit Ar-
21 meniaeque montibus iungitur. Sic inter se iuga velut
serie cohaerentia perpetuum habent dorsum, ex quo
Asiae omnia fere flumina, alia in Rubrum, alia in Ca-
spium mare, alia in Hyrcanium et Ponticum decidunt.
22 XVII dierum spatio Caucasum superavit exercitus. Ru-
pes in eo X in circuitu stadia conplectitur, IIII in alti-
tudinem excedit, in qua vinctum Promethea fuisse an-
23 tiquitas tradidit. Condendae in radicibus montis urbi
sedes electa est. VII milibus subactarum nationum et prae-
terea militibus, quorum opera uti desisset, permissum
in nova urbe considere. Hanc quoque Alexandream
incolae appellaverunt.

IV At Bessus Alexandri celeritate perterritus dis patriis 15
sacrificio rite facto, sicut illis gentibus mos est, cum

2 commeatuque] cūmeatuque **PV**. 3 potuerant *Acidalius*: poterant **A**. 5 Caucasum] causum **L** *m. pr.*, causam **V** *m. pr.* 6 hinc] Hunc **F**. 7 Ciliciam] cilitiam **V**. et amnem] etiam nem **P**. 8 nobiliaque *scripsi*: et alia quae **P**, aliaque **C**. Scythicae *scripsi*: scythiae **P**, scithiae **C**. 9 Caucaso] causaso **B** *m. pr.*, *in* **LV** *alterum c in ras.* 10 Cappadocia] cappadotia **LP**. Ciliciam] cilitiam **V**. 11 velut] uelud **F**. 12 perpetuum] pertuum **V**. dorsum] dorsu **V**. 13 fere] fera **P**. 14 Hyrcanium] hyrcanum **F**. Ponticum] potenticum **F**. 15 XVII] quindecim **V**. 16 X] ex **P** *m. pr.*, decem **V**. 17 qua *Vindelinus*: quo **A**. 18 tradidit **P**: tradit **C**. 19 subactarum nationum *scripsi*: seniorum macedonum **A**. 20 desisset] dississet **P**. 21 nova urbe **I**: novam urbem **A**. Alexandream] alexandriam **FV** *m. pr.* 23 At] ad **L**.

amicis ducibusque copiarum inter epulas de bello con
sultabat. Graves mero suas vires extollere, hostium 2
nunc temeritatem, nunc paucitatem spernere incipiunt.
Praecipue Bessus ferox verbis et parto per scelus 3
regno superbus ac vix potens mentis dicere orditur:
socordia Darei crevisse hostium famam. Occurrisse 4
enim in Ciliciae angustissimis faucibus, cum retroce-
dendo posset perducere incautos in loca naturae situ
tuta, tot fluminibus obiectis, tot montium latebris,
inter quas deprehensus hostis ne fugae quidem, nedum
resistendi occasionem fuerit habiturus. Sibi placere 5
in Sogdianos recedere: Oxum amnem velut murum
obiecturum hosti, dum ex finitimis gentibus valida
auxilia concurrerent. Venturos autem Chorasmios et 6
Dahas Sacasque et Indos et ultra Tanain amnem co-
lentes Scythas: quorum neminem adeo humilem esse,
ut humeri eius non possent Macedonis militis verticem
aequare. Conclamant temulenti unam hanc sententiam 7
salubrem esse: et Bessus circumferri merum largius
16 iubet debellaturus super mensam Alexandrum. Erat 8
in eo convivio Gobares, natione Medus, sed magicae
artis — si modo ars est, non vanissimi cuiusque ludi-
brium — magis professione quam scientia celeber,
alioqui moderatus et probus. Is cum praefatus esset, 9

5 ac vix] hac uis **V**. orditur] oritur **P**, oditur **V** *m. pr.* 6 socordia] secordia **C**. Occurrisse] occurisse **P**, ocurrisse **V**. 7 Ciliciae] cilitiae **V**. angustissimis] angustissimi **P**, angustissi** **V**. 8 situ tuta *Bentleius*: sit aut **A**. 10 deprehensus] dep̄hensius **V**. 12 Oxum *Lauer*: exun **A**. murum *om.* **V**. 13 obiecturum] abiecturum **V**. hosti] osti **V**. 14 Chorasmios] chorasmos **F**. 15 Dahas *Aldus*: deas **A**. Sacasque *Frobenius*: sagasque **A**. 16 Scythas] scytas **C** [scitas **V**]. neminem] nominem **P**. adeo] ideo **V**. 17 humeri] umeri **L**. non *om.* **P**. militis] milites **P**. 18 temulenti] temuli **V**. 20 debellaturus] debellaturis **FL** *m. pr.* mensam] mensa **P**. Alexandrum] alexandrum uersiculum **V**. 21 Gobares *Stangl*: cobares **A**. natione Medus **I**: nationem sedus **P**, natione sedus **C**. 22 non] n̄o **P**. 24 moderatus **I**: modoratus **A**. Is] his **P**.

scire servo utilius esse parere dicto quam adferre con-
silium, cum illos, qui pareant, idem quod ceteros ma-
neat, qui vero suadeant, proprium subeant periculum:
Bessus eum dicere iussit intrepidum, poculum etiam,
10 quod habebat in manu, tradidit. Quo accepto Gobares:
'Natura', inquit, 'mortalium hoc quoque nomine prava
et sinistra dici potest, quod in suo quisque negotio
11 hebetior est quam in alieno. Turbida sunt consilia
eorum, qui sibi suadent. Obstat metus, alias cupiditas,
nonnumquam naturalis eorum, quae excogitaveris, amor:
nam in te superbia non cadit. Expertus es utique,
quod ipse reppereris, aut solum aut optimum ducere.
12 Magnum onus sustines capite, regium insigne: hoc aut
moderate perferendum est, aut, quod abominor, in te
13 ruet. Consilio, non impetu, opus est.' Adicit deinde,
quod apud Bactrianos vulgo usurpabant, canem timi-
dum vehementius latrare quam mordere altissimaque
flumina minimo sono labi. Quae inserui, ut, qualis-
cumque inter barbaros potuit esse prudentia, tradere-
14 tur. [in] His audientium expectationem suspenderat.
Tum consilium aperit utilius Besso quam gratius. 'In
vestibulo', inquit, 'regiae tuae velocissimus consistit
rex: ante ille agmen quam tu mensam istam movebis.
15 Nunc ab Tanai exercitum acerses et armis flumina
oppones. Scilicet, qua tu fugiturus es, hostis sequi
non potest. Iter utrique commune est, victori tutius.

1 parere] parare **V**. quam] cum **V**. 3 subeant *scripsi*: sibi **A**. 4 *Bessus eum dicere iussit intrepidum add. Halmius*. poculum *om.* **PV** *m. pr.* 5 habebat] abebat **P**. Gobares **P**: cobares **C**. 6 inquit] inquid **V**. 8 hebetior] habetior **P**. 9 alias *Bentleius*: aliis **A**. 11 utique *scripsi*: utramque **A**. 13 sustines] sustinens **V**. regium **I**: regnum **P**, regum **C**. 14 est, aut] est haud **P**. 17 altissimaque *scripsi*: altissima quaeque **A**. 19 prudentia] prudentiae **P**. 20 [in] His *Palmerius*. suspenderat *Palmerius*: sui spem dederat **A**. 22 inquit] inquid **V**. consistit **I**: consistat **A**. 23 quam tu **I**: quantu **FL** *m. pr.* **V**, quantum **B** *m. pr.* **P**. 24 ab] ap **PV**. 25 qua tu] quantu **B** *m. pr.* 26 tutius] totius **FV**.

Licet strenuum metum putes esse, velocior tamen spes est. Quin validioris occupas gratiam dedisque te, ut- 16
cumque cesserit, meliorem fortunam deditus quam hostis habiturus? Alienum habes regnum, quo facilius eo 17
careas. Incipias forsitan iustus esse rex, cum ipse fecerit, qui tibi et dare potest regnum et eripere. Con- 18
silium habes fidele, quod diutius exequi supervacuum est. Nobilis equus umbra quoque virgae regitur, ignavus ne calcari quidem concitari potest.' Bessus et in- 19
genio et multo mero ferox adeo exarsit, ut vix ab amicis, quo minus occideret eum, — nam strinxerat quoque acinacem — contineretur. Certe convivio prosiluit haudquaquam potens mentis. Gobares inter tumultum elapsus ad Alexandrum transfugit.

17 VIII milia Bactrianorum habebat armata Bessus. 20
Quae quamdiu propter caeli intemperiem Indiam potius Macedonas petituros crediderant, oboedienter imperata fecerunt: postquam adventare Alexandrum conpertum est, in suos quisque vicos dilapsi Bessum reliquerunt. Ille cum clientium manu, qui non mutaverant fidem, 21
Oxo amne superato exustisque navigiis, quibus transierat, ne isdem hostis uteretur, novas copias in Sogdianis contrahebat.

Alexander Caucasum quidem, ut supra dictum est, 22
transierat, sed inopia frumenti quoque prope ad famem ventum erat. Suco ex sesima expresso haud secus 23
quam oleo artus perunguebant, sed huius suci ducenis quadragenis denariis amphorae singulae, mellis denariis

---

1 velocior] uelotior **PV**. 2 gratiam] gratia **V**. 4 habiturus *Lauer*: habituros **A**. 5 Incipias *scripsi*: incipiens **A**. 8 ignavus] ignaus **L** *m. pr.* 10 vix **I**: uis **A**. 11 occideret **I**: occederet **C**, accederet **P**. strinxerat] strixerat **F**. 12 acinacem] achinacem **P**. 13 Gobares *Stangl*: Cobares **A**. 21 Oxo *Lauer*: mox **A**. 22 isdem] iisdem **BLV**. Sogdianis] sagdianis **V**. 25 famem] famen **P**, f*a*m **L**. 26 sesima *scripsi*: sesema **A**. haud] ut **P**. 27 perunguebant *Lauer*: perunguebat **BFV**, perug*uebat **L**, perurgebat **P**.

trecenis nonagenis, trecenis vini aestimabantur: tritici
24 nihil aut admodum exiguum reperiebatur. Siros voca-
bant barbari, quos ita sollerter abscondunt, ut, nisi
qui defoderunt, invenire non possint: in his conditae
fruges erant. In quarum penuria milites fluviatili
25 pisce et herbis sustinebantur. Iamque haec ipsa ali-
menta defecerant, cum iumenta, quibus onera porta-
bant, caedere iussi sunt: horum carne, dum in Bactri-
26 anos perventum *est*, traxere vitam. Bactrianae terrae **18**
multiplex et varia natura est. Alibi multa arbor et
vitis largos mitesque fructus alit, solum pingue crebri
fontes rigant, quae mitiora sunt, frumento conserun-
27 tur, cetera armentorum pabulo cedunt. Magnam deinde
partem eiusdem terrae steriles harenae tenent: squa-
lida siccitate regio non hominem, non frugem alit.
Cum vero venti a Pontico mari spirant, quidquid sa-
buli in campis iacet, converrunt: quod ubi cumulatum
est, magnorum collium procul species est, omniaque
28 pristini itineris vestigia intereunt. Itaque, qui trans-
eunt campos, navigantium modo noctu sidera obser-
vant, ad quorum cursum iter dirigunt: et propemodum
29 clarior est noctis umbra quam lux. Ergo interdiu invia
est regio, quia nec vestigium, quod sequantur, inveniunt
et nitor siderum caligine absconditur. Ceterum si
quos ille ventus, qui a mari exoritur, deprehendit,
30 harena obruit. Sed, qua mitior terra est, ingens homi-

1 trecenis nonagenis, trecenis *Frobenius*: cccxcccc **C**, ccc x ccc **P**. 2 aut] haud **P**. reperiebatur] repperiebatur **P**. Siros] syros **BFV**. 4 invenire] inueniri **LV**. possint] possunt **F**. 5 fluviatili] fluuiatibi **P**. 6 herbis] erbis **V**. 7 onera **I**: honera **A**. 9 perventum *est scripsi*: peruentum **A**. 11 mitesque] mittesque **P**. pingue] pigue **P** *m. pr.*, pinge **BFL** *m. pr.* 12 mitiora] miciora **LPV**. 13 cedunt] cedent **P** *m. pr.* 14 steriles **I**: sterilis **A**. harenae] arenae **LPV**. 15 regio] regi **P**. 16 sabuli *Lauer*: pabuli **C**, paulo **P**. 17 converrunt] comuerrunt **P**. ubi] ulli **P**. 18 species] speties **F**. 22 interdiu invia *Lauer*: interdium uia **P**, indie inuia **C**. 23 quia] quia quia **P**, quia qui **BLV**. 25 deprehendit] deprahendit **F**. 26 harena] harene **P**, arena **V**.

num equorumque multitudo gignitur. Itaque Bactriani
equites XXX milia expleverant. Ipsa Bactra, regionis 31
eius caput, sita sunt sub monte Parapaniso. Bactrus
amnis praeterit moenia. Is urbi et regioni dedit
nomen.

19 Hic regi stativa habenti nuntiatur ex Graecia Pe- 32
loponnesiorum Laconumque defectio — nondum enim
victi erant, cum proficiscerentur tumultus eius princi-
pia nuntiaturi — et alius praesens terror adfertur,
Scythas, qui ultra Tanaim amnem colunt, adventare
Besso ferentis opem. Eodem tempore, quae in gente
Ariorum Caranus et Erigyius gesserant, perferuntur.
Commissum erat proelium inter Macedonas Ariosque.
Transfuga Satibarzanes barbaris praeerat: qui cum 33
pugnam segnem utrimque aequis viribus stare vidisset,
in primos ordines adequitavit demptaque galea inhi-
bitis, qui tela iaciebant, si quis viritim dimicare vellet,
provocavit ad pugnam: nudum se caput in certamine
habiturum. Non tulit ferociam barbari ducis Erigyius, 34
gravis quidem aetate, sed et animi et corporis robore
nulli iuvenum postferendus. Is galea dempta canitiem
ostentans: 'Venit', inquit, 'dies, quo aut victoria aut
morte honestissima, quales amicos et milites Alexander
habeat, ostendam'. Nec plura elocutus equum in ho- 35
stem egit. Crederes imperatum, ut acies utraeque tela
cohiberent: protinus certe recesserunt dato libero

1 equorumque] equorum **P**. 2 milia *om.* **P**. 3 Bactrus **I**: boctrus **A**. 5 Is] his **P**. 6 Peloponnesiorum **I**: peloponensiorum **A**. 8 victi] uincti **P** *m. pr.* 10 Scythas] scithas **BFL**, scitas **V**. amnem] omnem **P**. 12 Ariorum *Lauer*: arionum **A** [alionum **V**]. Caranus *Frobenius*: cauranus **P**, caurarus **C**. Erigyius *Frobenius*: eriguus **A**. 13 erat] erant **P**. Macedonas **P**: macedones **C**. 14 Satibarzanes *Vindelinus*: sartibazes **A**. 16 inhibitis] inibitis **LV** *m. pr.* 18 certamine habiturum] certam inhebiturum **P**. 19 ducis Erigyius *Zumptius*: dux illius exercitus **A**. 21 canitiem] caniciem **BLPV**. 23 morte] mortem **V**. 24 ostendam] hostendam **P**. elocutus] eloquutus **F**.

spatio, intenti in eventum non ducum modo, sed
etiam suae sortis, quippe alienum discrimen secuturi.
36 Prior barbarus emisit hastam: quam Erigyius modica
capitis declinatione *e*vitavit atque ipse infestam sari-
sam equo calcaribus conci*ta*to in medio barbari gutture
37 ita fixit, ut per cervicem emineret. Praecipitatus ex
equo barbarus adhuc tamen repugnabat. Sed ille ex-
tractam e vulnere hastam rursus in os dirigit. Sati-
barzanes manu conplexus, quo maturius interiret, ic-
38 tum hostis adiuvit. Et barbari duce amisso, quem
magis necessitate quam sponte secuti erant, tunc haud
inmemores meritorum Alexandri arma Erigyio tradunt.
39 Rex his quidem laetus, de Spartanis haudquaquam se-
curus magno tamen animo defectum eorum tulit, di-
cens non ante ausos consilia nudare quam ipsum ad
40 fines Indiae pervenisse cognossent. Ipse Bessum per-
sequens copias movit: cui Erigyius barbari caput, opi-
mum belli decus, praeferens occurrit.
V Igitur Bactrianorum regione Artabazo tradita sar- **20**
cinas et inpedimenta ibi cum praesidio relinquit, ipse
cum expedito agmine loca deserta Sogdianorum intrat

1 eventum] uentum **P**. ducum *Freinshemius*: duorum **A**. 2 suae sortis] sues hostis **V**. secuturi] secutu **P** *m. pr.* 3 hastam] astam **PV** *m. pr.* Erigyius *Frobenius*: eriguus **A**. 4 declinatione] dedinatione **P**. *e*vitavit **I**: uitauit **A**. sarisam *scripsi*: sarissam **C**, sarassam **P**. 5 conci*ta*to **I**: concito **A**. 6 emineret] emigneret **V**. 7 extractam] tractam **L**. 8 hastam] astam **L** *m. pr.* **V**. os] hos **F** *m. pr.* 9 interiret] intterisset **V**. ictum] hictum **V**. 10 hostis] ostis **B** *m. pr.* adiuvit] adiuet **P**. quem] que **V**, quae **F**, quam **L** *m. pr.* **P**. 11 magis] magnis **P**. sponte] sponti **P**. haud] aut **C**. 12 Erigyio *Frobenius*: eriguo **A**. 13 Spartanis] spertanis **PV** *m. pr.* haudquaquam *Lauer*: haud quamquam **BFP**, haut quamquam **L**, aut quamquam **V**. securus] secuturus **V**. 14 defectum] defunctum **P**. 15 ante] antea **V**. 17 Erigyius *Frobenius*: eriguus **A**. barbari caput, opimum *Bentleius*: barbaricae optimum **P**, barbarici optimum **C**. 20 relinquit] relinquid **PV**. 21 agmine] acmine **V**. Sogdianorum *Glareanus*: susitanorum **A**.

nocturno itinere exercitum ducens. Aquarum, ut ante 2
dictum est, penuria prius desperatione quam desiderio
bibendi sitim accendit. Per CCCC stadia ne modicus qui-
dem humor existit. Harenas vapor aestivi solis accen- 3
dit: quae ubi flagrare coeperunt, haud secus quam conti-
nenti incendio cuncta torrentur. Caligo deinde inmo- 4
dico terrae fervore excitata lucem tegit, camporumque
non alia quam vasti et profundi aequoris species est.
Nocturnum iter tolerabile videbatur, quia rore et ma- 5
tutino frigore corpora levabantur. Ceterum cum ipsa
luce aestus oritur, omnemque naturalem absorbet hu-
morem siccitas: ora visceraque penitus uruntur. Ita- 6
que primum animi, deinde corpora deficere coeperunt:
pigebat et consistere et progredi. Pauci a peritis re- 7
gionis admoniti praeparararant aquam: haec paulisper
repressit sitim, deinde crescente aestu rursus deside-
rium humoris accensum est. Ergo, quidquid vini olei-
que erat omnibus, ingerebatur, tantaque dulcedo bi-
bendi fuit, ut in posterum sitis non timeretur. Graves 8
deinde avide hausto humore non sustinere arma, non
ingredi poterant, et feliciores videbantur, quos aqua
defecerat, cum ipsi sine modo infusam vomitu coge-
rentur egerere. Anxium regem tantis malis circum- 9
fusi amici, ut meminisset, orabant, animi sui magnitu-
dinem unicum remedium deficientis exercitus esse: cum 10
ex iis, qui praecesserant ad capïendum locum castris,
duo occurrunt utribus aquam gestantes, ut filiis suis,

4 humor] umor **L**, humore **B** *m. pr.*, humor* **V**. 7 excitata] excitate **P**. 9 videbatur] uidebantur **P**. 10 corpora] corpara **P**. levabantur] lauabantur **F**. 11 absorbet humorem] arbor betum orem **P** *m. pr.*, arbor betum morem **P** *corr.* 13 coeperunt] coeperint **P**. 14 pigebat] piebat **P**. 15 praepararant *Frobenius*: praepararunt **A**. 16 crescente] crecente **P**. rursus] rulus **P**. 18 omnibus, ingerebatur *scripsi*: hominibus ingerebatur **A**. 21 videbantur] uidebatur **P** *m. pr.* 22 ipsi] ipsis **P**. cogerentur] cogorentur **P**. 24 meminisset] meminisset sui **C**. 25 deficientis] deficientes **P**. 26 iis **I**: his **A**. praecesserant **I**: processerant **A**. ad] at **V**.

quos in eodem agmine esse et aegre pati sitim non
11 ignorabant, succurrerent. Qui cum in regem incidissent,
alter ex his utre resoluto vas, quod simul ferebat, in-
plet porrigens regi. Ille accipit: percontatus, quibus
12 aquam portaret, filiis ferre cognoscit. Tunc poculo
pleno, sicut oblatum est, reddito: 'Nec solus', inquit,
'bibere sustineo nec tam exiguum dividere omnibus
possum: vos currite et liberis vestris, quod propter
illos attulistis, date'.

13 Tandem ad flumen Oxum ipse pervenit prima fere **21**
vespera. Sed exercitus magna pars non potuerat con- 11
sequi: in edito monte ignes iubet fieri, ut ii, qui aegre
sequebantur, haud procul castris ipsos abesse cogno-
14 scerent, eos autem, qui primi agminis erant, mature
cibo ac potione firmatos inplere alios utres, alios vasa,
quibuscumque aqua portari posset, ac suis opem ferre.
15 Sed qui intemperantius hauserant, intercluso spiritu
extincti sunt, multoque maior horum numerus fuit,
16 quam ullo amiserat proelio. At ille thoracem adhuc
indutus nec aut cibo refectus aut potu, qua veniebat
excercitus, constitit nec ante ad curandum corpus re-
cessit, quam praeterierat omne agmen, totamque eam
noctem cum magno animi motu perpetuis vigiliis egit.
17 Nec postero die laetior erat, quia nec navigia habebat
nec pons erigi poterat *terra* circum amnem nuda et
materia maxime sterili. Consilium igitur, quod unum
necessitas subiecerat, init: utres quam plurimos stra-

2 succurrerent *Heinsius*: occurrerent **A**. 6 est *om.* **P**. 7 tam] tamen **P**. dividere] deuidere **V**. 10 Tandem] tamen **P**. 11 potuerat] poterat **BF**. 12 edito] sedito **P**. ii **I**: hii **A** [hi **V**]. 13 haud] haut **L**, aut **V**. 16 posset **P** *m. pr.* possit **A**. ac **PV** *m. pr.*: iussit ac **C**. 17 hauserant] auserant **V**. 19 thoracem] toracem **C**. 22 praeterierat omne *scripsi*: praeterierant qui **A**. 24 laetior] laetitior **FV**. 25 *terra* circum *scripsi*: circum **A**. nuda *scripsi*: nudo **A**. 26 materia] materiā **P**. 27 subiecerat] subicerat **BV**, subi*cerat **L**. init] iniit **F** *m. pr.*

mentis refertos dividit. His incubantes transnavere 18
amnem, quique primi transierant, in statione erant, dum
traicerent ceteri. Hoc modo sexto demum die in ulteriore ripa totum exercitum exposuit.

22 Iamque ad persequendum Bessum statuerat pro- 19
gredi, cum ea, quae in Sogdianis *evene*rant, cognoscit.
Spitamenes erat inter omnes amicos praecipuo honore
cultus a Besso, sed nullis meritis perfidia mitigari po-
test: quae tamen iam minus in eo invisa esse poterat, 20
quia nihil ulli nefastum in Bessum, interfectorem regis
sui, videbatur. Titulus facinori speciosus praeferebatur,
vindicta Darei, sed fortunam, non scelus oderat Bessi.
Namque ut Alexandrum flumen Oxum superasse co- 21
gnovit, Dataphernem et Catanen, quibus a Besso
maxima fides habebatur, in societatem cogitatae rei
adsciscit. Illi promptius adnuunt, quam rogabantur,
adsumptisque VIII fortissimis iuvenibus talem dolum
intendunt. Spitamenes pergit ad Bessum et remotis 22
arbitris conperisse ait se, insidiari ei Dataphernen et
Catanen, ut vivum Alexandro traderent, agitantes: a
semet occupatos esse *et* vinctos teneri. Bessus tanto 23
merito, ut credebat, obligatus partim gratias agit, par-
tim avidus expetendi supplicii adduci eos iubet. Illi 24
manibus sua sponte religatis a participibus consilii
trahebantur: quos Bessus truci vultu intuens consurgit manibus non temperaturus. Atque illi simulatione
omissa circumsistunt eum et frustra repugnantem vin-

2 amnem] ammen **P**. 6 Sogdianis *Freinshemius*: susianis **A**. *even*erant *scripsi*: erant **A**. 7 praecipuo **B** *corr.* **L** *corr.* **V** *corr.*: praecipue **A**. 9 tamen] tamen mitigari potest **V**. 10 quia] qui **P** *m. pr.* ulli] ulla **P** *m. pr.* regis sui] regisui **P**. 11 facinori *Acidalius*: facinoris **A**. 12 oderat *Acidalius*: oderant **C**, oderan **P**. 14 Dataphernem *Aldus*: dataphamem **A** [datafarnem **L**]. Catanen *Kinchius*: catenen **P**, catenem **C**. 16 adsciscit] adscissit **L** *m. pr.* **P**, abscissit **V**. adnuunt *Ieepius*: addunt **A**. 19 Dataphernen] datafarnen **C** [datafarnem **F**]. 20 Catanen *Kinchius*: catenen **A**. 21 *et* vinctos **I**: uinctos **A**. 23 expetendi *Vogel*: explendi **A**. 24 consilii] consulii **P**.

ciunt derepto ex capite regni insigni lacerataque veste,
25 quam e spoliis occisi regis induerat. Ille deos sui sceleris ultores adesse confessus adiecit non Dareo iniquos fuisse, quem sic ulciscerentur, sed Alexandro propitios, cuius victoriam semper etiam hostes adiu-
26 vissent. Multitudo an vindicatura Bessum fuerit, incertum est, nisi illi, qui vinxerant, iussu Alexandri fecisse ipsos ementiti dubios adhuc animi terruissent. In equum inpositum Alexandro tradituri ducunt.

27 Inter haec rex, quibus matura erat missio, electis 23
nongentis fere bina talenta equiti dedit, pediti terna 11
denarium milia monitosque, ut liberos generarent, remisit domum. Ceteris gratiae actae, quod ad reliqua belli navaturos operam pollicebantur.

28 Dum Bessum persequitur, perventum erat in parvulum oppidum. Branchidae eius incolae erant: Mileto quondam iussu Xerxis, cum e Graecia rediret, transierant et in ea sede constiterant, quia templum, quod Didymeon appellatur, in gratiam Xerxis viola-
29 verant. Mores patrii nondum exoleverant, sed iam bilingues erant paulatim a domestico externo sermone degeneres. Magno igitur gaudio regem excipiunt ur-

1 derepto *Wakefieldius*: direpto **A**. insigni *Lauer*: insigne **A**. lacerataque] lacerateque **P**. 2 e spoliis] spoliis **P**. sui **P** *corr.*: sub **FV**, sul **BL**, suo **P** *m. pr.* 4 quem] quam **C**. 5 propitios] propitio **P**, propicius **V** *m. pr.* cuius *Giunta*: insecutos **A**. hostes **I**: hostis **A**. 7 vinxerant] uinexerant **V**. 8 adhuc **L** *m. pr.* **P** *m. pr.*: adhunc **A**. 10 Inter] Interim **P**. matura **I**: natura **A**. 11 nongentis **P**: dcccc **C**. terna *Frobenius*: ter **A**. 14 navaturos **I**: nauatores **A**. 15 Dum Bessum persequitur *scripsi*: dum Bessus perducitur **P**, tum Bessus perducitur **C**. 16 Branchidae *Frobenius*: brancidae **A**. 17 e Graecia] egregia **P**. rediret **I**: redirent **A**. 18 templum *Lauer*: templa **A** 19 Didymeon *Freinshemius*: didimaon **A**. gratiam] graciam **F** *corr.*, gracam **F** *m. pr.*, greciam **BLV**. Xerxis **I**: xerxes **A**. violaverant] uiolauerat **C**. 20 exoleverant **I**: exsoluerant **A**. bilingues **I**: bilinguis **A**. 22 excipiunt] excipiuntur **P**.

bem seque dedentes. Ille Milesios, qui apud ipsum
militarent, convocari iubet. Vetus odium Milesii gere- 30
bant in Branchidarum gentem. Proditis ergo, sive in-
iuriae sive originis meminisse mallent, liberum de
Branchidis permittit arbitrium. Variantibus deinde 31
sententiis se ipsum consideraturum, quid optimum
factu esset, ostendit. Postero die occurrentibus Bran-
chidis secum procedere iubet, cumque ad urbem ven-
tum esset, ipse cum expedita manu portam intrat:
phalanx moenia oppidi circumire iussa et dato signo 32
diripere urbem, proditorum receptaculum, ipsosque ad
unum caedere. Illi inermes passim trucidantur, nec 33
aut commercio linguae aut supplicum velamentis pre-
cibusque inhiberi crudelitas potest. Tandem, ut dei-
cerent, fundamenta murorum ab imo moliuntur, ne
quod urbis vestigium extaret. Nemora quoque *et* lu- 34
cos sacros non caedunt modo, sed etiam extirpant, ut
vasta solitudo et sterilis humus exustis etiam radicibus
linqueretur. Quae si in ipsos proditionis auctores ex- 35
cogitata essent, iusta ultio esse, non crudelitas videre-
tur: nunc culpam maiorum posteri luere, qui ne vi-
derant quidem Miletum, adeo et Xerxi non potuerant
prodere.

24 Inde processit ad Tanain amnem. Quo perductus 36
est Bessus non vinctus modo, sed etiam omni vela-

2 Milesii gerebant *Freinshemius*: miles gerebant **P**, miles gerebat **C**. 3 Branchidarum *Frobenius*: brachiadarum **A**. 4 originis] origenis **P**. 5 Branchidis *Frobenius*: brancidis **A**. 6 quid] quod **C**. 7 factu] factum **B** *m. pr.* **F**. Branchidis *Madvigius*: brachiadas **A** [barchiadas **L**]. 9 ipse] ipsum **C**. 10 phalanx] phallanx **V**. circumire] circuire **F**. 12 inermes] inhermes **P**. nec aut] ne haud **P** *m. pr.* 13 commercio] commertio **P**. aut] haud **P**. supplicum *Frobenius*: supplicio cum **A**. 16 Nemora *Acidalius*: nec mora **A**. *et* lucos **I**: lucos **A**. 17 sed] set **L**. 18 sterilis] sterelis **P**, sterrilis **L**. exustis *scripsi*: excussis **A**. 19 proditionis] prodicionis **L** *m. pr.* **P**. 20 ultio] ulti **P** *m. pr.* 22 adeo *Frobenius*: ideo **A**. Xerxi] serxi **P**. 24 ad] at **V**. Tanain **P**: tanaim **C**. perductus] productus **C**.

mento corporis spoliatus. Spitamenes eum tenebat
collo inserta catena, tam barbaris quam Macedonibus
37 gratum spectaculum. Tum Spitamenes: 'Et te', inquit,
'et Dareum, reges meos, ultus interfectorem domini
sui adduxi, eo modo captum, cuius ipse fecit exem-
plum. Aperiat ad hoc spectaculum oculos Dareus! exi-
stat ab inferis, qui illo supplicio indignus fuit et hoc
38 solacio dignus est!' Alexander multum conlaudato
Spitamene conversus ad Bessum: 'Cuius', inquit, 'ferae
rabies occupavit animum tuum, cum regem de te op-
time meritum prius vincire, deinde occidere susti-
nuisti? Sed huius parricidii mercedem falso regis
39 nomine persolvisti tibi.' Ille facinus purgare non ausus
regis titulum se usurpare dixit, ut gentem suam tra-
dere ipsi posset: quippe, si cessasset, alium fuisse re-
40 gnum occupaturum. Et Alexander Oxathren, fratrem
Darei, quem inter corporis custodes habebat, propius
iussit accedere tradique Bessum ei, ut cruci adfixum
mutilatis auribus naribusque sagittis configerent bar-
bari adservarentque corpus, ut ne aves quidem contin-
41 gerent. Oxathres cetera sibi curae fore pollicetur:
aves non ab alio quam a Catane posse prohiberi adi-
cit eximiam eius artem cupiens ostendere: namque
adeo certo ictu destinata feriebat, ut aves quoque ex-
42 ciperet. Nunc forsitan sagittarum celebri usu mi-
nus admirabilis videri ars haec possit: tum ingens vi-

1 Spitamenes] spitamenis **L** *m. pr.* **P.** 3 spectaculum] expectaculum **C.** Tum **C**: Tunc **P.** inquit] inquid **V.** 5 exemplum] exemple **F** *m. pr.* 6 ad hoc] hoc **F** *m. pr.* spectaculum] expectaculum **F.** 7 hoc] ob **V.** 8 solacio] solatio **PV.** 9 inquit] inquid **V.** 10 regem] rege **P.** 11 vincire] uincere **F** *m. pr.* **P.** 13 tibi *Acidalius*: ibi **A.** 14 dixit] idixit **P.** 15 posset **P**: possit **C.** quippe *scripsi*: qui **A.** cessasset] cessaset **F.** 16 occupaturum] occuparum **C.** Oxathren *Snakenburgius*: oxathen **P**, oxaten **C.** 17 propius] proprius **P.** 21 Oxathres] oxatres **C** 22 Catane *Kinchius*: catene **A.** prohiberi] proiberi **V.** 24 adeo] ideo **V.** 25 Nunc *Bentleius*: nam **P**, namsi **C.** sagittarum *scripsi*: sagittis tam **A.**

sentibus miraculum magnoque honori Catani fuit. Dona 43
deinde omnibus, qui Bessum adduxerant, data sunt.
Ceterum supplicium eius distulit, ut eo loco, in quo
Dareum occiderat, ipse necaretur.

25 Interea Macedones ad petendum pabulum incon- VI
6 posito agmine egressi a barbaris, qui de proximis
montibus decurrerunt, opprimuntur pluresque capti
sunt quam occisi: barbari autem captivos prae se 2
agentes rursus in montem recesserunt. XX milia la-
tronum erant: fundis sagittisque pugnam invadunt.
Quos dum obsidet rex, inter promptissimos dimicans 3
sagitta ictus est, quae in medio crure fixa reliquerat
spiculum. Illum quidem maesti et attoniti Macedones 4
in castra referebant, sed nec barbaros fefellit subduc-
tus ex acie — quippe ex edito monte cuncta prospe-
xerant —: itaque postero die misere legatos ad regem. 5
Quos ille protinus iussit admitti solutisque fasciis ma-
gnitudinem vulneris dissimulans crus barbaris ostendit.
Illi iussi considere adfirmant non Macedonas quam 6
ipsos tristiores fuisse cognito vulnere ipsius: cuius si
auctorem repperissent, dedituros fuisse: cum dis enim
pugnare sacrilegos tantum. Ceterum se gentem in 7
fidem dedere superatos vulnere illius. Rex fide data
et captivis receptis gentem in deditionem accepit.
Castris inde motis lectica militari ferebatur. Quam 8
pro se quisque eques pedesque subire certabant: equi-
tes, cum quibus rex proelia inire solitus erat, sui mu-
neris id esse censebant, pedites contra, cum saucios
commilitones ipsi gestare adsuevissent, eripi sibi pro-

1 Catani *Kinchius*: cateni **A**. 3 supplicium] suppli um **P**. 4 occiderat, ipse *scripsi*: ipse occiderat **A**. necaretur] netaretur **P**. 10 sagittisque] sagitisque **LP**. 11 promptissimos] proptissimos **FV** *m. pr.* 17 fasciis] faciis **PV** *m. pr.* 19 Macedonas **P**: macedones **C**. ipsos] ipso **P**. 21 dis **P**: diis **C**. 23 vulnere] uelnere **B**. illius **C**: illi **P**. 24 deditionem] dedicatione **P**. 25 ferebatur] iferebatur **P**. 28 censebant] cessebant **L** *m. pr.* **V** *m. pr.* contra, cum] contractum **P**. 29 ipsi *Frobenius*: ipse **A**. adsuevissent *Frobenius*: adsueuisset **A**

prium officium tum potissimum, cum rex gestandus
9 esset, querebantur. Rex in tanto utriusque partis cer-
tamine et sibi difficilem et praeteritis gravem electio-
nem futuram ratus invicem subire eos iussit.

10 Hinc quarto die ad urbem Maracanda perventum 26
est: LXX stadia murus urbis amplectitur, arx alio cin- 6
gitur muro. Mille praesidio urbis relictis proximos
vicos depopulatur atque urit.

11 Legati deinde Abiorum Scytharum superveniunt,
liberi, ex quo decesserat Cyrus, tum imperata facturi.
Iustissimos barbarorum constabat: armis abstinebant
nisi lacessiti, libertatis modico et aequali usu princi-
12 pibus humiliores pares fecerant. Hos benigne adlo-
cutus ad eos Scythas, qui Europam incolunt, Derdam
quendam misit ex amicis, qui denuntiaret his, ne Ta-
nain amnem [regionis] iniussu regis transirent. Eidem
mandatum, ut contemplaretur locorum situm et illos
quoque Scythas, qui super Bosphorum colunt, viseret.
13 Condendae urbi sedem super ripam Tanais elegerat,
claustrum et iam perdomitorum et, quot deinde adire
decreverat: sed consilium distulit Sogdianorum nun-
14 tiata defectio, quae Bactrianos quoque traxit. VII mi-
lia equitum erant, quorum auctoritatem ceteri seque-
bantur. Alexander Spitamenen et Catanen, a quibus
ei traditus erat Bessus, haud dubius, quin eorum opera

1 gestandus] iestandus **P**. 5 Maracanda *Frobenius*: marupenta **A**. 6 alio *Heinsius*: illinc **A**. 7 Mille *Bentleius*: ac **A**. relictis] relictos **FV**, relicto **BL**. 9 Abiorum *Freinshemius*: aulorum **A**. Scytharum **I**: scitharum **BF**, scitarum **L**, schytharum **P**, citharum **V**. 12 principibus] princibus **F**. 13 pares fecerant] fecerunt **C**. 14 Scythas **I**: scithas **FV**, schythas **P**, schithas **BL**. Derdam *scripsi*: pendam **A**. 15 Tanain **P**: tanaim **C**. 16 [regionis] *del. Vogel.* 18 Scythas] scithas **C**. Bosphorum colunt *Acidalius*: bosphoro incolunt **P**, bosforo incolunt **C**. 19 urbi] urbis **BLPV**. elegerat] eligeret **C**. 20 quot *scripsi*: quod **A**. 22 VII milia] VII milia **BF**. 24 Spitamenen *Snakenburgius*: spitamen **A**. Catanen *Kinchius*: catenen **A** [catenem **F**]. 25 ei traditus *Lauer*: et traditus **C** [traditus **F** *m. pr.*], et raditus **P**. haud] aut **V**.

redigi possent in potestatem, [coercendo] qui novave-
rant res, iussit accersi. At illi, defectionis, ad quam 15
coercendam evocabantur, auctores, vulgaverant fama
Bactrianos equites a rege omnes, ut occiderentur, ac-
cersi, idque imperatum ipsis non sustinuisse tamen
exequi, ne inexpiabile in populares facinus admitterent.
Non magis Alexandri saevitiam quam Bessi parrici-
dium ferre potuisse. Itaque sua sponte iam motos
metu poenae haud difficulter ad arma concitaverunt.
27 Alexander transfugarum defectione conperta Craterum 16
11 obsidere Cyropolim iubet: ipse aliam urbem regionis
eiusdem corona capit, signoque, ut puberes interfice-
rentur, dato reliqui in praedam cessere victoris. Urbs
diruta est, ut ceteri cladis eius exemplo continerentur.
Memaceni, valida gens, obsidionem non ut honestiorem 17
modo, sed etiam ut tutiorem ferre decreverant: ad
quorum pertinaciam mitigandam rex L equites prae-
misit, qui clementiam ipsius in deditos simulque in-
exorabilem animum in devictos ostenderent. Illi nec 18
de fide nec de clementia regis ipsos dubitare respon-
dent equitesque tendere extra munimenta urbis iubent:
hospitaliter deinde exceptos gravesque epulis et somno
intempesta nocte adorti interfecerunt. Alexander haud 19
secus, quam par erat, motus urbem corona circumde-
dit, munitiorem, quam ut primo impetu capi posset.

---

1 [coercendo] qui *Freinshemius*, *in* **C** *legitur* cohercendo. 2 res] rex **F** *m. pr.* **P**. ad] at **PV**. 3 coercendam **I**: cohercendam **A**. 4 accersi] adcersi **P**. 5 sustinuisse] sustinuisset **F** *m. pr.* 6 admitterent] admiterent **L**. 9 haud] aut **V**. difficulter] dificulter **F**. ad arma concitaverunt **L** *corr.* **P**: concitauerunt ad arma **C**. 11 Cyropolim **I**: cyropolym **P**, ciropolim **C**. 14 diruta] dirupta **V**. 16 tutiorem] tuciorem **V**. 17 quorum] corum **P**. pertinaciam] pertinatiam **FLPV**. 20 clementia *Modius*: clementiā **P** *m. pr.*, potentia **C** [potentiā **F**]. 22 hospitaliter] ospitaliter **V**. 23 adorti] adhosti **V**. haud] au **V** *m. pr.* 24 corona] coronam **V**. 25 munitiorem] municiorem **L** *m. pr.* **V**, minitiorem **B** *m. pr.* munitionem **P**.

Itaque Meleagrum et Perdiccan in obsidionem iungit: *ipse ad Craterum pergit* Cyropolim, ut ante dictum est,
20 obsidentem. Statuerat autem parcere urbi conditae a Cyro: quippe non alium gentium illarum magis admiratus est quam hunc regem et Samiramin, quos et magnitudine animi et claritate rerum longe emicuisse
21 credebat. Ceterum pertinacia oppidanorum iram eius accendit: itaque captam urbem diripi iussit. Deleta ea Memacenis haud iniuria infestus ad Meleagrum et
22 Perdiccam redit. Sed non alia urbs fortius obsidionem tulit: quippe et militum promptissimi cecidere et ipse rex ad ultimum periculum venit. Namque cervix eius saxo ita icta est, ut oculis caligine offusa conlaberetur, ne mentis quidem compos: exercitus certe
23 velut erepto iam eo ingemuit. Sed invictus adversus ea, quae ceteros terrent, nondum percurato vulnere acrius obsidioni institit naturalem celeritatem ira concitante. Cuniculo ergo suffossa moenia ingens nudavere spatium, per quod inrupit, victorque urbem dirui iussit.

24 Hinc Menedemum cum tribus milibus peditum et **28**
DCCC equitibus ad urbem Maracanda misit. Spitamenes transfuga praesidio Macedonum inde deiecto muris urbis eius incluserat se non adeo oppidanis consilium

1 Perdiccan *Kinchius*: perdican **P**, perdiccam **C**. obsidionem] obsidione **V**. iungit: *ipse ad Craterum pergit scripsi*: iungit **A**. 2 Cyropolim] ciropolim **C**. 3 obsidentem *Muetzellius*: obsidentes **A**. a Cyro] agro **P**. 5 hunc] hinc **BF** *m. pr.* **V**. quos et] quos ad **V**. 6 magnitudine] magnitudinem **C**. 7 pertinacia] pertinatia **FPV**. iram] ira **P**. 8 accendit] ascendit **V**. Deleta ea *scripsi*: delete **A**. 9 Memacenis *Acidalius*: macedones **A**. haud] aut **P**. infestus *Acidalius:* infestos **A**. 10 fortius] forcius **V**. 12 venit] peruenit **V**. 13 caligine] caligiñ **F**. offusa] confusa **P**, fusa **V** *m. pr.* 15 velut] uelud **B**. iam *Novák*: in **A**. 16 percurato] procurato **P**. 19 spatium] spacium **V**. 21 Hinc **I**: hic **A**. 22 Maracanda *Frobenius*: maracandam **A**. 23 deiecto] diiecto **B** *m. pr.* 24 non adeo *scripsi*: haud **A** [aut **V**]. consilium] consilio **F**.

defectionis adprobantibus: sequi tamen videbantur, quia
prohibere non poterant. Interim Alexander ad Tanain 25
amnem redit et, quantum soli occupaverat castris, muro
circumdedit: LX stadiorum urbis murus fuit. Hanc
quoque urbem Alexandriam appellari iussit. Opus 26
tanta celeritate perfectum est, ut XVII die, quam mu-
nimenta excitata erant, tecta quoque urbis absolveren-
tur. Ingens militum certamen inter ipsos fuerat, ut
suum quisque munus — nam divisum erat — primus
ostenderet. Incolae novae urbi dati captivi, quos red- 27
dito pretio dominis liberavit: quorum posteri nunc
quoque non apud eos tam longa aetate propter memo-
riam Alexandri exoleverunt.

29 At rex Scytharum, cuius tum ultra Tanaim impe- VII
rium erat, ratus eam urbem, quam in ripa amnis Ma-
cedones condiderant, suis inpositam esse cervicibus,
fratrem, Carthasim nomine, cum magna equitum manu
misit ad diruendam eam proculque amne submovendas
Macedonum copias. Bactrianos Tanais ab Scythis, 2
quos Europaeos vocant, dividit, idem Asiam et Euro-
pam finis interfluit. Ceterum Scytharum gens haud 3
procul Thracia sita ab oriente ad septentrionem se
vertit Sarmatarumque, ut quidam credidere, non fini-
tima, sed pars est. Recta deinde regione saltum ultra 4
Istrum iacentem colit, ultima Asiae, qua Bactra sunt,
stringit. Habitant, quae septentrioni propiora sunt:

2 ad] at **L** *m. pr.*, a **V**. Tanain **P**: tanaim **C**. 3 occupaverat *Vogel*: occupauerant **A**. 5 Alexandriam] alexandria **V**. 6 ut] et **P** *m. pr.* quam] qua **C**. 8 fuerat] fuera*t **P**. 9 divisum] diũisũ **F**. 11 pretio] p̄cio **P**. 12 memoriam] miseriam **P**. 14 Scytharum] scitharum **C** [scitarum **V**]. 17 Carthasim] cartasim **V**. 18 diruendam] diripendam **F**. dirupendam **V**. 19 Scythis **I**: scithis **A**. 20 quos] quod **L** *m. pr.* Europaeos *Aldus*: europeas **A**. 21 Scytharum] scitharum **C** [schitharum **L**]. haud] aut **V**. 22 Thracia] tracia **C**. ab] ad **P**. septentrionem] septemtrionem **P**. 23 quidam] quidem **V**. credidere] credere **V**. 24 regione] regionem **P**. saltum *Ieepius*: alium **A**. 25 qua *Acidalius*: quae **A**. Bactra] bacthra **P**. 26 septentrioni] septemtrione **P** *m. pr.* propiora **I**: propria **P**, propriae **V**, propia **BFL**.

profundae inde silvae vastaeque solitudines excipiunt.
Rursus quae Tanain et Bactra spectant, humano cul-
5 tu haud disparia sunt primis. Cum hac gente non
provisum bellum Alexander gesturus, cum in conspectu
eius obequitaret hostis, adhuc aeger ex vulnere, prae-
cipue voce deficiens, quam et modicus cibus et cervi-
cis extenuabat dolor, amicos in consilium advocari
6 iubet. Terrebat eum non hostis, sed iniquitas tem-
poris: Bactriani defecerant, Scythae etiam lacessebant,
ipse non insistere in terra, non equo vehi, non docere,
7 non hortari suos poterat. Ancipiti periculo inplicitus
deos quoque incusans querebatur, se iacere segnem,
cuius velocitatem nemo antea valuisset effugere: vix
8 suos credere non simulari valitudinem. Itaque, *qui* **30**
post Dareum victum hariolos et vates consulere desie-
rat, rursus ad superstitionem, humanarum mentium lu-
dibrium, revolutus Aristandrum, cui credulitatem suam
addixerat, explorare eventum rerum sacrificiis iubet.
Mos erat haruspicibus exta sine rege spectare et, quae
9 portenderentur, referre. Inter haec rex, dum fibris pe-
cudum explorantur eventus latentium rerum, propius
ipsum considere de ind*ustria* amicos iubet, ne contentione
vocis cicatricem infirmam adhuc rumperet. Hephaestio
et Craterus et Erigyius erant cum custodibus in taber-
10 naculum admissi. 'Discrimen', inquit, 'me occupavit

1 excipiunt] excipunt **V**. 2 Tanain **P**: et tanain **C** [et tanaim **V**]. spectant] expectant **C**. 3 haud] aut **V**. primis *Bentleius*: primus **A**. 7 extenuabat] extenuebat **C**. 9 Scythae] scithae **C** [scitae **V**]. 11 hortari] ortari **V**. 12 incusans] incusant **B** *m. pr.* 14 Itaque, *qui scripsi*: itaque **A**. 15 post] past **P**. hariolos **I**: ariolos **A**. 16 mentium *Iunius*: gentium **A**. ludibrium *scripsi*: ludibrio **A**. 17 Aristandrum **I**: aristrandum **A**. credulitatem] crudelitatem **F**. 18 addixerat *Lauer*: adduxerat **A**. 19 erat] *om.* **V**. *m. pr.* haruspicibus] aruspicibus **PV**. spectare **I**: respectare **A** [re expectare **F**]. 21 propius *Frobenius*: prius **A**. 22 de ind*ustria scripsi*: deinde **A**. 23 Hephaestio *Zumptius*: ephestio **A**. 24 *et* Craterus *scripsi*: craterus **A**. Erigyius *Frobenius*: eriguus **A**.

meliore hostium quam meo tempore: sed necessitas
ante rationem est, maxime in bello, quo raro per-
mittitur tempora eligere. Defecere Bactriani, in quo- 11
rum cervicibus stamus, et, quantum in nobis animi
sit, alieno Marte experiuntur. Haud dubia fortuna:
si omiserimus Scythas ultro arma inferentes, contempti
ad illos, qui defecerunt, revertemur: si vero Tanaim 12
transierimus et ubique invictos esse nos Scytharum
pernicie ac sanguine ostenderimus, quis dubitabit pa-
rere etiam Europae victoribus? Fallitur, qui terminos 13
gloriae nostrae metitur spatio, quod transituri sumus.
Unus amnis interfluit: quem si traicimus, in Europam
arma proferimus. Et quanti aestimandum est, dum 14
Asiam subigimus, in alio quodammodo orbe tropaea
statuere et, quae tam longo intervallo natura videtur
diremisse, una victoria subito committere? At, her- 15
cule, si paulum cessaverimus, in tergis nostris Scythae
haerebunt. An soli sumus, qui flumina transnare pos-
sumus? Multa in nosmetipsos recident, quibus adhuc
vicimus. Fortuna belli artem victos quoque docet. 16
Utribus amnem traiciendi exemplum fecimus nuper:
hoc ut Scythae imitari nesciant, Bactriani docebunt.
Praeterea unus gentis huius exercitus adhuc venit, ce- 17
teri expectantur. Ita bellum vitando alemus et, quod
inferre possumus, accipere cogemur. Manifesta est con- 18
silii mei ratio: sed, an permissuri sint mihi Macedones

2 quo **I**: quod **A**. 3 tempora eligere *Frobenius*: temporelegere **A**. 4 stamus] et stamus **PV**, *stamus **L**. *in* **B** *ante* stamus *spatium duarum litterarum vacuum relictum est.* 5 Haud] aut **V**. dubia fortuna] dubie fortunam **P**. 6 omiserimus] omisserimus **F**. Scythas] scithas **C** [scitas **V**]. 8 Scytharum] scitharum **C** [scitarum **V**]. 9 dubitabit] dubitauit **C**. 10 Europae *Letellerius*: europen **A**. Fallitur] fallitor **P**. 15 statuere] stuere **P**. 16 diremisse] dirimisse **P**. committere] commitere **L**. At] ad **P**. hercule] ercule **V**. 17 Scythae] scithae **BL**, scitae **FV**. 19 recident] reccident **P**. 22 Scythae] scithae **BL**, scitae **FV**. 25 possumus] posumus **P**.

animo uti meo, dubito, quia, ex quo hoc vulnus accepi,
19 non equo vectus sum, non pedibus ingressus. Sed si
me sequi vultis, valeo, amici. Satis virium est ad to-
leranda ista: aut, si iam adest vitae meae finis, in quo
20 tandem opere melius extinguar?' Haec quassa adhuc 31
voce subdeficiens vix proximis exaudientibus dixerat,
cum omnes a tam praecipiti consilio regem deterrere
21 coeperunt, Erigyius maxime, qui haud sane auctoritate
proficiens apud obstinatum animum superstitionem,
cuius potens non erat rex, incutere temptavit dicendo,
deos quoque obstare consilio magnumque periculum,
22 si flumen transisset, ostendi. Intranti Erigyio taber-
naculum regis Aristander occurrerat tristia exta fuisse
significans: haec ex vate conperta Erigyius nuntiabat.
23 Quo inhibito Alexander non ira solum, sed etiam pu-
dore confusus, quod superstitio, quam celaverat, dete
24 gebatur, Aristandrum vocari iubet. Qui ut venit, in-
tuens eum: 'Non rex', inquit, 'sed privatus clam,
sacrificium ut faceres, mandavi: quid eo portenderetur,
cur apud alium quam apud me professus es? Erigyius
arcana mea et secreta te prodente cognovit, quem cer-
tum, mehercule, habeo extorum interprete uti metu
25 suo. Tibi autem, qui sapis, quam potest, denuntio,
ipsi mihi indices, quid ex eis cognoveris, ne possis in
26 fitiari dixisse, quae dixeris.' Ille exanguis attonitoque

1 quo] *om.* **B** *m. pr.* hoc] ob **V**. accepi] accipi **P**. 3 virium] uirum **P**. ad] at **V**. toleranda] tolleranda **F** *m. pr.* 4 aut] haut **P**. 6 vix] ut **P**. 7 a tam] aptam **F** *m. pr.* 8 Erigyius *Frobenius*: eriguus **A**. 12 Erigyio *Frobenius*: eriguo **A**. 13 fuisse] fuisset **F**. 14 vate **I**: sute **P**, sue **C**. Erigyius *Frobenius*: eriguus **A**. 15 inhibito] inibito **LV** *m. pr.* inhabito **P**. 18 clam *scripsi*: sum **A**. 19 quid **I**: quod **A**. portenderetur] portenderentur **P**. 20 Erigyius *Frobenius*: eriguus **A**. 21 arcana] archana **F**, acarne **V**. 22 interprete] interptē **P**. 23 qui sapis *Ieepius*: qui saepius **FP**, saepius **BLV**. denuntio] denuntiat **P**. 24 ex eis *Kinchius*: extis **A**. infitiari] inficiari **L** *m. pr.* **PV**. 25 attonitoque] atonitoque **F**.

similis stabat per metum etiam voce suppressa tandem-
que eodem metu stimulante, ne regis expectationem
moraretur: 'Magni', inquit, 'laboris, non inriti discri-
men instare praedixi: nec me tam ars mea quam beni- 27
volentia *tua* perturbat. Infirmitatem valitudinis tuae
video et, quantum in uno te sit, scio: vereor, ne prae-
senti fortunae tu sufficere non possis.' Rex iussit eum 28
confidere felicitati suae: ut alias sibi ait gloriam con-
cedere deos. Consultanti inde cum isdem, quonam 29
modo flumen transirent, supervenit Aristander non alias
laetiora exta vidisse se adfirmans, utique prioribus
longe diversa: tum sollicitudinis causas adparuisse, nunc
prorsus egregie litatum esse.

32 Ceterum, quae subinde nuntiata sunt regi, continuae 30
felicitati rerum eius inposuerant labem. Menedemum, 31
ut supra dictum est, miserat ad obsidendum Spitame-
nen, Bactrianae defectionis auctorem: qui conperto
hostis adventu, ne muris urbis includeretur, simul fretus
excipi posse, qua eum venturum sciebat, consedit occul-
tus. Silvestre iter aptum insidiis tegendis erat: ibi 32
Dahas condidit. Equi binos armatos vehunt, quorum
invicem singuli repente desiliunt *et* equestris pugnae
ordinem turbant. Equorum velocitati par est homi- 33
num pernicitas. Hos Spitamenes saltum circumire
iussos pariter et a lateribus et a fronte et a tergo
hosti ostendit. Menedemus undique inclusus, ne nu- 34

1 tandemque] tandenque **C**. 3 inquit] inquid **V**. 4 me tam *Bentleius*: mea **A**. benivolentia *tua scripsi*: beniuolentia **A**. 5 valitudinis] ualitudis **B** *m. pr.* **LV**. 7 tu *scripsi*: tuae **A**. iussit eum *Ieepius*: iussum **A**. 8 confidere felicitati **I**: confitere felicitatis **A**. ut alias sibi ait *scripsi*: ad alia sibi ad **A**. 9 inde *Aldus*: mihi **A**. 12 adparuisse **P**: apparuisse **C**. 13 prorsus] propsus **P**. 15 felicitati] felicitatis **P**. inposuerant] inposuerunt **L**. 16 ad] ab **V**. 18 muris] muneris **P**. 19 qua eum *Stangl*: quem **A**. 22 *et* equestris *scripsi*: equestris **A**. 23 par est **P**: par **C**. 24 Spitamenes] pitamenes **PV**. circumire] circuire **F**. 25 a lateribus] alteribus **V**. 26 ne] ine **P**.

mero quidem par, diu tamen resistit clamitans nihil
aliud superesse locorum fraude deceptis quam honestae
35 mortis solacium ex hostium caede. Ipsum praevalens
equus vehebat, quo saepius in cuneos barbarorum
36 effusis habenis evectus magna strage eos fuderat. Sed
cum unum omnes peterent, multis vulneribus exanguis
Hypsiclem quendam ex amicis hortatus est, ut in equum
suum escenderet et se fuga eriperet. Haec agentem
anima defecit, corpusque ex equo defluxit in terram.
37 Hypsicles poterat quidem effugere, sed amisso amico
mori statuit. Una erat cura, ne inultus occideret:
itaque subditis calcaribus equo in medios hostis se in-
misit et memorabili edita pugna obrutus telis est.
38 Quod ubi videre, qui caedi supererant, tumulum paulo
quam cetera editiorem capiunt: quos Spitamenes fame
39 in deditionem subacturus obsedit. Cecidere eo proelio
peditum II milia, CCC equites. Quam cladem Alexan-
der sollerti consilio texit, morte denuntiata his, qui ex
VIII proelio advenerant, si acta vulgassent. Ceterum cum **33**
animo disparem vultum diutius ferre non posset, in
tabernaculum super ripam fluminis de industria loca-
2 tum secessit. Ibi sine arbitris singula animi consulta
pensando noctem vigiliis extraxit saepe pellibus taber-
naculi adlevatis, ut conspiceret hostium ignes, e quibus
coniectare poterat, quanta hominum multitudo esset.
3 Iamque lux adpetebat, cum thoracem indutus procedit
ad milites, tum primum post vulnus proxime acceptum.
4 Tanta erat apud eos veneratio regis, ut facile periculi,

3 solacium] solatium **FV**. hostium] ostium **F**. 6 unum omnes] omnes unum **F**. 7 Hypsiclem *Eberhardus*: suspiciens **A**. hortatus] ortatus **V**. 8 escenderet **P**: ascenderet **C**. se *om.* **B** *m. pr.* 9 ex equo] ex quo **V**. 10 Hypsicles *Eberhardus*: hypsides **C**, ypsides **P**. poterat] poterant **V** *m. pr.* amisso] amissos **L** *m. pr.* 14 tumulum] tumultum **P**. 15 Spitamenes] sphytamenes **P**. 16 deditionem] dedicionem **L** *m. pr.* **P**. 18 sollerti] sollerci **V**. 19 cum *om.* **V** *m. pr.* 20 posset] possit **P**, possem **V** *m. pr.* 24 hostium] ostium **V** *m. pr.* 26 adpetebat] apetebat **F**. thoracem] toracem **C**.

quod horrebant, cogitationem praesentia eius excuteret.
Laeti ergo et manantibus gaudio lacrimis consalutant 5
eum et, quod ante recusaverant bellum, feroces depo-
scunt. Ille se ratibus equitem phalangemque trans- 6
portaturum esse pronuntiat, super utres iubet nare
levius armatos. Plura nec dici res desideravit nec rex 7
dicere per valitudinem potuit. Ceterum tanta alacri-
tate militum rates iunctae sunt, ut in*tra* triduum ad
XII milia effecta sint. Iamque ad transeundum omnia 8
aptaverant, cum legati Scytharum XX more gentis per
castra equis vecti nuntiare iubent regi, velle ipsos ad
eum mandata perferre. Admissi in tabernaculum ius- 9
sique considere in vultu regis defixerant oculus: credo,
quis magnitudine corporis animum aestimantibus mo-
dicus habitus haudquaquam famae par videbatur. Scy- 10
this autem non, ut ceteris barbaris, rudis et incondi-
tus sensus est: quidam eorum sapientiam quoque capere
dicuntur, quantamcumque gens capit semper armata.
Sic, quae locutos esse apud regem memoriae proditum 11
est, abhorrent forsitan moribus *oratoribus*que nostris et
tempora et ingenia cultiora sortitis. Sed, ut possit
oratio eorum sperni, tamen fides nostra non debet: quae,
34 utcumque sunt tradita, incorrupta proferemus. Igitur 12
unum ex his maximum natu locutum accepimus: 'Si
di habitum corporis tui aviditati animi parem esse
voluissent, orbis te non caperet: altera manu Orientem,

1 excuteret] excuterent **P**. 4 phalangemque] falangenque **V**. 5 pronuntiat] proenuntiat **P**, pronunciat **L**. 6 nec rex] rex **P**. 8 in*tra scripsi*: in **A**. 9 effecta **P**: effectae **C**. ad transeundum] a transeundum **C**. 10 Scytharum] scitharum **C**. 11 nuntiare] nunciare **V**. 12 Admissi] admisi **P** ammissi **V**. 15 habitus *Acidalius*: animus **A**. haudquaquam] haudquamquam **C** [hautquamquam **V**]. Scythis] scithis **C**. 17 sapientiam quoque **P**: sapientiam **C**. 19 Sic, quae *Halmius*: sicque **C**, si qua **P**. locutos] locutus **FP** *m. pr.* 20 *oratoribus*que *scripsi*: que **A**. 23 incorrupta *om.* **F** *m. pr.* proferemus *Bentleius*: perferemus **A**. Igitur] *hinc incipiunt excerpta Rhenaugiensia.* 25 di **PR**: dii **C**. aviditati **I**: auiditatis **AR**.

altera Occidentem contingeres et hoc adsecutus scire
velles, ubi tanti numinis fulgor conderetur. Sic quo-
13 que concupiscis, quae non capis. Ab Europa petis
Asiam, ex Asia transis in Europam: deinde, si hu-
manum genus omne superaveris, cum silvis et nivibus
14 et fluminibus ferisque bestiis gesturus es bellum. Quid?
tu ignoras arbores magnas diu crescere, una hora extir-
pari? Stultus est, qui fructus earum spectat, altitu-
dinem non metitur. Vide, ne, dum ad cacumen per
venire contendis, cum ipsis ramis, quos conprehenderis,
15 decidas. Leo quoque aliquando minimarum avium pa-
bulum fuit, et ferrum robigo consumit. Nihil tam fir-
mum est, cui periculum non sit etiam ab invalido.
16 Quid nobis tecum est? Numquam terram tuam atti-
gimus. Quis sis, unde venias, licetne ignorare in
vastis silvis viventibus? Nec servire ulli possumus nec
17 imperare desideramus. Dona nobis data sunt, ne Scy-
tharum gentem ignores, iugum boum et aratrum, sa-
gitta, hasta, patera. His utimur et cum amicis et ad-
18 versus inimicos. Fruges amicis damus boum labore
quaesitas, patera cum isdem vinum dis libamus, inimi-
cos sagitta eminus, hasta comminus petimus. Sic
Syriae regem et postea Persarum Medorumque supe-
19 ravimus, patuitque nobis iter usque in Aegyptum. At
tu, qui te gloriaris ad latrones persequendos venire,
omnium gentium, quas adisti, latro es. Lydiam ce-

4 Asiam] assiam **R**. Asia] assia **R**. 7 una] huna **P**. hora] ora **C**. extirpari] extyrpari **V**, exstirpari **R**. 9 metitur *Lauer*: metit **A**. cacumen] caucumen **P**. 11 minimarum] minarum **P**. pabulum] papulum **R**. 12 robigo **P**: rubigo **CR**. 15 Quis *Kinchius*: qui **A**. licetne] licet me **V**. 17 ne] nec **L** *m. pr.* **PR**. Scytharum] scitharum **LR**. 18 boum *Vindelinus*: bouem **PR**, boues **C**. 21 isdem **PR**: hiis **B** *m. pr.*, iis **B** *corr.* **FL**, his **V**. dis **PR**: diis **C**. 22 sagitta] sagita **L**. hasta] asta **V**. 23 Syriae *Modius*: scythiae **A** [scythae **B**, scythyae **F**], greciae scithiae **R**. Persarum] pensarum **R**. 24 Aegyptum] aegiptum **PR**. 26 adisti] abisti **V**. latro es] latrones **R**. Lydiam] lidiam **FPRV**. cepisti] coepisti **FPR**

pisti, Syriam occupasti, Persidem tenes, Bactrianos
habes in potestate, Indos petisti: iam etiam ad pecora
nostra avaras et insatiabiles manus porrigis. Quid 20
tibi divitiis opus est, quae esurire te cogunt? Primus
omnium satietate parasti famem, ut, quo plura haberes,
acrius, quae non habes, cuperes. Non succurrit tibi, 21
quam diu circum Bactra haereas? Dum illos subigis,
Sogdiani bellare coeperunt. Bellum tibi ex victoria
nascitur. Nam, ut maior fortiorque sis quam quis-
quam, tamen alienigenam dominum pati nemo vult.
35 Transi modo Tanain: scies, quam late pateant, num- 22
quam tamen consequeris Scythas. Paupertas nostra
velocior erit quam exercitus tuus, qui praedam tot
nationum vehit. Rursus, cum procul abesse nos cre-
des, videbis in tuis castris. Eadem enim velocitate et
sequimur et fugimus. Scytharum solitudines Graecis 23
etiam proverbiis audio eludi: at nos deserta et huma-
no cultu vacua magis quam urbes et opulentos agros
sequimur. Proinde fortunam tuam pressis manibus 24
tene: lubrica est nec invita teneri potest. Salubre
consilium sequens quam praesens tempus ostendit me-
lius. Inpone felicitati tuae frenos: facilius illam reges.
Nostri sine pedibus dicunt esse Fortunam, quae manus 25
et pinnas tantum habet: cum manus porrigit, pinnas
quoque conprehende. Denique, si deus es, tribuere 26

1 Syriam] siriam **L**. 2 etiam] eciam **R**. pecora] peccora **R**. 3 insatiabiles *Acidalius*: instabiles **AR**. 4 esurire te] esurire **CR**. 5 satietate] sacietate **FV**. famem] famen **R**. 8 bellare] rebellare **R**. coeperunt] caeperunt **RV**. 10 alienigenam] aligenigenam **C**. 11 Tanain **PR**: tanaim **C**. scies] sciens **P**. pateant *Modius*: pateat **AR**. 12 Scythas] scithas **R**. 13 velocior] uelotior **V**. 14 nationum] notionum **R**. credes **C**: credis **PR**. 15 velocitate] uolocitate **P** *m. pr.* 16 Scytharum] scytarum **P**. 17 proverbiis] prouerbia **PR**. eludi: at **RV**: eludi ad **P**, eludat **BFL** *m. pr.* humano] humana **P**. 18 opulentos] epulentos **R**. 19 manibus] manu **P** *m. pr.* 20 lubrica] lubricata **V**. 21 quam] *in* **BL** *add. in margine* quod. 22 reges **I**: regis **AR**. 24 pinnas] pennas **R**. pinnas] pennas **R**. 25 conprehende *Ieepius*: conprehendere **AR**.

mortalibus beneficia debes, non sua eripere: sin autem
homo es, id quod es, semper esse te cogita. Stultum
est eorum meminisse, propter quae tui obliviscaris.
27 Quibus bellum non intuleris, bonis amicis poteris uti.
Nam et firmissima est inter pares amicitia, et videntur
pares, qui non fecerunt inter se periculum virium.
28 Quos viceris, amicos tibi esse, cave, credas. Inter do-
minum et servum nulla amicitia est: etiam in pace
29 belli tamen iura servantur. Iurando gratiam Scythas
sancire ne credideris: colendo fidem iurant. Graeco-
rum ista cautio est, qui pacta consignant et deos in-
vocant: nos religionem in ipsa fide ponimus. Qui non
reverentur homines, fallunt deos. Nec tibi amico opus
30 est, de cuius benivolentia dubites. Ceterum nos et
Asiae et Europae custodes habebis: Bactra, nisi divi-
dat Tanais, contingimus, ultra Tanain terras usque ad
Thraciam colimus, Thraciae Macedoniam coniunctam
esse fama fert. Utrumne imperio tuo finitimos hostes
IX an amicos velis esse, considera'. Haec barbarus. Con- **36**
tra rex fortuna sua et consiliis eorum se usurum esse
respondet: nam et fortunam, cui confidat, et consilium
suadentium, ne quid temere et audacter faciat, secutu-
2 rum. Dimissisque legatis in praeparatas rates exer-
citum inposuit. In proris clipeatos locaverat iussos in
genua subsidere, quo tutiores essent adversus ictus sa-

1 beneficia] benefitia **P**. autem *om.* **R**. 2 quod es] quod **R**. esse te] te esse **F**. Stultum] stultus **R**. 3 obliviscaris **I**: obliuisceris **AR**. 4 non *om.* **R**. 7 cave] caue ne **R**. credas] credes **V**. 9 iura **B** *corr.* **V** *corr.*: iure **AR** Scythas] scithas **F**, scytas **R**. 11 pacta *Bongarsius*: facta **AR**. 12 ponimus *Vossius*: nouimus **AR**. 13 reverentur] reue***rentur **P**. 15 habebis **P**: habes **C**. 16 terras *scripsi*: et **AR**. 17 Thraciam **B** *m. sec.*: traciam **AR**. colimus *Frobenius*: collibus **AR**. Thraciae **I**: traciae **BLRV**, tratiae **F**, traiciae **P**. Macedoniam] mecedoniam **R**. 18 Utrumne *scripsi*: utrique **A**. 19 considera] *hoc uerbo des.* **R**. 21 respondet] respondit **V** *m. pr.* 23 Dimissisque] dimisisque **L** *m. pr.* **PV** in] im **P**. 24 In] im **V**. clipeatos **I**: clypeatos **A** (clyppeatos **V**). 25 genua] ienua **L**. tutiores] tuciores **L**. adversus] auersus **P**. ictus] hictus **V**.

gittarum. Post hos, qui tormenta intenderent, stabant 3
et ab utroque latere et a fronte circumdati armatis.
Reliqui, qui post tormenta constiterant, remigem lo-
rica non tutum scutorum testudine armati protegebant.
Idem ordo in illis quoque ratibus, quae equitem vehe- 4
bant, servatus est. Maior pars a puppe nantes equos
loris trahebat. At illos, quos utres stramento repleti
vehebant, obiectae rates tuebantur. Ipse rex cum de- 5
lectis primus ratem solvit et in ripam dirigi iussit.
Cui Scythae admotos ordines equitum in primo ripae
margine opponunt, ut ne adplicari quidem terrae rates
possent. Ceterum praeter hanc speciem ripis praesi- 6
dentis exercitus ingens navigantes terror invaserat:
namque cursum gubernatores, cum obliquo flumine in-
pellerentur, regere non poterant, vacillantesque milites
et, ne excuterentur, solliciti nautarum ministeria tur-
baverant. Ne tela quidem conati nisu vibrare pote- 7
rant, cum prior standi sine periculo quam hostem in-
cessendi cura esset. Tormenta saluti fuerunt, quibus
in confertos ac temere se offerentes haud frustra ex-
cussa sunt tela. Barbari quoque ingentem vim sagit- 8
tarum infudere ratibus, vixque ullum fuit scutum, quod
37 non pluribus simul spiculis perforaretur. Iamque ter- 9
rae rates adplicabantur, cum acies clipeata consurgit
et hastas certo ictu, utpote libero nisu, mittit e rati-
bus. Et ut territos recipientesque equos videre, ala-
cres mutua adhortatione in terram desilire *et* turbatis 10

2 armatis] armati **P**. 3 qui post *Frobenius*: post qui **P**, post eos qui **C**. lorica non tutum *scripsi*: loricam indutum **A**. 7 trahebat **C**: trahebant **P**. At **B** *m. sec.*: ad **A**. stramento **C**: sarmento **P**. 8 obiectae rates **PL** *m. sec.*: obiecta erat **C**. 9 iussit] iussi **V**. 10 Cui] qui **P**. Scythae] scithae **FLV**. 12 speciem] spetiem **F**. 15 vacillantesque] uacellantesque **P**. 16 excuterentur] excutarentur **P**. 20 excussa] excusa **L** *m. pr.* **P**. 24 clipeata **B** *m. sec.*: clypeata **A**. consurgit] non surgit **B** *m. pr.* 25 hastas] astas **V**. nisu] nisi **P**. 27 adhortatione] adortatione **V**. desilire *et scripsi*: desiliere **A**.

acriter pedem inferre coeperunt. Equitum deinde tur-
mae, quae frenatos habebant equos, perfregere barba-
rorum aciem. Interim ceteri agmine dimicantium tecti
11 aptavere se pugnae. Ipse rex, quod vigoris aegro ad-
huc corpori deerat, animi firmitate supplebat. Vox
adhortantis non poterat audiri nondum bene obducta
12 cicatrice cervicis, sed dimicantem cuncti videbant. Ita-
que ipsi quidem ducum fungebantur officio aliusque
alium adhortati in hostem salutis inmemores ruere
13 coeperunt. Tum vero non ora, non arma, non clamo-
rem hostium barbari tolerare potuerunt omnesque effu-
sis habenis — namque equestris acies erat — capes-
sunt fugam. Quos rex, quamquam vexationem invalidi
corporis pati non poterat, per LXXX tamen stadia in-
14 sequi perseveravit. Iamque linquente animo suis prae-
cepit, ut, donec lucis aliquid superesset, fugientium
tergis inhaererent: ipse exhaustis etiam animi viribus
15 in castra se recepit ibique substitit. Transierant iam
Liberi Patris terminos, quorum monumenta lapides
erant crebris intervallis dispositi arboresque procerae,
16 quarum stipites hedera contexerat. Sed Macedonas ira
longius provexit: quippe media fere nocte in castra
redierunt multis interfectis, pluribus captis equosque
M et DCCC abegere. Ceciderunt autem Macedonum
equites LX, pedites C fere, M saucii fuerunt.
17 Haec expeditio deficientem magna ex parte Asiam 38
fama tam opportunae victoriae domuit. Invictos Scy-
thas esse crediderant: quibus fractis nullam gentem

1 coeperunt] ceperunt **P**. 3 Interim] et interim **FLPV**. 4 vigoris *Lauer*: uigori **A**. 5 suppplebat] suplebat **V**. 6 adhortantis] adortantis **V**. 8 quidem *Vindelinus*: quod **A**. ducum] ducem **B** *m. pr.* 9 adhortati] adhortanti **P**, adortati **V**. 11 hostium] hostem **P**. potuerunt] ceperunt **P**. 15 perseveravit] perseuerauerit **F**. praecepit **C**: praecipit **P**. 18 in castra se recepit] castra recipit **P**. ibique *Freinshemius*: reliquum **A** 21 hedera] edera **PV**. 22 in castra redierunt **P**: redierunt **C**. 26 magna ex] magnex **P**. 27 opportunae **I**: oportunae **A**. Scythas] scithas **B** *m. pr.* **F**.

Macedonum armis parem fore confitebantur. Itaque
Sacae misere legatos, qui pollicerentur gentem imperata
facturam: moverat eos regis non virtus magis, quam 18
clementia in devictos Scythas. Quippe captivos omnes
sine pretio remiserat, ut fidem faceret sibi cum fero-
cissimis gentium de fortitudine, non de ira fuisse cer-
tamen. Benigne igitur exceptis Sacarum legatis comi- 19
tem Euxenippon dedit, adhuc admodum iuvenem,
aetatis flore conciliatum sibi, qui cum specie corporis
aequaret Hephaestionem, ei lepore haud sane virili
par non erat. Ipse Cratero cum maiore parte exer- 20
citus modicis itineribus sequi iusso ad*iit* Maracanda
urbem. Inde Spitamenes conperto eius adventu Bac-
tra perfugerat. Itaque quadriduo rex longum itineris 21
spatium emensus pervenerat in eum locum, in quo
Menedemo duce duo milia peditum et CCC equites
amiserat. Horum ossa tumulo contegi iussit et in-
ferias more patrio dedit. Iam Craterus cum phalange 22
subsequi iussus ad regem pervenerat: itaque, ut omnes,
qui defecerant, pariter belli clade premerentur, copias
dividit urique agros et interfici puberes iubet.

39 Sogdiana regio maiore ex parte deserta est: octin- X
genta fere stadia in latitudinem vastae solitudines te-
nent. Ingens spatium rectae regionis est, per quam 2
amnis — Polytimetum vocant incolae — fertur. Tor-
rentem eum ripae in tenuem alveum cogunt, deinde
caverna accipit et sub terram rapit. Cursus abscon- 3

---

2 Sacae *Frobenius*: sagae **A**. imperata] inparata **B** *m. pr.* 4 Scythas] scithas **BFV**. 5 pretio] p̄cio **V**. 7 Sacarum *Frobenius*: sagarum **A**. 8 Euxenippon *scripsi*: excipinon **C**, escipinon **P**. 10 Hephaestionem *Cospus*; ephestionem **A**. ei *Heinsius*: et **A**. 12 ad*iit scripsi*: ad **A**. Maracanda *Frobenius*: maracanta **P**, maracantam **C** [marecantum **B**]. 13 Inde *scripsi*: inqua **A**. Spitamenes] spitamines **P**. 14 quadriduo] quatriduo **C**. 18 dedit] *dedit **P**. phalange] falange **L**. 21 urique] utrique **P** puberes *Lauer*: pubes **A**. iubet **P**: iussit **C**. 22 octingenta *Glareanus*: LXXX **A**. 24 spatium] spacium **LV**. 25 Polytimetum] politimetum **C**. Torrentem] torrenstem **F** *corr.* **V**. torrens** **L**, torrens **B**.

diti indicium est aquae meantis sonus, cum ipsum
solum, sub quo tantus amnis fluit, ne modico quidem
4 resudet humore. Ex captivis Sogdianorum ad regem
XXX nobilissimi corporum robore eximio perducti
erant: qui *ubi* per interpretem cognoverunt iussu regis
ipsos ad supplicium trahi, carmen laetantium modo
canere tripudiisque et lasciviori corporis motu gau-
5 dium quoddam animi ostentare coeperunt. Admiratus
[est] rex tanta magnitudine animi oppetere mortem
revocari eos iussit, causam tam effusae laetitiae, cum
6 supplicium ante oculos haberent, requirens. Illi, si
ab alio occiderentur, tristes morituros fuisse respon-
dent: nunc a tanto rege, victore omnium gentium,
maioribus suis redditos honestam mortem, quam fortes
viri voto quoque expeterent, carminibus sui moris
7 laetitiaque celebrare. Tan*tam* rex admiratus magnitu-
dinem animi: 'Quaero', inquit, 'an vivere velitis non
8 inimici mihi, cuius beneficio victuri estis?' Illi num-
quam se inimicos ei, sed bello lacessitos se inimicos
hosti fuisse respondent: si quis ipsos beneficio quam
iniuria experiri maluisset, certaturos fuisse, ne vince-
9 rentur officio. Interrogantique, quo pignore fidem ob-
ligaturi essent, vitam, quam acciperent, pignori futuram
esse dixerunt: reddituros, quandoque repetisset. Nec pro-
missum fefellerunt. Nam, qui remissi domos erant, fide
continuere populares: quattuor inter custodes corporis
retenti nulli Macedonum in regem caritate cesserunt.

3 humore] umore **P**. 5 *u b i* per *scripsi*: per **A**. 6 trahi **C**: tradi **P**. carmen] carnem **V**. 7 lasciviori] lasciuioris **P**, lasciuiori* **B**. 9 [est] *del. Vindelinus*. 10 laetitiae] laetiae **L**, laeticiae **V** 13 rege, victore] regi uictor **P**. 14 redditos] redditis **C**. 15 moris] mori **P**. 16 celebrare *Giunta*: celebrarent **A**. Tan*tam scripsi*: tum **A**. 17 inquit *Grunauer*: itaque **A**. 18 victuri] uictori **C**. 19 ei, sed bello lacessitos se inimicos] *in* **FV** *om. m. pr., add. corr.* 20 hosti] hostes **P**. 22 Interrogantique **P**: interrogatique **C**. 24 promissum] promisum **L**. 25 erant **P**: ierant **C**. 27 retenti] retentis **P**. caritate] karitate **C**.

40 In Sogdianis Peucolao cum III milibus peditum — 10
neque enim maiore praesidio indigebat — relicto Bac-
tra pervenit. Inde Bessum Ecbatana duci iussit inter-
fecto Dareo poenas capite persoluturum. Isdem fere 11
diebus Ptolomaeus et Melanidas peditum IIII milia et
equites M adduxerunt mercede militaturos. Asander 12
quoque ex Lycia cum pari numero peditum et D equi-
tibus venit. Totidem ex Syria Asclepiodorum seque-
bantur. Antipater Graecorum VIII milia, in quis DC
equites erant, miserat. Itaque exercitu aucto ad ea, 13
quae defectione turbata erant, conponenda processit,
interfectisque consternationis auctoribus quarto die ad
flumen Oxum perventum est. Hic, quia limum vehit,
turbidus semper, insalubris est potui. Itaque puteos 14
miles coeperat fodere, nec tamen humo alte egesta
existebat humor. Tandem in ipso tabernaculo regis
conspectus est fons: quem quia tarde notaverant, su-
bito extitisse finxerunt, rexque ipse credi voluit, *deum*
donum id fuisse. Superatis deinde amnibus Ocho et 15
Oxo ad urbem Margianam pervenit. Circa eam VI
oppidis condendis electa sedes est, duo ad meridiem
versa, IIII spectantia orientem: modicis inter se spatiis
distabant, ne procul repetendum esset mutuum auxi-
lium. Haec omnia sita sunt in editis collibus. Tunc 16

1 cum III milibus I: cum ĩĩı b C, cum ĩĩı b P. 2 maiore P: maiori C. 4 persoluturum] persoluiturum P. 5 Ptolomaeus *scripsi*: ptolomeus C, ptholomeus P. Melanidas *scripsi*: maenidas A. IIII P: III C. 6 Asander *Schmieder*: alexander FLP, aelexander B *m. pr.* V. 7 ex] et P. Lycia] lytia P, licia B *m. pr.* F. 8 Syria] siria F. 9 VIII milia] VIII C. 10 aucto] auctu P. ad] at P. 12 quarto] IIII BFL. 15 egesta] *sic* P *m. pr., sed eras. et eadem manu corr.* egens. 16 Tandem *Kinchius*: tamen A. tabernaculo] tabernaculum C. 18 finxerunt] fincxerunt P. *deum* donum I: donum A. 20 Margianam *Ortelius*: marganiam A [marginiam B]. VI] VI P. 21 condendis] contendis P. 22 spectantia] spetantia V. spatiis *Frobenius*: stadiis A. 23 distabant] adstabant P *m. pr.* 24 tunc *scripsi*: tum A.

velut freni domitarum gentium, nunc originis suae oblita serviunt, quibus imperaverunt.

XI Et cetera quidem pacaverat rex. Una erat petra, 41
quam Ariamazes Sogdianus cum XXX milibus armatorum obtinebat alimentis ante congestis, quae tantae
2 multitudini vel per biennium suppeterent. Petra in altitudinem XXX eminet stadia, circuitu C et L complectitur: undique abscisa et abrupta semita perangusta
3 aditur. In medio altitudinis spatio habet specum, cuius os artum et obscurum est: paulatim deinde ulteriora panduntur, ultima etiam altos recessus habent. Fontes per totum fere specum manant, e quibus collatae aquae
4 per prona montis flumen emittunt. Rex loci difficultate spectata statuerat inde abire: cupido deinde inces-
5 sit animo naturam quoque fatigandi. Prius tamen quam fortunam obsidionis experiretur, Cophen — Artabazi hic filius erat — misit ad barbaros, qui suaderet, ut dederent rupem. Ariamazes loco fretus superbe multa respondit, ad ultimum, an Alexander etiam vo-
6 lare posset, interrogat. Quae nuntiata regi sic accendere animum, ut adhibitis, cum quibus consultare erat solitus, indicaret insolentiam barbari eludentis ipsos, quia pinnas non haberent: se autem proxima nocte
7 effecturum, ut crederet Macedones etiam volare. ‘CCC’, inquit, ‘pernicissimos iuvenes ex suis quisque copiis perducite ad me, qui per calles et paene invias rupes
8 domi pecora agere consueverant’. Illi praestantes et

1 suae] sua **P**. 4 Ariamazes *scripsi*: arimazes **A**. cum *om.* **P**. 5 obtinebat] obtinebit **P**. 10 ulteriora] ad ulteriora **B**. 11 altos **I**: altus **A**. 12 specum **P**: spatium **C**. 14 inde] deinde **P** *m. pr.* 16 Cophen *Frobenius*: cophan **A**. 17 suaderet] suaderat **P**. 18 Ariamazes *scripsi*: arimazas **C**, auimazos **P**. superbe **I**: superba **P**, superbiae **C**. 19 an *om.* **B** *m. pr.* etiam volare **P**: uolare **C**. 20 interrogat] interrogaet **P**. 21 adhibitis] adibitis **P**. 23 haberent] aberent **P**. 24 crederet] crederent **P**. 26 paene] poene **P**. 27 consueverant **C**: consuerant **P**.

levitate corporum et ardore animorum strenue adducunt. Quos intuens rex: 'Vobiscum', inquit, 'o iuvenes et mei aequales, urbium invictarum ante me munimenta superavi, montium iuga perenni nive obruta emensus sum, angustias Ciliciae intravi, Indiae sine lassitudine vim frigoris sum perpessus. Et mei documenta vobis dedi et vestra habeo. Petra, quam vide- 9
tis, unum aditum habet, quem barbari obsident, cetera neglegunt: nullae vigiliae sunt, nisi quae castra nostra spectant. Invenietis viam, si sollerter rimati fueritis 10
aditus ferentis ad cacumen. Nihil tam alte natura constituit, quo virtus non possit eniti. Experiendo, quae ceteri desperaverunt, Asiam habemus in potestate. Eva- 11
dite in cacumen: quod cum ceperitis, candidis velis signum mihi dabitis: ego copiis admotis hostem in nos a vobis convertam. Praemium erit ei, qui primus 12
occupaverit verticem, talenta x, uno minus accipiet, qui proximus ei venerit, eademque ad decem homines servabitur portio. Certum autem habeo vos non tam li-
42 beralitatem intueri meam quam voluntatem'. His ani- 13
21 mis regem audierunt, ut iam cepisse verticem viderentur: dimissique ferreos cuneos, quos inter saxa defigerent, validosque funes parabant. Rex circum- 14
vectus petram, qua minime asper ac praeruptus aditus videbatur, secunda vigilia, quod bene verteret, ingredi iubet. Illi alimentis in biduum sumptis gladiis modo atque hastis armati subire coeperunt. Ac primo pe- 15
dibus ingressi sunt: deinde, ut in praerupta perventum est, alii manibus eminentia saxa conplexi leva*ve*re semet,

3 invictarum] inuietarum **V**. ante me **P**: ante **C**. 7 habeo] abeo **V**. 8 quem] quam **P**. 10 sollerter] solerter **F**. 11 cacumen] caucumen **P**. 13 desperaverunt *Frobenius*: desperauerint **A**. 14 ceperitis] coeperitis **BP**. 16 a vobis] ad uobis **P**. 17 accipiet **P**: accipiat **C**. 19 Certum *Frobenius*: ceterum **A**. 20 animis] animus **P**. 22 dimissique] dimisique **FP**. 24 petram] petra **C**. qua] quam **P**. 27 coeperunt] ceperunt **C**. 29 leva*ve*re *Wagenerus*: leuare **A**.

alii adiectis funium laqueis evasere, quidam, cum cuneos inter saxa defigerent, gradus subdidere, quis insisterent. Diem inter metum laboremque consumpserunt.
16 Per aspera enisis duriora restabant, et crescere altitudo petrae videbatur. Illa vero miserabilis erat facies, cum ii, quos instabilis gradus fefellerat, ex praecipiti devolverentur: mox eadem in se patienda alieni casus ostendebat exemplum.
17 Per has tamen difficultates enituntur in verticem montis, omnes fatigatione continuati laboris adfecti, quidam mulcati parte membrorum, pariterque eos et nox et somnus oppressit.
18 Stratis passim corporibus in inviis et asperis saxorum periculi instantis obliti in lucem quieverunt: tandemque velut ex alto sopore excitati occultas subiectasque ipsis valles rimantes, ignari, in qua parte petrae tanta vis hostium condita esset, fumum specu infra se ipsos evolutum notaverunt.
19 Ex quo intellectum, illam hostium latebram esse. Itaque hastis inposuere, quod convenerat signum: totoque e numero II et XXX in ascensu
20 interisse adgnoscunt. Rex non cupidine magis potiundi **43** loci quam vice eorum, quos ad tam manifestum periculum miserat, sollicitus toto die cacumina montis intuens restitit: noctu demum, cum obscuritas conspectum oculorum ademisset, ad curandum corpus recessit.
21 Postero die nondum satis clara luce primus vela, signum capti verticis, conspexit. Sed, ne falleretur acies, dubitare cogebat varietas caeli nunc internitente lucis

1 quidam *scripsi*: quibus **A**. 2 subdidere *Fossius*: subinde **A**. 4 aspera enisis *Lauer*: asperenisi **P**, aspera nisi **BVF** *m. pr.*, aspera nisu **F** *corr.* **L** *m. pr.* 6 ii] i **P**. 7 patienda] pacienda **FP**. 12 in inviis et asperis **I**: in inuiis et in asperis **C**, inuiis et asperis **P**. 13 tandemque] tādemque **P**. 14 subiectasque] subiectare **P**. 15 rimantes *Lauer*: rimantis **C**, rimantium **P**. 16 specu *Mutzellius*: specui **P**, specus **C**. 17 intellectum] intellectam **F**, intellect*m **L**, intellecta **B** *m. pr.* **L** *corr.* **V**. 18 hastis] astis **P**. 19 II] II **P**. 20 adgnoscunt **I**: adnoscunt **A**. 21 manifestum] manifectum **F**. 26 conspexit] conspecxit **F**. 27 nunc] tunc **C**.

fulgore, *nunc* condito. Verum, ut liquidior lux ad-
paruit caelo, dubitatio exempta est: vocatumque Cophen, 22
per quem barbarorum animos temptaverat, mittit ad
eos, qui moneret, nunc saltem salubrius consilium in-
irent: sin autem fiducia loci perseverarent, ostendi a
tergo iussit, qui ceperant verticem. Cophes admissus 23
suadere coepit Ariamazi petram tradere, gratiam regis
inituro, si tantas res molientem in unius rupis obsi-
dione haerere non coegisset. Ille ferocius superbius-
que quam antea locutus abire Cophen iubet: at is 24
prensum manu barbarum rogat, ut secum extra specum
prodeat. Quo inpetrato iuvenes in cacumine ostendit
et eius superbiae haud inmerito inludens pinnas habere
ait milites Alexandri. Iamque *e* Macedonum castris 25
signorum concentus et totius exercitus clamor audie-
batur. Ea res, sicut pleraque belli, vana et inanis bar-
baros ad deditionem traxit: quippe occupati metu pau-
citatem eorum, qui a tergo erant, aestimare non
poterant. Itaque Cophen — nam trepidantes reliquerat 26
— strenue revocant et cum eo XXX principes mittunt,
qui petram tradant et, ut incolumibus abire liceat, pa-
ciscantur. Ille quamquam verebatur, ne conspecta 27
iuvenum paucitate, deturbarent eos barbari, tamen et
fortunae suae confisus et Ariamazi superbiae *infensus*,
nullam se condicionem deditionis accipere respondit.
Ariamazes desperatis magis quam perditis rebus cum 28

1 *nunc* condito *Freinshemius*: conditor **P**, conditi **C**. Verum *om.* **P**. 5 fiducia] fidutia **V**. 6 ceperant] coeperant **P**. admissus] ad eos missus **C** [amissus **V** *m. pr.*]. 7 Ariamazi *scripsi*: aramazi **A**. 8 inituro **I**: inituri **A**. tantas] tanta **P**, tantis **V** *m. pr.*, tantais **F** *m. pr.* 9 haerere] erere **P**. coegisset] cogisset **P**. 10 At] ad **P**. 12 inpetrato] imperato **P**. 13 *et* eius *Vogel*: eius **A**. haud] aut **P**. 14 *e* Macedonum **I**: macedonum **A**. 16 inanis *scripsi*: inania **C**, inaniania **P**. 17 deditionem] dedicionem **L** *m. pr.* **P**. 21 incolumibus] incoluminibus **F** *m. pr.* 24 Ariamazi *scripsi*: arimazi **A** [iramazi **L**]. superbiae *infensus* **I**: superbiae **A**. 26 Ariamazes *scripsi*: arimazes **A**. desperatis **I**: disperatis **A**.

propinquis nobilissimisque gentis suae descendit in castra: quos omnis verberibus adfectos sub ipsis radi-
29 cibus petrae crucibus iussit adfigi. Multitudo deditorum incolis novarum urbium cum pecunia capta dono data est, Artabazus in petrae regionisque, quae adposita esset ei, tutelam relictus.

---

1 descendit | discendit **P**. 3 deditorum **L** *m. pr.*: dedideditorum **P**, dedititiorum **C**. 4 capta | capto **B**. 5 Artabazus **I**: artabazes **A**. 6 tutelam *scripsi*: tutela **A**. Q · CVRTI RVFI HISTORIAR · ALEXANDRI MAGNI MACEDONIS LIBER VII EXPLICITVS · INCIPIT VIII · FELICIT · **B**, Q · CVRTI RVFI HYSTORIARVM LIBER VII EXPLICIT · INCIPIT LIBER OCTAVVS **F**, Q · CVRTI RVFI HISTORIARV LIB · VII · EXPLICIT · INCIPIT LIBER OCTAVVS **L**, Q CVRTI RVFI HISTORIARVM LIBER · VII · EXPLICIT · INCIPIT LIBER OCTAVVS **P**, CVRTI RVFI HISTORIARV LIB · VII · EXPLICIT · INCIPIT OCTAVVS **V**.

Q. CURTI RUFI

HISTORIARUM

ALEXANDRI MAGNI

MACEDONIS

LIBER VIII.

1 Alexander maiore fama quam gloria in dicionem I
redacta petra, cum propter vagum hostem spargendae manus essent, in tres partes divisit exercitum. Hephaestionem uni, Coenon alteri duces dederat, ipse ceteris praeerat. Sed non eadem mens omnibus barba- 2
ris fuit: armis quidam subacti, plures ante certamen imperata fecerunt. Quibus eorum, qui in defectione perseveraverant, urbes agrosque iussit attribui. At 3
exules Bactriani cum DCCC Massagetarum equitibus proximos vicos vastaverunt. Ad quos coercendos Attinas, regionis eius praefectus, CCC equites insidiarum, quae parabantur, ignarus eduxit. Namque hostis in 4
silvis — et erant forte campo iunctae — armatum mili-

1 dicionem] ditionem **C**. 3 Hephaestionem *Cospus*: ephestionem **A** [ephestionem **V**]. 4 Coenon *Aldus*: cenon **A**. 8 attribui] adtribu **P**, *in* **B** i *in ras.* 9 DCCC] DCCC* **P**. 12 ignarus] *hinc incipit fragmentum Herbipolitanum.* 13 et erant forte campo **P**: quae erant forte campo **BF** *corr.* **L** *corr.* **V**, et quae erant forte campo **F** *m. pr.*, equae et erant forte campo **L** *m. pr.*, et forte campo erant **H**.

tem condidit paucis propellentibus pecora, ut inprovi-
dum ad insidias praeda perduceret. Itaque inconposito
5 agmine solutisque ordinibus Attinas praedabundus se-
quebatur: quem praetergressum silvam, qui in ea con-
sederant, ex inproviso adorti cum omnibus interemerunt.
6 Celeriter ad Craterum huius cladis fama perlata est,
qui cum omni equitatu supervenit. Et Massagetae
quidem iam refugerant. Dahae M oppressi sunt: quo-
7 rum clade totius regionis finita defectio est. Alexan-
der quoque Sogdianis rursus subactis Maracanda repe-
tit. Ibi Derdas, quem ad Scythas super Bosphorum
8 colentes miserat, cum legatis gentis occurrit. Phrata-
phernes quoque, qui Chorasmiis praeerat, Massagetis et
Dahis regionum confinio adiunctus miserat, qui factu-
9 rum imperata pollicerentur. Scythae petebant, ut regis
sui filiam matrimonio sibi iungeret: si dedignaretur
adfinitatem, principes Macedonum cum primoribus suae
gentis conubio coire pateretur: ipsum [regum] quoque
10 regem venturum ad eum pollicebantur. Utraque lega-
tione benigne audita Hephaestionem et Artabazum op-
periens stativa habuit: quibus adiunctis in regionem,
quae appellatur Bazaira, pervenit.
11 Barbarae opulentiae in illis locis haud ulla sunt 2
maiora indicia quam magnis nemoribus saltibusque no-
12 bilium ferarum greges clusi. Spatiosas ad hoc eligunt
silvas crebris perennium aquarum fontibus amoenas:
muris nemora cinguntur turresque habent venantium re-

4 ea consederant] eam considerant **C**. 8 Dahae] daae **C**. 9 est *om.* **B**. 11 Derdas *scripsi*: berdes **AH**. Scythas] scithas **C**. 12 Phratarphernes] phrathaphenes **C** [pharathaphenes **V**. 13 Chorasmiis *Rader*: choras **A**. praeerat **I**: praeierat **A**. 14 Dahis **I**: dais **A**. 15 Scythae] scithae **BFL**. 17 principes] princepes **F**. 18 [regum] *del. Lauer*. 20 Hephaestionem *Cospus*: ephestionem **A**. Artabazum **I**: ariabazum **A** [aribazam **P** *m. pr.*]. 21 adiunctis] abiunctis **B** *m. pr.* **LV**. 23 haud] haut **H**. ulla] illa **B**. 24 indicia] inditia **P**. quam] quem **B** *m. pr.* **F** *m. pr.* **L** *corr.* **V**. 25 Spatiosas] speciosas **C** [spetiosas **L**]. 27 turresque] turreque **B** *m. pr.*

ceptacula. Quattuor continuis aetatibus intactum saltum 13
fuisse constabat, cum Alexander cum toto exercitu in-
gressus agitari undique feras iussit. Inter quas cum 14
leo magnitudinis rarae ipsum regem invasurus incur-
reret, forte Lysimachus, qui postea regnavit, proximus
Alexandro venabulum obicere ferae coeperat: quo rex
repulso et abire iusso adiecit tam a semet uno quam
a Lysimacho leonem interfici posse. Lysimachus enim 15
quondam, cum venarentur in Syria, occiderat quidem
eximiae magnitudinis feram solus, sed laevo humero
usque ad ossa lacerato ad ultimum periculi pervenerat.
Id ipsum exprobrans ei rex fortius, quam locutus est, 16
fecit: nam feram non excepit modo, sed etiam uno
vulnere occidit. Fabulam, quae obiectum leoni a rege 17
Lysimachum temere vulgavit, ab eo casu, quem supra
diximus, ortam esse crediderim. Ceterum Macedones, 18
quamquam prospero eventu defunctus erat Alexander,
tamen scivere gentis suae more, ne aut pedes venare-
tur aut sine delectis principum atque amicorum. Ille 19
IIII milibus ferarum deiectis in eodem saltu cum toto
exercitu epulatus est.

3 Inde Maracanda reditum est: acceptaque aetatis ex-
cusatione ab Artabazo provinciam eius destinat Clito.
Hic erat, qui apud Granicum amnem nudo capite re- 20
gem dimicantem clipeo suo texit et Rhosacis manum

1 Quattuor] IIII **P**. 2 cum *scripsi*: quem **A**. 3 iussit] russit **P** *m. pr.* 4 incurreret] incucurreret **H**. 5 Lysimachus] lisimachus **C**. 8 Lysimacho] lisimacho **C**. Lysimachus] lisimachus **C**. 9 venarentur **P**: uenaretur **B** *corr.* **FL** *corr.*, ueneretur **B** *m. pr.* **L** *m. pr.* **V**. in Syria **I**: in siria **P**. insidia **C**. 11 lacerato **I**: laceratum **A**. 12 fortius] forcius **V**. 13 feram] feras **F** *m. pr.* 14 obiectum] obiectam **P**. 15 Lysimachum] lisimachum **C**. 17 quamquam] quam **P**. 18 more *Vindelinus*: morem **A**. ne aut *Muetzellius*: nam ut **A**. venaretur] uenereturC. 19 aut *Aldus*: haud **A**. delectis *Vindelinus*: dilectis **A** principum] principium **P**. 20 IIII milibus] IIII B · **P**. 22 excusatione] excusationis **C**. 23 provinciam] prouintiam **C**. Clito] clyto **P**. 25 clipeo] clypeo **P**. Rhosacis **B** *m. sec.*: hrosacis **A**.

capiti regis imminentem gladio amputavit, vetus Phi-
21 lippi miles multisque bellicis operibus clarus. Et La-
nice, quae Alexandrum educaverat, soror eius, haud se-
cus quam mater a rege diligebatur. Ob has causas
validissimam imperii partem fidei eius tutelaeque com
22 misit. Iamque iter parare in posterum iussus sollemni
et tempestivo adhibetur convivio. In quo rex cum
multo incaluisset mero, inmodicus aestimator sui ce-
lebrare, quae gesserat, coepit, gravis etiam eorum auri-
23 bus, qui sentiebant vera memorari. Silentium tamen
habuere seniores, donec Philippi res orsus obterere no-
bilem apud Chaeroneam victoriam sui operis fuisse
iactavit ademptamque sibi malignitate et invidia patris
24 tantae rei gloriam. Illum quidem seditione inter Ma-
cedones milites et Graecos mercennarios orta debilita-
tum vulnere, quod in ea consternatione acceperat,
iacuisse, non alia re quam simulatione mortis tutiorem:
se corpus eius protexisse clipeo suo, ruentesque in il-
25 lum sua manu occisos. Quae patrem numquam aequo
animo esse confessum, invitum filio debentem salutem
suam. Atque post expeditionem, quam sine eo fecis-
set ipse in Illyrios, victorem scripsisse se patri fusos
fugatosque hostes: nec adfuisse usquam Philippum.
26 Laude dignos esse, non qui Samothracum initia vise-
rent, cum Asiam uri vastarique oporteret, sed eos, qui
27 magnitudine rerum fidem antecessissent. Haec et his **4**
similia laeti audiere iuvenes, ingrata senioribus erant,

1 Philippi] phylippi **V**. 2 Et Lanice *scripsi*: hellanice **A**. 6 parare] parere **P**. sollemni] solemni **B** *m. pr.* **LPV**. 8 inmodicus] inmodicos **P**. 9 gesserat] iesserat **P**. 10 memorari] memoraui **P**. 11 obterere] obterrere **PV**. 12 Chaeroneam *Freinshemius*: ceroneam **A** (cereneam **V**). 17 alia re *Zumptius*: alias **A**. tutiorem] tuciorem **V**. 18 clipeo] clypeo **P**. 21 Atque *scripsi*: itaque **A**. expeditionem] expeditione **P**. 22 Illyrios] illirios **C** 23 Philippum] phylippum **L**. 24 dignos] dedignos **C**. Samothracum] samothrachum **C** (samotrachum **V**). 26 fidem *om.* **V**.

maxime propter Philippum, sub quo diutius vixerant,
cum Clitus ne ipse quidem satis sobrius ad eos, qui 28
infra ipsum cubabant, conversus Euripidis rettulit car-
men, ita ut sonus magis quam sermo exaudiri posset
a rege, quo significabatur male instituisse Graecos, 29
quod tropaeis regum dumtaxat nomina inscriberent:
alieno enim sanguine partam gloriam intercipi. Itaque
rex, cum suspicaretur malignius habitum esse sermo-
nem, percontari proximos coepit, quid ex Clito audis-
sent. Et illis ad silendum obstinatis Clitus paulatim 30
maiore voce Philippi acta bellaque in Graecia gesta
commemorat omnia praesentibus praeferens. Hinc inter 31
iuniores senesque orta contentio est. Et rex, velut pa-
tienter audiret, quis Clitus obterebat laudes eius, in-
gentem iram conceperat. Ceterum cum animo videre- 32
tur imperaturus, si finem procaciter orto sermoni
Clitus inponeret, nihil eo remittente magis exaspera-
batur. Iamque Clitus etiam Parmenionem defendere 33
audebat et Philippi de Atheniensibus victoriam The-
barum praeferebat excidio non vino modo, sed etiam
animi prava contentione provectus. Ad ultimum: 'Si 34
moriendum,' inquit, 'est pro te, Clitus est primus: at
cum victoriae arbitrium agis, praecipuum ferunt, qui
procacissime patris tui memoriae inludunt. Sogdianam 35
regionem mihi attribuis, totiens rebellem et non modo
indomitam, sed quae ne subigi quidem possit. Mittor
ad feras bestias, praecipitia ingenia sortitas. Sed, quae

1 Philippum] philipphum **P**. 2 Clitus] clytus **FLPV**. 3 rettulit *Zumptius*: retulit **A**. 4 posset *Lauer*: possit **A**. 6 tropaeis] tropheis **C**. dumtaxat] duxtaxat **B** *m. pr.*, dumtaxaz **P**. 9 percontari] percontrari **P**. Clito] clyto **BLPV**. 10 Clitus] clytus **P**. 11 gesta] iesta **P**. 13 patienter] pacienter **PV**. 14 Clitus] clytus **B** *corr.* **FPV**. 16 imperaturus] impetraturus **C**. 17 Clitus *Freinshemius*: clytus **A**. eo remittente *Acidalius*: eorum omittente **A**. 18 Clitus] clytus **BFPV**. Parmenionem] parmoenionem **BP**. 22 Clitus] clytus **BFPV**. at cum] at **C**. 23 agis *Acidalius*: magis **A**. 25 rebellem] rebellum **P** *m. pr.* 27 praecipitia] pretipitia **L**.

36 ad me pertinent, transeo. Philippi milites spernis ob-
litus, nisi hic Atarrhias senex iuniores pugnam de-
trectantes revocasset, adhuc nos circa Halicarnasum
37 haesuros fuisse. Quomodo igitur Asiam totam cum
istis iunioribus subegisti? Verum est, ut opinor, quod
avunculum tuum in Italia dixisse constat, ipsum in
38 viros incidisse, te in feminas.' Nihil ex omnibus in- **5**
consulte ac temere iactis regem magis moverat quam
Parmenionis cum honore mentio inlata. Dolorem tamen
39 repressit, contentus iussisse, ut convivio excederet. Nec
quicquam aliud adiecit quam forsitan eum, si diutius
locutus foret, exprobraturum sibi fuisse vitam a se-
40 metipso datam: hoc enim superbe saepe iactasse. At-
que illum cunctantem adhuc surgere, qui proximi ei
cubuerant, iniectis manibus iurgantes monentesque co-
41 nabantur abducere. Clitus cum abstraheretur, ad pristi-
nam vinolentiam ira quoque adiecta suo pectore ter-
gum illius esse defensum, nunc, postquam tanti meriti
praeterierit tempus, etiam memoriam invisam esse pro-
42 clamat. Attali quoque caedem obiciebat et ad ulti-
mum Iovis, quem patrem sibi Alexander adsereret, ora-
culum eludens veriora se regi quam patrem eius
43 respondisse dicebat. Iam tantum irae conceperat rex,
quantum vix sobrius ferre potuisset. Enimvero olim
44 mero sensibus victis ex lecto repente prosiluit. Atto-
niti amici ne positis quidem, sed abiectis poculis con-
surgunt in eventum rei, quam tanto impetu acturus
45 esset, intenti. Alexander rapta lancea ex manibus ar-

2 Atarrhias *scripsi*: atharrias **A**. detrectantes *Aldus*: detractantes **A**. 3 Halicarnasum **C**: halicarnassum **P**. 4 haesuros] esuros **LP**. totam *Bentleius*: etiam **A**. 5 subegisti **I**: subiecisti **A**. 6 Italia *Lauer*: italiam **A**. 7 inconsulte] consulte **B** *m. pr.* 8 temere iactis] temere actis **P**, temerieactis **V**. 9 Parmenionis] parmoenionis **FLP**. tamen] tam **P** 10 repressit *Acidalius*: rex pressit **A**. 16 abducere] adducere **FV**. Clitus **I**: clytus **A**. 17 vinolentiam *Frobenius*: violentiam **A**. 19 praeterierit **P**: praeteriit **C**. 26 ne positis] nepos sitis **P** *m. pr.* 28 intenti] intentique **B** *m. pr.*

migeri Clitum adhuc eadem linguae intemperantia fu-
rentem percutere conatus a Ptolomaeo et Perdicca in-
hibetur. Medium conplexi et obluctari perseverantem 46
morabantur. Lysimachus et Leonnatus etiam lanceam
abstulerant: ille militum fidem inplorans conprehendi 47
se a proximis amicorum, quod Dareo nuper accidisset,
exclamat signumque tuba dari, ut ad regiam armati
coirent, iubet. Tum vero Ptolomaeus et Perdiccas 48
genibus advoluti orant, ne in tam praecipiti ira perse-
veret spatiumque potius animo det: omnia postero die
iustius executurum. Sed clausae erant aures obstre- 49
pente ira: itaque inpotens animi procurrit in regiae
vestibulum et vigili excubanti hasta ablata constitit in
aditu, quo necesse erat his, qui simul cenaverant, egredi.
Abierant ceteri, Clitus ultimus sine lumine exibat: cum 50
rex, quisnam esset, interrogat. Eminebat etiam in voce
sceleris, quod parabat, atrocitas. Et ille iam non suae, 51
sed regis irae memor Clitum esse et de convivio exire
respondit. Haec dicentis latus hasta transfixit morien- 52
tisque sanguine adspersus: 'I nunc,' inquit, 'ad Philip-
pum et Parmenionem et Attalum.'

6 Male humanis ingeniis natura consuluit, quod ple- II
rumque non futura, sed transacta perpendimus. Quippe
rex, postquam ira mente decesserat, etiam ebrietate
discussa magnitudinem facinoris sera aestimatione per-
spexit. Videbat tunc inmodice libertate abusum, sed 2
alioqui egregium bello virum et, nisi erubesceret fateri,

1 Clitum] clytum **C** [cl*itum **L**]. 2 percutere] percuttere **P** *m. pr.* a Ptolomaeo *scripsi*: a ptolomeo **C**, at ptholomeo **P**. 5 conprehendi se] conprehendisse **F** *m. pr.* **LP**. 8 coirent] coierent **P**, coi*rent **V**. Ptolomaeus *scripsi*: ptolomeus **C** ptholomaeus **P**. 9 advoluti] aduoluti* **P**. 10 spatiumque] spaciumque **L** *m. pr.* **V**. 11 obstrepente **I**: obstrepentes **A**. 14 egredi] exgredi **V** *m. pr.* 15 Clitus **I**: clytus **A**. cum *scripsi*: quam **B** *m. pr.* **FL** *m. pr.* **P** *m. pr.* **V** *m. pr.* 16 Eminebat] eminebant **P** *m. pr.* 18 Clitum **I**: clytum **A**. 20 I nunc] nunc **P**. inquit] inquid **L** *m. pr.* **V**. 21 Parmenionem] parmoenionem **P**. Attalum] adtalum **L**. 26 inmodice *scripsi*: inmodica **A**.

servatorem sui occisum. Detestabile carnificis ministe-
rium occupaverat rex, verborum licentiam, quae vino
3 poterat inputari, nefanda caede ultus. Manabat toto
vestibulo cruor paulo ante convivae: vigiles attoniti et
stupentibus similes procul stabant, liberioremque paeni-
4 tentiam solitudo eliciebat. Ergo hastam ex corpore
iacentis evolsam retorsit in semet. Iamque admoverat
pectori, cum advolant vigiles et repugnanti e manibus
5 extorquent adlevatumque in tabernaculum deferunt. Ille
humi prostraverat corpus gemitu eiulatuque miserabili
tota personante regia. Laniare deinde os unguibus et
circumstantes rogare, ne se tanto dedecori superstitem
6 esse paterentur. Inter has preces tota nox extracta
est. Scrutantemque, num ira deorum ad tantum nefas
actus esset, subit anniversarium sacrificium Libero
Patri non esse redditum stato tempore. Itaque inter
vinum et epulas caede commissa iram dei fuisse mani-
7 festam. Ceterum magis eo movebatur, quod omnium
amicorum animos videbat attonitos: neminem cum ipso
sociare sermonem postea ausurum, vivendum esse in
solitudine velut ferae bestiae terrenti alias timentique.
8 Prima deinde luce tabernaculo corpus, sicut adhuc
cruentum erat, iussit inferri. Quo posito ante ipsum
lacrimis obortis: 'Hanc', inquit, 'nutrici meae gratiam
rettuli, cuius duo filii apud Miletum pro mea gloria
occubuere mortem, hic frater, unicum orbitatis sola-
9 cium, a me inter epulas occisus est. Quo nunc se
conferet misera? Omnibus eius unus supersum, quem

---

5 similes] similis **P** *m. pr.* 6 eliciebat *scripsi*: excipiebat **A**. 7 retorsit] retrorsit **V**, ret*orsit **P**. 10 eiulatuque *Vindelinus*: heiulatuque **A**. 11 personante *Modius*: personans **A**. 13 Inter] in **C**. 16 stato *Modius*: statuto **A**. 17 dei **I**: diei **A**. 20 vivendum] uidendum **F**. 21 terrenti alias timentique **I**: terrenti alius timentique **P**, terrenti alias [alia **F**] alios [alias **B**] timenti **C**. 24 obortis] obhortis **P**. nutrici] nutrice **P** *m. pr.* 25 rettuli **I**: retuli **A**. apud] aput **P**. 26 occubuere] occubere **P** *m. pr.* 28 conferet] conferret **B** *m. pr.*

solum aequis oculis videre non poterit. Et ego, ser-
vatorum meorum latro, revertar in patriam, ut ne dex-
teram quidem nutrici sine memoria calamitatis eius
offerre possim!' Et cum finis lacrimis querellisque non 10
fieret, iussu amicorum corpus ablatum est. Rex tri-
duum iacuit inclusus. Quem ut armigeri corporisque 11
custodes ad moriendum obstinatum esse cognoverunt,
universi in tabernaculum inrumpunt diuque precibus
ipsorum reluctatum aegre vicerunt, ut cibum caperet.
Quoque minus caedis puderet, iure interfectum Clitum 12
Macedones decernunt, sepultura quoque prohibituri, ni
rex humari iussisset.

7 Igitur X diebus maxime ad confirmandum pudorem 13
apud Maracanda consumptis cum parte exercitus He-
phaestionem in regionem Bactrianam misit commeatus
in hiemem paraturum. Quam Clito ante destinaverat 14
provinciam, Amyntae dedit: ipse Xenippa pervenit.
Scythiae confinis est regio habitaturque pluribus ac
frequentibus vicis, quia ubertas terrae non indigenas
modo detinet, sed etiam advenas invitat. Bactrianorum 15
exulum, qui ab Alexandro defecerant, receptaculum
fuerat: sed, postquam regem adventare conpertum est,
pulsi ab incolis II milia fere et D congregantur. Om- 16
nes equites erant etiam in pace latrociniis adsueti: tum
ferocia ingenia non bellum modo, sed etiam veniae
desperatio efferaverat. Itaque ex inproviso adorti Amyn-
tan, praetorem Alexandri, diu anceps proelium fecerant:

4 offerre] offerri **PV** *m. pr.* 10 Clitum **I**: clytum **A**. 11 prohibituri] proibituri **V**. pudorem] puderem **B** *m. pr.* 14 Hephaestionem *Cospus*: ephestionem **A** [ephertionem **L** *m. pr.* **V**]. 15 misit] commisit **P**. 16 hiemem **I**: hyemem **C**, gemem **P**. Clito **I**: clyto **A**. ante *Eberhardus*: autem **A**. 17 provinciam] prouintiam **B** *m. pr.* **FL**. Amyntae] amintae **FLPV**. 18 Scythiae] scithiae **BFLP**. habitaturque] habitatusque **P**. 23 II milia] II **C**. 26 efferaverat] effeuerat **P** *m. pr.* Amyntan *Kinchius*: amintan **P**, amintam **C** [amittam **F** *m. pr.*].

17 ad ultimum DCC suorum amissis, quorum CCC hostis
cepit, dedere terga victoribus haud sane inulti: quippe
LXXX Macedonum interfecerunt, praeterque eos CCC et
18 L saucii facti sunt. Veniam tamen etiam post alteram
defectionem inpetraverunt.

19 His in fidem acceptis in regionem, quam Nauta*ca* 8
appellant, rex cum toto exercitu venit. Satrapes erat
Sisimithres duobus ex sua matre filiis genitis: quippe
apud eos parentibus stupro coire cum liberis fas est.
20 Is armatis popularibus fauces regionis, qua in artissi-
mum cogitur, valido munimento saepserat. Praeter-
fluebat torrens amnis, terga petra claudebat: hanc
21 manu perviam incolae fecerant, sed aditu specus acci-
pit lucem, interiora nisi inlato lumine ob*scura* sunt.
Perpetuus cuniculus iter praebet in campos ignotum
22 nisi indigenis. At Alexander, quamquam angustias
naturali situ munitas [ac] valida manu barbari tueban-
tur, tamen arietibus admotis munimenta, quae manu
adiuncta erant, concussit fundisque et sagittis pro-
pugnantium plerosque deiecit. Quos ubi dispersos fu-
gavit, ruinas munimentorum supergressus ad petram
23 admovit exercitum. Ceterum interveniebat fluvius coeun-
tibus aquis ex superiore fastigio in vallem, magnique
24 operis videbatur tam vastam voraginem explere: caedi
tamen arbores et saxa congeri iussit. Ingensque bar-
baros pavor rudes ad talia opera concusserat excitatam
25 molem subito cernentes. Itaque rex ad deditionem 9

1 DCC] DCC P. 2 cepit] coepit P. 5 defectionem] defeccionem V. 6 Nauta*ca* *Glareanus*: nauta A 8 Sisimithres *scripsi*: simithrides A [simitrides V]. genitis] gentis P *m. pr.* 10 Is *Modius*: II A. 11 munimento] monimento P. saepserat *Modius*: sepserant A. 12 terga *Acidalius*: tergo A. claudebat I: claudebant A. 14 ob*scura* sunt *Vindelinus*: obsunt A. 15 campos ignotum *Lauer*: campo signorum A. 16 At] ad V. 17 valida *Frobenius*: ac ualidas A. 20 dispersos] despersos P. 21 supergressus I: superegressus A. 22 admovit] amouit P, admoui V. 23 fastigio] fascidio P. 26 ad] at P *m. pr.* 27 deditionem] dedicionem L *m. pr.* V.

metu posse conpelli ratus Oxarten misit nationis eius-
dem, sed dicionis suae, qui suaderet duci, ut traderet
petram. Interim ad augendam formidinem et turres 26
admovebantur et excussa tormentis tela micabant. Ita-
que verticem petrae omni alio praesidio damnato peti-
verunt. At Oxartes trepidum diffidentemque rebus suis 27
Sisimithren coepit hortari, ut fidem quam vim Mace-
donum mallet experiri neu moraretur festinationem
victoris exercitus in Indiam tendentis: cui quisquis
semet offerret, in suum caput alienam cladem esse ver-
surum. Et ipse quidem Sisimithres deditionem *non* 28
abnuebat, ceterum mater eademque coniunx morituram
se ante denuntians, quam in ullius veniret potestatem,
barbari animum ad honestiora quam tutiora converte-
rat, pudebatque libertatis maius esse apud feminas
quam apud viros pretium. Itaque dimisso internuntio 29
pacis obsidionem ferre decreverat. Sed cum hostis
vires suasque pensaret, rursus muliebris consilii, quod
praeceps magis quam necessarium esse credebat, pae-
nitere eum coepit. Revocatoque strenue Oxarte futu- 30
rum se in regis potestate respondit, unum id precatus,
ne voluntatem et consilium matris suae proderet, quo
facilius venia illi quoque inpetraretur. Praemissum 31
igitur Oxarten cum matre liberisque et totius cogna-
tionis grege sequebatur ne expectato quidem fidei
pignore, quod Oxartes promiserat. Rex equite prae- 32

1 Oxarten *Modius*: oxartan **P**, oxortan **BL**, exortan **FV**. nationis] nacionis **L** *m. pr.* **V**. 2 dicionis] dictionis **F**, ditionis **P**. 4 tela] tele **P** *m. pr.* 5 damnato] dampnato **P**. 6 Oxartes] hocxartes **P**. 7 Sisimithren **P**: sisimithrem **C**. 8 festinationem] festinacionem **L** *m. pr.* **V**. 10 caput] capud **PV**. 11 Sisimithres *scripsi*: sisimethres **FLP**, sisemethres **BV**. *non* abnuebat *Kinchius*: abnuebat **P**, annuebat **C**. 12 coniunx] coniux **C**. morituram] moriturum **B** *m. pr.* 16 pretium] p̄cium **FPV**. 17 ferre] fere **P** *m. pr.* hostis] ostis **L** *m. pr.* 21 potestate] potestatem **P**. id precatus *Heinsius*: inprecatus **A**. 23 inpetraretur **C**: inpetraret **P**.

misso, qui reverti eos iuberet opperirique praesentiam
ipsius, supervenit et victimis Minervae [ac] Victoriae
caesis imperium Sisimithri restituit spe maioris etiam
provinciae facta, si cum fide amicitiam ipsius coluisset.
33 Duos illi iuvenes patre tradente secum militaturos se-
qui iussit.

Relicta deinde phalange ad subigendos, qui defe- **10**
34 cerant, cum equite processit. Arduum et inpeditum
saxis iter primo utcumque tolerabant, mox equorum
non ungulis modo attritis, sed corporibus etiam fati-
gatis sequi plerique non poterant, et rarius subinde
agmen fiebat pudorem, ut fere fit, inmodico labore vin-
35 cente. Rex tamen subinde equos mutans sine inter-
missione fugientes insequebatur. Nobiles iuvenes co-
mitari eum soliti defecerant praeter Philippum: Lysi-
machi erat frater tum primum adultus et, quod facile
36 adpareret, indolis rarae. Is pedes, incredibile dictu,
per D stadia vectum regem comitatus est saepe equum
suum offerente Lysimacho, nec tamen, ut digrederetur
a rege, effici potuit, cum lorica indutus arma gestaret.
37 Idem, cum perventum esset in saltum, in quo se bar-
bari abdiderant, nobilem edidit pugnam regemque com-
38 minus cum hoste dimicantem protexit. Sed postquam
barbari in fugam effusi deseruere silvas, animus, qui
in ardore pugnae corpus sustentaverat, liquit, subitoque
ex omnibus membris profuso sudore arboris proximae
39 stipiti se adplicuit. Deinde ne illo quidem adminiculo
sustinente manibus regis exceptus est: inter quas con-
lapsus extinguitur. Maestum regem alius haud levis

1 opperirique] oppererique **P**, operirique **V**. 2 Minervae Victoriae *Stangl*: mineruae auictoriae **P** *m. pr.*, mineruae ac uictoriae **C**. 3 Sisimithri *scripsi*: sisimethri **C**, simythri **P**. 4 provinciae] prouintiae **BFP**. amicitiam] amititiam **PV**. 5 militaturos] militauros **F**. 12 pudorem] pudore **P**. 15 Lysimachi] lisimachi **C**. 19 Lysimacho] lisymacho **B**, lysumacho **L** *m. pr.* **V**. 23 hoste] oste **V**. 26 membris] mbris **L**. 27 stipiti] stipati **F** *m. pr.* **P** *m. pr.*

dolor excepit. Erigyius inter claros duces fuerat: quem 10
extinctum esse paulo ante, quam reverteretur in castra,
cognovit. Utriusque funus omni apparatu atque honore celebratum est.

11 Dahas deinde statuerat petere: ibi namque Spita- III
6 menen esse cognoverat. Sed hanc quoque expeditio-
nem, ut pleraque alia, fortuna indulgendo ei numquam
fatigata pro absente transegit. Spitamenes uxoris in-
modico amore flagrabat, quam aegre fugam et nova
subinde exilia tolerantem in omne discrimen comitem
trahebat. Illa malis fatigata identidem muliebres ad- 2
hibere blanditias, ut tandem fugam sisteret victorisque
Alexandri clementiam expertus placaret, quem effugere
non posset. Tres adulti erant liberi ex eo geniti: quos 3
cum pectori patris admovisset, ut saltem eorum mise-
reri vellet, orabat: et, quo efficaciores essent preces,
haud procul erat Alexander. Ille se prodi, non mo- 4
neri ratus et formae profecto fiducia cupere eam quam
primum dedi Alexandro acinacem strinxit percussurus
uxorem, nisi prohibitus esset fratrum eius occursu. Ce- 5
terum abire e conspectu iubet addito metu mortis, si
se oculis eius obtulisset, et ad desiderium levandum
noctes agere inter pelices coepit. Sed penitus haerens 6
amor fastidio praesentium accensus est. Itaque rursus
uni ei deditus orare non destitit, ut tali consilio ab-
stineretetereturque sortem, quamcumque iis fortuna
fecisset: sibi mortem deditione esse leviorem. At illa 7
purgare se, quod, quae utilia esse censebat, muliebri-
ter forsitan, sed fida tamen mente suasisset: de cetero
futuram in viri potestate. Spitamenes simulato captus 8

---

1 excepit] excoepit **P**. Erigyius *Frobenius*: eriguus **A**. 5 Dahas] dehas **F** *m. pr.* 9 aegre fugam *Giunta*: aegram fuga **A**. 16 efficaciores] efficatiores **FP**. 18 fiducia] fidutia **FV**. 19 acinacem] acinacim **FLPV**. strinxit] strincxit **P** percussurus] percursurus **V**. 20 prohibitus] probitus **V**. 21 e conspectu **BLV**: conspectu **FP**.

obsequio de die convivium apparari iubet vinoque et
9 epulis gravis et semisomnus in cubiculum fertur. Quem
ut alto et gravi somno sopitum esse sensit uxor, gla
dium, quem veste occultaverat, stringit caputque eius
abscisum cruore respersa servo suo conscio facinoris
10 tradit. Eodem comitante, sicuti erat cruenta veste, in 12
Macedonum castra pervenit nuntiarique Alexandro
11 iubet, esse, quae ex ipsa deberet agnoscere. Ille pro-
tinus barbaram iussit admitti. Quam ut respersam
cruore conspexit, ratus ad deplorandam contumeliam
12 venisse, dicere, quae vellet, iubet. At illa servum,
quem in vestibulo stare iusserat, introduci desideravit.
Qui, quia caput Spitamenis veste tectum habebat, su-
13 spectus scrutantibus, quid occuleret, ostendit. Confu-
derat oris exsanguis notas pallor, nec, quis esset, nosci
satis poterat: ergo rex certior factus, humanum caput
adferre eum, tabernaculo excessit percontatusque, quid
14 rei sit, illo profitente cognoscit. Variae hinc cogita-
tiones invicem animum diversa agitantem commoverant.
Meritum ingens in semet esse credebat, quod transfuga
et proditor, tantis rebus, si vixisset, iniecturus moram,
interfectus esset: contra facinus ingens aversabatur,
cum *virum* optime meritum de ipsa, communium pa-
15 rentem liberum per insidias interemisset. Vicit tamen
gratiam meriti sceleris atrocitas, denuntiarique iussit,
ut excederet castris, ne licentiae barbarae exemplar in
16 Graecorum mores et mitia ingenia transferret. Dahae **13**
Spitamenis caede conperta Dataphernen, defectionis

1 vinoque] uino quoque **C**. 4 caputque] capudque **P**. 5 cruore] cuore **B** *m. pr.* **L** *m. pr.* 6 tradit] tradidit **V**. 10 cruore] cruere **P** *m. pr.* 11 venisse] uenisset **P**. 13 caput] capud **P**. Spitamenis] spitaminis **P**. suspectus] suspectis **P**. 15 nosci] noscit **P**, nosci* **L**. 16 certior] cercior **V**. caput] capud **V**. 19 diversa] diuersam **P**. 21 iniecturus *Giunta*: inuecturus **A** 22 aversabatur] aduersabatur **V**. 23 *virum addidi*. 25 meriti] meritis **F**. 26 ne *scripsi*: neu **A**. licentiae] licenciae **L**. 28 Spitamenis **I**: spitaminis **A**. Dataphernen] datapernen **V**.

eius participem, vinctum Alexandro seque dedunt. Ille
maxima praesentium curarum parte liberatus convertit
animum ad vindicandas iniurias eorum, quibus a prae-
toribus suis avare ac superbe imperabatur. Ergo Phra- 17
taphemi Hyrcaniam et Mardos cum Tapuris tradidit
mandavitque, ut Phradaten, cui succedebat, ad se in
custodiam mitteret. Arsami, Drangarum praefecto, sub-
stitutus est Stasanor, Arsaces in Mediam missus, ut
Oxydates inde discederet. Babylonia demortuo Mazaeo
Stameni subiecta est.

14 His conpositis tertio mense ex hibernis movit exer- IV
citum regionem, quae Gazaca appellatur, aditurus. Pri- 2
mus dies quietum iter praebuit, proximus ei nondum
quidem procellosus et tristis, obscurior tamen pristino
non sine minis crescentis mali praeteriit, tertio ab omni 3
parte caeli emicare fulgura et nunc internitente luce,
nunc condita non oculos modo meantis exercitus, sed
etiam animos terrere coeperunt. Erat prope continuus 4
caeli fragor, et passim cadentium fulminum species
visebatur, attonitisque auribus stupens agmen nec pro-
gredi nec consistere audebat: cum repente imber gran- 5
dinem incutiens torrentis modo effunditur. Ac primo
quidem armis suis tecti exceperant, sed iam nec re-
tinere arma lubrica [et] rigentes manus poterant nec
ipsi destinare, in quam regionem obverterent corpora,

---

2 maxima] maximam **V**. 5 Hyrcaniam **I**: hircaniam **A**. et Mardos *Modius*: eardos **A**. Tapuris *Aldus*: taphiris **A**. 7 Drangarum *Freinshemius*: dramearum **A**. praefecto **B** *m. sec.*: perfecto **A**. Stasanor *Aldus*: tamsanor **A** [tamsonor **B**]. 9 Oxydates *Freinshemius*: oxidates **A**. discederet] desederet **P**. Babylonia] babilonia **C**. 10 Stameni *Zumptius*: ditameni **A** [deditameni **B**]. 11 hibernis] ibernis **P**. 12 Gazaca *scripsi*: gazaba **A**. 15 sine minis] sine **C**. 16 fulgura] fulgora **P**. luce *om.* **P**. 17 oculos modo meantis] oculis modo meantibus **P**. 19 cadentium] adeuntium **C**. fulminum **B** *m. sec.*: fluminum **A**. 20 attonitisque] attonisque **V**. 21 consistere *Acidalius*: considere **A**. cum *scripsi*: tum **C**, *om.* **P**. 23 retinere] retine **P** *m. pr.* arma lubrica rigentes manus *Modius*: arma lubricae et rigentes manus **A**. 25 ipsi] ipso **B** *m. pr.*

cum undique tempestatis violentia maior, quam vitabatur, occurreret.
6 Ergo ordinibus solutis per totum saltum errabundum agmen ferebatur, multique prius metu quam labore defetigati prostraverant humi corpora, quamquam imbrem vis frigoris concreto gelu adstrinxerat.
7 Alii se stipitibus arborum admoverant: id plurimis et adminiculum et suffugium erat.
8 Nec fallebat ipsos morti locum eligere *se*, cum inmobilis vitalis calor linqueret: sed grata erat pigritia corporum fatigatis, nec recusabant extingui quiescendo. Quippe non vehemens modo, sed etiam pertinax vis mali insistebat, lucemque, naturale solacium, praeter tempestatem haud disparem nocti silvarum quoque umbra suppresserat.
9 Rex unus tanti mali patiens circumire milites, contrahere dispersos, adlevare prostratos, ostendere procul evolutum ex tuguriis fumum hortarique, ut proxima quaeque suffugia occuparent.
10 Nec ulla res magis saluti fuit, quam quod multiplicato labore sufficientem malis, *quis* ipsi cesserant, regem deserere erubescebant.
11 Ceterum efficacior in adversis necessitas quam ratio frigoris remedium invenit: dolabris enim silvas sternere adgressi passim acervos struesque accenderunt.
12 Continenti incendio ardere crederes saltum et vix inter flammas agminibus relictum locum. Hic calor stupentia membra commovit, paulatimque spiritus, quem continuerat rigor, meare libere coepit.
13 Excepere alios tecta barbarorum, quae in ultimo saltu abdita necessitas investigaverat, alios castra, quae in humido quidem, sed iam caeli mitescente saevitia locaverunt. Duo milia militum atque lixarum calonumque pestis illa

4 defetigati] defitigati **P**. 8 eligere] erigere **V**. *se addidi*. 9 grata] gratia **P** *m. pr.* 19 malis, *quis scripsi*: malis **A**. cesserant] cessarant **F** *m. pr.* 20 efficacior] efficatior **PV**. 22 struesque] strenuesque **P**. 27 abdita] addita **F**. 28 humido] umido **C**. 29 sed iam **L** *corr.*: et iam **P**, setiam **L** *m. pr.*, sed etiam **BF**, si iam **V**. mitescente **L** *corr.*: mitiscente **A**. Duo milia *Zumptius*: xx **A**.

consumpsit. Memoriae proditum est quosdam adplica- 14
tos arborum truncis et non solum viventibus, sed etiam
inter se conloquentibus similis esse conspectos durante
adhuc habitu, in quo mors quemque deprenderat.
Forte Macedo gregarius miles seque et arma *male* 15
sustentans tamen in castra pervenerat: quo viso rex,
quamquam ipse tum maxime admoto igne refovebat
artus, ex sella sua exiluit torpentemque militem et vix
compotem mentis demptis armis in sua sede iussit con-
sidere. Ille diu nec, ubi requiesceret, nec, a quo esset 16
exceptus, agnovit. Tandem recepto calore vitali, ut
regiam sedem regemque vidit, territus surgit. Quem 17
intuens Alexander: 'Ecquid intellegis, miles', inquit,
'quanto meliore sorte quam Persae sub rege vivatis?
Illis enim in sella regis consedisse capital foret, tibi
saluti fuit'. Postero die convocatis amicis copiarum- 18
que ducibus pronuntiari iussit, ipsum omnia, quae
amissa essent, redditurum. Et promisso fides extitit.
Nam Sisimithres multa iumenta et camelorum II milia 19
adduxit pecoraque et armenta: quae distributa pariter
militem et damno et fame liberaverunt. Rex gratiam 20
sibi relatam a Sisimithre perlaetus sex dierum cocta
cibaria ferre milites iussit, Sacas petens. Totam hanc
regionem depopulatus XXX milia pecorum ex praeda
Sisimithri dono dat.

16 Inde pervenit in regionem, cui Oxyartes, satrapes 21
nobilis, praeerat, qui se regis potestati fideique permi-
sit. Ille imperio ei reddito haud amplius quam, ut

---

3 conloquentibus] collocantibus **V**. similis] similes **BFL** *corr.* 4 deprenderat **P**: deprehenderat **C**. 5 *male* sustentans *scripsi*: sustentans **A**. 8 exiluit] exiliuit **BFP**. 13 Ecquid] eoquid **V**. inquit] inquid **V**. 16 copiarumque] copiarum **P**. 22 relatam] relictam **P**. a] ha **V**. Sisimithre *scripsi*: sisimethre **A**. perlaetus *scripsi*: praefatus **A**. cocta] coacta **P**, co*cta **L**, cacta **B** *corr.* **F** *corr.* 23 Sacas *Frobenius*: sagas **P**, sagos **C**. petens **I**: petentem **A**. 25 Sisimithri *scripsi*: sisimethri **A**. 26 Oxyartes *Aldus*: cohortandus **A**.

22 duo ex tribus filiis secum militarent, exegit. Satrapes
etiam eo, qui penes ipsum relinquebatur, tradito bar-
bara opulentia convivium, quo regem accipiebat, in-
23 struxerat: id cum multa comitate celebraretur, introduci
XXX nobiles virgines iussit. Inter quas erat filia
ipsius, Roxane nomine, eximia corporis specie et decore
24 habitus in barbaris raro. Quae quamquam inter elec-
tas processerat, omnium tamen oculos convertit in se,
maxime regis minus iam cupiditatibus suis imperantis
inter obsequia fortunae, contra quam non satis cauta
25 mortalitas est. Itaque ille, qui uxorem Darei, qui duas
filias virgines, quibus forma praeter Roxanen conpa-
rari nulla potuerat, haud alio animo quam parentis
aspexerat, tunc in amorem virgunculae, si regiae stirpi
conpararetur, ignobilis ita effusus est, ut diceret ad
stabiliendum regnum pertinere Persas et Macedones
conubio iungi: hoc uno modo et pudorem victis et
26 superbiam victoribus detrahi posse. Achillem quoque,
a quo genus ipse deduceret, cum captiva coisse: ne
inferri nefas arbitrentur victi, matrimonii iure velle
27 iungi. Insperato gaudio elatus pater sermonem eius
excipit, et rex in medio cupiditatis ardore iussit ad-
ferri patrio more panem — hoc erat apud Macedonas
sanctissimum coeuntium pignus — , quem divisum gladio
28 uterque libabat. Credo eos, qui gentis mores condi-
derunt, parco et parabili victu ostendere voluisse iun-
29 gentibus opes, quantulo contenti esse deberent. Hoc
modo rex Asiae et Europae introductam inter convi-
vales ludos matrimonio sibi adiunxit ex captiva geni-

2 eo] eum **C**. qui penes] quippenes **F** *m. pr.*, qui-penes **P**. tradito *Modius*: tradit **C**, tradi **P**. 4 celebraretur *Vogel*: celebraret **A**. 6 Roxane] roaxene **C**. 13 potuerat] poterat **B**. 14 amorem **P**: amore **C**. 15 conpararetur **P**: conparetur **C**. 16 pertinere] pernere **P** *m. pr.* 17 pudorem] pudore **P**. 20 victi *scripsi*: ita **A**. elatus *Eberhardus*: iaetus **A**. 23 Macedonas **P**: macedones **C**. 24 sanctissimum] santissimum **P**. 25 Credo] credi **C**. 28 Europae] eropae **P** *m. pr.* 29 adiunxit] adiuncxit **V**. ex *Kinchius*: et **P**, e **C**.

turus, qui victoribus imperaret. Pudebat amicos super 30
vinum et epulas socerum ex deditis esse delectum, sed
post Cliti caedem libertate sublata vultu, qui maxime
servit, adsentiebantur.

17 Ceterum Indiam et inde Oceanum petiturus, ne V
quid a tergo, quod destinata inpedire posset, movere-
tur, ex omnibus provinciis XXX milia iuniorum legi
iussit et ad se armata perduci obsides simul habiturus
et milites. Craterum autem ad persequendos Hausta- 2
nen et Catanen, qui ab ipso defecerant, misit: quorum
Haustanes captus est, Catanes in proelio occisus. Po-
lypercon quoque regionem, quae Bubacene appellatur,
in dicionem redegit. Itaque omnibus conpositis cogi- 3
tationes in bellum Indicum vertit. Dives regio habe-
batur non auro modo, sed gemmis quoque margaritis-
que, ad luxum magis quam ad magnificentiam exculta.
Periti militum res auro et ebore fulgere dicebant: 4
itaque, necubi vinceretur, cum ceteris praestaret, scutis
argenteas laminas, equis frenos aureos addidit, lori-
cas quoque alias auro, alias argento adornavit. CXX
milia armatorum erant, quae regem ad id bellum se-
quebantur.

Iamque omnibus praeparatis *ratus*, quod olim prava 5
mente conceperat, tunc esse maturum, quonam modo
caelestes honores usurparet, coepit agitare. Iovis filium
non dici tantum se, sed etiam credi volebat, tamquam
perinde animis imperare posset ac linguis, iussitque 6
more Persarum Macedonas venerabundos ipsum salu-

3 Cliti] clyti **BFLP**. 7 provinciis] prouintiis **P**. milia] *om.* **B**. 9 autem **P**: *om.* **C**. 10 Catanen *Kinchius*: catenen **A**. 11 Catanes] catenes **C**. Polypercon **I**: polipercon **A**. 12 Bubacene *Frobenius*: bubacenen **A**. 13 dicionen **B** *m. sec.* **L** *m. pr.*: ditionem **A**. 14 Indicum] indic*um **P**. 16 ad] ab **P** *m. pr.* 17 militum res *scripsi*: militares **A**. ebore **I**: ebure **A**. 19 laminas **C**: lamnas **P**. 20 alias argento] alios argento **P**. 21 milia] *om.* **P**. 23 praeparatis *ratus Freinshemius*: praeparatis **A**. 24 esse] est **V**. 27 iussitque *Jeepius*: itaque **A**.

tare prosternentes humi corpora. Non deerat talia
concupiscenti perniciosa adulatio, perpetuum malum
regum, quorum opes saepius adsentatio quam hostis
7 evertit. Nec Macedonum haec erat culpa — nemo
enim illorum quicquam ex patrio more labare susti-
nuit — sed Graecorum, qui professionem honestarum
8 artium malis conruperant moribus, Agis quidem Argi-
vus, pessimorum carminum post Choerilum conditor,
et ex Sicilia Cleo, hic quidem non ingenii solum, sed
etiam nationis vitio adulator, et cetera urbium suarum
purgamenta, quae propinquis etiam maximorumque
exercituum ducibus a rege *in*serebantur. Hi tum cae-
lum illi aperiebant Herculemque et Patrem Liberum
et cum Polluce Castorem novo numini cessuros esse
9 iactabant. Igitur festo die omni opulentia convivium
exornari iubet, cui non Macedones modo et Graeci,
principes amicorum, sed etiam *hostium* nobiles adhibe-
rentur. Cum quibus cum discubuisset rex, paulisper
10 epulatus convivio egreditur. Cleo, sicut praeparatum
erat, sermonem cum admiratione laudum eius instituit.
Merita deinde percensuit: quibus uno modo referri
gratiam posse, si, quem intellegerent deum esse, con-
fiterentur exigua turis inpensa tanta beneficia pensa-
11 turi. Persas quidem non pie solum, sed etiam pru-
denter reges suos inter deos colere: maiestatem enim
imperii salutis esse tutelam. Ne Herculem quidem et
Patrem Liberum prius dicatos deos, quam vicissent
secum viventium invidiam: tantum de quoque posteros
12 credere, quantum praesens aetas spopondisset. Quodsi

2 perniciosa] pernitiosa **P**. 5 labare] libere **P**. 7 corruperant] coruperant **P**. Agis *Aldus*: hages **A**. quidem] quidam **C**. 8 pessimorum *Lauer*: piissimorum **A**. Choerilum] choerillum **P**, coherilum **FL** *m. pr.* 10 nationis] nationes **L** *m. pr.* vitio] uitium **BL** *m. pr.* **P**, uicium **V**. 12 *inserebantur scripsi*: ferebantur **A**. 15 convivium] conuuium **FL** *m. pr.* **V**. 17 *hostium* nobiles *scripsi*: nobiles **A**. adhiberentur] adiberentur **V**. 20 sermonem] sermone **P**. 28 tantum de] tantundem **C**.

ceteri dubitent, semetipsum, cum rex inisset convivium,
prostraturum humi corpus. Debere idem facere cete-
ros et in primis sapientia praeditos: ab illis enim cul-
tus in regem exemplum esse prodendum. Haud per- 13
plexe in Callisthenen dirigebatur oratio. Gravitas viri
et prompta libertas invisa erat regi, quasi solus Ma-
19 cedonas paratos ad tale obsequium moraretur. Is tum 14
silentio facto unum illum intuentibus ceteris: 'Si rex',
inquit, 'sermoni tuo adfuisset, nullius profecto vox re-
sponsuri tibi desideraretur: ipse enim peteret, ne in
peregrinos ritus externosque degenerare se cogeres neu
rebus felicissime gestis invidiam tali adulatione con-
traheres. Sed quoniam abest, ego tibi pro illo respon- 15
deo nullum esse eundem et diuturnum et praecoquem
fructum, caelestesque honores non dare te regi, sed
auferre. Intervallo enim opus est, ut credatur deus,
semperque hanc gratiam magnis viris posteri reddunt.
Ego autem seram inmortalitatem precor regi, ut et 16
vita diuturna sit et aeterna maiestas. Hominem con-
sequitur aliquando, numquam comitatur divinitas. Her- 17
culem modo et Patrem Liberum consecratae inmortali-
tatis exempla referebas. Credisne illos unius convivii
decreto deos factos? Prius ab oculis mortalium amo-
lita natura est, quam in caelum fama perveheret. Sci- 18
licet ego et tu, Cleo, deos facimus, a nobis divinitatis
suae auctoritatem accepturus est rex. Potentiam tuam
experiri libet: fac aliquem regem, si deum potes facere!
Facilius est caelum dare quam imperium? Di propitii 19

1 semetipsum] semedipsum **F**. 2 prostraturum] postraturum **L**. 3 ab illis] adilis **L** *m. pr.* 5 Callisthenen] callesthenen **P**. 8 silentio] silentium **P**. intuentibus] interuentibus **V**. 11 ritus externosque **P**: externosque ritus **C** [externosque *om.* **B**]. 14 nullum] nullu **V**. 15 te *Lauer*: se **A** [*in* **F** *vox deest propter marginem abscisum*]. 16 auferre] offerre **P**. 18 ut et *Modius*: et ut **A**. 20 divinitas] diuinutas **L**. 22 referebas] refrebas **P** *m. pr.* Credisne] credesne **P**. 23 factos] factus **P** *m. pr.* 28 Di] dii **PV**. propitii] propicii **FPV**.

sine invidia, quae Cleo dixit, audierint eodemque cursu,
quo fluxere adhuc res, ire patiantur. Nostris moribus
velint nos esse contentos. Non pudet patriae, nec de
sidero, ad quem modum rex mihi colendus sit, discere
20 *a victis.* Quos equidem victores esse confiteor, si ab
illis leges, quis vivamus, accipimus.' Aequis auribus **20**
Callisthenes veluti vindex publicae libertatis audiebatur.
Expresserat non adsensionem modo, sed etiam vocem,
seniorum praecipue, quibus gravis erat inveterati moris
21 externa mutatio. Nec quicquam eorum, quae invicem
iactata erant, rex ignorabat, cum post aulaea, quae
lectis obduxerat, staret. Igitur ad Agin et Cleonem
misit, ut sermone finito barbaros tantum, cum intras-
set, procumbere suo more paterentur, et paulo post,
22 quasi potiora quaedam egisset, convivium repetit. Quem
venerantibus Persis Polypercon, qui cubabat super re-
gem, unum ex iis mento contingentem humum per
ludibrium coepit hortari, ut vehementius id quateret
ad terram, elicuitque iram Alexandri, quam olim animo
23 capere non poterat. Itaque rex: 'Tu autem', inquit,
'non veneraberis me? An tibi uni digni videmur esse
ludibrio?' Ille nec regem ludibrio nec se contemptu
24 dignum esse respondit. Tum detractum eum lecto rex
praecipitat in terram et, cum is pronus corruisset:
'Videsne', inquit, 'idem te fecisse, quod in alio paulo
ante ridebas?' Et tradi eo in custodiam iusso convi-
VI vium solvit. Polyperconti quidem postea custodito diu
ignovit: in Callisthenen olim contumacia suspectum
pervicacioris irae fuit. Cuius explendae matura ob- **21**

2 fluxere] flixere **P** *m. pr.* patiantur] paciantur **L** *m. pr.* **PV.** 4 discere *a victis scripsi*: discere **A.** 6 quis] quas **V.** 7 Callisthenes] callesthenes **P**, callistenes **FLV.** 11 aulaea] alea **B** *m. pr.* 12 Agin *Aldus*: hagen **A.** 13 sermone] sermo **P** *m. pr.* 16 Polypercon **I**: polipercon **A.** 17 iis **P**: his **C.** humum] umum **V.** 21 veneraberis] ueneraharis **P**, ueraberis **B** *m. pr.* 24 is] iis **P.** 25 te *om.* **P.** 26 eo **I**: eum **A.** 27 Polyperconti] poliperconti **FP.** custodito *Kinchius*: castigato **A.** 29 pervicacioris] peruicatioris **P.**

venit occasio. Mos erat, ut supra dictum est, princi- 2
pibus Macedonum adultos liberos regibus tradere ad
munia haud multum servilibus ministeriis abhorrentia.
Excubabant servatis noctium vicibus proximi foribus 3
eius aedis, in qua rex adquiescebat. Per hos pelices
introducebantur alio aditu, quam quem armati obside-
bant. Idem acceptos ab agasonibus equos, cum rex 4
ascensurus esset, admovebant comitabanturque et ve-
nantem et in proeliis omnibus artibus studiorum libe-
ralium exculti. Praecipuus honor habebatur, quod 5
licebat sedentibus vesci cum rege. Castigandi eos ver-
beribus nullius potestas praeter ipsum erat. Haec co- 6
hors velut seminarium ducum praefectorumque apud
Macedonas fuit: hinc habuere posteri reges, quorum
stirpi post multas aetates Romani opes ademerunt.
Igitur Hermolaus, puer nobilis ex regia cohorte, cum 7
aprum telo occupasset, quem rex ferire destinaverat,
iussu eius verberibus adfectus est. Quam ignominiam
aegre ferens deflere apud Sostratum coepit. Ex eadem 8
cohorte erat Sostratus, amore eius ardens: qui cum
laceratum corpus, in quo deperibat, intueretur, forsitan
olim ob aliam quoque causam regi infestus, iuvenem
sua sponte iam motum data fide acceptaque perpulit,
ut occidendi regem consilium secum iniret. Nec pue- 9
rili impetu rem executi sunt: quippe sollerter legerunt,
quos in societatem sceleris adsciscerent. Nicostratum,
Antipatrum Asclepiodorumque et Philotan placuit ad-
sumi: per hos adiecti sunt Anticles et Aphthonius et
Epimenes. Ceterum agendae rei haud sane facilis pa- 10

1 principibus] princibus **P**. 3 abhorrentia **B** *m. sec.* **L** *m. rec.*: adhorrentia **A**. 6 introducebantur] introducebatur **B** *m. pr.* 6 quam] qua **P**. 13 seminarium] seminarum **C**. 15 stirpi post] stirpibus **C**. 16 cohorte] quohorte **P**. 17 aprum] prum **P**. 25 sollerter **I**: solerter **A**. 26 adsciscerent] adscisserent **P**, ascisserent **C**. 27 Antipatrum **I**: anticipatrum **A**. Philotan] phylotan **F**. 28 et Aphthonius *scripsi*: elapthonius **P**, elaptonius **C**. 29 Epimenes *Aldus*: ephimanes **A**. haud] haut **P** *m. pr.*, hau **L** *m. pr.*

tebat via: opus erat eadem omnis coniuratos nocte ex-
cubare, ne ab expertibus consilii inpedirentur, forte
11 autem alius alia nocte excubabat. Itaque in permu-
tandis stationum vicibus ceteroque apparatu exequen-
12 dae rei XXX et duo dies absumpti sunt. Aderat nox, 22
qua coniurati excubare debebant, mutua fide laeti, cuius
documentum tot dies fuerant. Neminem metus spesve
mutaverat: tanta omnibus vel in regem ira vel fides
13 inter ipsos fuit. Stabant igitur ad fores aedis eius, in
qua rex vescebatur, ut convivio egressum in cubiculum
14 deducerent. Sed fortuna ipsius simulque epulantium
comitas provexit omnes ad largius vinum: ludi etiam
convivales extraxere tempus nunc laetantibus coniura-
tis, quod sopitum adgressuri essent, nunc sollicitis, ne
15 in lucem convivium extraheret. Quippe alios in sta-
tionem oportebat prima luce succedere ipsorum post
septimum diem reditura vice, nec sperare poterant in
16 illud tempus omnibus duraturam fidem. Ceterum cum
iam lux adpeteret, et convivium solvitur et coniurati
exceperunt regem laeti occasionem exequendi sceleris
admotam: cum mulier attonitae, ut creditum est, men-
tis conversari in regia solita, quia instinctu videbatur
futura praedicere, non occurrit modo abeunti, sed etiam
semet obiecit vultuque et oculis motum praeferens
17 animi, ut rediret in convivium, monuit. Et ille per
ludum, bene deos suadere, respondit revocatisque ami-
cis in horam diei ferme secundam convivii tempus
18 extraxit. Iam alii ex cohorte in stationem successerant
ante cubi*cu*li fores excubituri, adhuc tamen coniurati
stabant vice officii sui expleta: adeo pertinax spes est,
19 quam humanae mentes devoraverunt. Rex benignius

2 expertibus] experitis **P** *m. pr.* 3 in permutandis] intermutandis **C**. 6 mutua *Giunta*: multa **A**. 9 aedis **B** *m. sec.*: sedis **A**. 10 ut] et **V**. 12 ludi] lu **B** *m. pr.* 14 sollicitis] solicitis **P**. 17 septimum **I**: VII **A**. 18 duraturam] duram **B**. *m. pr.* 24 oculis] occulis **L**. 25 monuit] mouit **P**. 27 horam] oram **P**. 28 successerant] successerat **V**. 29 cubi*cu*li **I**: cubili **A**. 31 mentes **I**: mentis **A**.

quam alias adlocutus discedere eos ad curanda corpora,
quoniam tota nocte perstitissent, iubet. Data singulis
L sestertia, conlaudatique, quod etiam aliis tradita vice
23 tamen excubare perseverassent. Illi tanta spe desti- 20
tuti domos abeunt. Et ceteri quidem expectabant sta-
tionis suae noctem: Epimenes sive comitate regis, qua
ipsum inter coniuratos exceperat, repente mutatus, sive
quia coeptis deos obstare credebat, fratri suo Eury-
locho, quem antea expertem esse consilii voluerat, quid
pararetur, aperit. Omnibus Philotae supplicium in 21
oculis erat: itaque protinus inicit fratri manum et in
regiam pervenit excitatisque custodibus corporis ad sa-
lutem regis pertinere, quae adferret, adfirmat. Et 22
tempus, quo venerant, et vultus haud sane securi animi
index et maestitia e duobus alterius Ptolomaeum ac
Leonnatum excubantes ad cubiculi limen excitaverunt.
Itaque apertis foribus et lumine inlato sopitum mero
ac somno excitant regem. Ille paulatim mente collecta,
quid adferrent, interrogat. Nec cunctatus Eurylochus 23
non ex toto domum suam aversari deos dixit, quia
frater ipsius, quamquam impium facinus ausus foret,
tamen et paenitentiam eius ageret et per se potissi-
mum profiteretur indicium: in eam ipsam noctem, quae
decederet, insidias conparatas fuisse, auctores scelesti
consilii esse, quos minime crederet rex. Tum Epime- 24
nes cuncta ordine consciorumque nomina exponit.
Callisthenen non ut participem facinoris nominatum
esse constabat, sed solitum puerorum sermonibus vitu-

1 adlocutus] adlocututus **L**. 2 quoniam] quam **P**. 3 sestertia] sestercia **F**. conlaudatique *Frobenius*: conlaudatisque **A**. 5 stationis] stacionis **V**. 6 comitate] comitare **V**. 8 coeptis **I**: ceptis **C**, coepit **P**. Eurylocho *Cospus*: eurilocho **A**. 10 Philotae] phylotae **FV**. supplicium] subplicium **P**. 15 Ptolomaeum *scripsi*: ptholomeum **A**. 19 adferrent **I**: adferent **P**, afferent **C**. Nec] ne **C**. Eurylochus *Cospus*: eurilochus **A**. 24 decederet] detegeret **P**, dederet **V** *m. pr.* auctores *Lauer*: acturos **A**. 25 Epimenes] epiemenes **P** *m. pr.* 27 Callisthenen] callistenen **FLV**.

perantium criminantiumque regem faciles aures prae-
25 bere. Quidam adiciunt, cum Hermolaus apud eum
quoque verberatum se a rege quereretur, dixisse Cal-
listhenen, meminisse debere eos iam viros esse: idque
ad consolandam patientiam verberum an ad incitandum
26 iuvenum dolorem dictum esset, in ambiguo fuisse. Rex
animi corporisque sopore discusso, cum tanti periculi,
quo evaserat, imago oculis oberraret, Eurylochum L
talentis et cuiusdam Tiridatis opulentis bonis protinus
donat fratremque, antequam pro salute eius precaretur,
27 restituit, sceleris autem auctores interque eos Calli-
sthenen vinctos adservari iubet. Quibus in regiam ad-
ductis toto die et nocte proxima mero ac vigiliis gra-
28 vis adquievit. Postero autem frequens consilium adhibuit, **24**
cui patres propinquique eorum, de quibus agebatur,
intererant, ne de sua quidem salute securi: quippe
Macedonum more perire debebant omnium devotis ca-
29 pitibus, qui sanguine contigissent reos. Rex introduci
coniuratos praeter Callisthenen iussit: atque, quae agi-
30 taverant, sine cunctatione confessi sunt. Increpantibus
deinde universis eos ipse rex, quo suo merito tantum
VII in semet cogitassent facinus, interrogat. Stupentibus
ceteris Hermolaus: 'Nos vero', inquit, 'quoniam, quasi
nescias, quaeris, occidendi te consilium iniimus, quia
non ut ingenuis imperare coepisti, sed quasi in man-
2 cipia dominari.' Primus ex omnibus pater ipsius So-
polis parricidam etiam parentis sui clamitans esse con-
surgit et ad os manu obiecta scelere et malis insanientem

3 Callisthenen] callesthenen **P**, callistenen **V**. 4 meminisse] neminisse **V**. 5 consolandam] consulendam **P**. patientiam] pacientiam **P**, paciencìam **V**. 8 evaserat **L** *m. sec.*: euaserit **A**. Eurylochum *Cospus*: eurilochum **C**, eurilocum **P**. 9 Tiridatis *Vogel*: tyridatis **A**. 11 autem *om.* **P**. 12 vinctos] uictos **P**. 16 ne] nec **C**. 18 reos *Heinsius*: eos **A**. 19 Callisthenen] calisthenen **BLV**, caelesthenen **P**. atque] adque **L**. 20 cunctatione] cunctacione **LV**. 24 iniimus *Kinchius*: inimus **P**, iniuimus **C**. 26 dominari *Vogel*: dominaris **A**. 27 etiam] eciam **V**. 28 ad os] dos **P** *m. pr.*

ultra negat audiendum. Rex inhibito patre dicere Her- 3
molaum iubet, quae ex magistro didicisset Callisthene.
Et Hermolaus: 'Utor', inquit, 'beneficio tuo et dico,
quae nostris malis didici. Quota pars Macedonum sae- 4
vitiae tuae superest? quotus quidem non e vilissimo
sanguine? Attalus et Philotas et Parmenio et Lyn-
cestes Alexander et Clitus, quantum ad hostes pertinet,
vivunt, stant in acie et clipeis suis te protegunt et pro
gloria tua, pro victoria vulnera excipiunt. Quibus tu 5
egregiam gratiam rettulisti: alius mensam tuam sanguine
suo adspersit, alius ne simplici quidem morte defunctus
est. Duces exercituum tuorum in eculeum inpositi
Persis, quos vicerant, fuere spectaculo. Parmenio in-
dicta causa trucidatus est, per quem Attalum occideras.
Invicem enim miserorum uteris manibus ad expetenda 6
supplicia et, quos paulo ante ministros caedis habuisti,
subito ab aliis iubes trucidari.' Obstrepunt subinde 7
cuncti Hermolao, pater super eum strinxerat ferrum
percussurus haud dubie, ni inhibitus esset a rege:
quippe Hermolaum dicere iussit petiitque, ut causas
supplicii augentem patienter audirent. Aegre ergo 8
coercitis rursus Hermolaus: 'Quam liberaliter', inquit,
'pueris rudibus ad dicendum agere permittis! at Calli-
sthenis vox carcere inclusa est, quia solus potest di-

1 inhibito] inibito **F**. 2 Callisthene] calisthene **LPV**. 3 Utor] *ab hoc verbo incipit* **R**. inquit] inquid **R**. 4 Macedonum] macedonion **R** saevitiae] saeuiciae **LV**. 5 e **I**: a **AR**. 6 Philotas] phylotas **FL**, philotes **R**. Parmenio] parmoenio **FLV**. Lyncestes **I**: linchestes **A**, lincestes **R**. 7 Clitus **LR** clytus **BFPV**. 8 et *scripsi*: te **A**. clipeis] clypeis **B** *m. pr.* **PV**, clippeis **R**. te *om.* **C**. 10 rettulisti *Zumptius*: retulisti **AR**. sanguine suo adspersit] aspersit sanguine suo **R**. 11 ne] nec **R**. 13 Parmenio] parmoenio **BF**. 16 supplicia] et supplicia **B** *m. pr.* 18 super eum *scripsi*: supremum **C**, suppremum **PR**. 19 a rege] agere **R**. 20 dicere *om.* **PR**. petiitque *Frobenius*: petitque **AR**. 21 patienter] pacienter **FPV**, paenter **B** *m. pr.* 22 coercitis *Vindelinus*: coercitus **CR**, cohercitus **P**. 23 permittis] permitis **V**. at] et **CR**. Callisthenis **I**: calisthenis **CR**, chalistenis **P**.

9 cere. Cur enim non producitur, 'cum etiam confessi
audiuntur? nempe quia liberam vocem innocentis audire
10 metuis ac ne vultum quidem pateris. Atqui nihil eum
fecisse contendo. Sunt hic, qui mecum rem pulcherri-
mam cogitaverunt: nemo est, qui conscium fuisse nobis
Callisthenen dicat, cum morti olim destinatus sit a
11 iustissimo et patientissimo rege. Haec ergo sunt Ma-
cedonum praemia, quorum ut supervacuo et sordido
abuteris sanguine! At tibi XXX milia mulorum capti-
vum aurum vehunt, cum milites nihil domum praeter
gratuitas cicatrices relaturi sint. Quae tamen omnia
tolerare potuimus, antequam nos barbaris dederes et
12 novo more victores sub iugum mitteres. Persarum te
vestis et disciplina delectant, patrios mores exosus es.
Persarum ergo, non Macedonum regem occidere voluimus
13 et te transfugam belli iure persequimur. Tu Macedo-
nas voluisti genua tibi ponere venerarique te ut deum,
tu Philippum patrem aversaris et, si quis deorum ante
14 Iovem haberetur, fastidires etiam Iovem. Miraris, si
liberi homines superbiam tuam ferre non possumus?
Quid speramus ex te, quibus aut insontibus moriendum
est aut, quod tristius morte est, in servitute vivendum?
15 Tu quidem, si emendari potes, multum mihi debes.
Ex me enim scire coepisti, quid ingenui homines ferre
non possint. De cetero propinquorum orbam senectu-
tem suppliciis ne oneraveris: nos iube duci, ut, quod

1 etiam] eciam **V**. 6 Callisthenen] callesthenen **P**, callestenen **R**. destinatus] distinatus **R**. sit] sim **P** *m. pr.* 7 patientissimo] pacientissimo **LPV**. 9 abuteris] abuteri **P**. milia *om.* **CR**. 11 gratuitas] grauitas **P** *m. pr.* sint **I**: sunt **AR**. 14 delectant **F** *m. pr.* **P** *m. pr.*: delectat **BF** *m. sec.* **LP** *m. sec.* **RV**. exosus] exossos **R**. 17 genua] ienua **L**. 18 tu] te **B** *m. pr.* Philippum] phylippum **F**, pihilippum **L**. 19 haberetur] aberetur **V**. 21 aut] haud **P**. 22 aut] haud **P**. quod *om.* **P** *m. pr.* 23 potes] potest **C**. mihi] mbi **P**. 25 propinquorum *Kinchius*: parce quorum **A**. 26 duci] dici **B** *m. pr.*

ex tua morte petieramus, consequamur ex nostra.' Haec
Hermolaus.
26 At rex: 'Quam falsa sint', inquit, 'quae iste tradita VIII
a magistro suo dixit, patientia mea ostendit. Confes- 2
sum enim ultimum facinus tamen non solum ipse
audivi, sed ut vos audiretis, expressi, non inprudens,
cum permisissem latroni huic dicere, usurum eum rabie,
qua conpulsus est, ut me, quem parentis loco colere
deberet, vellet occidere. Nuper cum procacius se in 3
venatione gessisset, more patrio et ab antiquissimis
Macedoniae regum usurpato castigari eum iussi. Hoc
et oportet fieri et ferunt a tutoribus pupilli, a maritis
uxores: servis quoque pueros huius aetatis verberare
concedimus. Haec est saevitia in ipsum mea, quam 4
inpia caede voluit ulcisci. Nam in ceteros, qui mihi
permittunt uti ingenio meo, quam mitis sim, non
ignaris commemorare supervacuum est. Hermolao par- 5
ricidarum supplicia non probari, cum eadem ipse me-
ruerit, minime, hercule, admiror. Nam cum Parme-
nionem et Philotan laudat, suae servit causae. Lyncestem 6
vero Alexandrum *quam*vis insidiatum capiti meo a
duobus indicibus litterisque suis convictum per trien-
nium tamen distuli, donec vos postularetis, ut tandem
debito supplicio scelus lueret. Attalum, antequam rex 7
essem, hostem meo capiti fuisse meministis. Clitus

3 sint **I**: sunt **AR**. iste] ista **PV** *m. pr.* 4 suo] *om.* **R**. patientia] pacientia **P**, paciencia **V**. 5 ipse *audivi, sed ut vos Muetzellius*: ipsi **A**. 6 inprudens *Lauer*: inpudens **AR**. 7 permisissem] permississem **L** *m. pr.* **V**. 9 procacius] procatius **P**. se] sine **P**. 10 venatione] uenacione **V**. gessisset] gressisset **R**. 12 oportet *Frobenius*: oportere **A**, oportere eum **R**. ferunt *Acidalius*: ut **A**, *om.* **R**. a tutoribus] aut toribus **V**. 16 permittunt] permitunt **L**. 17 ignaris *scripsi*: ignoratis **AR**. 19 Parmenionem] parmoenionem **B**. 20 Philotan **BL** *m. sec.* **R**: phylotan **FV**, philotam **L** *m. pr.* **P**. Lyncestem] lyncesten **F**, lincestem **R**. 21 *quam*vis *scripsi*: bis **AR**. 22 litterisque suis *scripsi*: liberaui rursus **AR**. per triennium **I**: patriennium **P**, parmenium **R**, per biennium **C**. 25 Clitus **L** *corr.* **R**: clytus **BFPV**.

utinam non coegisset me sibi irasci! cuius temerariam linguam probra dicentis mihi et vobis diutius tuli, quam
8 ille eadem me dicentem tulisset. Regum ducumque clementia non in ipsorum modo, sed etiam in illorum, qui parent, ingeniis sita est. Obsequio mitigantur imperia: ubi vero reverentia excessit animis et summa imis confunduntur, vi opus est, ut vim repellamus.
9 Sed quid ego mirer istum crudelitatem mihi obiecisse, 27
qui avaritiam exprobrare ausus sit? Nolo singulos vestrum excitare, ne invisam mihi liberalitatem meam faciam, si pudori vestro gravem fecero. Totum exercitum adspicite: qui paulo ante nihil praeter arma habebat, nunc argenteis cubat lectis, mensas auro onerant, servorum greges ducunt, spolia de hostibus sustinere
10 non possunt. At enim Persae, quos vicimus, in magno honore sunt apud me! *Mihi* quidem moderationis meae certissimum indicium est, quod ne victis quidem superbe impero. Veni enim in Asiam, non ut funditus everterem gentes nec ut dimidiam partem terrarum solitudinem facerem, sed ut illos, quos bello subegissem,
11 victoriae meae non paeniteret. Itaque militant vobiscum, pro imperio vestro sanguinem fundunt, qui superbe habiti rebellassent. Non est diuturna possessio, in quam gladio inducimur: beneficiorum gratia sempi-
12 terna est. Si habere Asiam, non transire volumus, cum his communicanda est nostra clementia: horum fides

2 diutius] diucius **V**. 4 clementia] clemencia **V**. in ipsorum] ipsorum **CR**. etiam] eciam **V**. 6 reverentia] reverencia **V**. 7 confunduntur *Muetzellius*: confundimus **AR**. vim] cum **R**. 8 mirer] miser **R**. crudelitatem] credulitatem **R**. 9 avaritiam] auariciam **FLV**. exprobrare] exprobare **R**. 12 habebat] habebant **V**. 13 mensas] mensis **P** *m pr*. onerant] honerant] honerant **P**. 16 apud me! *Mihi* quidem *scripsi*: apud me quidem **A**, quidem apud me **R**. moderationis] moderacionis **V**. meae] mae **R**. 17 indicium] inditium **R**. 18 Asiam] assiam **R**. 19 dimidiam partem **R**: dimidia parte **A**. 20 quos bello *om*. **R**. subegissem] subegissent **P**. 22 superbe] sube **R** *m. pr*. 24 gratia] gracia **V**. 26 nostra] uestra **V**. clementia] clemencia **V**.

stabile et aeternum faciet imperium. Et sane plus
habemus, quam capimus. Insatiabilis autem avaritiae
est adhuc inplere velle, quod iam circumfluit. Morem 13
tamen eorum in Macedonas transfundo! In multis enim
gentibus esse video, quae non erubescamus imitari: nec
aliter tantum imperium apte regi potest, quam ut quae-
28 dam et tradamus illis et ab isdem discamus. Illud 14
paene dignum risu fuit, quod Hermolaus postulabat a
me, ut aversarer Iovem, cuius oraculo adgnoscor. An 15
etiam, quid di respondeant, in mea potestate est? Ob-
tulit nomen filii mihi: recipere ipsis rebus, quas agi-
mus, haud alienum fuit. Utinam Indi quoque deum
esse me credant! Fama enim bella constant, et saepe
etiam, quod falso creditum est, veri vicem obtinuit.
An me luxuriae indulgentem putatis arma vestra auro 16
argentoque adornasse? Adsuetis nihil vilius hac videre
materia volui ostendere, Macedonas invictos ceteris ne
auro quidem vinci. Oculos ergo primum eorum sor- 17
dida omnia et humilia *de*spectantium capiam et do-
cebo nos non auri aut argenti cupidos, sed orbem ter-
rarum subacturos venire. Quam gloriam tu, parricida,
intercipere voluisti et Macedonas rege adempto devic-
tis gentibus dedere. At nunc mones me, ut vestris 18
parentibus parcam! Non oportebat quidem vos scire,
quid de his statuissem, quo tristiores periretis, si qua
vobis parentum memoria et cura est: sed olim istum
morem occidendi cum scelestis insontes propinquos pa-

2 capimus *Acidalius*: cupimus **AR**. insatiabilis] insaciabilis **L** *m. pr.* **P**. avaritiae] auaritia **PR**, auaricia **V**. 3 est] uestra **R**. Morem *scripsi*: uerum **AR**. 4 transfundo *Giunta*: transeundo **AR**. 8 paene] poene **CR**. Hermolaus] ermolaus **R**. 10 etiam] eciam **V**. potestate] potestatem **R**. Obtulit **I**: optulit **AR**. 12 haud] haut **L**. Indi] indii **R**. 13 saepe] sep **P** *m. pr.* 14 etiam] eciam **V**. obtinuit **I**: optinuit **AR**. 15 An] a **B** *m. pr.* luxuriae] luxoriae **R**. 16 vilius] inlius **R**. videre] uideri **C**. 17 ne **I**: nec **AR**. 19 *de*spectantium *Bentleius*: spectantium **AR**. 20 aut] haud **PR**. 22 devictis] diuictis **R**. 25 quid de **R**: quide **A**. statuissem] statuisse **R**.

rentesque solvi et profiteor in eodem honore futuros
19 omnes eos, in quo fuerunt. Nam tuum Callisthenen, cui uni vir videris, quia latro es, scio, cur produci velis: ut coram his probra, quae in me modo iecisti, modo audisti, illius quoque ore referantur. Quem, si Macedo esset, tecum introduxissem, dignissimum te discipulo magistrum: nunc Olynthio non idem iuris
20 est.' Post haec consilium dimisit tradique damnatos **29**
hominibus, qui ex eadem cohorte erant, iussit. Illi, ut fidem suam saevitia regi adprobarent, excruciatos
21 necaverunt. Callisthenes quoque tortus interiit, initi consilii in caput regis innoxius, sed haudquaquam
22 aulae et adsentantium accommodatus ingenio. Itaque nullius caedes maiorem apud Graecos Alexandro excitavit invidiam, quod praeditum optimis moribus artibusque, a quo revocatus ad vitam erat, cum interfecto Clito mori perseveraret, non tantum occiderit, sed etiam
23 torserit indicta quidem causa. Quam crudelitatem sera paenitentia consecuta est.

IX Sed ne otium serendis rumoribus natum aleret, in **30**
Indiam movit, semper bello quam post victoriam cla-
2 rior. India tota ferme spectat orientem, minus in la-
3 titudinem, quam recta regione spatiosa. Quae austrum accipiunt, in altius terrae fastigium excedunt: plana

2 tuum *Vindelinus*: cum **PRV** *m. pr.*, tuum cum **BFLV** *corr.* Callisthenen] calisthenen **B** *m. pr.* **LRV**. 3 quia] qua **B** *m. pr.* cur] cui **P** *m. pr.* 4 velis] ue*lis **P**. 5 Quem] quam **P**. 6 esset] esse **B**. 7 Olynthio] olinthio **C**, colinthio **R**. 8 damnatos] dampnatos **FR**. 9 cohorte] coherte **R**. 10 saevitia] saeuicia **L** *m. pr.* 11 Callisthenes] callesthenes **PR**, callistenes **LV**. 12 caput] capud **R**. haudquaquam] utquaquam **PR**, haudquam **F**. 13 aulae] aule **PR**, male **C**. et] *om.* **C**. adsentantium] adsentancium **V**. 14 caedes **I**: caedis **AR**. 15 quod *om.* **PR**. 17 Clito] clyto **C**. perseveraret] persueret **R**. occiderit] occederit **R**. 18 crudelitatem] credulitatem **R**. 19 consecuta] consecutus **PR**. 20 otium] ocium **V**. 21 Indiam] inuidiam **PR**. 22 spectat **B** *m. sec.*: expectat **A**. 23 spatiosa] spaciosa **V**, speciosa **PR**. 24 altius] alcius **V**. fastigium] fastidium **P**. excedunt] cedunt **R**.

sunt cetera multisque inclitis amnibus Caucaso monte
ortis placidum per campos iter praebent. Indus geli- 4
dior est quam ceteri: aquas vehit a colore maris haud
multum abhorrentes. Ganges, omnium ab Oriente 5
fluvius maximus, a*d* meridiana*m* regione*m* decurrit et
magnorum montium iuga recto alveo stringit: in*de*
eum obiectae rupes inclinant ad orientem. Uterque 6
Rubro mari accipitur. Indus ripas multasque arbores
cum magna soli parte exorbet, saxis quoque inpeditus,
quis crebro reverberatur: ubi mollius solum repperit, 7
stagnat insulasque molitur. Acesines eum auget. Ganges 8
decursurum Iomanen intercipit, magnoque motu amnis
uterque colliditur: quippe Ganges asperum os influenti
obicit, nec repercussae aquae cedunt. Diardines minus 9
celeber auditu est, quia per ultima Indiae currit: ce-
terum non crocodillos modo, uti Nilus, sed etiam del-
phinos ignotasque aliis gentibus beluas alit. Ethy- 10
mantus crebris flexibus subinde curvatus ab accolis
rigantibus *campos* carpitur: ea causa est, cur tenues
reliquias iam sine nomine in mare emittat. Multis 11

---

1 inclitis] inclytis **BV**, inclytus **P**, inclitus **R**. monte] morte **P**. 3 a *om.* **PR**. colore] calore **F** *m. pr.* **R**. 4 abhorrentes] aborrentes **R**, abhorentes **L**. 5 fluvius] ius **P**, eius **R**. maximus *Modius*: eximiis **P**, exnmiis **R**, eximius **C**. a*d* meridiana*m* regione*m* *Freinshemius*: a meridiana regione **A**, a meridiana oregione **R**. et] ex **B**. 6 montium] moncium **L** *m. pr.* **V**. in*de Freinshemius*: in **AR**. 8 accipitur] acipitur **L**. Indus *Bentleius*: findens **AR**. 10 quis *Muetzellius*: quia **CP** *m. sec.* **R**, qua **P** *m. pr.* crebro] erebro **R**. reverberatur] reuerebatur **P**, reuerheratur **R**. repperit **PR**: reperit **C**. 11 Acesines eum *Erasmus*: acesineum **AR**. 12 Iomanen *scripsi*: in mare **A**. intercipit] incipit **R**. 13 quippe Ganges asperum os influenti obicit *om.* **B** *m. pr., add. corr. in margine infimo.* 14 obicit] obici **R**. Diardines **PR**: diardenes **C**. 15 auditu] auditus **R**. Indiae] inde **P** *m. pr.* 16 crocodillos] cocrodillos **R**. uti Nilus *om.* **P**. etiam] eciam **V**. 17 Ethymantus] ethimantus **BR**. accolis] ocolis **P** *m. pr.*, oculis **P** *m. sec.* 19 *campos* carpitur *scripsi*: carpitur **A**, carpitus **R**. 20 emittat] emittit **B** *m. pr.*

praeter hos amnibus tota regio dividitur, sed ignobili-
12 bus, quia non adita interfluunt. Ceterum quae pro-
piora sunt mari, aquilone maxime deuruntur: is cohi-
bitus iugis montium ad interiora non penetrat. ita
13 alendis frugibus mitia. Sed adeo in illa plaga mun-
dus statas temporum vices mutat, ut, cum alia fervore
solis exaestuant, Indiam nives obruant, rursusque, ubi
cetera rigent, illic intolerandus aestus existat. Nec,
14 cur verterit se natura, causa. Mare certe, quo allui-
tur, ne colore quidem abhorret a ceteris. Ab Erythro
rege inditum est nomen: propter quod ignari rubere
aquas credunt. Terra lini ferax: inde plerisque sunt **31**
15 vestes. Libri arborum teneri haud secus quam chartae
16 litterarum notas capiunt. Aves ad imitandum huma-
nae vocis sonum dociles sunt. Animalia invisitata ce-
teris gentibus nisi invecta. Eadem terra rhinocerotas
17 aliis ignotos generat. Elephantorum maior est vis
quam, quos in Africa domitant, et viribus magnitudo
18 respondet. Aurum flumina vehunt, quae leni modico-
19 que lapsu segnes aquas ducunt. Gemmas margaritas-
que mare litoribus infundit: neque alia illis maior
opulentiae causa est, utique postquam vitiorum com-
mercium vulgavere in exteras gentes. Quippe aesti-
mantur purgamenta exaestuantis freti pretio, quod li-
20 bido constituit. Ingenia hominum, sicut ubique, apud

1 regio] regno **R** *m. pr.* ignobilibus] ignobiles **PR**. 2 quia] quod **R**. adita *Bentleius*: adeo **AR**. propiora] propriora **PR**. 3 aquilone maxime deuruntur *Vossius*: aquiloni maxime decurrunt **AR**. is *Zumptius*: his **AR**. 4 montium] moncium **V**. 5 mitia *Acidalius*: mitis **AR**. 8 existat] exustat **R**. 9 verterit *Novák*: ubi **C**, ibi **P**, ubri **R**. quo *Giunta*: quod **AR**. 10 ne] nec **R**. abhorret] aborret **R**. Erythro] erithro **CR**. 13 Libri] liberi **C**. chartae] carte **L**, charthae **F**. 15 invisitata] inusitate **R**. 16 rhinocerotas *Lauer*: rinoceronta**s** **C**, rynocerontas **P**, rinocerotas **R**. 17 aliis ignotos *scripsi*: alit non **AR**. Elephantorum] eleph **P** *m. pr.*, elefantorum **R**. 18 Africa] affrica **R** 19 respondet] respondit **PR**. 22 commercium] commertium **V**. 25 apud] capud **R**.

illos locorum quoque situs format. Corpora usque 21
pedes carbaso velant, soleis pedes, capita linteis vinciunt, lapilli ex auribus pendent: brachia quoque et lacertos auro colunt, quibus inter populares aut nobilitas aut opes eminent. Capillum pectunt saepius 22
quam tondent: mentum semper intonsum est, reliquam
32 oris cutem ad speciem levitatis exaequant. Regum 23
tamen luxuria, quam ipsi magnificentiam appellant, super omnium gentium vitia. Cum rex semet in publico conspici patitur, turibula argentea ministri ferunt totumque iter, per quod ferri destinavit, odoribus conplent. Aurea lectica margaritis circumpendentibus re- 24
cubat: distincta sunt auro et purpura carbasa, quae indutus est: lecticam sequuntur armati corporisque custodes, inter quos ramis aves pendent, quas cantu 25
seriis rebus obstrepere docuerunt. Regia auratas co- 26
lumnas habet: totas eas vitis auro caelata percurrit, aviumque, quarum visu maxime gaudent, argenteae effigies opera distinguunt. Regia adeuntibus patet, cum 27
capillum pectit atque ornat: tunc responsa legationibus, tunc iura popularibus reddit. Demptis soleis odoribus inlinuntur pedes. Venatus maximus labor est 28
inclusa vivario animalia inter vota cantusque pelicum figere. Binum cubitorum sagittae sunt, quas emittunt maiore nisu quam effectu: quippe telum, cuius in levitate vis omnis est, inhabili pondere oneratur. Bre- 29

2 carbaso] caraso **B** *m. pr.* 3 brachia] bracha **P** *m. pr.*, branchia **V**. 5 aut opes] haud opes **P**. 8 luxuria] luxoria **R**. appellant] apellant **R**. 9 vitia] uitiã **P**, uicia **R**. semet *Fossius*: sene **PR**, sane **C**. 11 quod] quot **PR**. 12 margaritis] margitis **R**. 13 distincta **I**: destincta **AR**. auro et] aurum **R**. purpura] purpurea **R** *m. pr.* 14 sequuntur] secuntur **F**, sequntur **R**. 15 cantu seriis] cantus aeriis **R**. 18 visu] uisum **B**. 19 distinguunt **I**: distingunt **AR**. 20 pectit] plectit **R**. ornat: tunc] ornatam **C** [ornata **V**]. legationibus **I**: legationis **A**. 21 popularibus] popularib **L**. 23 inclusa] inclusu **P**. pelicum] belicum **R**. 24 cubitorum] gubitorum **P**, cubutorum **R**. 25 effectu] affectu **FP**, effectum **R** *m. pr.* 26 oneratur] honeratur **V**, oneratus **R**.

viora itinera equo conficit: longior ubi expeditio est,
elephanti vehunt currum, et tantarum beluarum cor-
pora tota contegunt auro. Ac, ne quid perditis mori-
bus desit, lecticis aureis pelicum longus ordo sequitur:
separatum a reginae ordine agmen est aequatque lu-
30 xuriam. Feminae epulas parant. Ab isdem vinum
ministratur, cuius omnibus Indis largus est usus. Re-
gem mero somnoque sopitum in cubiculum pelices re-
31 ferunt patrio carmine noctium invocantes deos. Quis **33**
credat inter haec vitia curam esse sapientiae? Unum
agreste et horridum genus est, quod sapientes vocant.
Apud hos occupare fati diem pulchrum, et vivos se
32 cremari iubent, quibus aut segnis aetas aut incommoda
valitudo est: expectatam mortem pro dedecore vitae
habent, nec ullus corporibus, quae senectus solvit, ho-
nos redditur: inquinari putant ignem, nisi qui spiran-
33 tes recipit. Illi, qui in urbibus publicis muneribus de-
gunt, siderum motus scite spectare dicuntur et futura
praedicere. Nec quemquam admovere leti diem cre-
34 dunt, cui expectare interrito liceat. Deos putant, quid-
quid colere coeperunt, arbores maxime, quas violare
35 capital est. Menses in quinos denos discripserunt dies,
36 anni plena spatia servantur. Lunae cursu notant tem-
pora, non, ut plerique, cum orbem sidus inplevit, sed
cum se curvare coepit in cornua, et idcirco breviores
habent menses, qui*a* spatium eorum ad hunc lunae mo-

1 longior] longiora **PR**. expeditio] expedicio **L** *m. pr.* **P**. 2 vehunt] uehut **PV**. 3 ne *om.* **P**. 4 sequitur *om.* **R**. 5 est *om.* **R**. luxuriam] luxoriam **R**. 8 sopitum] sobitum **P**. 10 vitia] uicia **L** *m. pr.* **V**. 11 est **PR**: *om.* **C**. 13 aut segnis *Frobenius*: autem segnis **AR** [autem segnes **P** *m. pr.* **V** *m. pr.*] aetas aut] aetas haut **P**. 14 expectatam] expetitam **R**. dedecore] decore **PR**. 15 ullus] ullius **PR**. 16 qui] quia **V** *m. pr.* spirantes **R** *ex sil.*: sperantes **A**. 17 publicis] puplicis **P**. muneribus *scripsi*: moribus **A**. degunt] tegunt **R**. 18 scite] scites **P**, scithes **R**. 21 coeperunt] caeperunt **RV**. 22 capital] capitale **R**. discripserunt *scripsi*: descripserunt **AR**. 23 plena *om.* **B**. 24 orbem] obrem **P** *m. pr.* **V** *m. sec.* 25 coepit] caepit **R**. 26 habent] abent **L**. quia *Koehler*: qui **A**. spatium] spacium **PV**.

dum dirigunt. Multa et alia traduntur, quibus morari 37
ordinem rerum haud sane operae videbatur.

34 Igitur Alexandro finis Indiae ingresso gentium fini- X
timarum reguli occurrerunt imperata facturi, illum ter-
tium Iove genitum ad ipsos pervenisse memorantes:
Patrem Liberum atque Herculem fama cognitos esse,
ipsum coram adesse cernique. Rex benigne exceptos 2
sequi iussit isdem itinerum ducibus usurus. Ceterum
cum amplius nemo occurreret, Hephaestionem et Per-
diccan cum copiarum parte praemisit ad subigendos,
qui aversarentur imperium, iussitque ad flumen Indum
procedere et nagivia facere, quis in ulteriora transpor-
tari posset exercitus. Illi, quia plura flumina supe- 3
randa erant, sic iunxere naves, ut solutae plaustris
vehi possent rursusque coniungi. Ipse Cratero cum 4
phalange iusso sequi equitatum ac levem armaturam
eduxit eosque, qui occurrerunt, levi proelio in urbem
proximam conpulit. Iam supervenerat Craterus: itaque, 5
ut principio terrorem incuteret genti nondum arma
Macedonum expertae, praecipit, ne cui parceretur, mu-
nimentis urbis, quam obsidebat, incensis. Ceterum, 6
dum obequitat moenibus, sagitta ictus. Cepit tamen op-
pidum, et omnibus incolis eius trucidatis etiam in tecta
saevitum est.

35 Inde domita ignobili gente ad Nysam urbem per- 7
venit. Forte castris ante ipsa moenia in silvestri loco
positis nocturnum frigus vehementius quam alias hor-

2 haud] aut **R**. sane operae *Giunta*: sine opere **AR**. 3 finitimarum *scripsi*: suarum **AR**. 4 tertium] tercium **L** *m. pr.* 5 genitum] gentium **V**. memorantes *om.* **R**. 6 atque] adque **L**. fama] fame **P** *m. pr.* 8 itinerum] itenerum **R**. 9 Hephaestionem *Cospus*: ephestionem **A**. Perdiccan] perdican **L** *m. pr.* **PV**. 15 Ipse *Stangl*: post se **A**. 17 occurrerunt] occurrent **C** [occurent **L**]. 20 ne cui] nec cui **P**. 22 moenibus] moeniebus **P**. sagitta] sagita **L** *m. pr.?* **P**. ictus] ictus est **P** *m. sec.* Cepit **I**: coepit **A**. 25 Nysam **B** *corr.*: nisam **A**. 27 vehementius] ueementius **L**. horrore] horrere **B**.

rore corpora adfecit, opportunumque remedium ignis
8 oblatum est. Caesis quippe silvis flammam excita-
verunt, quae lignis alita oppidanorum sepulcra conpre-
hendit. Vetusta cedro erant facta conceptumque ignem
9 late fudere, donec omnia solo aequata sunt. Et ex
urbe primum canum latratus, deinde etiam hominum
fremitus auditus est. Tunc et oppidani hostem et Ma-
10 cedones ad urbem ipsos venisse cognoscunt. Iamque
rex eduxerat copias et moenia obsidebat, cum hostium,
qui discrimen temptaverant, obruti telis sunt. Aliis
ergo deditionem, aliis pugnam experiri placebat. Quo-
rum dubitatione conperta circumsederi tantum eos et
abstineri caedibus iussit: tandemque obsidionis malis
11 fatigati de*di*dere se. A Libero Patre conditos se esse
12 dicebant: et vera haec origo erat. Sita est *urbs* sub radi-
cibus montis, quem Meron incolae appellant: inde
Graeci mentiendi traxere licentiam, Iovis femine Li-
13 berum Patrem esse celatum. Rex situ montis cognito 36
ex incolis cum toto exercitu praemissis commeatibus
verticem eius ascendit. Multa hedera vitisque toto
14 gignitur monte, multae perennes aquae manant. Po-
morum quoque varii salubresque suci sunt sua sponte
fortuitorum germinum fruges humo nutriente. Lauri
buxique et myrti in illis rupibus agrestis est silva.
15 Credo equidem non divino instinctu, sed lascivia esse
provectos, ut passim hederae ac vitium folia decer-

1 opportunumque **B** *m. sec.*: oportunumque **A.** 3 lignis *Faber*: igni **A.** oppidanorum **I**: opidanorum **A.** sepulcra | sepulchra **BFPV.** conprehendit | conpreendit **L.** 6 primum | primun **L.** 7 Tunc **P**: tum **C.** 9 hostium | ostium **V.** 10 Aliis | alias **P** *m. pr.* 11 deditionem | dedicionem **L** *m. pr.* aliis | alius **P** *m. pr.* pugnam | pugna **C.** 12 circumsederi **P**: circumsideri **C.** 14 de*di*dere **B** *m. sec.*: dedere **A.** 15 *urbs add. Eberhard.* 16 Meron **B** *m. rec.*: memoron **A.** 17 mentiendi | metiendi **F** *m. pr.* 21 perennes | perhennes **B** *m. pr.* 23 germinum *Heinsius*: segeminum **B** *m. pr.* **P**, seugeminum **V**, seugerminum **B** *m. sec.* **FL** *corr.*, ***min**um **L.** 24 buxique *scripsi*: baceque **PV**, bacaeque **BFL.** myrti *scripsi*: multa **A.** 26 hederae | ederae **P**, hedrae **V.** vitium | uicium **L** *m. pr.*

perent redimitique fronde toto nemore similes bacchan-
tibus vagarentur. Vocibus ergo tot milium praesidem 16
nemoris eius deum adorantium iuga montis vallesque
resonabant, cum orta licentia a paucis, ut fere fit, in
omnes se repente vulgasset. Quippe velut in media 17
pace per herbas adgestamque frondem prostravere cor-
pora. Et rex fortuitam laetitiam non aversatus large
ad epulas omnibus praebitis per x dies Libero Patri
operatum habuit exercitum. Quis neget eximiam quo- 18
que gloriam saepius fortunae quam virtutis esse bene-
ficium? Quippe ne epulantes quidem et sopitos mero
adgredi ausus est hostis haud secus bacchantium ulu-
lantiumque fremitu perterritus, quam si proeliantium
clamor esset auditus. Eadem felicitas ab Oceano re-
vertentes temulentos comissantesque inter ora hostium
texit.

37 Hinc ad regionem, quae Daedala vocatur, perventum 19
est. Deseruerant incolae sedes et in avios silvestres-
que montes confugerant. Ergo Acadira transit aeque
v*a*sta et destituta incolentium fuga. Itaque rationem 20
belli necessitas mutavit. Divisis enim copiis pluribus
simul locis arma ostendit, oppressique, ubi non expec-
taverant hostem, omni clade perdomiti sunt. Ptolo- 21
maeus plurimas urbes, Alexander maximas cepit: rur-
susque, quas distribuerat, copias iunxit. Superato 22
deinde Choaspe amne Coenon in obsidione urbis opu-

1 similes **I**: similis **A**. bacchantibus] baccantibus **P**, bacantibus **F**. 3 vallesque *scripsi*: collesque **A**. 4 orta] horta **V**. 5 omnes se repente *G unta*: homines serpente **A** [homines serpentes **F**]. 6 herbas] erbas **L**. 10 beneficium] benefitium **F**. 12 bacchantium] baccantium **P**, bachantium **F**. ululantiumque *Modius*: hululantiumque **P**, huiulantiumque **C**. 13 perterritus] perterritos **P**. 15 comissantesque *Zumptius*: comisantesque **A**. inter ora] interiora **P**, inter hora **F** *m. pr.* 19 aeque *Frobenius*: atque **A**. 20 v*a*sta *Acidalius*: usta **A**. 22 ubi *Bongarsius*: urbi **A**. 23 Ptolomaeus *scripsi*: ptolomeus **C**, ptholomeus **P**. 24 cepit] coepit **F**. 26 Choaspe *Frobenius*: coaspe **A**.

lentae — Beiram incolae vocant — reliquit, ipse ad
Mazagas venit. Nuper Assacano, cuius regnum fuerat,
demortuo regioni urbique praeerat mater eius Cleophis.
23 XXXVIII milia peditum tuebantur urbem non situ so-
lum, sed etiam opere munitam. Nam qua spectat orien-
tem, cingitur amne torrenti, qui praeruptis utrimque
24 ripis aditum ad urbem inpedit. Ad occidentem ac me-
ridiem veluti de industria rupes praealtas obmolita
natura est, infra quas cavernae et voragines longa
vetustate in altum cavatae iacent, quaque desinunt, fossa
25 ingentis operis obiecta est. XXXV stadium murus ur-
bem conplectitur, cuius ima saxo, superiora crudo la-
tere sunt structa. Lateri vinculum lapides sunt, quos
interposuere, ut duriori materiae fragilis incumberet,
26 simulque terra humore diluta. Ne tamen universa con-
sideret, inpositae erant trabes validae, quibus iniecta
27 tabulata muros et tegebant et pervios fecerant. Haec
munimenta contemplantem Alexandrum consiliique in-
certum, quia nec cavernas nisi aggere poterat inplere
nec tormenta aliter muris admovere, quidam e muro
28 sagitta percussit: et forte in suram incidit telum.
Cuius spiculo evolso admoveri equum iussit, quo vec-
tus ne obligato quidem vulnere haud segnius destinata
29 exequebatur. Ceterum cum crus saucium penderet, et
cruore siccato frigescens vulnus adgravaret dolorem,
dixisse fertur se quidem Iovis filium dici, sed corpo-
30 ris aegri vitia sentire. Non tamen ante se recepit in
castra, quam cuncta perspexit et, quae fieri vellet, edi

1 Beiram **C**: beira **P**. reliquit] reliquid **V**. 3 Cleophis *Reineccius*. cleophes **A**. 6 amne] amnē **P** *m. pr.* 7 ac meridiem *Kinchius* a meridie **P**, et a meridie **C**. 8 veluti *scripsi*: uelut in **P** *m. pr.*, uelut **C**. obmolita **P**: admolita **C**. 11 stadium *Zumptius*: stadia **A**. murus] munus **P** *m. pr.* 12 ima *Vogel*: iam **P**, inferiora **C**. 15 terra humore diluta] terram humore dilutam **C**. Ne] non **P**. 17 muros] muras **F**. 21 et forte *scripsi*: cum forte **P**, tum forte **C**. in suram] usuram **B** *m. pr.* 24 saucium] sacium **P**.

38 xit. Ergo, sicut imperatum erat, alii extra urbem tecta
demoliebantur ingentemque vim materiae faciendo ag-
geri detrahebant, alii magnarum arborum stipites cum
ramis ac moles saxorum in cavernas deiciebant. Iam- 31
que agger aequaverat summae fastigium terrae: itaque
turres erigebantur, quae opera ingenti militum ardore
intra nonum diem absoluta sunt. Ad ea visenda rex
nondum obducta vulneri cicatrice processit laudatisque
militibus admoveri machinas iussit, e quibus ingens
vis telorum in propugnatores effusa est. Praecipue 32
rudes talium operum terrebant mobiles turres, tantas-
que moles nulla ope, quae cerneretur, adiutas deorum
numine agi credebant: pila quoque muralia et excus-
sas tormentis praegraves hastas negabant convenire
mortalibus. Itaque desperata urbis tutela concessere 33
in arcem. Inde, quia nihil obsessis praeter deditionem
patebat, legati ad regem descenderunt veniam petituri.
Qua inpetrata regina venit cum magno nobilium femi- 34
narum grege aureis pateris vina libantium. Ipsa ge- 35
nibus regis parvo filio admoto non veniam modo, sed
etiam pristinae fortunae inpetravit decus: quippe ap-
pellata regina est. Et credidere quidam plus formae
quam miserationi datum: puero quoque certe postea 36
ex ea utcumque genito Alexandro fuit nomen.

39 Hinc Polypercon ad urbem Horam cum exercitu XI
missus inconditos oppidanos proelio vicit: intra muni-

1 Ergo] ego **P** *m. pr.* 2 demoliebantur *Giunta*: emoliebantur **P**, amoliebantur **C**. 3 magnarum] magnorum **P**. cum ramis *Freinshemius*: cumulis **A**. 6 erigebantur **P**: erigebant **C**. 10 effusa] effu **P** *m. pr.* 12 adiutas **F** *m. pr.* **VB** *corr.* **L** *corr.*: auditas **B** *m. pr.* **F** *corr.* **P**, au*di*tas**** **L**. 13 excussas] excusas **P**. 15 desperata] disperata **P** *m. pr.* 16 quia] qua **F** *m. pr.* obsessis] obsessos **P** *m. pr.* 17 patebat *Eberhardus*: placebat **A**. 21 etiam] eciam **V**. 22 quidam plus] quid amplius **P** *m. pr.*, quidam amplius **P** *m. rec.* 23 miserationi] miserationni **V**. puero] puro **P** *m. pr.* 25 Hinc] hic **C**. Polypercon **I**: polipercon **BF**, poliperchon **LPV**. Horam *scripsi*: nram **P** *m. pr.*, noram **CP** *m. sec.* 26 missus] misus **FL** *m. pr.* **V**.

menta conpulsos secutus urbem in dicionem redegit.
2 Multa ignobilia oppida deserta a suis venere in regis
potestatem. Quorum incolae armati petram Aornum
nomine occupaverunt. Hanc ab Hercule frustra ob-
sessam esse terraeque motu coactum absistere fama
3 vulgaverat. Inopem consilii Alexandrum, quia undique
praeceps et abrupta rupes erat, senior quidam peritus
locorum cum duobus filiis adiit, si pretium operae
4 esset, aditum se monstraturum esse promittens. LXXX
talenta constituit daturum Alexander et altero ex
iuvenibus obside retento ipsum ad exequenda, quae ob-
5 tulerat, dimisit. Leviter armatis dux datus est Mylli-
nas, scriba regis. Hos enim circuitu, quo fallerent
6 hostem, in summum iugum placebat evadere. Petra
non, ut pleraeque, modicis ac mollibus clivis in sub-
lime fastigium crescit, sed in metae maxime modum
erecta est, cuius ima spatiosiora sunt, altiora in artius
7 coeunt, summa in acutum cacumen exurgunt. Radices
eius Indus amnis subit, praealtus, utrimque asperis
ripis: ab altera parte voragines eluviesque praeruptae
sunt. Nec alia expugnandi patebat via, quam ut re-
8 plerentur. Ad manum silva erat: quam rex ita caedi
iussit, ut nudi stipites iacerentur: quippe rami fronde
vestiti inpedissent ferentes. Ipse primus truncam ar-
borem iecit, clamorque exercitus [se], index alacri-
tatis, secutus est nullo detrectante munus, quod rex
9 occupavit. Sic intra septimum diem cavernas expleverant, **40**
cum rex sagittarios et Agrianos iubet per ardua niti.
Iuvenesque promptissimos ex sua cohorte XXX delegit:

1 dicionem] ditionem **P**. redegit] redigit **P**. 3 Aornum *Frobenius*: aorni in **LPV**. aorini in **B**, aorni **F**. 8 operae esset *Letellerius*: obpesset **BFP**, obpreesset **LV**. *in* **C** *add. in margine* uel operis esset [*in* **F** *inter ipsa scriptoris verba*]. 11 obside] opside **P**. ad] at **P**. 12 Myllinas *scripsi*: mullinus **A**. 13 quo *Frenshemius*: qui **A**. 17 altiora] alciora **V**. artius] arcius **FL** *m. pr.* **PV**. 20 eluviesque] eluuies **B** *m. pr.* 21 via *om.* **V**. 25 [se] *del. Giunta*. 27 occupavit Sic *scripsi*: occupauisset **A**.

duces his dati sunt Charus et Alexander, quem rex 10
nominis, quod sibi cum eo commune esset, admonuit.
Ac primo, quia tam manifestum periculum erat, ipsum
regem discrimen subire non placuit, sed ut signum 11
tuba datum est, vir audaciae promptae conversus ad
corporis custodes sequi se iubet primusque invadit in
rupem. Nec deinde quisquam Macedonum substitit,
relictisque stationibus sua sponte regem sequebantur.
Multorum miserabilis fuit casus, quos ex praerupta 12
rupe lapsos amnis praeterfluens hausit, triste specta-
culum etiam non periclitantibus: cum vero alieno exi-
tio, quid ipsis timendum foret, admonerentur, in metum
misericordia versa non extinctos, sed semetipsos defle-
bant. Et iam eo perventum erat, unde sine pernicie 13
nisi victores redire non possent, ingentia saxa in sub-
euntes provolventibus barbaris, quis perculsi instabili
et lubrico gradu praecipites recidebant. Evaserant 14
tamen Alexander et Charus, quos cum XXX delectis prae-
miserat rex, et iam pugnare comminus coeperant: sed
cum superne tela barbari ingererent, saepius ipsi ferie-
bantur quam vulnerabant. Ergo Alexander et nomi- 15
nis sui et promissi memor, dum acrius quam cautius
dimicat, confossus undique obruitur. Quem ut Charus 16
iacentem conspexit, ruere in hostem omnium praeter
ultionem inmemor coepit multosque hasta, quosdam
gladio interemit: sed cum tot unum incesserent manus,
super amici corpus procubuit exanimis. Haud secus, 17
quam par erat, promptissimorum iuvenum ceterorum-
que militum interitu commotus rex signum receptui
dedit. Saluti fuit, quod sensim et intrepidi se rece- 18

1 Charus] carus **P**. 3 tam **C**: iam **P**. 5 audaciae] audatiae **L** *m. pr.* **P**. 9 miserabilis *om.* **C**. 10 spectaculum] expectaculum **V**. 11 periclitantibus] periclytantibus **P**. exitio] exsitio **V**. 16 quis *Freinshemius*: qui **A**. 17 gradu] gradum **V**. 19 et iam] eciam **L** *m. pr.* coeperant] coeperat **P**. 24 conspexit] conspexerit **F** *m. pr.* in hostem] in ostem **L**, hostem in **P** *m. pr.* 25 coepit] cepit **P**. 27 exanimis] exanimes **B** *m. pr.* **L** *m. pr.* **P** *m. pr.* **V**. 28 ceterorumque] ceterorum **P** *m. pr.*

perunt, et barbari hostem depulisse contenti non in-
19 stitere cedentibus. Ceterum Alexander cum statuisset 41
desistere incepto — quippe nulla spes potiundae pe-
trae offerebatur —, tamen speciem ostendit in obsidione
perseverantis. Nam et itinera obsideri iussit et turres
20 admoveri et fatigatis alios succedere. Cuius pertinacia
cognita Indi per biduum quidem ac duas noctes cum
ostentatione non fiduciae modo, sed etiam victoriae epu-
21 lati sunt tympana suo more pulsantes: tertia vero
nocte tympanorum quidem strepitus desierat audiri,
ceterum ex tota petra faces refulgebant, quas accen-
derant barbari, ut tutior esset ipsis fuga obscura nocte
22 per invia saxa cursuris. Rex Balacro, qui speculare-
tur, praemisso cognoscit petram fuga Indorum esse de-
sertam. Tum dato signo, ut universi conclamarent,
23 inconposite fugientibus metum incussit: multique, tam-
quam adesset hostis, per lubrica saxa perque invias
cotes praecipitati occiderunt, plures aliqua membrorum
24 parte mulcati ab integris deserti sunt. Rex locorum
magis quam hostium victor tamen magnae victoriae
speciem sacrificiis et cultu deum fecit. Arae in petra
25 locatae sunt Minervae Victoriae[que]. Ducibus iti-
neris, quo subire iusserat leviter armatos, etsi pro-
missis minora praestiterant, pretium cum fide redditum
est, petrae regionisque ei adiunctae Sisocosto tutela
permissa.

XII Inde processit Ecbolima et, cum angustias itineris

4 offerebatur] offebatur **P** *m. pr.* obsidione *Lauer*: obsidionem **A**. 6 pertinacia] pertinatia **FL** *m. pr.* **V**. 8 fiduciae] fidutiae **PV**. 9 tympana] timpana **C**. tertia] tercia **L**. tertio **P** *m. pr.* 10 tympanorum] timpanorum **FV**. 11 accenderant] ascenderant **P** 12 tutior] tuotior **B** *m. pr.* esset] et **L** *m. pr.* 19 deserti] deser **P** *m. pr.* 21 *speciem* *add. Muetzellius.* sacrificiis] sacrifitiis **F**. 22 Victoriae *Stangl*: uictoriaeque **A**. itineris] intineris **V**. 23 quo *Zumptius*: quos **A**. 24 pretium] praecium **L** *m. pr.* **P**. precium **V**.

obsideri XX milibus armatorum ab Erice quodam conperisset, gravius agmen exercitus Coeno ducendum modicis itineribus tradidit, ipse praegressus *per* fun- 2
ditores ac sagittarios deturbatis, qui obsederant saltum, sequentibus se copiis viam fecit. Indi sive odio ducis 3
sive gratiam victoris inituri Ericen fugientem adorti interemerunt caputque eius atque arma ad Alexandrum detulerunt. Ille facto inpunitatem dedit, honorem denegavit exemplo.

12 Hinc ad flumen Indum sextisdecumis castris per- 4
venit omniaque, ut praeceperat, ad traiciendum praeparata ab Hephaestione repperit. Regnabat in ea regione Omphis, qui patri quoque fuerat auctor dedendi 5
regnum Alexandro et post mortem parentis legatos miserat, qui consulerent eum, regnare se interim vellet an privatum opperiri eius adventum. Permissoque, 6
ut regnaret, non tamen ius datum usurpare sustinuit. Is benigne quidem exceperat Hephaestionem gratuitum frumentum copiis eius admensus, non tamen ei occurrerat, ne fidem ullius nisi regis experiretur. Itaque 7
venienti obviam cum armato exercitu egressus est, elephanti quoque per modica intervalla militum agmini inmixti procul castellorum fecerant speciem. Ac primo 8
Alexander non socium, sed hostem adventare credebat iamque et ipse arma milites capere et equites discedere in cornua iusserat paratus ad pugnam. At Indus cognito Macedonum errore iussis subsistere ceteris ipse concitat equum, quo vehebatur: idem Alexander quo-

1 XX milibus **I**: XX B **A**. 2 Coeno *Frobenius*: poeno **A**. 3 *per* funditores *Bentleius*: funditores **A**. 4 deturbatis **I**: deturbat is **C**, deturbat his **P**. obsederant *Giunta*: obsiderant **A**. 5 Indi *Frobenius*: inde **A**. 7 caputque] capudque **PV**. 12 Hephaestione *Cospus*: ephestione **A**. 16 opperiri] operi **P**. Permissoque *Modius*: praemissoque **P**, permissusque **BFL**, permissique **V**. 18 Hephaestionem *Cospus*: ephestionem **A**. 20 ullius] illius **P**. 25 capere et] *om.* **P**. discedere *Frobenius*: descendere **A**.

que fecit, sive hostis sive amicus occurreret, vel sua
9 virtute vel illius fide tutus. Coiere, quod ex utriusque
vultu posset intellegi, amicis animis. Ceterum sine in-
terprete non poterat conseri sermo: itaque adhibito eo
barbarus occurrisse se dixit cum exercitu totas imperii
vires protinus traditurum nec expectasse, dum per nun-
10 tios daretur fides. Corpus suum et regnum permit-
tere illi, quem sciret gloriae militantem nihil magis
quam famam timere perfidiae. Laetus simplicitate **43**
barbari rex et dexteram, fidei suae pignus, dedit et
11 regnum restituit. LVI elephanti erant, quos tradidit
Alexandro, multaque pecora eximiae magnitudinis, tau-
ros ad III milia, pretiosum in ea regione acceptumque
12 animis regnantium armentum. Quaerenti Alexandro,
plures agricultores haberet an milites, cum duobus re-
gibus bellanti sibi maiore militum quam agrestium
13 manu opus esse respondit. Abisares et Porus erant,
sed in Poro eminebat auctoritas. Uterque ultra Hyda-
spen amnem regnabat et belli fortunam, quisquis arma
14 inferret, experiri decreverat. Omphis permittente
Alexandro et regium insigne sumpsit et more gentis
suae nomen, quod patris fuerat: Taxilen appellavere
populares sequente nomine imperium, in quemcumque
15 transiret. Igitur cum per triduum hospitaliter Alexan-
drum accepisset, quarto die et, quantum frumenti
copiis, quas Hephaestion duxerat, praebitum a se esset,
ostendit et aureas coronas ipsi amicisque omnibus,

2 Coiere *Wagenerus*: coiret **A**. 3 animis] *om.* **B** *m. pr.* **L** *m. pr.* 4 adhibito] adibito **V**. 5 imperii vires] imperium res **C**. 6 expectasse *Lauer*: spectasse **A**. nuntios] nuncios **V**. 11 LVI] L̄VI **P**. 17 Abisares] abiasaraes **B** *m pr.* 18 ultra **PV** *m. pr.*: ultraque **B** *m. pr.* **FL**, ultrāque **V** *corr.* Hydaspen *Aldus:* hidaspen **P**, hidaspem **C**. 20 inferret] interferret **B** *m. pr.* Omphis] *omphis **B**, omfis **F**. 21 regium] regnum **B** *m. pr.* **F L** *m. pr.* **V**. more] in ore **V**. 22 Taxilen] taxsilen **P**. 25 accepisset] accipisset **P**. 26 Hephaestion *Cospus*: ephestion **A**. esset] esse **P**.

praeter haec signati argenti LXXX talenta dono dedit.
Qua benignitate eius Alexander mire laetus et, quae 16
is dederat, remisit et M talenta ex praeda, quam vehe-
bat, adiecit multaque convivalia ex auro et argento
vasa, plurimum Persicae vestis, XXX equos ex suis
cum isdem insignibus, quis adsueverant, cum ipsum
veherent. Quae liberalitas sicut barbarum obstrin- 17
xerat, ita amicos ipsius vehementer offendit. E qui-
bus Meleager super cenam largiore vino usus gra-
tulari se Alexandro dixit, quod saltem in India rep-
perisset dignum talentis M. Rex haud oblitus, quam 18
aegre tulisset, quod Clitum ob linguae temeritatem oc-
cidisset, iram quidem tenuit, sed dixit invidos homines
nihil aliud quam ipsorum esse tormenta.

44 Postero die legati Abisarae adiere regem: omnia di- XIII
cioni eius, ita ut mandatum erat, permittebant firma-
taque invicem fide remittuntur ad regem. Porum 2
quoque nominis sui fama ratus ad deditionem posse
conpelli misit ad eum Cleocharen, qui denuntiaret ei,
ut stipendium penderet et in primo suorum finium
aditu occurreret regi. Porus alterum ex his facturum
sese respondit, ut intranti regnum suum praesto esset,
sed armatus. Iam Hydaspen Alexander superare de- 3
creverat, cum Barzaentes, defectionis Arachosiis auctor,
vinctus trigintaque elephanti simul capti perducuntur,
opportunum adversus Indos auxilium: quippe plus in
beluis quam in exercitu spei ac virium illis erat. Da- 4
maraxus *quo*que, rex exiguae partis Indorum, qui Bar-
zaenti se coniunxerat, vinctus adductus est. Igitur 5

2 Qua] quia **V**. 7 liberalitas] libertas **V** *m. pr.* 9 usus] usu **V**. 12 Clitum **L** *m. sec.*: clytum **BPV**, clutum **FL** *m. pr.* 15 dicioni] ditioni **B** *m pr.* **F**. 23 Hydaspen *Aldus*: hidaspen **A**. 24 Barzaentes *Letellerius*: barzaentis **F** *corr.* **LP**, barzentis **BV**, barzentis **F** *m. pr.* Arachosiis] archosis **B**, aracosis **F**, arac*-hosi*s **L**. 26 opportunum] oportunum **C**. 27 Damaraxus *quo*que *scripsi*: samaxusque **A**. 28 Barzaenti] barzenti **BF** *m. pr.* 29 coniunxerat] coniuncxerat **V**.

transfuga et regulo in custodiam, elephantis autem Ta-
xili traditis ad amnem Hydaspen pervenit, in cuius
ulteriore ripa Porus consederat transitu prohibiturus
6 hostem. LXXX et V elephantos obiecerat eximio cor-
porum robore ultraque eos currus CCC et peditum XXX
fere milia, in quis erant sagittarii, sicuti ante dictum
est, gravioribus telis, quam ut apte excuti possent.
7 Ipsum vehebat elephantus super ceteras beluas emi-
nens, armaque auro et argento distincta corpus rarae
magnitudinis honestabant. Par animus robori corporis
8 et, quanta inter rudes poterat esse, sapientia. Mace- **45**
donas non conspectus hostium solum, sed etiam flumi-
nis, quod transeundum erat, magnitudo terrebat. IIII
in latitudinem stadia diffusus profundo alveo et nus-
9 quam vada aperiente speciem vasti maris fecerat. Nec
pro spatio aquarum late stagnantium impetum coerce-
bat, sed quasi in artum coeuntibus ripis torrens et
elisus ferebatur, occultaque saxa inesse ostendebant
10 pluribus locis undae repercussae. Terribilior facies erat
ripae, quam equi virique conpleverant. Stabant in-
gentes vastorum corporum moles et de industria in-
11 ritatae horrendo stridore aures fatigabant. Hinc am-
nis, hinc hostis capacia quidem bonae spei pectora et
saepe sane experta inproviso tamen pavore percusserant.
Quippe instabiles rates nec dirigi ad ripam nec tuto
12 adplicari posse credebant. Erant in medio amne in-
sulae crebrae, in quas et Indi et Macedones nantes le-
vatis super capita armis transibant. Ibi levia proelia

1 transfuga] tranfuga **L**. regulo] regula **F**. 2 Hydaspen *Aldus*: idaspen **A**. 3 consederat] considerat **V**. prohibiturus] prohibuturus **F**, proibiturus **V**. 4 elephantos] eliephantos **P**. 6 fere] fere peditum **P**, *sed* peditum *nunc eras* 8 vehebat] uehebant **F** *m. pr.* 12 conspectus] spectus **P** *m. pr.* 14 diffusus] diffus **P**. nusquam **P**: numquam **C**. 16 coercebat] cohercebat **B** *m. pr.* 17 quasi] quas **V**. 18 ostendebant] ostendebat **P** *m. pr.*, ostendeban **V** *m. pr.* 19 facies erat **P**: erat facies **C**. 20 conpleverant] compleuerat **L** *m. pr.* **V** *m. pr.* 24 sane *scripsi*: se **A**. 26 Erant] errant **F** *m. pr.*

conserebantur, et uterque rex parvae rei discrimine
summae experiebatur eventum. Ceterum in Macedonum 13
exercitu temeritate atque audacia insignes fuere Hege-
simachus et Nicanor, nobiles iuvenes et perpetua par-
tium felicitate ad spernendum omne periculum accensi:
quis ducibus promptissimi iuvenum lanceis modo armati 14
transnavere in insulam, quam frequens hostis tenebat,
multosque Indorum nulla re melius quam audacia ar-
mati interemerunt. Abire cum gloria poterant, si um- 15
quam temeritas felix inveniret modum: sed dum super-
venientes contemptim et superbe quoque expectant,
circumventi ab iis, qui occulti enaverant, eminus ob-
ruti telis sunt. Qui effugerant hostem, aut impetu 16
46 amnis ablati sunt aut verticibus inpliciti. Eaque pugna
multum Pori fiduciam erexit cuncta cernentis e ripa.
Alexander inops consilii tandem ad fallendum hostem 17
talem dolum intendit. Erat insula in flumine amplior
ceteris, silvetris eadem et tegendis insidiis apta, fossa
quoque praealta haud procul ripa, quam tenebat ipse,
non pedites modo, sed etiam cum equis viros poterat
abscondere: igitur ut a custodia huius opportunitatis 18
oculos hostium averteret, Ptolomaeum omnibus turmis
obequitare iussit procul insula et subinde Indos cla-
more terrere, quasi flumen transnaturus foret. Per 19
conplures dies Ptolomaeus id fecit eoque consilio Po-
rum quoque agmen suum ei parti, quam se petere

3 atque] adque **L**. audacia] audatia **V**, audicia **B**, audacie **L**. Hegesimachus] simachus **C** [simacus **L**]. 4 Nicanor] nichanor **FV**. partium] parcium **L** *m. pr.* **V**. 7 transnavere] trannauere **L**. hostis] ostis **LV**. 8 audacia] audatia **LV**. 10 felix] infelix **C**. 12 circumventi **I**: circumuenienti **B** *m. pr.* **FL** *m. pr.* **P** *m. pr.* **V** *m. pr.* iis **I**: his **A**. 13 hostem] ostem **L**. 14 verticibus **C**: uorticibus **P**. 15 cuncta] coniuncta **P**. 17 intendit *om.* **V** *m. pr.* 21 ut] *om.* **P** *m. pr.*, haud **V**. a custodia] custodia **V**. opportunitatis] oportunitatis **C** [oportunitas **V**]. 22 Ptolomaeum *scripsi*: ptolomeum **C**, ptholomeum **P**. 23 insula] in salo insula **F**, *in* **BL** in salo *a corr. in margine add.* 25 Ptolomaeus *scripsi*: ptolomeus **C**, ptholomeus **P**.

20 simulabat, coegit advertere. Iam extra conspectum
hostis insula erat. Alexander in diversa parte ripae
statui suum tabernaculum iussit adsuetamque comitari
ipsum cohortem ante id tabernaculum stare et omnem
apparatum regiae magnificentiae hostium oculis de in-
21 dustria ostendi. Attalum etiam, aequalem sibi et haud
disparem habitu oris et corporis, utique cum procul
viseretur, veste regia exornat praebiturum speciem,
ipsum regem illi ripae praesidere nec cogitare de trans-
22 itu. Huius consilii effectum primo morata tempestas
est, mox adiuvit incommoda quoque ad bonos eventus
23 vertente fortuna. Traicere amnem cum ceteris copiis
in regionem insulae, de qua ante dictum est, parabat
averso hoste in eos, qui cum Ptolomaeo inferiorem
obsederant ripam, cum procella imbrem vix sub tectis
tolerabilem effundit. Obrutique milites nimbo in terram
refugerunt navigiis ratibusque desertis, sed tumul-
tuantium fremitus obstrepentibus ventis ab hoste non
24 poterat audiri. Deinde momento temporis repressus
est imber, ceterum adeo spissae intendere se nubes, ut
conderent lucem vixque conloquentium inter ipsos facies
25 noscitarentur. Terruisset alium obducta nox caelo, cum
ignoto amne navigandum esset, forsitan hoste eam
ipsam ripam, quam caeci atque inprovidi *petebant, te-*
26 *nente.* At rex periculo gloriam accersens et obscuri-
tatem, quae ceteros terrebat, suam occasionem ratus
dato signo, ut omnes silentio escenderent in rates,
27 eam, qua ipse vehebatur, primam iussit expelli. Va-

1 advertere] auertere **P**. 6 ostendi] ostendendi **F** *m. pr.* 9 cogitare *Vogel*: agitare **A**. 12 vertente] euertente **B** *m. pr.* 14 Ptolomaeo *scripsi*: ptolomeo **C**, ptholomeo **P**. 15 imbrem] ingens **P**, *in quo m. rec. post* effundit *add.* imbrem. 19 repressus] repsus **L**, respsus **P**. 21 vixque] uix **P**. 22 noscitarentur **I**: noscitaretur **A**. 23 hoste] oste **L**. 24 *petebant, tenente.* At rex *Jeepius*: et ex **A**. 25 accersens et *Jeepius*: accerserent **A**. 26 ceteros] teceteros **C**. 27 escenderent **P**: ascenderent **C**. rates *Frobenius*: ratem **A**. 28 qua] quas **B** *m. pr.* iussit] *om.* **B** *m. pr.*

cua erat ab hostibus ripa, quae petebatur: quippe adhuc Porus Ptolomaeum tantum intuebatur. Una ergo navi, quam petrae fluctus inliserat, haerente ceterae evadunt, armaque capere milites et ire in ordines iussit.

47 Iamque agmen in cornua divisum ipse ducebat, cum XIV
Poro nuntiatur armis virisque ripam obtineri et rerum
adesse discrimen. Ac primo humani ingenii vitio spei
suae indulgens Abisaren belli socium — et ita con-
venerat — adventare credebat. Mox liquidiore luce 2
aperiente aciem hostium C quadrigas et IIII milia equi-
tum venienti agmini obiecit. Dux erat copiarum, quas
praemisit, Spitaces, frater ipsius, summa virium in cur-
ribus: senos viros singuli vehebant, duos clipeatos, 3
duos sagittarios ab utroque latere dispositos, aurigae
erant ceteri haud sane inermes: quippe iacula conplura,
ubi comminus proeliandum erat, omissis habenis in
hostem ingerebant. Ceterum vix ullus usus huius 4
auxilii eo die fuit. Namque, ut supra dictum est, im-
ber violentius quam alias fusus campos lubricos et
inequitabiles fecerat, gravesque et propemodum inmo-
biles currus inluvie ac voraginibus haerebant. Contra 5
Alexander expedito ac levi agmine strenue invectus
est. Scythae et Dahae primi omnium invasere Indos:
Perdiccam deinde cum equitibus in dextrum cornu
hostium emisit. Iam undique pugna se moverat, cum 6
ii, qui currus agebant, illud ultimum auxilium suorum

2 Porus] *om.* **L** *m. pr.* Ptolomaeum *scripsi*: Ptolomeum **FV**, ptholomeum **BLP**. 3 haerente] erente **L** 4 ordines *Acidalius*: ordinem **A**. 7 Poro] poron **F** *m. pr.* nuntiatur] nunciatur **P**. 8 adesse] esse **F** *m. pr.* vitio] uicio **L** *m. pr.* **V**. 9 Abisaren] Abissaren **C**. socium] sotium **F**. 10 adventare] aduen** **P**. Mox] uox **P** *m. pr.* 11 aciem *Bentleius*: hostem **A**. 13 Spitaces *Anspachius*: hages **A**. 14 clipeatos] clypeatos **P**. 15 utroque] utraque **P**. dispositos] dispositus **F**. 16 haud] had **P** *m. pr.*, haud sau **B** *m. pr.* inermes] inhermes **PV**. 24 Scythae] schytae **BL**, schitae **F**. Dahae] daae **B**. 25 Perdiccam] perdicam **P**. 27 ii **I**: hi **A**.

rati effusis habenis in medium discrimen ruere coepe-
7 runt. Anceps id malum utrisque erat. Nam et Ma-
cedonum pedites primo impetu obterebantur, et per
lubrica atque invia inmissi currus excutiebant eos, a
8 quibus regebantur. Aliorum turbati equi non in vora-
gines modo lacunasque, sed etiam in amnem praecipi-
9 tavere curricula, pauci telis hostium exacti penetravere
ad Porum acerrime pugnam cientem. Is, ut dissipatos **48**
tota acie currus vagari sine rectoribus vidit, proximis
10 amicorum distribuit elephantos. Post eos posuerat pe-
ditem ac sagittarios *et* tympana pulsare solitos: id pro
cantu tubarum Indis erat, nec strepitu eorum move-
11 bantur olim ad notum sonum auribus mitigatis. Her-
culis simulacrum agmini peditum praeferebatur: id
maximum erat bellantibus incitamentum, et deseruisse
12 gestantis militare flagitium habebatur. Capitis etiam
sanxerant poenam iis, qui ex acie non rettulissent,
metu, quem ex illo hoste quondam conceperant, etiam
in religionem venerationemque converso. Macedonas
non beluarum modo, sed etiam ipsius regis aspectus pa-
13 rumper inhibuit. Beluae dispositae inter armatos spe-
ciem turrium procul fecerant, ipse Porus humanae
magnitudinis prope modum excesserat: speciem magni-
tudini Pori adicere videbatur belua, qua vehebatur, tan-
tum inter ceteras eminens, quanto aliis ipse praestabat.
14 Itaque Alexander contemplatus et regem et agmen In-

6 lacunasque] lacanasque **B** *m. pr.* 7 telis *Snakenburgius*: tenus **C**, tamen **P** *m. pr.* **B** *m. sec.* exacti] exhacti **V**. 9 vidit] uit **B** *m. pr.* proximis] proximi **P** *m. pr.* 11 *et* tympana **I**: tympana **BFV**, timpana **LP**. 13 notum] motum **B** *m. pr.* **P**. Herculis] hercules **P**. 16 flagitium] flaiugitium **F** *m. pr.* 17 sanxerant] sanexerant **P**. poenam] penam **V**. iis *Vindelinus*: his **A**. rettulissent *Zumptius*: retulissent **A**. 18 metu] met'ii' **P**. hoste] oste **P** *m. pr.* quondam] condam **P** *m. pr.* 19 religionem] regionem **P** *m. pr.* 20 beluarum] baluarum **P** *m. pr.* 21 Beluae] buluae **P** *m. pr.* speciem] spetiem **L**. 23 speciem *scripsi*: formam **A**. 25 ceteras] ceteris **P** *m. pr.*

dorum: 'Tandem', inquit, 'par animo meo periculum
video: cum bestiis simul et cum egregiis viris res est.'
Intuensque Coenon: 'Cum ego', inquit, 'Ptolomaeo Per- 15
diccaque et Hephaestione comitatus in laevum hostium
cornu impetum fecero, viderisque me in medio ardore
certaminis, ipse dextrum move et turbatis signa infer.
Tu, Antigene, et tu, Leonnate, et Tauron, iam inve-
hemini in mediam aciem et urgebitis frontem. Hastae 16
nostrae praelongae et validae non alias magis quam
adversus beluas rectoresque earum usui esse poterunt:
deturbate eos, qui vehuntur, et ipsas confodite. An-
ceps genus auxilii est et in suos acrius furit: in hostem
enim imperio, in suos pavore agitur.' Haec elocutus 17
concitat equum primus. Iamque, ut destinatum erat,
invaserat ordines hostium, cum Coenus ingenti vi a
laevo cornu invehitur. Phalanx quoque mediam In- 18
49 dorum aciem uno impetu perrupit. At Porus, qua
equitem invehi senserat, beluas agi iussit: sed tardum
et paene inmobile animal equorum velocitatem aequare
non poterat. Ne sagittarum quidem ullus erat barba-
ris usus. Quippe longas et praegraves, nisi prius in 19
terra statuerunt arcum, haud satis apte et commode
inponunt, tum humo lubrica et ob id inpediente cona-
tum molientes ictus celeritate hostium occupantur.

---

1 Tandem] tantundem **P** *m. pr.* inquit] inquid **V**. 3 Coenon *Merula*: cenon **A**. inquit] inquid **V**. Ptolomaeo *scripsi*: ptolomeo **FV**, ptholomeo **BLP**. Perdiccaque] perdicaque **P**. 4 Hephaestione *Cospus*: ephestione **A**. 5 fecero] facio **F** *m. pr.* me] *om.* **P** *m. pr.* 7 Antigene *Zumptius*: antigone **A**. iam invehemini *scripsi*: non inuehimini **P**, inuehimini **C**. 8 urgebitis] urguebitis **FV**. 10 rectoresque] ectoresque **V** *m. pr.*, uectoresque **V** *m. sec.* 11 eos] eo **B** *m. pr.* 15 Coenus] cenus **B** *m. pr.* **V**. a laevo *scripsi*: in laevum **A**. 16 Phalanx] phalancx **V**. 17 perrupit] perrumpit **F** *m. pr.* 20 sagittarum] sagitarum **L**. ullus] nullus **P**. barbaris] barbarus **F** *m. pr.* 21 longas *Frobenius*: longae **A**. 22 statuerunt *Kinchius*: statuerent **A**. 24 ictus] hictus **V**.

20 Ergo spreto regis imperio — quod fere fit, ubi tur-
batis acrius metus quam dux imperare coepit — to-
21 tidem erant imperatores, quot agmina errabant: alius
iungere aciem, alius dividere, stare quidam et nonnulli
circumvehi terga hostium iubebant, nihil in medium
22 consulebatur. Porus tamen cum paucis, quibus metu
potior fuerat pudor, colligere dispersos, obvius hosti
ire pergit elephantosque ante agmen suorum agi iubet.
23 Magnum beluae iniecere terrorem, insolitusque stridor
non equos modo, tam pavidum ad omnia animal, sed
24 viros quoque ordinesque turbaverat. Iam fugae circum-
spiciebant locum paulo ante victores, cum Alexander
Agrianos et Thracas leviter armatos, meliorem concur-
25 satione quam comminus militem, emisit in beluas. In-
gentem hi vim telorum iniecere et elephantis et regen-
tibus eos. Phalanx quoque instare constanter territis
26 coepit. Sed quidam avidius persecuti beluas in semet
inritavere vulneribus. Obtriti ergo pedibus earum ce-
27 teris, ut parcius instarent, fuere documentum. Prae-
cipue terribilis illa facies erat, cum manu arma viros-
que corriperent et super se regentibus traderent.
28 Anceps ergo pugna nunc sequentium, nunc fugientium
elephantos in multum diei varium certamen extraxit,
donec securibus — id namque genus auxilii praepara-
29 tum erat — pedes amputare coeperunt. Copidas vo-
cabant gladios leviter curvatos, falcibus similes, quis
adpetebant beluarum manus. Nec quicquam inexper-
tum non mortis modo, sed etiam in ipsa morte novi
30 supplicii timor omittebat. Ergo elephanti vulneribus

3 erant] erati **P** *m. pr.* quot] quod **P** *m. pr.* 5 circumvehi] ciruehi **L** *m. pr.* 7 potior] pocior **V**, patior **L**. 11 circumspiciebant] circumspiciebat **F** *m. pr.* **L** *m. pr.* 13 Thracas **I**: thrachas **BLV**, trachas **FP**. meliorem *Lauer*: meliore **A**. 15 elephantis] ephantis **P**. 16 instare] stare **PV** *m. pr.* 20 facies] faties **L**. 21 regentibus] gentibus **P** *m. pr.* 23 diei] dei **B** *m. pr.* 24 securibus] securi **F** *m. pr.* 25 coeperunt] ceperunt **L**.

tandem fatigati suos impetu sternunt, et, qui rexerant
eos, praecipitati in terram ab ipsis obterebantur. Iam-
que pecorum modo magis pavidi quam infesti ultra
aciem exigebantur, cum Porus destitutus a pluribus 31
tela multa ante praeparata in circumfusos ex elephan-
to suo coepit ingerere. Multisque eminus vulneratis ex-
positus ipse ad ictus undique petebatur. Novem iam 32
vulnera hinc tergo, illinc pectore exceperat multoque
sanguine profuso languidis manibus magis elapsa quam
excussa tela mittebat. Nec segnius belua instincta 33
rabie, nondum saucia invehebatur ordinibus, donec rec-
tor beluae regem conspexit fluentibus membris omis-
sisque armis vix compotem mentis. Tum beluam in 34
fugam concitat sequente Alexandro: sed equus eius
multis vulneribus confossus deficiensque procubuit po-
sito magis rege quam effuso. Itaque, dum equum 35
mutat, tardius insecutus est. Interim frater Taxilis,
regis Indorum, praemissus ab Alexandro monere coe-
pit Porum, ne ultima experiri perseveraret dederetque
se victori. At ille, quamquam exhaustae erant vires 36
deficiebatque sanguis, tamen ad notam vocem excita-
tus: 'Agnosco', inquit, 'Taxilis fratrem, imperii regni-
que sui proditoris', et telum, quod unum forte non
effluxerat, contorsit in eum: quod per medium pectus
penetravit ad tergum. Hoc ultimo virtutis opere edito 37
fugere acrius coepit. Sed elephantus quoque, qui
multa exceperat tela, deficiebat: itaque sistit fugam

1 tandem] tantundem **P**. 2 terram] terra **L**. Iamque *Muetzellius*: itaque **A**. 4 destitutus] distitutus **L** *m. pr.* **P** *m. pr.* 5 multa *Vogel*: multo **A**. 6 coepit] cepit **L**. 8 exceperat] excoeperat **P**. 10 excussa] excusa **P**. 11 invehebatur] inueebatur **L**. 12 omissisque] omisisque **B** *m. pr.* **FPV**. 15 confossus] confosus **V** *m. pr.* 16 rege] regem **V** *m. pr.* 19 dederetque] dederecque **V** 22 inquit] inquid **LV**. Taxilis **I**: taxillis **A**. 23 proditoris **C**: proditorem **P**. 24 per] *om.* **P** *m. pr.* 25 ad] at **P** *m. pr.* 26 coepit] cepit **L**. 27 exceperat] excoeperat **P**. sistit] sictit **L** *m. pr.*

38 peditemque sequenti hosti obiecit. Iam Alexander con
secutus erat et pertinacia Pori cognita vetabat resisten-
tibus parci. Ergo undique et in pedites et in ipsum
Porum tela congesta sunt, quis tandem gravatus labi
39 ex belua coepit. Indus, qui elephantum regebat, de-
scendere eum ratus more solito elephantum procumbere
iussit in genua: qui ut se submisit, ceteri quoque —
ita enim instituti erant — demisere corpora in terram.
40 Ea res et Porum et ceteros victoribus tradidit. Rex **51**
spoliari corpus Pori, interemptum esse credens, iubet,
et, qui detraherent loricam vestemque, concurrere, cum
belua dominum tueri et spoliantes coepit adpetere le-
vatumque corpus eius rursus dorso suo inponere. Ergo
telis undique obruitur, confossoque eo in vehiculum
41 Porus inponitur. Quem rex ut vidit adlevantem ocu-
los, non odio, sed miseratione commotus: 'Quae, ma-
lum', inquit, 'amentia te coegit rerum mearum cognita
fama belli fortunam experiri, cum Taxilis esset in de-
ditos clementiae meae tam propinquum tibi exemplum?'
42 At ille: 'Quoniam', inquit, 'percontaris, respondebo ea
libertate, quam interrogando fecisti: neminem me for-
tiorem esse censebam. Meas enim noveram vires, non-
dum expertus tuas: fortiorem esse te belli docuit even-
tus. Sed ne sic quidem parum felix sum, secundus
43 tibi.' Rursus interrogatus, quid ipse victorem statuere
debere censeret: 'Quod hic', inquit, 'dies tibi suadet,
44 quo expertus es, quam caduca felicitas esset.' Plus
monendo profecit, quam si precatus esset: quippe
magnitudinem animi eius interritam ac ne fortuna qui-

2 et] ei **P**. pertinacia] pertinatia **C**. 4 tandem *Giunta*: tantum **A**. gravatus] gratus **B** *m. pr.*, grautus **L** *m. pr.* 8 demisere **B** *m. sec.*: dimisere **A**. 14 confossoque *Aldus*: conpositoque **A**. 17 inquit] inquid **LV**. amentia] amenti **P** *m. pr.* 19 propinquum **L** *m. sec.*: propinquo **A**. 20 inquit] inquid **LV**. 21 fortiorem] forciorem **V**. 22 noveram] nouerim **F** *m. pr.* 23 fortiorem] forciorem **V**. 24 parum] paruum **F** *m. pr.* 25 quid] quic **P**. 26 inquit] inquid **LV**. 27 quo *Lauer*: quod **A**. 29 fortuna *Giunta*: fortunam **A**.

dem infractam non misericordia modo, sed etiam ho-
nore excipere dignatus est. Aegrum curavit haud se- 45
cus, quam si pro ipso pugnasset: confirmatum contra
spem omnium in amicorum numerum recepit, mox
donavit ampliore regno, quam tenuit. Nec sane quic- 46
quam ingenium eius solidius aut constantius habuit
quam admirationem verae laudis et gloriae: simplicius
tamen famam aestimabat in hoste quam in cive. Quippe
a suis credebat magnitudinem suam destrui posse, ean-
dem clariorem fore, quo maiores fuissent, quos ipse
vicisset.

1 misericordia] misericordiam **FL**. honore] onore **L**. 3 si] *om.* **P** *m. pr.* 4 recepit] recipit **P**. 6 aut] haud **P**. 8 hoste] oste **L** *m pr.* 11 vicisset] uicissent **F**. Q · CURTI RUFI HISTORIAR · ALEXAND · MAG · MAC · LIB · VIII · EXP · INCIPIT VIIII · FCTR · **B**, Q CURTI RVFI HISTORIARU LIB VIII EXPL FELIC · INCIPIT LIBER NONVS **F**, Q CURTI RUFI HISTORIARU LIB · VIII · EXPLICIT · FELICITER INCIPIT LIB · NONUS **L**, Q CURTI RUFI HISTORIARUM LIB VIII EXPLICIT INCIPIT LIBER NONUS **P**, CVRTI RVFI HISTORIARVM LIB · VIII · EXPLICIT · INCIPIT LIBER NONVS **V** ·

Q. CURTI RUFI

HISTORIARUM

ALEXANDRI MAGNI

MACEDONIS

LIBER VIIII.

I Alexander tam memorabili victoria laetus, qua sibi
Orientis finis apertos esse censebat, Soli victimis caesis
milites quoque, quo promptioribus animis reliqua belli
obirent, pro contione laudatos docuit, quidquid Indis
2 virium fuisset, illa dimicatione prostratum: cetera opi-
mam praedam fore celebratasque opes in ea regione
eminere, quam peterent. Proinde iam vilia et obsoleta
esse spolia de Persis: gemmis margaritisque et auro
atque ebore Macedoniam Graeciamque, non suas tan-
3 tum domos repleturos. Avidi milites et pecuniae et
gloriae, simul quia numquam eos adfirmatio eius fe-
fellerat, pollicentur operam: dimissisque cum bona spe
navigia exaedificari iubet, ut, cum totam Asiam per-
4 cucurrisset, finem terrarum, mare, inviseret. Multa

4 contione] concione L *m. pr.* 5 prostratum] prostratrum P, prosstratum L. 6 celebratasque *Lauer*: celebratesque P, celebrantesque C. 8 gemmis] gemis L. 9 atque] adque L. 10 repleturos I: repleturum A. 11 gloriae] *in* P *in ras. m. sec.* numquam] non quam L. 12 dimissisque] dimissque FL. 13 percucurrisset C: percurrisset P.

materia navalis in proximis montibus erat: quam cae-
dere adgressi magnitudinis invisitatae repperere ser-
pentes. Rhinocerotes quoque, rarum alibi animal, in 5
isdem montibus erant. Ceterum hoc nomen beluis in-
ditum a Graecis: sermonis eius ignari *Indi* aliud lingua
sua usurpant. Rex duabus urbibus conditis in utraque 6
fluminis, quod superaverat, ripa copiarum duces coro-
nis et M aureis singulos donat: ceteris quoque pro
portione aut gradus, quem in amicitia obtinebant, aut
navatae operae honos habitus est. Abisares, qui, prius- 7
quam cum Poro dimicaretur, legatos ad Alexandrum
miserat, rursus alios misit pollicentes, omnia facturum,
quae imperasset, modo ne cogeretur corpus suum de-
dere: neque enim aut sine regio imperio victurum aut
regnaturum esse captivum. Cui Alexander nuntiari 8
iussit, si gravaretur ad se venire, ipsum ad eum esse
venturum.

2 Hinc praerapido amne superato ad interiora Indiae
processit. Silvae erant prope in inmensum spatium 9
diffusae procerisque et in eximiam altitudinem editis
arboribus umbrosae. Plerique rami instar ingentium 10
stipitum flexi in humum rursus, qua se curvaverant,
erigebantur, adeo ut species esset non rami resurgentis,
sed arboris ex sua radice generatae. Caeli temperies 11
salubris: quippe et vim solis umbrae levant et aquae
large manant e fontibus. Ceterum hic quoque serpen- 12
tium magna vis erat squamis fulgorem auri reddenti-

2 invisitatae] inusitatae **F** *m. pr.*, inu*sitatae **L**. repperere] reppere **V**. 3 Rhinocerotes *Lauer*: rhinocerontes **BL** *m. pr.* **P**, rinocerontes **FV**. 4 isdem] hisdem **FP**. 5 eius] *om.* **P**. ignari] gnari **F**. *Indi* aliud *scripsi*: aliud **A**. 7 duces **I**: ducis **A**. 8 singulos] sigulos **BF**. 9 portione] porcione **L**. aut] haud **P**. gradus *Acidalius*: gradu **A**. aut] haud **P**. 10 honos] honus **B** *m. pr.* **P**, onus **L** *m. pr.* habitus] abitus **L**. Abisares] abissares **C**. 12 pollicentes] policentes **P**. omnia] onimia **P**. 14 aut] haud **P**. aut] haud **P**. 15 regnaturum] regnaturus **V** *m. pr.* 18 praerapido *scripsi*: poro **A**. amne] amme **L**. superato] superata **V**. 19 spatium] spacium **PV**.

bus. Virus haud ullum magis noxium est: quippe
morsum praesens mors sequebatur, donec ab incolis re-
13 medium oblatum est. Hinc per deserta ventum est ad
flumen Hyraotim. Iunctum erat flumini nemus opa-
cum arboribus alibi invisitatis agrestiumque pavonum
14 multitudine frequens. Castris inde motis oppidum haud
procul positum corona capit obsidibusque acceptis sti-
pendium inponit.

Ad magnam deinde, ut in ea regione, urbem per- **3**
venit, non muro solum, sed etiam palude munitam.
15 Ceterum barbari vehiculis inter se iunctis dimicaturi
occurrerunt: tela aliis hastae, aliis secures erant, tran-
siliebantque in vehicula strenuo saltu, cum succurrere
16 laborantibus suis vellent. Ac primo insolitum genus
pugnae Macedonas terruit, cum eminus vulnerarentur:
deinde spreto tam incondito auxilio ab utroque latere
17 vehiculis circumfusi repugnantes fodere coeperunt. Et
vincula, quis conserta erant, iussit incidi, quo facilius
singula circumvenirentur. Itaque VIII milibus suorum
18 amissis in oppidum refugerunt. Postero die scalis un-
dique admotis muri occupantur. Paucis pernicitas sa-
luti fuit: qui *ubi* cognito urbis excidio paludem trans-
navere, in vicina oppida ingentem intulere terrorem
invictum exercitum et deorum profecto advenisse me-
morantes.

19 Alexander ad vastandam eam regionem Perdicca **4**
cum expedita manu misso partem copiarum Eumeni
tradidit, ut is quoque barbaros ad deditionem conpel-
leret: ipse ceteros ad urbem validam, in quam aliarum

4 Hyraotim *scripsi*: hiarotim **A**. *In* **P** *verba* hiarotim. iunctum erat flumini nemus opachum arboribus alibi *om. m. pr.*, *add. corr. in margine infimo.* 12 transiliebantque] transiebantque **L** *m. pr.* **V**. 14 vellent] uelent **B** *m. pr.* **L**. *m. pr.* 17 coeperunt] ceperunt **P**. 18 incidi] indici **F** *m. pr.* 19 VIII milibus **I**: VIII B **C**, VIII B **P**. 20 amissis] amisis **P**. oppidum] opidum **LP** *m. pr.* 22 qui *ubi scripsi*: qui **A**. 24 advenisse] aduenise **B** *m. pr.* 28 conpelleret] compelleretur **C**. 29 quam] quem **V**. aliarum **I**: aliorum **A**.

quoque confugerant incolae, duxit. Oppidani missis, 20
qui regem deprecarentur, nihilo minus bellum para-
bant. Quippe orta seditio in diversa consilia diduxerat
vulgum: alii omnia deditione potiora, quidam nullam
opem in ipsis esse ducebant. Sed dum nihil in com- 21
mune consulitur, qui deditioni inminebant, apertis por-
tis hostem recipiunt. Alexander quamquam belli auc- 22
toribus iure poterat irasci, tamen omnibus venia data
et obsidibus acceptis ad proximam deinde urbem castra
movit. Obsides ducebantur ante agmen: quos cum ex 23
muris agnovissent, utpote gentis eiusdem, in collo-
quium *in*colae vocaverunt. Illi clementiam regis si-
mulque vim commemorando ad deditionem eos con-
pulere: ceterasque urbes simili modo domitas in fidem
accepit.

5 Hinc in regnum Sopithis perventum est. Gens, ut 24
barbari credunt, sapientia excellet bonisque moribus
regitur. Genitos liberos non parentum arbitrio tollunt 25
aluntque. sed eorum, quibus spectandi infantum habi-
tum cura mandata est. Si quos *vitiis* insignes aut
aliqua parte membrorum inutiles notaverunt, necari
iubent. Nuptiis coeunt non genere ac nobilitate con- 26
iunctis, sed electa corporum specie, quia eadem aesti-
matur in liberis. Huius gentis oppidum, cui Alexan- 27
der admoverat copias, ab ipso Sopithe obtinebatur.
Clausae erant portae, sed nulli in muris turribusque
se armati ostendebant, dubitabantque Macedones, de-
seruissent urbem incolae an fraude se occulerent: cum 28
subito patefacta porta rex Indus cum duobus adultis

2 nihilo minus] nihil hominus **P**. 3 diduxerat *Frobenius*: deduxerat **A**. 4 potiora] pociora **L**. 12 *in*colae vocaverunt *Damsteius*: collocauerunt **P**, conuocauerunt **C**. 16 Sopithis *Muetzellius*: Sophites **A**. 20 *vitiis* insignes *scripsi*: insignes **A**. aut] haud **P**, aud **L** *m. pr.* 21 necari] negari **P**. 24 oppidum] opidum **L**. cui] cuius **C**. 25 Sopithe *Muetzellius*: sophite **P** *m. pr.*, sopite **C**, *sed in* **BV** *m. sec.* sophite, in **P** *m. rec.* sophithe *corr.* 29 porta rex] portas rex **P** *m. pr.*, portare **L** *m. pr.*

filiis occurrit multum inter omnes barbaros eminens
29 corporis specie. Vestis erat auro purpuraque distincta,
quae etiam crura velabat, aureis soleis inseruerat gem-
mas, lacerti quoque et brachia margaritis ornata erant,
30 pendebant ex auribus insignes candore ac magnitudine
lapilli, baculum aureum berylli distinguebant. Quo
tradito precatus, ut sospes acciperet, se liberosque et
31 gentem suam dedidit. Nobiles ad venandum canes in **6**
ea regione sunt: latratu abstinere dicuntur, cum vide-
32 runt feram, leonibus maxime infesti. Horum vim ut
ostenderet Alexandro, in consaeptum leonem eximiae
magnitudinis iussit emitti et quattuor omnino admoveri
canes. Qui celeriter feram occupaverunt: tum ex iis, qui
adsueverant talibus ministeriis, unus canis leoni cum aliis
inhaerentis crus avellere et, quia non sequebatur, ferro
33 amputare coepit. Ne sic quidem pertinacia victa rursus
aliam partem secare institit et inde non segnius in-
haerentem ferro subinde caedere: at ille in vulnere
ferae dentes moribundus quoque infixerat. Tantam in
illis animalibus ad venandum cupiditatem ingenerasse
34 naturam memoriae proditum est. Equidem plura tran-
scribo quam credo: nam nec adfirmare sustineo, de
35 quibus dubito, nec subducere, quae accepi. Relicto
igitur Sopithe in suo regno ad fluvium Hypasin pro-
cessit Hephaestione, qui diversam regionem subegerat,
coniuncto.

36 Phegeus erat gentis proximae rex: qui popularibus
suis colere agros, ut adsueverant, iussis Alexandro cum
II donis occurrit nihil, quod imperaret, detrectans. Bi- **7**
duum apud eum substitit rex. Tertio die amnem supe-

5 insignes **I**: insignis **A**. ac] *om.* **C**. 6 berylli] be-
rilli **C**. 8 dedidit **C**: dedit **P**. 11 ostenderet] hosten-
deret **P**. consaeptum *Muetzellius*: conseptu **A** [**B** *m. pr.* con-
spectu]. 13 iis **I**: his **A**. 14 unus *Giunta*: unius **A**.
16 sic] si **V**. pertinacia] pertinatia **V**. 18 caedere: at
scripsi: caedebat **A**. 24 Sopithe *Muetzellius*: sophite **A**.
Hypasin **I**: ypasin **A**. 25 Hephaestione *Cospus*: ephestione **A**.
27 Phegeus **I**: phegelis **A**. 29 occurrit] occurit **P**.

rare decreverat transitu difficilem non spatio solum
aquarum, sed etiam saxis inpeditum: percontatus igi- 2
tur Phegea, quae noscenda erant, XII dierum ultra
flumen per vastas solitudines iter esse cognoscit, exci-
pere deinde Gangen, maximum totius Indiae fluminum, 3
ulteriorem ripam colere gentes Gangaridas et Prasios
eorumque regem esse Aggrammen XX milibus equitum
ducentisque peditum obsidentem vias. Ad hoc quadri- 4
garum II milia trahere et, praecipuum terrorem, ele-
phantos, quos III milium numerum explere dicebat.
Incredibilia regi omnia videbantur: igitur Porum — 5
nam cum eo erat — percontatur, an vera essent, quae
dicerentur. Ille vires quidem gentis et regni haud 6
falso iactari adfirmat, ceterum, qui regnaret, non modo
ignobilem esse, sed etiam ultimae sortis: quippe patrem
eius, tonsorem vix diurno quaestu propulsantem famem,
propter habitum haud indecorum cordi fuisse reginae.
Ab ea in propiorem eius, qui tum regnasset, amicitiae 7
locum admotum interfecto eo per insidias sub specie
tutelae liberum eius invasisse regnum necatisque pueris
hunc, qui nunc regnat, generasse, invisum vilemque
popularibus, magis paternae fortunae quam suae me-
morem. Adfirmatio Pori multiplicem animo regis inie- 8
cerat curam. Hostem beluasque spernebat, situm lo-
corum et vim fluminum extimescebat: relegatos in 9
ultimum paene rerum humanarum persequi terminum
et eruere arduum videbatur, rursus avaritia gloriae et
insatiabilis cupido famae nihil invium, nihil remotum
videri sinebat. Et interdum dubitabat, an Macedones 10
tot emensi spatia terrarum, in acie et in castris senes

1 spatio] spacio **F**. 2 Percontatus *Frobenius*: percunctatus **A**. 3 noscenda] noscendi **F** *m. pr.* XII *Vogel*: XI **A**. 6 Gangaridas **I**: gangarhidas **A**. Prasios *Salmasius*: pharrasios **C**. pharrassios **P**. 7 XX milibus **I**: XX B **C**, XX B **P**. 16 quaestu propulsantem] quae strupo pulsantem **P**. 18 amicitiae] amititiae **V**. 21 generasse] generasset **P**. 25 relegatos] religatos **P**. 26 avaritia] auaritiae **F**. 28 insatiabilis] insaciabilis **FP**, resaciabilis **V**. 30 spatia] spacia **P**.

facti per obiecta flumina, per tot naturae obstantes
difficultates secuturi essent: abundantes onustosque
praeda magis parta frui velle quam adquirenda fatigari.
11 Non idem sibi et militibus animi: sese totius orbis im-
perium mente conplexum adhuc in operum suorum
primordio stare, militem labore defetigatum proximum
12 quemque fructum finito tandem periculo expetere. Vi-
cit ergo cupido rationem, et ad contionem vocatis mi-
litibus ad hunc maxime modum disseruit: 'Non ignoro, 8
milites, multa, quae terrere vos possent, ab incolis
13 Indiae per hos dies de industria esse iactata: sed non
est inprovisa vobis mentientium vanitas. Sic Ciliciae
fauces, sic Mesopotamiae campos, Tigrim et Euphraten,
quorum alterum vado transiimus, alterum ponte, terri-
14 biles fecerant Persae. *Nil* umquam ad liquidum fama
perducitur: omnia illa tradente maiora sunt vero.
Nostra quoque gloria, cum sit ex solido, plus tamen
15 habet nominis quam operis. Modo quis beluas offe-
rentes moenium speciem, quis Hydaspem amnem, quis
cetera auditu maiora quam vero sustineri posse crede-
bat? Olim, hercules, fugissemus ex Asia, si nos fabulae
16 debellare potuissent. Creditisne elephantorum greges
maiores esse, quam usquam armentorum sunt, cum et
rarum sit animal nec facile capiatur multoque diffici-
17 lius mitigetur? Atqui eadem vanitas copias peditum

2 abundantes] habundantes **V**. onustosque **I**: honustosque **A**. 3 adquirenda *Frobenius*: adquerenda **A**. 4 sese *scripsi*: esse **A**. totius] tocius **F**. 6 labore] laborem **P**. 7 tandem] tantem **C**. expetere] expere **B** *m. pr.* 8 contionem] concionem **L**. 9 disseruit] deseruit **V**. 10 possent] posent **L**. 13 Mesopotamiae] mesopitamiae **V**. Tigrim] tygrim **C**. Euphraten] eufraten **P**. 14 transiimus **P**: transivimus **C**. terribiles *Bentleius*: terribilem **A**. 15 *Nil* umquam *Damsteius*: numquam **A**. 17 gloria] gloriae **C**. 19 speciem] spetiem **L**. Hydaspem *Letellerius*: hidaspem **A** [hidaspen **V**]. 20 sustineri *Bentleius*: sustinere **A**. 21 hercules **P**: hercule **C**. fugissemus] fuissemus **V**. nos] non **P** *m. pr.* 22 creditisne] creditis nec **P**. 23 armentorum] armatorum **B**. 24 facile] facere **V**.

equitumque numeravit. Nam flumen, quo latius fu-
sum est, hoc placidius stagnat: quippe angustis ripis
coercita et in angustiorem alveum elisa torrentes aquas
invehunt, contra spatio alvei segnior cursus est. Prae- 18
terea in ripa omne periculum est, ubi adplicantes na-
vigia hostis expectat. Ita, quantumcumque flumen
intervenit, idem futurum discrimen est evadentium in
terram. Sed omnia ista vera esse fingamus: utrumne 19
nos magnitudo beluarum an multitudo hostium terret?
Quod pertinet ad elephantos, praesens habemus exem-
plum: in suos vehementius quam in nos incucurrerunt:
tam vasta corpora securibus falcibusque mutilata sunt.
Quid autem interest, totidem sint, quot Porus habuit, 20
an III milia, cum uno aut altero vulnerat*o* *viderit*is ce-
teros in fugam declinari? Dein paucos aegre et in-
commode regunt: congregata vero tot milia ipsa se 21
elidunt, ubi nec stare nec fugere potuerint inhabiles
vastorum corporum moles. Equidem sic animalia ista
contempsi, ut, cum haberem ipse, non opposuerim, sa-
tis gnarus, plus suis quam hostibus periculi inferre.
At enim equitum peditumque multitudo vos commovet! 22
Cum paucis enim pugnare soliti estis et nunc primum
inconditam sustinebitis turbam. Testis adversus mul- 23
titudinem invicti Macedonum roboris Granicus amnis
et Cilicia inundata cruore Persarum et Arbela, cuius
campi devictorum a nobis ossibus strati sunt. Sero 24
hostium legiones numerare coepistis, postquam solitu-
dinem in Asia vincendo fecistis. Cum per Hellespon-
tum navigaremus, de paucitate nostra cogitandum fuit:

1 latius] lacius **P**. 2 angustis] angistis **B** *m. pr.* 4 spatio *Francinus*: statio **BLV**, stacio **FP**. 9 nos **P**: vos **C**. hostium] ostium **L**. 10 pertinet] ptinet **P** *m. pr.* habemus] abemus **L**. 11 incucurrerunt **P**: incurrerunt **C** [incurrent **L** *m. pr.*] 13 quot *Lauer*: quod **A**. 14 an] in **B** *m. pr.* aut] haud **P** vulnerat*o* *viderit*is *scripsi*: uulneratis **A**. 15 aegre *Bentleius*: quoque **A**. 24 roboris] robori **V**. 25 Cilicia] cilitia **F**. cruore *Lauer*: feruore **A**. 28 Hellespontum] helespontum **L**, ellespontum **V**.

nunc nos Scythae sequuntur, Bactriana auxilia praesto
25 sunt, Dahae Sogdianique inter nos militant. Nec tamen **10**
illi turbae confido: vestras manus intueor, vestram vir-
tutem rerum, quas gesturus sum, vadem praedemque
habeo. Quamdiu vobiscum in acie stabo, nec mei nec
hostium exercitus numero: vos modo animos mihi
26 plenos alacritatis ac fiduciae adhibete. Non in limine
operum laborumque nostrorum, sed in exitu stamus:
pervenimus ad solis ortum et Oceanum. Nisi obstat
ignavia, inde victores perdomito fine terrarum reverte-
mur in patriam. Nolite, quod pigri agricolae faciunt,
maturos fructus per inertiam amittere e manibus.
27 Maiora sunt periculis praemia: dives eadem et inbellis
est regio. Itaque non tam ad gloriam vos duco quam
ad praedam. Digni estis, qui opes, quas illud mare
litoribus invehit, referatis in patriam, digni, qui nihil
28 inexpertum, nihil metu omissum relinquatis. Per vos
gloriamque vestram, qua humanum fastigium exceditis,
perque et mea in vos et in me vestra merita, quibus
invicem contendimus, oro quaesoque, ne humanarum
rerum terminos adeuntem alumnum commilitonemque
29 vestrum, ne dicam regem, deseratis. Cetera vobis im-
peravi: hoc unum debiturus sum. Et is vos rogo, qui
nihil umquam vobis praecepi, quin primus me pericu-
lis obtulerim, qui saepe aciem clipeo meo texi. Ne
infregeritis in manibus meis palmam, qua Herculem
30 Liberumque Patrem, si invidia afuerit, aequabo. Date

1 Scythae] schytę **B**. sequuntur] secuntur **PV**. 2 Dahae] dahaet **F** *m. pr.*, *** **L**, *corr. add* dahę. 4 sum] *om.* **P**. 7 alacritatis] alacritas **F** *m. pr.* fiduciae] fidutiae **V**. adhibete] adibete **V**. 10 inde] unde **V**. revertemur] reuertamur **P**. 12 inertiam] inerciam **FV**. 14 ad gloriam] gloriam **F** *m. pr.* 15 Digni] dignis **B** *m. pr.* 16 litoribus] littoribus **P**. 18 fastigium] fastidium **P**. 20 invicem *Bentleius*: inuicti **A**. ne] *om.* **P** *m. pr.* humanarum] humarum **B** *m. pr.* **F** *m. pr.* **L** *m. pr.* **V**. 24 praecepi] praecipi **P** *m. pr.* quin *Giunta*: qui **A**. 25 obtulerim *Giunta*: obtuli **P**, optuli **C**. clipeo] clypeo **BLP**, clyppeo **V**. 27 afuerit] fuerit **F** *m. pr.*

hoc precibus meis et tandem obstinatum silentium
rumpite. Ubi est ille clamor, alacritatis vestrae index?
ubi ille meorum Macedonum vultus? Non agnosco vos,
milites, nec agnosci videor a vobis. Surdas iamdudum
aures pulso, aversos animos et infractos excitare conor.'
11 Cumque illi in terram demissis capitibus tacere per- 31
severarent: 'Nescio quid', inquit, 'in vos inprudens de-
liqui, quod me ne intueri quidem vultis. In solitudine
mihi videor esse. Nemo respondet, nemo saltem negat.
Quos adloquor? quid autem postulo? Vestram gloriam 32
et magnitudinem vindicamus. Ubi sunt illi, quorum
certamen paulo ante vidi contendentium, qui potissi-
mum vulnerati regis corpus exciperent? Desertus,
destitutus sum, hostibus deditus. Sed solus quoque ire 33
perseverabo. Obicite me fluminibus et beluis et illis
gentibus, quarum nomina horretis: inveniam, qui de-
sertum a vobis sequantur. Scythae Bactrianique erunt
mecum, hostes paulo ante, nunc milites nostri. Mori 34
praestat quam precario imperatorem esse. Ite reduces
domos! ite deserto rege ovantes! Ego hic aut vobis
desperatae victoriae aut honestae morti locum inveniam.'
Ne sic quidem ulli militum vox exprimi potuit. Ex- III
pectabant, ut duces principesque ad regem perferrent
vulneribus et continuo labore militiae fatigatos non
detrectare munia, sed sustinere non posse. Ceterum
illi metu attoniti in terram ora defixerant. Igitur 2
primo fremitus sua sponte, deinde gemitus quoque ori-
tur, paulatimque liberius dolor egeri coepit manantibus

5 aversos] auersus **FV**. 6 demissis] dimissis **P**. 7 quid, inquit] quid inquid **F**, īqd quit **P**, *sed* īqd *in ras. m. rec.* 11 vindicamus *Frobenius*: indicamus **A**. 12 certamen] tamen **P**. contendentium] contendencium **V**. 13 vulnerati] uult nerati **F** *m. pr.* 16 quarum **I**: quorum **A**. 20 aut vobis *Bentleius*: a uobis **A**. 21 aut] haut **L**, haud **P**. honestae] onestae **L**. 23 perferrent] perferret **P** *m. pr.* 25 detrectare] detractare **F** *m. pr.* **P**. posse] possum **P** *m. pr.* 26 illi] ille **F** *m. pr.* **P**. 28 egeri *Gebhardus*: erigi **A**.

lacrimis, adeo ut rex ira in misericordiam versa ne
ipse quidem, quamquam cupiebat, temperare oculis po-
3 tuerit. Tandem universa contione effusius flente Coe- 12
nus ausus est cunctantibus ceteris propius tribunal
4 accedere significans se loqui velle. Quem ut videre
milites detrahentem galeam capiti — ita enim regem
adloqui mos est —, hortari coeperunt, ut causam exer-
5 citus ageret. Tum Coenus: 'Dii prohibeant', inquit,
'a nobis inpias mentes! Et profecto prohibent: idem
animus est tuis, qui fuit semper, ire, quo iusseris,
pugnare, periclitari, sanguine nostro commendare poste-
ritati tuum nomen. Proinde, si perseveras, inermes
quoque et nudi et exangues, utcumque tibi cordi est,
6 sequimur vel antecedimus. Sed si audire vis non fic-
tas tuorum militum voces, verum necessitate ultima
expressas, praebe, quaeso, propitias aures imperium
atque auspicium tuum constantissime secutis et, quo-
7 cumque pergis, secuturis. Vicisti, rex, magnitudine
rerum non hostes modo, sed etiam milites. Quidquid
mortalitas capere poterat, inplevimus. Emensis maria
8 terrasque melius nobis quam incolis omnia nota sunt.
Paene in ultimo mundi fine consistimus. In alium
orbem paras ire et Indiam quaeris Indis quoque igno-
tam. Inter feras serpentesque degentes eruere ex late-
bris et cubilibus suis expetis, ut plura, quam sol videt,
9 victoria lustres. Digna prorsus cogitatio animo tuo,
sed altior nostro. Virtus enim tua semper *in* incre-
10 mento erit, nostra vis iam in fine est. Intuere cor-
pora exanguia, tot perfossa vulneribus, tot cicatricibus

2 cupiebat *Kinchius*: cupierat **P**, cuperat **C**. 3 Coenus *Aldus*: poenus **A**. 7 coeperunt] caeperunt **PV**, ceperunt **L** *m. pr* 8 Coenus *Aldus*: poenus **A**. inquit] inquid **FV**. 10 quo] co **V**. 11 posteritati] post teritati **F**. 12 inermes] inhermes **P**. 16 propitias] propicias **FV**. 17 atque] adque **F** *m. pr.* auspicium **I**: hauspicium **A**. 18 magnitudine] magnitudinem **V**. 20 Emensis] emensi **C**. 23 orbem] urbem **C** 27 altior] altiora **P**. *in* incremento **I**: incremento **A**.

putria. Iam tela hebetia sunt, iam arma deficiunt.
Vestem Persicam induti, quia domestica subvehi non
potest, in externum degeneravimus cultum. Quoto 11
cuique lorica est? quis equum habet? Iube quaeri,
quam multos servi ipsorum persecuti sint, quid cuique
supersit ex praeda. Omnium victores omnium inopes
sumus. Nec luxuria laboramus, sed bello instrumenta
belli consumpsimus. Hunc tu pulcherrimum exercitum 12
nudum obicies beluis? Quarum ut multitudinem au-
geant de industria barbari, magnum tamen esse nume-
rum etiam ex mendacio intellego. Quodsi adhuc pe- 13
netrare in Indiam certum est, regio a meridie minus
vasta est: qua subacta licebit decurrere in illud mare,
quod rebus humanis terminum voluit esse natura. Cur 14
circuitu petis gloriam, quae ad manum posita est?
Hic quoque occurrit Oceanus. Nisi mavis errare, per-
venimus, quo tua fortuna ducit. Haec tecum quam 15
sine te cum his loqui malui, non uti inirem circum-
stantis exercitus gratiam, sed ut vocem loquentium
13 potius quam gemitum murmurantium audires.' Ut 16
finem orationi Coenus inposuit, clamor undique cum
ploratu oritur regem, patrem, dominum confusis ap-
pellantium vocibus. Iamque et alii duces praecipueque 17
seniores, quis ob aetatem et excusatio honestior erat
et auctoritas maior, eadem precabantur. Ille nec casti- 18
gare obstinatos nec mitigari poterat iratus: itaque inops
consilii desiluit ex tribunali claudique regiam iussit om-
nibus praeter adsuetos adire prohibitis. Biduum irae 19

1 hebetia **B** *m. sec.*: ebetia **A**. 2 induti *Kinchius*: induit **P**, indui **C**, *in margine additur* mus *vel* ·*A*· induimus. 4 iube] iubet **P**. 5 sint *Zumptius*: sunt **A**. quid *Frobenius*: quod **A**. 8 tu] te **C**. 11 mendacio] mendatio **LPV**. 13 licebit] licebat **P** *m. pr* 15 circuitu] cuitu **B** *m. pr.* 18 cum] cu **P**. 19 gratiam] graciam **F**. 21 Coenus *Aldus*: poenus **A**. clamor] clam **F** *m. pr.* 24 ob] ab **BF** *m. pr.* **P**. 26 mitigari *Kinchius*: mitigare **C**, mig*are **P**. iratus] iratos **C**. 27 ex *scripsi*: et **P**, e **C**. claudique] cludique **P**. 28 adire] adhire **P**.

datum est: tertio die processit erigique duodecim aras
ex quadrato saxo, monumentum expeditionis suae, mu-
nimenta quoque castrorum iussit extendi cubiliaque
amplioris formae quam pro corporum habitu relinqui,
ut speciem omnium augeret, posteritati fallax miraculum
praeparans.
20 Hinc repetens, quae emensus erat, ad flumen Ace-
sinen locat castra. Ibi forte Coenus morbo extinctus
est: cuius morte ingemuit quidem rex, adiecit tamen
propter paucos dies longam orationem eum exorsum,
21 tamquam solus Macedoniam visurus esset. Iam in
aqua classis, quam aedificari iusserat, stabat. Inter
haec Memnon ex Thracia in supplementum equitum v
milia, praeter eos ab Harpalo peditum VII milia ad-
duxerat armaque XXV milibus auro et argento caelata
22 pertulerat. Quis distributis vetera cremari iussit. Mille
navigiis aditurus Oceanum discordesque et vetera odia
retractantes Porum et Taxilen, Indiae reges, firmatae
per adfinitatem gratiae reliquit in suis regnis summo
23 in aedificanda classe amborum studio usus. Oppida
quoque duo condidit: quorum alterum Nicaeam ap-
pellavit, alterum Bucephala, equi, quem amiserat, me-
24 moriae ac nomini dedicans urbem. Elephantis deinde
et inpedimentis terra sequi iussis secundo amne de-
fluxit quadraginta ferme stadia singulis diebus pro-

1 tertio] tercio **F**. erigique *Frobenius*: e regia qui **A**. 2 monumentum *Frobenius*: munimentum **A**. expeditionis] expedicionis **FL** *m. pr.*, expedito onis **P** *m. pr.* munimenta] monimenta **P**. 5 speciem] spetiem **F**. 6 praeparans] apparens **B** *m. pr.* 7 repetens] repentes **B** *m. pr.* **B** *m. pr.* Acesinen *scripsi*: acaestimen **P**, acaestimem **BF**, acestimem **LV**. 8 Coenus *Aldus*: poenus **A**. 12 Inter haec *Giunta*: in hac **A**. 13 Thracia] tracia **FP** *m. pr.*, thratia **L** *m. pr.*, hratia **V**. supplementum] suplementum **P**. v milia] v **C**. 14 Harpalo **I**: harpelo **A** [arpelo **B** *m. pr.*]. 15 xxv milibus *Madvigius*: xxv **B** **A**. 19 reliquit **I**: reliquid **P**, relinquit **BL**, relinquid **F** *m. pr.* **V**. 20 amborum] arborum **P**. usus] usos **P**. 22 Bucephala *scripsi*: bucephalum **A** [bucefalum **V**].

cedens, ut opportunis locis exponi subinde copiae
possent.
14 Perventum erat in regionem, in qua Hydaspes am- IV
nis Acesini committitur: hinc decurrit in fines Sibo-
rum. Hi de exercitu Herculis maiores suos esse me- 2
morant: aegros relictos [esse] cepisse sedem, quam ipsi
obtinebant. Pelles ferarum pro veste, clavae tela erant, 3
multaque etiam, cum Graeci mores exolevissent, stir-
pis ostendebant vestigia. Hinc escensione facta CC et 4
L stadia excessit depopulatusque regionem oppidum,
caput eius, corona cepit. XL milia peditum alia gens 5
in ripa fluminum opposuerat: quae amne superato in
fugam conpulit inclusosque moenibus expugnat. Pu-
beres interfecti sunt, ceteri venierunt. Alteram deinde 6
urbem expugnare adortus magnaque vi defendentium
pulsus multos Macedonum amisit. Sed cum in obsi-
dione perseverasset, oppidani desperata salute ignem
subiecere tectis seque ac liberos coniugesque incendio
cremant. Quod cum ipsi augerent, hostes extinguerent, 7
nova forma pugnae erat: delebant incolae urbem, hostes
defendebant. Adeo etiam naturae iura bellum in con-
trarium mutat. Arx erat oppidi intacta, in qua prae- 8
sidium dereliquit. Ipse *est* navigiis circumvectus arcem.
15 Quippe III flumina tota India praeter Gangen maxima
munimento arcis adplicant undas: a septentrione Indus
adluit, a meridie Acesines Hydaspi confunditur. Cete- 9

1 opportunis] oportunis **V**. 3 Hydaspes *Merula*: hidaspis **A**. 4 Acesini *Modius*: acessino **A**. Siborum *Zumptius*: soborum **A**. 5 Hi] hic **P**, i **V**. 6 relictos *Acidalius*: relictos esse **C**, relictos se **P**. cepisse] coepisse **B** *m. pr.* **L**, cępisse **V**. 7 obtinebant] optinebat **F** *m. pr.*, obstinebant **P**. 9 escensione **B** *m. sec.*: excensione **A**. 11 caput] capud **F** *m. pr.* **L** *m. pr.* **PV**. cepit] coepit **BFP**, cępit **V**. XL milia] XL **C**. alia] milia **C**. 18 subiecere **I**: subicere **A**. seque *scripsi*: se quoque **A**. 19 Quod] ut **V** *m. pr.* 20 erat] erant **F**. 21 defendebant *Frobenius*: extinguebant **A**. etiam] etia **F**. 22 mutat *Lauer*: mutant **A**. 23 dereliquit] dereliquid **V**. ipse *est scripsi*: ipse **A**. 24 Gangen] gengen **F**. maxima] maximam **P**. 26 adluit] atluit **P**. Acesines *Aldus*: hacesines **A**. Hydaspi] hidaspi **C**.

rum amnium coetus maritimis similes fluctus movet,
multoque ac turbido limo, quod aquarum concursu
subinde turbatur, iter, qua meatur navigiis, in tenuem
10 alveum cogitur. Itaque cum crebri fluctus se invehe-
rent et navium hinc proras, hinc latera pulsarent, sub-
ducere nautae vela coeperunt. Sed ministeria eorum
hinc aestu, hinc praerapida celeritate fluminum occu-
11 pantur. In oculis omnium duo maiora navigia sub-
mersa sunt: leviora, cum et ipsa nequirent regi, in
ripam tamen innoxia expulsa sunt. Ipse rex in rapi-
dissimos vertices incidit, quibus intorta navis obliqua
12 et gubernaculi inpatiens agebatur. Iam vestem detra-
xerat corpori proiecturus semet in flumen, amicique,
ut exciperent eum, haud procul nabant, adparebatque
anceps periculum tam nataturi quam navigare perseve-
13 rantis: ergo ingenti certamine concitant remos, quan-
taque vis humana esse poterat, admota est, ut fluctus,
14 qui se invehebant, everberarentur. Findi crederes un-
das et retro gurgites cedere. Quibus tandem navis
erepta non tamen ripae adplicatur, sed in proximum
vadum inliditur. Cum amne bellum fuisse crederes.
Ergo aris pro numero fluminum positis sacrificioque
facto XXX stadia processit.

15 Inde ventum est in regionem Sudracarum Mallo- **16**
rumque, quos alias bellare inter se solitos tunc peri-
culi societas iunxerat. Nonaginta milia iuniorum pe-
ditum in armis erant, praeter hos equitum X milia

1 coetus] cetus **B** *m. pr.* **LPV**. 3 meatur *Heinsius*: meat **A**. 7 aestu *Jeepius*: cetu **A**. praerapida] praeradida **F**. occupantur] hoccupantur **P**. 8 omnium duo maiora *Acidalius*: duo maiora omnium **C**, duo maiora **P**. 11 navis] nauigii **P**. 12 inpatiens] inpaciens **FP**. 13 semet] sem **F** *m. pr.* 15 nataturi] natatura **F** *m. pr.*, naturi **V** *m. pr.* 16 certamine] certamina **P**. remos] ramos **P**. 17 humana] humanā **V**. poterat] poterit **F** *m. pr.* 18 se invehebant **I**: in se uehebant **A**. 19 cedere] credere **V**. 20 ripae] rpae **P**. 21 amne **PB** *m. sec.*: amni **C**. 25 periculi] bericuli **L**. 26 iunxerat] iuncxerat **V**. Nonaginta milia *Loccenius*: vīīīī **A**.

nongentaeque quadrigae. At Macedones, qui omni dis- 16
crimine iam defunctos se esse crediderant, postquam
integrum bellum cum ferocissimis Indiae gentibus su-
peresse cognoverunt, inproviso metu territi rursus se-
ditiosis vocibus regem increpare coeperunt: Gangen 17
amnem et, quae ultra essent, coactum transmittere non
tamen finisse, sed mutasse bellum. Indomitis gentibus
se obiectos, ut sanguine suo aperirent ei Oceanum.
Trahi extra sidera et solem cogique adire, quae mor- 18
talium oculis natura subduxerit. Novis identidem ar-
mis novos hostes existere. Quos ut omnes fundant
fugentque, quod praemium ipsos manere? caliginem ac
tenebras et perpetuam noctem profundo incubantem
mari, repletum inmanium beluarum gregibus fretum,
inmobiles undas, in quibus emoriens natura defecerit.
Rex non sua, sed militum sollicitudine anxius contione 19
advocata docet inbelles esse, quos metuant. Nihil deinde
praeter has gentes obstare, quominus terrarum spatia
emensi ad finem simul mundi laborumque perveniant.
*Con*cessisse illis metuentibus Gangen et multitudinem 20
nationum, quae ultra amnem essent: declinasse iter eo,
ubi par gloria, minus periculum esset. Iam prospicere 21
se Oceanum, iam perflare ad ipsos auram maris: ne
inviderent sibi laudem, quam peteret. Herculis et Li-
beri Patris terminos transituros illos, regi suo parvo
inpendio inmortalitatem famae daturos. Paterentur se
17 ex India redire, non fugere. Omnis multitudo et maxime 22
militaris mobilis impetu effertur: ita seditionis non re-

1 At] ad **F**. 4 inproviso **L** *m. rec.*: inprouisu **A**. sedi-
tiosis] sediciosis **L** *m. pr.* **P**. 5 coeperunt] ceperunt **F**.
6 coactum *Glareanus*: coactos **A**. transmittere] transmitere **L**
m. pr., transmisere **V**. 7 tamen] tamem **L**. sed mutasse] *om.* **P**.
10 subduxerit *Acidalius*: subduxerat **A**. 12 caliginem] caligine **V**.
13 perpetuam noctem **I**: perpetua nocte **A**. 16 anxius] ancxius **V**.
contione] concione **PV**. 18 spatia] spacia **V**, spati **F**. 19 labo-
rumque **I**: laboremque **A**. 20 *Con*cessisse *scripsi*: cessisse **A**.
et] ex **P**. 21 amnem] annem **FP** *m. pr.* declinasse] declinasset **P**.
28 mobilis *scripsi*: mobili **A**. effertur *Vindelinus*: adfertur **A**.

23 media quam principia maiora sunt. Non alias tam alacer clamor ab exercitu est redditus: iubent eum ducere dis secundis aequareque gloria, quos aemularetur. Laetus his adclamationibus ad hostes protinus castra
24 movit. Validissimae Indorum gentes erant et bellum inpigre parabant ducemque ex natione Sudracarum spectatae virtutis elegerant: qui sub radicibus montis castra posuit lateque ignes, ut speciem multitudinis augeret, ostendit, clamore quoque ac sui moris ululatu identidem adquiescentes Macedonas frustra terrere co-
25 natus. Iam lux adpetebat, cum rex fiduciae ac spei plenus alacres milites arma capere et exire in aciem iubet. Sed — haud traditur, metune an oborta seditione inter ipsos — subito profugerunt barbari certe
26 *et* avios montes et inpeditos occupaverunt. Quorum agmen rex frustra persecutus inpedimenta cepit.

Perventum deinde est ad oppidum Sudracarum, in **18**
quod plerique confugerant, haud maiore fiducia moe-
27 nium quam armorum. Iam admovebat rex, cum vates monere eum coepit, ne committeret aut certe differret
28 obsidionem: vitae eius periculum ostendi. Rex Demophontem — is namque vates erat — intuens: 'Si quis', inquit, 'te arti tuae intentum et exta spectantem sic interpellet, non dubitem, quin incommodus ac
29 molestus videri tibi possit.' Et cum ille ita prorsus futurum respondisset: 'Censesne', inquit, 'tantas res, non pecudum fibras ante oculos habenti ullum esse

2 iubent eum ducere *scripsi*: iubentium duceret **A**. 3 aequareque *scripsi*: aequaretque **A**. 6 Sudracarum] sadracarum **P**. 8 ignes] ignis **F**. speciem] spetiem **F**. 10 Macedonas] macedones **F** *m. pr.* 11 fiduciae] fidutiae **V**. 13 haud *Acidalius*: ut **A** 15 *et* avios *scripsi*: auios **A**. 16 cepit] coepit **BF** *corr.* **P**. 17 in quod **I**: id quo **A**. 18 confugerant] confugerent **F** *m. pr.* haud] aut **P**. fiducia] fidutia **P**. 20 coepit] caepit **F**, cepit **P**. ne **I**: nec **A**. 22 erat] erant **V**. 23 quis] quid **F** *m. pr.* inquit] inquid **F** *m. pr.* **LP**. spectantem **I**: expectantem **A**. 24 sic] sua **P**, sit **V**. 25 possit] posset **L** *m. pr.* 26 inquit] inquid **P**. 27 habenti] abenti **P**. ullum] illum **C**.

maius inpedimentum quam vatem superstitione captum?'
Nec diutius, quam respondit, moratus admoveri iubet 30
scalas cunctantibusque ceteris evadit in murum. An-
gusta muri corona erat: non pinnae sicut alibi fasti-
gium eius distinxerant, sed perpetua lorica obducta
transitum saepserat. Itaque rex haerebat magis quam 31
stabat in margine clipeo undique incidentia tela pro-
pulsans: nam ipse eminus ex turribus petebatur, nec 32
subire milites poterant, quia superne vi telorum obrue-
bantur. Tandem magnitudinem [telorum] periculi pu-
dor vicit: quippe cernebant cunctatione sua dedi hosti-
bus regem. Sed festinando morabantur auxilia. Nam 33
dum pro se quisque certat evadere, oneravere scalas:
quis non sufficientibus devoluti unicam spem regis fe-
fellerunt. Stabat enim in conspectu tanti exercitus
19 velut in solitudine destitutus. Iamque laevam, qua V
clipeum ad ictus circumferebat, lassaverat clamantibus
amicis, ut ad ipsos desiliret, stabantque excepturi: cum
ille rem ausus est incredibilem atque inauditam mul-
toque magis ad famam temeritatis quam gloriae in-
signem. Namque in urbem hostium plenam praecipiti 2
saltu semet ipse inmisit, cum vix sperare posset dimi-
cantem certe et non inultum esse moriturum: quippe,
antequam adsurgeret, opprimi poterat et capi vivus
Sed forte ita libraverat corpus, ut se pedibus excipe- 3
ret: itaque stans init pugnam. Et, ne circumiri pos-
set, fortuna providerat. Vetusta arbor haud procul 4
muro ramos multa fronde vestitos, velut de industria
regem protegentes, obiecerat: huius spatioso stipiti cor-
pus, ne circumiri posset, adplicuit clipeo tela, quae ex

5 distinxerant] distincxerant **V**. 7 clipeo] clypeo **B** *m. pr.* **P**. 8 ipse *scripsi*: ubique **C**, ubi **P**. petebatur] patebatur **P**. 10 [telorum] *del. Frobenius.* 16 velut] uelud **P**. 17 clipeum] clypeum **B** *m. pr.* **LP**. 18 desiliret] desileret **L** *m. pr.* **P** *m. pr.* 20 quam] *om.* **P** *m. pr.* 24 opprimi] oprimi **P**. 25 libraverat] liberauerat **B** *m. pr.* **P** *m. pr.* 26 posset *Lauer*: possit **A**. 27 arbor] arbore **V**. 28 velut] uelud **P**. 30 clipeo **I**: clypeo **B** *m. pr.* **LPV**. clepeo **F** *m. pr.*

5 adverso ingerebantur, excipiens. Nam cum [comminus]
unum procul tot manus peterent, nemo tamen auderet
propius accedere, missilia ramis plura quam clipeo in-
6 cidebant. Pugnabat pro rege primum celebrati nomi-
nis fama, deinde desperatio, magnum ad honeste mo-
7 riendum incitamentum. Sed cum subinde hostis ad-
flueret, iam ingentem vim telorum exceperat clipeo,
iam galeam saxa perfregerant, iam continuo labore
8 gravata genua succiderant. Itaque contemptim et in-
caute, qui proximi steterant, incurrerunt: e quibus duos
gladio ita excepit, ut ante ipsum exanimes procumbe-
rent. Nec cuiquam deinde propius incessendi eum
9 animus fuit: procul iacula sagittasque mittebant. Ille
ad omnes ictus expositus non aegre tamen exceptum
poplitibus corpus tuebatur, donec Indus duorum cubi-
torum sagittam — namque Indis, ut antea diximus,
huius magnitudinis sagittae erant — ita excussit, ut
per thoracem paulum super latus dextrum infigeret.
10 Quo vulnere adflictus magna vi sanguinis emicante re-
misit arma moribundo similis adeoque resolutus, ut ne
11 ad vellendum quidem telum sufficeret dextra. Itaque
ad spoliandum corpus, qui vulneraverat, alacer gaudio
accurrit. Quem ut inicere corpori suo manus sensit,
credo, ultimi dedecoris indignitate commotus linquen-
tem revocavit animum et nudum hostis latus subrecto
12 mucrone hausit. Iacebant circa regem tria corpora
procul stupentibus ceteris. Ille ut, antequam ulti-
mus spiritus deficeret, dimicans tamen extingueretur,

1 [comminus] *del. Aldus.* 2 peterent] peteret **P** *m. pr.* auderet *Bentleius*: audebat **A.** 3 accedere] acedere **L.** clipeo] clypeo **B** *m. pr.* **LPV.** 4 Pugnabat] pugnabant **F** *m. pr.* **P** *m. pr.* 7 exceperat] exciperat **P.** clipeo] clypeo **B** *m. pr.* **LPV.** 9 gravata **P**: grauia **C.** 11 excepit **C**: excipit **P.** 12 Nec] ne **F.** 14 tamen *Acepius*: iam **A.** 18 infigeret] inficeret **FPV.** 20 adeoque] at eoque **P**, ideoque **V.** 21 dextra **P**: dextera **C.** 22 spoliandum **P**: expoliandum **C.** 23 accurrit] occurrit **P.** 25 subrecto *Acidalius*: subiecto **A.** 28 deficeret] deficerat **V** dimicans] demicans **P.** tamen *Vogel*: iam **A.**

clipeo se adlevare conatus est et, postquam ad coniten- 13
dum nihil supererat virium, dextera inpendentes ramos
conplexus temptabat adsurgere. Sed ne sic quidem po-
tens corporis rursus in genua procumbit manu provo-
21 cans hostes, si quis congredi auderet. Tandem Peucestes 14
6 per aliam oppidi partem deturbatis propugnatoribus
muri vestigia persequens regis supervenit. Quo con- 15
specto Alexander iam non vitae spem, sed mortis so-
lacium supervenisse ratus clipeo fatigatum corpus ex-
cepit. Subinde Timaeus et paulo post Leonnatus, huic
Aristonus supervenit. Indi quoque, cum intra moenia 16
regem esse conperissent, omissis ceteris illuc concur-
rerunt urgebantque protegentes eum. E quibus Ti-
maeus multis adverso corpore vulneribus acceptis egre-
giaque edita pugna cecidit: Peucestes quoque tribus 17
iaculis confossus non se tamen scuto, sed regem tueba-
batur: Leonnatus, dum avide ruentes barbaros submo-
vet, cervice graviter icta semianimis procubuit ante
regis pedes. Iam et Peucestes vulneribus fatigatus 18
submiserat clipeum: in Aristono spes ultima haerebat.
Hic quoque graviter saucius tantam vim hostium ultra
sustinere non poterat. Inter haec ad Macedonas regem 19
cecidisse fama perlata est. Terruisset alios, quod illos
incitavit. Namque periculi omnis inmemores dolabris
perfregere murum et, qua moliti erant aditum, inru-
pere in urbem Indosque plures fugientes quam con-
gredi ausos ceciderunt. Non senibus, non feminis, non 20
infantibus parcitur: quisquis occurrerat, ab illo vulne-

1 clipeo] clypeo **B** *m. pr.* **LPV**. est et] et **C**. 3 sic] si **V**. 6 oppidi] opidi **V**. 7 regis **P**: regi **C**. Quo] qui **F** *m. pr.* 8 spem *Bentleius*: suae **A**. 9 clipeo **I**: clypeo **A**. excepit] excoepit **P**. 10 Subinde **P**: subit inde **C**. 11 moenia] meuenia **V**. 12 omissis] omisis **B**. 13 eum. E quibus *Kinchius*: cum quibus **P**, ex quibus **C**. 18 icta] iacta **P**. 20 clipeum] clypeum **B** *m. pr.* **FLP**. Aristono] aristonos **P**. 22 ad] *om.* **P**. 24 omnis *Modius*: omnes **A**. 25 perfregere] perfringere **P**. inrupere] irrumpere **P**. 28 occurrerat] occurrererat **V**.

ratum regem esse credebant. Tandemque internecione
21 hostium iustae irae parentatum est. Ptolomaeum, qui
postea regnavit, huic pugnae adfuisse auctor est Clitarchus et Timagenes. sed ipse scilicet gloriae suae non refragatus afuisse se missum in expeditionem memoriae tradidit. Tanta conponentium vetusta rerum monimenta vel securitas vel, par huic vitium, credu-
22 litas fuit. Rege in tabernaculum relato medici lignum 22
sagittae corpori infixae ita, ne spiculum moveretur,
23 abscidunt. Corpore deinde nudato animadvertunt hamos inesse telo nec aliter id sine pernicie corporis ex-
24 trahi posse quam, ut secando vulnus augerent. Ceterum, ne secantes profluvium sanguinis occuparet, verebantur: quippe ingens telum adactum erat et pe-
25 netrasse in viscera videbatur. Critobulus, inter medicos artis eximiae, sed in tanto periculo territus, *manus* admovere metuebat, ne in ipsius caput parum prospe-
26 rae curationis recideret eventus. Lacrimantem eum ac metu et sollicitudine propemodum exanguem rex conspexerat: 'Quid', inquit, 'quodve tempus expectas et non quam primum hoc dolore me saltem moriturum liberas? An times, ne reus sis, cum insanabile vulnus
27 acceperim?' At Critobulus tandem vel finito vel dissimulato metu hortari eum coepit, ut se continendum praeberet, dum spiculum evelleret: etiam levem corpo-

---

1 internecione I: internicione C (internitione L *in ras.*), internetione P. 2 Ptolomaeum *scripsi*: ptolomeum V, ptholomeum BL, photolomeum F, tholomeum P. 3 Clitarchus *Aldus*: clythareus A (clitareus F). 4 Timagenes I: timagenen A. 5 afuisse] adfuisse P. 6 vetusta *Giunta*: uetustate A. 7 vitium] uicium V. 9 infixae *Vogel*: infixum A. 10 abscidunt] ascidunt B *m. pr.* 12 secando *Frobenius*: secundo A. 15 Critobulus *Frobenius*: critobolus A. 16 artis] artus V. *manus* admovere *Frobenius*: admouere P, amouere C. 17 metuebat] metuebant V. caput] capud F *m. pr.* P. 18 recideret I: reccideret A. 19 metu *Bentleius*: metuentem A 20 Quid] quit V. inquit] inquid F *m. pr.* P. 22 cum] uel P. 23 Critobulus *Frobenius*: critobolus A.

ris motum noxium fore. Rex cum adfirmasset nihil 28
opus esse iis, qui semet continerent, sicut praeceptum
erat, sine motu praebuit corpus. Igitur patefacto la-
tius vulnere et spiculo evolso ingens vis sanguinis
manare coepit linquique animo rex et caligine oculis
offusa velut moribundus extendi. Cumque profluvium 29
medicamentis frustra inhiberent, clamor simul atque
ploratus amicorum oritur regem expirasse credentium.
Tandem constitit sanguis, paulatimque animum recepit
et circumstantes coepit agnoscere. Toto eo die ac 30
nocte, quae secuta est, armatus exercitus regiam ob-
sedit confessus omnes unius spiritu vivere. Nec prius
recesserunt, quam conpertum est somno paulisper ad-
quiescere. Hinc certiorem spem salutis eius in castra
rettulerunt.

23 Rex VII diebus curato vulnere necdum obducta ci- VI
catrice, cum audisset convaluisse apud barbaros famam
mortis suae, duobus navigiis iunctis statui in medium
undique conspicuum tabernaculum iussit, ex quo se
ostenderet perisse credentibus, conspectusque ab inco-
lis spem hostium falso nuntio conceptam inhibuit. Se- 2
cundo deinde amne defluxit aliquantum intervalli a
cetera classe praecipiens, ne quies perinvalido adhuc
necessaria pulsu remorum inpediretur.

Quarto, postquam navigare coeperat, die pervenit 3
in regionem desertam quidem ab incolis, sed frumento
et pecoribus abundantem. Placuit is locus et ad suam
et ad militum requiem. Mos erat principibus amico- 4
rum et custodibus corporis excubare ante praetorium,

2 iis] is **F**. 3 latius] lacius **V**. 4 evolso] euulso **FL** *m. pr.* 5 coepit] cepit **FP**. 6 offusa] effusa **P**. velut] uelud **P**, ueluti **F** *m. pr.* **V**. 7 atque] adque **F** *m. pr.* 10 coepit] cepit **FP**. 11 regiam] reigiam **L**. 14 certiorem] cerciorem **V**. 15 rettulerunt **I**: retulerunt **A**. 18 statui] statuit **FP**, statui* **BL**. 22 amne] anne **B** *m. pr.* 25 coeperat] ceperat **FP**. 27 abundantem] habundantem **P**. is] his **F** *m. pr.* **P**. suam et] et *om.* **P** *m. pr.* 28 principibus] princibus **P**.

quotiens adversa regi valitudo incidisset: hoc tum quo-
5 que more servato universi cubiculum eius intrant. Ille
sollicitus, ne quid novi adferrent, quia simul venerant,
percontatur, num hostium recens nuntiaretur adventus.
6 At Craterus, cui mandatum erat, ut amicorum preces 24
perferret ad eum: 'Credisne', inquit, 'adventu magis
hostium, ut iam in vallo consisterent, sollicitos esse
7 quam cura salutis tuae, ut nunc est, tibi vilis? Quan-
talibet vis omnium gentium conspiret in nos, inpleat
armis virisque totum orbem, classibus maria conster-
nat, invisitatas beluas inducat: tu nos praestabis in-
8 victos. Sed quis deorum hoc Macedoniae columen ac
sidus diuturnum fore polliceri potest, cum tam avide
manifestis periculis offeras corpus oblitus tot civium
9 animas trahere te in casum? Quis enim tibi superstes
aut optat esse aut potest? Eo pervenimus auspicium
atque imperium secuti tuum, unde nisi te reduce nulli
10 ad penates suos iter est. Quodsi adhuc de Persidis
regno cum Dareo dimicares, etsi nemo vellet, tamen
ne admirari quidem posset tam promptae esse te ad
omne discrimen audaciae: nam ubi paria sunt pericu-
lum ac praemium, et secundis rebus amplior fructus
11 est et adversis solacium maius. Tuo vero capite igno-
bilem vicum emi, quis ferat non tuorum modo mili-
tum, sed ullius gentis barbarae civis, qui tuam magni-
12 tudinem novit? Horret animus cogitationem rei, quam
paulo ante vidimus. Eloqui timeo invicti corporis
spolia inertissimas manus fuisse infecturas, nisi te in-
13 terceptum misericors in nos fortuna servasset. Toti-

1 quotiens] quociens **PV** 2 universi] uniumsi **V**, uniusi [*i. e.* uniuersi] **FL**. 3 sollicitus] solicitus **P**. 4 nuntiaretur] nunciaretur **FL** *m. pr.* 6 Credisne **I**: credesne **A**. inquit] inquid **F** *m. pr.* 7 vallo] ualido **B** *m. pr.* sollicitos] sollicitus **BF** *m. pr.*, sollicit*s **L**. 11 praestabis] praestabs **F**, prestabilis **V**. 17 atque] adque **F** *m. pr.* 20 ne] nec **C**. 21 audaciae] audatiae **V**. 23 solacium] solatium **B** *m. pr.* **FV** 28 inertissimas] inhertissimas **P**. infecturas *Zumptius*: iniecturas **A**.

dem proditores, totidem desertores sumus, quot te non
potuimus persequi. Universos licet milites ignominia
notes, nemo recusabit luere id, quod ne admitteret,
praestare non potuit. Patere nos, quaeso, alio modo
esse viles tibi. Quocumque iusseris, ibimus. Obscura 14
pericula et ignobiles pugnas nobis deposcimus: temet
ipsum ad ea serva, quae magnitudinem tuam capiunt.
Cito gloria obsolescit in sordidis hostibus, nec quic-
quam indignius est quam consumi eam, ubi non pos-
sit ostendi.' Eadem fere Ptolomaeus et similia his 15
ceteri. Iamque confusis vocibus flentes eum orabant,
ut tandem ex satietate laudi modum faceret ac saluti
25 suae id est publicae parceret. Grata erat regi pietas 16
amicorum: itaque singulos familiarius amplexus con-
sidere iubet altiusque sermone repetito: 'Vobis qui- 17
dem', inquit, 'o fidissimi piissimique civium atque ami-
corum, grates ago habeoque non solum eo nomine,
quod hodie salutem meam vestrae praeponitis, sed quod
a primordiis belli nullum erga me benivolentiae pi-
gnus atque indicium omisistis, adeo ut confitendum sit
numquam mihi vitam meam fuisse tam caram, quam
esse coepit, ut vobis diu frui possim. Ceterum non 18
eadem est cogitatio eorum, qui pro me mori optant,
et mea, qui *pri*dem hanc benivolentiam vestram vir-
tute meruisse me iudico. Vos enim diuturnum fruc-
tum ex me, forsitan etiam perpetuum percipere cupia-

1 sumus] *om.* **V**. quot] quod **F** *m. pr.* **LV**. 2 Universos] uniumsos **L** *m. pr.* **V**, uniūsos [*i. e.* uniuersos] **FP**. 3 admitteret] amitteret **P**. 9 indignius] indignus **F**. possit] posit, *sed* t *in ras.* **P**. 10 Ptolomaeus *scripsi*: ptolomeus **V**, ptholomeus **BLP**, tholomeus **F**. 12 ex satietate *Bentleius*: exsacietate **F**, exsatiatae **BLV**, exsaciatae **P**. 16 atque] adque **F** *m. pr.* **L**. 17 eo *Francinus*: meo **A**. 18 hodie] odie **V**. praeponitis] proponitis **P**. 20 atque] adque **F** *m. pr.* **L** *m. pr.* indicium] inditium **P**. omisistis] omissistis **V**. confitendum] confidendum **P**. 22 coepit] cepit **FP**. 23 mori optant] mori aptant **P**, moria optant **FV**, mori*optant **L**. 24 et mea, qui *pri*dem *scripsi*: meam et quidem **C**, et quidem meam **P**.

tis: ego me metior non aetatis spatio, sed gloriae.
19 Licuit paternis opibus contento intra Macedoniae ter-
minos per otium corporis expectare obscuram et igno-
bilem senectutem. Quamquam ne pigri quidem sibi fata
disponunt, sed unicum bonum diuturnam vitam existi-
mantes saepe acerba mors occupat. Verum ego, qui
non annos meos, sed victorias numero, si munera for-
20 tunae bene conputo, diu vixi. Orsus a Macedonia
imperium Graeciae teneo, Thraciam et Illyrios subegi,
Triballis Maedisque imperito, Asiam, qua Hellesponto,
qua Rubro mari subluitur, possideo. Iamque haud pro-
cul absum fine mundi, quem egressus aliam naturam,
21 alium orbem aperire mihi statui. Ex Asia in Europae
terminos momento unius horae transivi. Victor utrius
que regionis post nonum regni mei, post vicesimum
atque octavum annum *vitae* videorne vobis in exco-
lenda gloria, cui me uni devovi, posse cessare? Ego 26
vero non deero et, ubicumque pugnabo, in theatro ter-
22 rarum orbis esse me credam. Dabo nobilitatem igno-
bilibus locis, aperiam cunctis gentibus terras, quas
natura longe submoverat. In his operibus extingui
mihi, si fors ita feret, pulchrum est: ea stirpe sum
genitus, ut multam prius quam longam vitam debeam
23 optare. Obsecro vos, cogitate nos pervenisse in terras,
quibus feminae ob virtutem celeberrimum nomen est.
Quas urbes Samiramis condidit! quas gentis redegit in
potestatem! quanta opera molita est! Nondum femi-
nam aequavimus gloria, et iam nos laudis satietas ce-
24 pit? Di faveant, maiora adhuc restant. Sed ita nostra

3 otium] ocium **FV**. 4 fata] facta **V**. 9 Graeciae **I**: graeciam **A**. Thraciam] traciam **F**, hraciam **L** *m. pr.* **V**. Illyrios] illirios **F**, yllyrios **P**. 11 haud] aut **F**. 14 horae] ore **P**. 16 atque] adque **F** *m. pr.* annum *vitae Leepius*: annum **A**. 17 uni] uno uni **P**. 18 theatro] threatro **P**. 22 pulchrum] pulcrum **FP**. stirpe] styrpe **F**. 23 multam *Frobenius*: multa **A** 26 Samiramis *Vogel*: sameramis **A**. redegit] redigit **P**. 28 satietas] sacietas **FLPV**. cepit] coepit **F**.

erunt, quae nondum adiimus, si nihil parvum duxerimus, in quo magnae gloriae locus est. Vos modo me ab intestina fraude et domesticorum insidiis praestate securum: belli Martisque discrimen inpavidus subibo. Philippus in acie tutior quam in theatro fuit: hostium 25 manus saepe *e*vitavit, suorum effugere non valuit. Aliorum quoque regum exitus si reputaveritis, plures a suis quam ab hoste interemptos numerabitis. Ceterum, 26 quoniam olim rei agitatae in animo meo nunc promendae occasio oblata est, mihi maximus laborum atque operum meorum erit fructus, si Olympias mater inmortalitati consecretur, quandoque excesserit vita. Hoc, si licuerit, ipse praestabo: hoc, si me praeceperit fatum, vos mandasse *me* mementote.' Ac tum quidem amicos dimisit. Ceterum per conplures dies ibi stativa habuit.

27 Haec dum in India geruntur, Graeci milites nuper VII in colonias a rege deducti circa Bactra orta inter ipsos seditione defecerant non tam Alexandro infensi quam metu supplicii. Quippe occisis quibusdam popu- 2 larium, qui validiores erant, arma spectare coeperunt et Bactriana arce, quae quasi *tuta* neglegentius adservata erat, occupata barbaros quoque in societatem defectionis inpulerant. Athenodorus erat princeps eorum, 3 qui regis quoque nomen adsumpserat non tam imperii cupidine quam in patriam revertendi cum iis, qui auc-

---

1 adiimus **P**: atigimus **B** *m. pr.* **F** *m. pr.* **L** *m. pr.* **V**, attigimus **B** *corr.* **F** *corr.* **L** *corr.* duxerimus] dixerimus **P**. 5 theatro] threatro **P**, teatro **F**. fuit] *om.* **V**. 6 manus] manu **P**. *e*vitavit *scripsi*: uitauit **A**. 9 meo] *om.* **F** *m. pr.* 10 atque] adque **L**. 12 inmortalitati] inmortalitate **P**. Hoc, si] si **C**. 14 *me* mementote *Eussnerus*: mementote **C**, memento **P**. 15 dimisit] demisit **P** *m. pr.* 18 colonias] colanias **BFL** *m. pr.* **V**. circa Bactra *Loccenius*: garabactra **A**. 19 defecerant] deficerant **P**. 20 supplicii] *om.* **V**. 21 qui] qui* **FL**. coeperunt] ceperunt **P**. 22 quasi *tuta scripsi*: quasi **A**. 23 erat **I**: erant **A**. 25 adsumpserat] adsumpserant **P**. 26 cum iis *Aldus*: cunctis **A**. qui] quę **L**.

4 toritatem ipsius sequebantur. Huic Biton quidam
nationis eiusdem, sed ob aemulationem infestus conparavit insidias invitatumque ad epulas per Boxum
5 quendam Bactrianum in convivio occidit. Postero die
contione advocata Bito ultro insidiatum sibi Athenodorum plerisque persuaserat: sed aliis suspecta erat
fraus Bitonis, et paulatim in plures coepit manare
6 suspicio. Itaque Graeci milites arma capiunt occisuri
Bitonem, si daretur occasio: ceterum principes eorum
7 iram multitudinis mitigaverunt. Praeter spem suam
Biton praesenti periculo ereptus paulo post *est* insidiatus auctoribus salutis suae. Cuius dolo cognito et
8 ipsum conprehenderunt et Boxum. Ceterum Boxum
protinus placuit interfici, Bitonem etiam per cruciatum
necari. Iamque corpori tormenta admovebantur, cum
Graeci — incertum, ob quam causam — lymphatis
9 similes ad arma discurrunt. Quorum fremitu exaudito,
qui torquere Bitonem iussi erant, omisere veriti, ne id
10 facere tumultuantium vociferatione prohiberentur. Ille,
sicut nudatus erat, pervenit ad Graecos, et miserabilis
facies supplicio destinati in diversum animos repente
11 mutavit, dimittique eum iusserunt. Hoc modo poena
bis liberatus cum ceteris, qui colonias a rege attributas reliquerunt, revertit in patriam. Haec circa Bactra
et Scytharum terminos gesta.

1 Biton *scripsi*: bicon **A**. 2 eiusdem **P**: eius **C**. 4 Bactrianum *Bentleius*: macerianum **A**. in] *om.* **B**. 5 contione] concione **V**. Bito *Zumptius*: bico **A**. ultro] ultra **L**. 6 sed] se **L**. 7 fraus] fraucos **P**. Bitonis *Zumptius*: biconis **C**, bicois **P**. plures] pleres **P** *m. pr.* manare] manere **P**. 9 Bitonem *Zumptius*: biconi **C**, bicoani **P**. ceterum *Acidalius*: ceteri **A**. 11 Biton *scripsi*: bicon **A**. ereptus] eruptus **B** *m. pr.* *est* insidiatus *scripsi*: insidiatus **A**. 14 Bitonem *Zumptius*: biconem **A**. cruciatum] crutiatum **L**. 16 Graeci] graeti **L**. 17 similes] similis **P**. 18 Bitonem *Zumptius*: biconem **A**. iussi erant **L** *m. rec.*: iusserant **A**. 20 miserabilis **I**: miserabiles **A**. 21 supplicio] supplitio **L**. 22 dimittique] dimitique **BFPV**. poena] pena **P**. 23 bis] bilis **P**. attributas] adtributas **BFL**, adtributos **P** *m. pr.* 24 Haec] ec **F**.

28 Interim regem duarum gentium, de quibus ante 12
dictum est, C legati adeunt. Omnes curru vehebantur
eximia magnitudine corporum, decoro habitu: lineae
vestes intexto auro purpuraque distinctae. Ei se de- 13
dere ipsos, urbes agrosque referebant, per tot aetates
inviolatam libertatem illius primum fidei dicionique
permissuros: deos sibi deditionis auctores, non metum:
quippe intactis viribus iugum excipere. Rex consilio 14
habito deditos in fidem accepit stipendio, quod Aracho-
siis utraque natio pensitabat, inposito: praeterea II
milia et D equites imperat. Et omnia oboedienter a
barbaris facta. Invitatis deinde ad epulas legatis gen- 15
tium regulisque exornari convivium iussit. C aurei
lecti modicis intervallis positi erant, lectis circumde-
derat aulaea purpura auroque fulgentia, quidquid aut
apud Persas vetere luxu aut apud Macedonas nova in-
mutatione corruptum erat, confusis utriusque gentis
29 vitiis in illo convivio ostendens. Intererat epulis Dio- 16
xippus Atheniensis, pugil nobilis et ob eximiam vir-
tutem virium iam et regi pernotus et gratus. Invidi
malignique increpabant per seria et ludum saginati
corporis sequi inutilem beluam: cum ipsi proelium ini-
rent, oleo madentem praeparare ventrem epulis. Eadem 17
igitur in convivio Corratas Macedo iam temulentus ex-
probrare ei coepit et postulare, ut, si vir esset, postero
die secum ferro decerneret: regem tandem vel de sua
temeritate vel de illius ignavia iudicaturum. Et a 18
Dioxippo contemptim militarem eludente ferociam ac-

2 legati] ligati **P.** 4 se dedere] sedere **P.** 6 dicionique] ditionique **B** *m. pr.* **FV.** 7 permissuros **I**: permissoros **P**, permisuros **C.** 10 natio] nacio **P.** II milia] II **C.** 12 gentium] gen **B** *m. pr.* 15 aulaea] aula **P.** aut] haud **FV.** 16 aut] haud **V.** 18 vitiis] uiciis **V.** epulis] epulas **P** *m. pr.* 19 Atheniensis] ateniensis **V.** 20 et regi *Stangl*: a rege **A.** gratus] gratur **V.** 23 praeparare] praeparerit **V.** Eadem **I**: eodem **A.** 24 Corratas *scripsi*: horratas **A.** 25 ei] egi **F** *m. pr.* **V**, regi **P.** coepit] cepit **P.** 28 militarem] militare **P.** eludente *Aldus*: eludentem **A.**

cepta condicio est. Ac postero die rex, cum etiam
acrius certamen exposcerent, quia deterrere non pote-
19 rat, destinata exequi passus est. Ingens vis militum,
inter quos erant Graeci, Dioxippo studebant. Macedo
iusta arma sumpserat, aereum clipeum hastamque
— sarisam vocant — laeva tenens, dextera lanceam
gladioque cinctus, velut cum pluribus simul dimicatu-
20 rus: Dioxippus oleo nitens et coronatus laeva puni-
ceum amiculum, dextra validum nodosumque stipitem
praeferebat. Ea ipsa res omnium animos expectatione
suspenderat: quippe armato congredi nudum dementia,
21 non temeritas videbatur. Igitur Macedo, haud dubius
eminus interfici posse, lanceam emisit. Quam Dioxip-
pus cum exigua corporis declinatione vitasset, ante-
quam ille hastam transferret in dextram, adsiluit et
22 stipite mediam eam fregit. Amisso utroque telo Ma-
cedo gladium coeperat stringere, cum occupatum con-
plexu pedibus repente subductis Dioxippus arietavit in
terram ereptoque gladio pedem super cervicem iacenti
inposuit stipitem intentans elisurusque eo victum, ni
23 prohibitus esset a rege. Tristis spectaculi eventus non
Macedonibus modo, sed etiam Alexandro fuit, maxime
quia barbari adfuerant: quippe celebratam Macedonum
24 fortitudinem ad ludibrium recidisse querebatur. Hinc
ad criminationem invidorum adapertae sunt regis au-
res. Et post paucos dies inter epulas aureum pocu-
lum ex conposito subducitur, ministrique, quasi ami-
25 sissent, quod amoverant, regem adeunt. Saepe minus est

1 condicio I: conditio A. 2 deterrere] deterre V. 3 vis *Ieepius*: hic A. 5 aereum] hereum P. clipeum I: clypeum A. hastamque *Gertzius*: hastam quam A. 7 velut] uelud B *m. pr.* cum pluribus] compluribus P. 8 oleo] olen P *m. pr.* 10 ipsa] *om.* P *m. pr.* 11 congredi I: concredi A 14 declinatione] declynatione L. 16 Amisso] amiso P. Macedo] maceddo V. 17 cum *Bentleius*: quem A. 18 subductis] subductus V. 23 quia] qui ad V. 24 fortitudinem] fortunem P *m. pr.* querebatur *Meiser*: uerebatur A. 25 regis aures P: aures regis C. 28 amoverant] ammouerant V.

constantiae in rubore, quam in culpa: coniectum ocu-
lorum, quibus ut fur destinabatur, Dioxippus ferre non
potuit et, cum excessisset convivio, litteris conscriptis,
quae regi redderentur, ferro se interemit. Graviter 26
mortem eius tulit rex existimans indignationis esse,
non paenitentiae testem, utique postquam falso insimu-
latum eum nimium invidorum gaudium ostendit.

30 Indorum legati dimissi domos paucis post diebus VIII
cum donis revertuntur. CCC erant equites, MXXX cur-
rus, quos quadriiugi equi ducebant, lineae vestis ali-
quantum, mille scuta Indica et ferri candidi talenta C
leonesque rarae magnitudinis et tigres, utrumque ani- 2
mal ad mansuetudinem domitum, lacertarum quoque
ingentium pelles et dorsa testudinum. Cratero deinde 3
imperat rex, haud procul amne, per quem erat ipse
navigaturus, copias duceret: eos autem, qui comitari
eum solebant, inponit in naves et in fines Mallorum
secundo amne devehitur.

Inde Sambagras adiit, validam Indiae gentem, quae 4
populi, non regum imperio regebatur. LX milia pedi-
tum habebant, equitum VI milia: has copias currus D
sequebantur. III duces spectatos virtute bellica elege-
rant. At, qui in agris erant proximis flumini — fre- 5
quentes autem vicos maxime in ripa habebant — ut
videre totum amnem, qua prospici poterat, navigiis
constratum et tot militum arma fulgentia, territi nova
facie deorum exercitum et alium Liberum Patrem, ce-
lebre in illis gentibus nomen, adventare credebant.

1 rubore] robore **P**. 2 ut] et **F** *m. pr.* 3 excessisset] excessiset **F**. 6 paenitentiae] potentiae **V**. 8 post] *om.* **B** *m. pr.* 12 utrumque] utrimque **B** *m. pr.* 15 amne] amme **F**. 16 navigaturus] nauigiaturos **P**. 17 Mallorum *Lauer*: malliorum **A**. 19 Sambagras *scripsi*: sabarcas **A**. 20 LX milia *Freinshemius*: VI milia **A**. 21 VI milia] VI **C**. 22 bellica] belliaca **B** *m. pr.* elegerant] legerant **V**. 23 qui] que **B** *m. pr.* proximis *Quicherat*: proximi **A**. 24 maxime] proxime **P** *m. pr.* habebant] halebant **L**. 25 qua] quasi **V**. 27 facie] fatie **L**.

6 Hinc militum clamor, hinc remorum pulsus variaeque
nautarum voces hortantium pavidas aures inpleverant.
7 Ergo universi ad eos, qui in armis erant, currunt fu-
rere clamitantes et cum dis proelium inituros: navigia
non posse numerari, quae invictos viros veherent. Tan-
tumque in exercitum suorum intulere terroris, ut le-
gatos mitterent gentem dedituros.
8 His in fidem acceptis ad alias deinde gentes quarto **31**
die pervenit. Nihilo plus animi his fuit, quam ceteris
fuerat. Itaque oppido ibi condito, quod Alexandream
appellari iusserat, fines eorum, qui Musicani appellan-
9 tur, intravit. Hic de Teriolte satrape, quem Parapa-
nisadis praefecerat, isdem arguentibus cognovit mul-
taque avare ac superbe fecisse convictum interfici
10 iussit. Oxyartes, praetor Bactrianorum, non absolutus
modo, sed etiam iure amoris amplioris imperii dona-
tus est finibus. Musicanis deinde in dicionem redactis
urbi eorum praesidium inposuit.
11 Inde per silvas ad asperam Indiae gentem, perven-
tum est. Porticanus rex erat, qui se munitae urbi cum
magna manu popularium incluserat. Hanc Alexander
12 tertio die, quam coeperat obsidere, expugnavit. Et
Porticanus, cum in arcem confugisset, legatos de con-
dicione deditionis misit ad regem. Sed antequam
adirent eum, duae turres cum ingenti fragore proci-
derant: per quarum ruinas Macedones evasere in ar-
cem. Qua capta Porticanus cum paucis repugnans oc-
ciditur.
13 Diruta igitur arce et omnibus captivis venundatis **32**

4 et] *om.* **B**, *in* **L** *eras.* 7 mitterent] miterent **L**. 8 deinde] deinde inde **V**. 12 Parapanisadis *scripsi*: caracamisadis **A** [caracamissadis **F**]. 15 Oxyartes *Aldus*: oxartes **A**. 16 sed] set **L**. 17 dicionem] ditionem **C**. 18 praesidium *Frobenius*: imperium **A**. 19 per silvas ad asperam *scripsi*: praestos et ipsam **A**. Indiae gentem] indigentem **P**. 20 Porticanus] portica porticanus **P** *m. pr.* 22 coeperat] cęperat **P**. 23 confugisset] comfugisset **P**. condicione **I**: conditione **A**.

Sambi regis fines ingressus est multisque oppidis in
fidem acceptis validissimam gentis urbem cuniculo ce-
pit. Barbaris simile monstri visum est rudibus mili- 14
tarium operum: quippe in media ferme urbe armati
terra existebant nullo suffossi specus ante vestigio
facto. LXXX milia Indorum in ea regione caesa Cli- 15
tarchus est auctor multosque captivos sub corona ve-
nisse. Rursus Musicani defecerunt: ad quos oppri- 16
mendos missus est Pithon, qui captum principem gentis
eundemque defectionis auctorem adduxit ad regem. Quo
Alexander in crucem sublato rursus amnem, in quo
classem expectare se iusserat, repetit.

Quarto deinde die secundo amne pervenit ad oppi- 17
dum, quod in regno imo erat Sambi. Nuper se ille de-
diderat, sed oppidani detrectabant imperium et clau-
serant portas. Quorum paucitate contempta rex D 18
Agrianos moenia subire iussit et sensim recedentes eli-
cere extra muros hostem, secuturum profecto, si fu-
gere eos crederet. Agriani, sicut imperatum erat, la- 19
cessito hoste subito terga verterunt: quos barbari effuse
sequentes in alios, inter quos ipse rex erat, incidunt.
Renovato ergo proelio ex III milibus barbarorum DC
33 caesi sunt, M capti, ceteri moenibus urbis inclusi. Sed 20
non ut prima specie laeta victoria, ita eventu quoque
fuit: quippe barbari veneno tinxerant gladios. Itaque
saucii subinde expirabant, nec causa tam strenuae mor-
tis excogitari poterat a medicis, cum etiam leves pla-
gae insanabiles essent. Barbari autem speraverant in- 21

2 cepit **I**: coepit **A**. 5 existebant] existebat **C**. suffossi **I**: suffosi **A**. 6 LXXX milia *Raderus*: DCCC **P**, DCCC **C**. Clitarchus **I**: clitarcus **C**, clitharcus **P**. 7 sub] su **L** *m. pr.* 9 Pithon *Frobenius*: phyton **A**. 11 amnem] abnem **V**. 14 regno imo *Ieepius*: regnum **A**. Sambi **I**: sami **A**. 15 detrectabant **C**: detractabant **P**. clauserant] clauserat **F**. 20 hoste] hosto **B** *m. pr.* 22 barbarorum] barbarum **B** *m. pr.* 25 tinxerant] tincxerant **PV**. 26 saucii **I**: socii **A**. 28 essent] erant **V** *m. pr.*

cautum et temerarium regem excipi posse. Sed forte
22 inter promptissimos dimicans intactus evaserat. Prae-
cipue Ptolomaeus, laevo humero leviter quidem saucius,
sed maiore periculo quam vulnere adfectus, regis solli-
citudinem in se converterat. Sanguine coniunctus erat,
et quidam Philippo genitum esse credebant: certe pe-
23 lice eius ortum constabat. Idem corporis custos prom-
ptissimusque bellator et pacis artibus quam militiae
maior et clarior: modico civilique cultu, liberalis in-
primis adituque facili nihil ex fastu regiae adsumpse-
24 rat. Ob haec regi an popularibus carior esset, dubi-
tari poterat: tum certe primum expertus suorum animos,
adeo ut fortunam, in quam postea ascendit, in illo
25 periculo Macedones ominati esse videantur. Quippe
non levior illis Ptolomaei fuit cura quam regi. Qui
et proelio et sollicitudine fatigatus cum Ptolomaeo ad-
sideret, lectum, in quo ipse adquiesceret, iussit inferri.
26 In quem ut se recepit, protinus altior insecutus est
somnus. Ex quo excitatus per quietem vidisse se ex-
ponit speciem draconis oblatam herbam ferentis ore,
27 quam veneni remedium esse monstrasset: colorem quo-
que herbae referebat agniturum, si quis repperisset,
adfirmans. Inventam deinde — quippe a multis simul
erat requisita — vulneri inposuit, protinusque dolore
finito intra breve spatium cicatrix quoque obducta est.
28 Barbaros ut prima spes fefellerat, se ipsos urbemque
dediderunt.

Hinc in proximam gentem Patalium perventum est. 34

1 Sed *Kinchius*: et **A**. 2 intactus] tactus **B** *m. pr.* 3 Ptolomaeus *scripsi*: ptolomeus **BV**, ptholomeus **FLP** saucius] sautius **L**. 4 regis] regi **P**. 6 Philippo] phylippo **FLV** 8 pacis] paucis **P**. 11 carior] clarior **V** *m. pr.* 13 adeo] ateo **P** *m. pr.* 15 Ptolomaei *scripsi*: ptholomei **A** (ptolomei **V**). regi *Freinshemius*: regis **A**. 16 Ptolomaeo *scripsi*: ptholomeo **A** (ptolomeo **V**). 18 recepit] recipit **P**. insecutus] insequutus **P** 19 per] p **P**. 24 vulneri inposuit] *haec verba in* **P** *ante* Inventam *vs.* 23 *collocantur.* 25 spatium] spacium **PV**. 26 fefellerat] fefelleret **L** *m. pr.* 28 Patalium *scripsi*: Pataliam **A**.

Rex erat Soeris, qui urbe deserta in montes profuge-
rat: itaque Alexander oppido potitur agrosque popu- 29
latur. Magnae inde praedae actae sunt pecorum ar-
mentorumque, magna vis reperta frumenti. Ducibus 30
deinde sumptis amnis peritis defluxit ad insulam medio
ferme alveo enatam.

Ibi diutius subsistere coactus, quia duces socordius IX
adservati profugerant, misit, qui conquirerent alios. Nec
repertis pervicit cupido visendi Oceanum adeundique
terminos mundi sine regionis peritis flumini ignoto
caput suum totque fortissimorum virorum salutem per-
mittere: navigabant ergo omnium, per quae ferebantur, 2
ignari. Quantum inde abesset mare, quae gentes co-
lerent, quam placidum amnis os, quam patiens longa-
rum navium esset, anceps et caeca aestimatio augura-
batur: unum erat temeritatis solacium perpetua felicitas.
Iam CCCC stadia processerant, cum gubernatores agnos- 3
cere ipsos auram maris et haud procul videri sibi
Oceanum abesse indicant regi. Laetus ille hortari 4
nauticos coepit. incumberent remis: adesse finem labo-
ris omnibus votis expetitum: iam nihil gloriae deesse,
nihil obstare virtuti, sine ullo Martis discrimine, sine
sanguine oram terrae ab illis capi: ne naturam quidem
longius posse procedere: brevi incognita nisi inmorta-
libus esse visuros. Paucos tamen navigio emisit in 5
ripam, qui agrestes vagos exciperent, e quibus certiora
nosci posse sperabat. Illi scrutati omnia tuguria tan-
dem latentes repperere. Qui interrogati, quam procul 6
abessent mari, responderunt nullum ipsos mare ne fama

1 Soeris *Lassenius*: moeris **A** [meris **V**]. 2 potitur] petitur **P**. 7 diutius] diucius **V**. 8 profugerant] profugerat **F** *m. pr.* 9 pervicit *Bentleius*: peruicax **A**. 14 patiens] paciens **V**. 15 aestimatio] aestimato **F** *m. pr.* 16 solacium] solatium **LV**. 17 Iam] cum **P** *m. pr.* stadia] stada **L** *m. pr.* 21 omnibus **I**: omnis **A**. 22 Martis] maris **C**. 23 oram *Eberhardus*: orbem **A**. 26 certiora] cerciora **V**. 27 sperabat] sperabant **P**. scrutati *Vindelinus*: scrutata **A**. 28 repperere] reppere **F**. 29 abessent mari **P**: abesset mare **C**.

quidem accepisse: ceterum tertio die perveniri posse
ad aquam amaram, quae corrumperet dulcem. Intel-
7 lectum est mare destinari ab ignaris naturae eius. Ita-
que ingenti alacritate nautici remigant, et proximo
quoque die, quo propius spes admovebatur, crescebat
ardor animorum. Tertio iam die mixtum flumini sub-
ibat mare leni adhuc aestu confundente dispares undas.
8 Tum aliam insulam medio amni sitam evecti paulo
lentius, quia cursus aestu reverberabatur, adplicant
classem et ad commeatus petendos discurrunt, securi
9 casus eius, qui supervenit ignaris. Tertia ferme hora **35**
erat, cum stata vice Oceanus exaestuans invehi coepit
et retro flumen urgere. Quod primo coercitum, deinde
vehementius pulsum maiore impetu adversum agebatur,
10 quam torrentia praecipiti alveo incurrunt. Ignota vulgo
freti natura erat, monstraque et irae deum indicia cer-
nere videbantur, identidem intumescens mare et in
11 campos paulo ante siccos descendere superfusum. Iam-
que levatis navigiis et tota classe dispersa, qui expo-
siti erant, undique ad naves trepidi et inproviso malo
12 attoniti recurrunt. Sed in tumultu festinatio quoque
tarda est. Hi contis navigia pellebant, hi, dum remos
13 aptari prohibebant, consederant, quidam enavigare pro-
perantes, sed non expectatis, qui simul esse debebant,
clauda et inhabilia navigia languide moliebantur, aliae
navium inconsulte ruentes [non] receperant: pariterque
14 et multitudo et paucitas festinantes morabatur. Clamor
hinc expectare, hinc ire iubentium dissonaeque voces
numquam idem atque unum tendentium non oculorum

4 remigant] remicant **P**. 9 lentius *Acidalius*: lenius **A**. reverberabatur **B** *m. sec.*: reuerebrabatur **P** *m. pr.*, reuerabatur **C** [reuerebatur **B** *m. pr.*]. 10 commeatus] commeatos **P**. 12 coepit] cepit **P**. 18 descendere **I**: discendere **A** [discedere **F** *m. pr.*]. 22 Hi *Lauer*: ii **A**. navigia pellebant] nauigiappellebant **BL** *m. pr.*, nauigia appellebant **F**. hi *Lauer*: ii **A**. 23 enavigare] enauigaret **P**. 24 non] *om.* **P**. 25 clauda] et clauda **V**. inhabilia] inabilia **P**. languide] de anguide **P**. 26 [non] *delevi*. 29 numquam] nusquam **P**. atque] adque **L**.

modo usum, sed etiam aurium abstulerant. Ne in gu- 15
bernatoribus quidem quicquam opis erat, quorum nec
exaudiri vox a tumultuantibus poterat nec imperium
a territis inconpositisque servari. Ergo conlidi inter 16
se naves abstergerique invicem remi et alii aliorum
navigia urgere coeperunt. Crederes non unius exerci-
tus classem vehi, sed duorum navale inisse certamen.
Incutiebantur puppibus prorae, premebantur a sequen- 17
tibus, qui antecedentes turbaverant: iurgantium ira per-
36 veniebat etiam ad manus. Iamque aestus totos circa 18
flumen campos inundaverat tumulis dumtaxat eminen-
tibus velut insulis parvis, in quos plerique trepidi
omissis navigiis enare properant. Dispersa classis par- 19
tim in praealta aqua stabat, qua subsederant valles,
partim in vado haerebat, utcumque inaequale terrae
fastigium occupaverant undae: cum subito novus et
pristino maior terror incutitur. Reciprocari coepit 20
mare magno tractu aquis in suum fretum recurrenti-
bus reddebatque terras paulo ante profundo salo mer-
sas. Igitur destituta navigia alia praecipitantur in pro-
ras, alia in latera procumbunt. Strati erant campi
sarcinis, armis, avulsarum tabularum remorumque frag-
mentis. Miles nec egredi in terram nec in nave sub- 21
sistere audebat identidem praesentibus graviora, quae
sequerentur, expectans. Vix, quae perpetiebantur, vi-
dere ipsos credebant, in sicco naufragia, in amni mare.
Nec finis malorum: quippe aestum paulo post mare 22
relaturum, quo navigia adlevarentur, ignari famem et

---

1 Ne] nec **L**. 2 nec] ne **C**. 3 a tumultuantibus] tumultuantibus **P**. 4 a territis] atterritis **P**. 5 abstergerique] abstergique **V**. 6 coeperunt] ceperunt **P**. non] ne **P**. 8 Incutiebantur] incuciebantur **FV**. 14 aqua] inqua **C**. qua] quas **P**. 15 haerebat **I**: haerebant **A**. 19 reddebatque] reddebantque **P**. 20 praecipitantur] praetipitantur **L**. 21 procumbunt] procumbant **F** *m. pr.* 23 nave *Scheffer*: naues **A**. 24 identidem] identidem idem **P**. 25 perpetiebantur **L** *m. sec.*: pertiebantur **A** [perciebantur **V**]. 27 finis *Lauer*: fines **A**. 28 adlevarentur] adleuerentur **C**.

ultima sibimet ominabantur. Beluae quoque fluctibus
23 destitutae terribiles vagabantur. Iamque nox adpete- 37
bat, et regem quoque desperatio salutis aegritudine
adfecerat. Non tamen invictum animum curae ob-
ruunt, quin tota nocte persederet in speculis equitesque
praemitteret ad os amnis, ut, cum mare rursus ex-
24 aestuare sensissent, praecederent. Navigia quoque et
lacerata refici et eversa fluctibus erigi iubet paratos-
que esse et intentos, cum rursus mare terras inundas-
25 set. Tota ea nocte inter vigilias adhortationesque con-
sumpta celeriter et equites ingenti cursu refugere et
secutus est aestus. Qui primo aquis leni tractu sub-
euntibus coepit levare navigia, mox totis campis in-
26 undatis etiam inpulit classem. Plaususque militum
nauticorum*que* insperatam salutem inmodico celebran-
tium gaudio litoribus ripisque resonabat. Unde tan-
tum redisset subito mare, quo pridie refugisset, quae-
nam esset eiusdem *ele*menti natura modo discors, modo
imperio temporum obnoxia, mirabundi requirebant.
27 Rex cum ex eo, quod acciderat, coniectaret post solis
ortum statum tempus esse, media nocte, ut aestum
occuparet, cum paucis navigiis secundo amne defluxit
evectusque os eius CCCC stadia processit in mare tan-
dem voti sui compos. Praesidibusque et maris et lo-
corum dis sacrificio facto ad classem rediit.

X Hinc adversum flumen subit classis et altero die 38
adpulsa est haud procul lacu salso, cuius incognita
natura plerosque decepit temere ingressos aquam. Quippe
scabies corpora invasit, et contagium morbi etiam in
2 alios vulgatum est. Oleum remedio fuit. Leonnato

3 et regem] *om.* **P** *m. pr.* aegritudine] aegretudine **C**. 5 persederet **P**: persideret **C**. 6 exaestuare] extuare **P**. 10 ea] *om.* **V** *m. pr.* 13 levare] lauare **P**. inundatis *scripsi*: inundantes **A**. 15 nauticorum*que* *Giunta*: nauticorum **A**. celebrantium] celebrancium **P**. 18 *ele*menti **B** *m. sec.*: mentis **A** 21 esse, media *Frobenius*: esset media **P**, esse et media **C**. 24 praesidibusque] praesidiusque **V**. 27 haud] haut **P**. lacu] laccu **V**. 28 Quippe] Quppe **F**.

deinde praemisso, ut puteos foderet, qua terrestri iti-
nere ducturus exercitum videbatur — quippe sicca erat
regio —. ipse cum copiis subsistit vernum tempus ex-
pectans. Interim et urbes plerasque condidit *et* Ne- 3
archo atque Onesicrito nauticae rei peritis imperavit,
ut validissimas navium deducerent in Oceanum pro-
gressique, quoad tuto possent, naturam maris noscerent:
vel eodem amne vel Euphrate subire eos posse, cum
reverti ad se vellent.

39 Iamque mitigata hieme et navibus, quae inutiles 4
videbantur, crematis terra ducebat exercitum. Nonis 5
castris in regionem Arabiton, inde totidem diebus in
Cedrosiorum perventum est. Liber hic populus con-
cilio habito dedidit se, nec quicquam deditis praeter
commeatus imperatum est. Quinto hinc die venit ad 6
flumen: Arabum incolae appellant. Regio deserta et
aquarum inops excipit: quam emensus in Horitas tran-
sit. Ibi maiorem exercitus partem Hephaestioni tra-
didit, levem armaturam cum Ptolomaeo Leonnatoque
partitus est. Tria simul agmina populabantur Indos, 7
magnaeque praedae actae sunt: maritimos Ptolomaeus,
ceteros ipse rex et ab alia parte Leonnatus urebant.
In hac quoque regione urbem condidit, deductique sunt
in eam Arachosii.

40 Hinc pervenit ad maritimos Indos. Desertam va- 8
stamque regionem late tenent ac ne cum finitimis qui-
dem ullo commercii iure miscentur. Ipsa solitudo 9

3 vernum **B** *m. sec.*: uerni **A**. 4 plerasque] plerosque **B** *m. pr.* *et* Nearcho *Kinchius*: nearcho **A**. 8 Euphrate] euphraten **P**. 10 hieme] ieme **P**. 12 regionem **I**: regione **A**. Arabiton *Bentleius*: aboriton **A**. 14 habito] abito **P**. dedidit] dedit **P** *m. pr.* nec] ne **F**. 16 Arabum *Aldus*: barbarum **A**. 17 inops] inobs **P**. Horitas *Frobenius*: noritas **A**. 18 Hephaestioni *Cospus*: ephestioni **A**. 19 Ptolomaeo *scripsi*: ptolomeo **V**, ptholomeo **BLP**, tholomeo **F**. 20 populabantur] pepulabantur **B** *m. pr.* 21 Ptolomaeus *scripsi*: ptolomeus **V**, ptholomeus **BFLP**. 22 Leonnatus] leonnatos **F**. 24 in eam *Frobenius*: inam **A**. 26 tenent] tent **P**, tentent **F** *m. pr.* finitimis **I**: finitissimis **A**.

natura quoque inmitia efferavit ingenia: prominent un-
gues numquam recisi, comae hirsutae et intonsae sunt.
10 Tuguria conchis et ceteris purgamentis maris instruunt.
Ferarum pellibus tecti piscibus sole duratis et maiorum
quoque beluarum, quas fluctus eiecit, carne vescuntur.
11 Consumptis igitur alimentis Macedones primo inopiam,
deinde ad ultimum famem sentire coeperunt radices
palmarum — namque sola ea arbor gignitur — ubi-
12 que rimantes. Et cum haec quoque alimenta defece-
rant, iumenta caedere adgressi ne equis quidem absti-
nebant. Et cum deessent, quae sarcinas veherent, spolia
de hostibus, propter quae ultima Orientis peragraverant,
13 cremabant incendio. Famem deinde pestilentia secuta
est. Quippe insalubrium ciborum noxii suci, ad hoc
itineris labor et aegritudo animi vulgaverant morbos,
et nec manere sine clade nec progredi poterant: ma-
nentes fames, progressos acrior pestilentia urguebat.
14 Ergo strati erant campi paene pluribus semivivis quam
cadaveribus. Ac ne levius quidem aegri sequi poterant:
quippe agmen raptim agebatur tantum singulis ad spem
salutis ipsos proficere credentibus, quantum itineris
15 festinando praeciperent. Igitur, qui defecerant, notos
ignotosque, ut adlevarentur, orabant: sed nec iumenta
erant, quibus excipi possent, et miles vix arma porta-
bat, imminentisque et ipsis facies mali ante oculos
erat. Ergo saepius revocati ne respicere quidem suos
16 sustinebant misericordia in formidinem versa. Illi re-
licti deos testes et sacra communia regisque inplora-
bant opem, cumque frustra surdas aures fatigarent, in

1 inmitia] inmicia **F** 2 recisi] reciso **P** *m. pr.* 3 conchis] concis **P**. 9 Et *scripsi*: sed **A**. 14 noxii *Cornelissen*: noui **A**. hoc itineris] hoctineris **L** *m. pr.* 16 manentes] manantes **B** *m. pr.* 17 urguebat **P**: urgebat **C**. 18 semivivis] simuiuis **P** *m. pr.* 19 ne] *om.* **P** *m. pr.* levius] leuior **P**. 21 quantum] quantam **F** *m. pr.* 22 notos] natos **B** *m. pr.* 24 et] *om.* **P**. portabat] portabant **F** *m. pr.*, portaba*t **V**. 25 ipsis *Frobenius*: ipsius **A**. 29 cumque] cum **P** *m. pr.* surdas] surdes **P**.

rabiem desperatione versi parem suo exitum similesque
41 ipsis amicos et contubernales precabantur. Rex do- 17
lore simul ac pudore anxius, quia causa tantae cladis
ipse esset, ad Phrataphernen, Parthyaeorum satrapen,
misit, qui iuberet camelis cocta cibaria adferri, aliosque
finitimarum regionum praefectos certiores necessitatis
suae fecit. Nec cessatum est ab his. Itaque fame 18
dumtaxat vindicatus exercitus tandem in Cedrosiae
fines perducitur. Omnium rerum solo fertili regio est:
in qua stativa habuit, ut vexatos milites quiete firma-
ret. Hic Leonnati litteras accepit conflixisse ipsum 19
cum VIII milibus peditum et CCCC equitibus Horitarum
prospero eventu. A Cratero quoque nuntius venit
Ozinen et Zariaspen, nobilis Persas, defectionem mo-
lientes oppressos a se in vinculis esse. Praeposito 20
igitur regioni Sibyrtio — namque Menon, praefectus
eius, nuper interierat morbo — in Carmaniam ipse
processit. Astaspes erat satrapes gentis, suspectus res 21
novare voluisse, dum in India rex est: quem occurren-
tem dissimulata ira comiter adlocutus, dum exploraret,
42 quae delata erant, in eodem honore habuit. Cum inde 22
praefecti, sicut imperatum erat, equorum iumentorum-
que iugalium vim ingentem ex omni, quae sub imperio
erat, regione misissent, quibus deerant inpedimenta,
restituit. Arma quoque ad pristinum refecta sunt cul- 23
tum: quippe haud procul a Perside aberant non pacata

1 desperatione] disperatione **L**. exitum] exitu **P**. 3 anxius] ancxius **V**. quia] qua **V**. 4 ad Phrataphernen *Aldus*: affrapernen **A**. Parthyaeorum *Zumptius*: parthynorum **A** [parthinorum **V**]. satrapen **C**: satrapam **PL** *m. pr.* 5 adferri **P**: adferre **C**. aliosque **P**: alios **C** 8 tandem] tam **P**. 9 solo fertili *Acidalius*: sola fertilis **A**. 12 cccc **P**: ccc **C**. Horitarum *Frobenius*: noritarum **P**, moritarum **C**. 13 Cratero] cratere **FL** *m. pr.* nuntius] nuncius **V**. 16 regioni Sibyrtio *Freinshemius*: regionis iburtio **A** [regionis iburcio **V**]. Menon] moenon **C**. 18 Astaspes *Fuhrius*: aspastis **A**. satrapes **B** *m. sec.*: satrapas **A**. 22 iumentorum*que Lauer*: iumentorum **A**. 24 erat *Lauer*: erant **A**. 26 haud] haut **LP**.

24 modo, sed etiam opulenta. Igitur, ut supra dictum
est, aemulatus Patris Liberi non gloriam solum, quam
ex illis gentibus deportaverat, sed etiam pompam, sive
illud triumphus fuit ab eo primum institutus sive bac-
chantium lusus, statuit imitari animo super humanum
25 fastigium elato. Vicos, per quos iter erat, floribus
coronisque sterni iubet, liminibus aedium creterras vino
repletas et alia eximiae magnitudinis vasa disponi, ve-
hicula deinde constrata, ut plures capere milites pos-
sent, in tabernaculorum modum ornari, alia candidis
26 velis, alia veste pretiosa. Primi ibant amici et cohors
regia variis redimita floribus coronisque: alibi tibici-
num cantus, alibi lyrae sonus audiebatur: item vehi-
culis pro copia cuiusque adornatis comissabundus exer-
citus armis, quae maxime decora erant, circumpenden-
tibus. Ipsum convivasque currus vehebat creterris
aureis eiusdemque materiae ingentibus poculis prae-
27 gravis. Hoc modo per dies VII bacchabundum agmen
incessit, parata praeda, si quid victis saltem adversus
comissantes animi fuisset: mille, hercule, viri modo et
sobrii VII dierum crapula graves in suo triumpho ca-
28 pere potuerunt. Sed fortuna, quae rebus famam pre-
tiumque constituit, hoc quoque militiae probrum ver-
tit in gloriam. Et praesens aetas et posteritas deinde
mirata est per gentes nondum satis domitas incessisse
temulentos barbaris, quod temeritas erat, fiduciam esse
29 credentibus. Hunc apparatum carnifex sequebatur:

3 pompam *Meiser*: famam **A**. 4 ab eo] habeo **V**. institutus] institus **P**. 4 bacchantium] bachantium **V**. 5 super] semper **P**, seper **V**. 6 quos] cos **P**. 7 creterras] crateras **B** *m. pr.* 8 eximiae] eximae **P**. 9 plures] pleres **P** *m. pr.* 10 modum] modo **P** *m. pr.* 11 pretiosa] praeciosa **V**. 12 tibicinum *Freinshemius*: tubicinum **A**. 13 alibi **B** *m. sec.*: alii **A**. lyrae] lirae **FV**. 14 comissabundus *Zumptius*: comisabundus **A**. 15 circumpendentibus] circumpetentibus **F**. 17 ingentibus] ingentis **P** *m. pr.* 19 parata *Palmerius*: parta **A**. 20 comissantes *Zumptius*: comisantes **A**. 22 pretiumque] praeciumque **P**. 23 probrum] probum **P**. 26 temulentos] temulendos **F**.

quippe satrapes Astaspes, de quo ante dictum est, interfici iussus est: adeo nec luxuriae quicquam crudelitas nec crudelitati luxuria obstat.

---

1 satrapes] satrapa **P** *m. pr.* Astaspes *Fuhrius*: apastris **A**. 2 nec] ne **C**. Q̄ CVRTI RUFI HISTORIARU LIB̄ VIIII EXPL̄C INCIPIT LIBER DECIMUS **P**, Q CVRTI RVFI LIB · VIIII EXPLICIT · INCIPIT · X · FELICIꝑ **B**, EXPLICIT Q CVRTI RUFI HISTORIARVM INCIPIT LIB̄ · X **F**, EXPLIC̄ · Q · CVRTI RVFI HISTORIARVM · INCIPIT LIBER X' **L**, CVRTI RVFI HISTORIARVM · EXPLICIT · LIBER NONVS · INCIPIT EIVSDEM LIBER DECIMVS **V**.

Q. CURTI RUFI

HISTORIARUM

ALEXANDRI MAGNI

MACEDONIS

LIBER X.

I Isdem fere diebus Cleander et Sitalces et cum Aga-
thone Heracon superveniunt, qui Parmenionem iussu
regis occiderant. v milia peditum cum equitibus M,
2 sed et accusatores eos e provincia, cui praefuerant, se-
quebantur. Nec tot facinora, quot admiserant, conpen-
sare poterat caedis perquam gratae regi ministerium.
3 Quippe cum omnia profana spoliassent, ne sacris qui-
dem abstinuerant, virginesque et principes feminarum
4 stupra perpessae corporum ludibria deflebant. Invisum
Macedonum nomen avaritia eorum ac libido barbaris
5 fecerat. Inter omnes tamen eminebat Cleandri furor,
qui nobilem virginem constupratam servo suo pelicem
6 dederat. Plerique amicorum Alexandri non tam crimi-
num, quae palam obiciebantur, atrocitatem, quam me-

1 Isdem] Hisdem **P**. 2 Parmenionem] parmoenionem **BLV**. 4 sed et **C**: sed **P**. accusatores] adcusatores **P**. provincia] prouintia **BFLP**. 5 quot **B** *m. sec.*: quod **A**. 6 ministerium **I**: ministerio **A**. 7 ne **I**: nec **A**. 10 avaritia] auaricia **FLPV**.

moriam occisi per illos Parmenionis, quod tacitum pro-
desse reis apud regem poterat, intuebantur laeti recci-
disse iram in irae ministros nec ullam potentiam scelere
quaesitam cuiquam esse diuturnam. Rex cognita causa 7
pronuntiavit ab accusatoribus unum et id maximum
crimen esse praeteritum, desperationem salutis suae:
numquam enim talia ausuros, qui ipsum ex India
sospitem aut optassent reverti aut credidissent rever-
surum. Igitur hos quidem vinxit, DC autem militum, 8
qui saevitiae eorum ministri fuerant, interfici iussit.
Eodem die sumptum est supplicium de iis quoque, 9
quos auctores defectionis Persarum Craterus adduxerat

2 Haud multo post Nearchus et Onesicritus, quos 10
longius in Oceanum procedere iusserat, superveniunt.
Nuntiabant autem quaedam audita, alia conperta: in- 11
sulam ostio amnis obiectam auro abundare, inopem
equorum esse — singulos eos conpererant ab iis, qui
ex continenti traicere auderent, singulis talentis emi
—, plenum esse beluarum mare: aestu secundo eas 12
ferri magnarum navium corpora aequantes, tubae cantu
deterritas sequi classem cum magno aequoris strepitu
velut demersa navigia subisse aquas. Cetera incolis 13
crediderant, inter quae: Rubrum mare non a colore
undarum, ut plerique crederent, sed ab Erythro rege
appellari: esse haud procul a continenti insulam pal- 14

1 Parmenionis] parmoenionis **C**. 2 reis] regis **P**. reccidisse **C**: recidisse **PF** *m. pr.* 3 in irae] inire **P**. 6 salutis] salustis **L**. 7 ausuros] ausuras **P**. 9 vinxit] uincxit **P**. 11 iis] is **P**. 13 Haud] haut **P**. 15 Nuntiabant] nunciabant **FV**. 16 amnis obiectam *Schefferus*: amni subiectam **A**. abundare **I**: habundare **A**. 17 conpererant] conparerant **B**, conpeperant **F**. iis] hiis **C**. traicere] traicerent **P**. 20 ferri **I**: fieri **A**. tubae *Sebisius*: truci **A**. 21 strepitu] trepitu **P**. 22 velut] uelud **P** *m. pr.* 23 inter quae . . . . . crederent] *om.* **P**, *in quo vs.* 23 *in vocabulo* crediderant *littera* a *ex* e *corr. est.* 23 colore] colere **B** *m. pr.* **F** *m. pr.* **L** *m. pr.* 24 ab] hab **P**. Erythro] erithro **C**. 25 appellari] apellari **V**. haud] aut **P**. palmetis *Modius*: palmitis **P**, palmis **C**.

metis frequentibus consitam et in medio fere nemore columnam eminere, Erythri regis monumentum, litteris
15 gentis eius scriptam. Adiciebant navigia, quae lixas mercatoresque vexissent, famam auri secutis gubernatoribus in insulam esse transmissa nec deinde ab iis
16 postea visa. Rex cognoscendi plura cupidine accensus rursus eos terram legere iubet, donec ad Euphratis *os* adpellerent classem: inde adverso amne Babylona subituros.

17 Ipse animo infinita conplexus statuerat omni ad 3
orientem maritima regione perdomita ex Syria petere Africam, Carthagini infensus, inde Numidiae solitudinibus peragratis cursum Gadis dirigere — ibi namque
18 columnas Herculis esse fama vulgaverat —, Hispanias deinde, quas Hiberiam Graeci a flumine Hibero vocabant, adire et praetervehi Alpes Italiaeque oram, unde
19 in Epirum brevis cursus est. Igitur Mesopotamiae praetoribus imperavit [ut] materia in Libano monte caesa devectaque ad urbem Syriae Thapsacum septingentarum carinas navium ponere: septemremis omnes esse deducique Babylona. Cypriorum regibus imperatum, ut aes stuppamque et vela praeberent.

20 Haec agenti Pori et Taxilis regum litterae traduntur, Abisaren morbo, Philippum, praefectum ipsius, ex

1 frequentibus I: frementibus **A**. 2 Erythri *Aldus*: erithri **C**, erythi **P**. monumentum **C**: monimentum **P**. litteris] littoris **F**. 5 transmissa *Lauer*: transmissam **A**. 6 visa] uisam **C**. 7 Euphratis *os Acidalius*: euphratis **C**, eufratis **P**. 8 adverso] aduersu **P** *m. pr.*, aduers* **L**, *sed* o *supra rsm. add. m. sec.* Babylona] babilona **FLPV**. 10 infinita] infinito **P** *m. pr.* 11 ex Syria petere] exiri adpetere **P**, ex yrapeterae **L** *m. pr.* 12 Carthagini] chartagini **C**. 16 praetervehi] praeteruei **P**. Italiaeque] ataliеque **P**, ital*ique **L**. 18 [ut] *del. Frobenius.* Libano] libatio **FV**. 19 Syriae] siriae **P**. Thapsacum septingentarum *Zumptius*: thapsagas et ingentarumque **A**. 20 septemremis *scripsi*: vii remis **A**. 21 Babylona *Modius*: babilona **P** *m. pr.*, babyloniam **C**. 22 stuppamque I: stupamque **A**. 23 Pori I: phori **A**. Taxilis] taxillis **F**. 24 Philippum] phylippum **BFV**.

vulnere interisse oppressosque, qui vulnerassent eum.
Igitur Philippo substituit Eudaemonem — dux erat 21
Thracum —, Abisaris regnum filio eius attribuit.
4 Ventum est deinde Parsagada: Persica est gens, 22
cuius satrapes Orsines erat, nobilitate ac divitiis inter
omnes barbaros eminens. Genus ducebat a Cyro, quon- 23
dam rege Persarum: opes et a maioribus traditas ha-
bebat et ipse longa imperii possessione cumulaverat.
Is regi cum omnis generis donis, non ipsi modo ea, 24
sed etiam amicis eius daturus, occurrit. Equorum do-
miti greges sequebantur currusque argento et auro
adornati, pretiosa supellex et nobiles gemmae, aurea
magni ponderis vasa vestesque purpureae et signati
argenti talentum III milia. Ceterum tanta benignitas 25
barbaro causa mortis fuit. Nam cum omnes amicos
regis donis super ipsorum vota coluisset, Bagoae
spadoni, qui Alexandrum obsequio corporis devinxerat
sibi, nullum honorem habuit admonitusque a quibus- 26
dam Bagoam Alexandro cordi esse respondit, amicos
regis, non scorta se colere nec moris esse Persis, ma-
res ducere, qui stupro effeminarentur. His auditis 27
spado potentiam flagitio et dedecore quaesitam in ca-
put nobilissimi et insontis exercuit. Namque gentis
eiusdem levissimos falsis criminibus clam struxit, mo-
nitos tum demum ea deferre, cum ipse iussisset. In- 28

2 Philippo] phylippo **V**. Eudaemonem *Frobenius*: eodaemonem **BFL**, eodemonem **PV**. 3 Thracum **B** *m. sec.*: tracum **C**, tractum **P**. Abisaris *Freinshemius*: abissaris **A** [abi*saris **L**]. 4 Parsagada *Vogel*: persagara **A**. 5 divitiis] diuiciis **F**. 7 a] *om.* **B** *m. pr.* 8 ipse] ipsa **P**. 9 regi] re **P**. generis] gentis **P** *m. pr.* ipsi **I**: ipso **A**. 12 supellex] suppellex **P**. 13 vestesque] uestisque **P**. 14 talentum] talenta **C**. III milia. Ceterum tanta] *om.* **B** *m. pr.*, *add. in margine corr.*, *sed ita, ut scribat*: IIII. 17 devinxerat **B** *m. sec.*: deuixerat **A**. 19 Bagoam *Jeepius*: equam **C**, ęqua **P**. 20 scorta] scortas **P**. 21 effeminarentur] efeminarentur **V**. 22 caput] capud **V**. 24 falsis] falsi **P**. clam struxit *scripsi*: adstruxit **A**. monitos tum] monito fictum **V**.

terim, quotiens sine arbitris erat, credulas regis aures
inplebat, dissimulans causam irae, quo gravior crimi-
29 nantis auctoritas esset. Nondum suspectus erat Or-
sines, iam tamen vilior: reus enim in secreto agebatur
latentis periculi ignarus. Et inportunissimum scortum
ne in stupro quidem et dedecoris patientia fraudis ob-
litum, quotiens amorem regis in se accenderat, Orsinen
modo avaritiae, interdum etiam defectionis arguebat.
30 Iam matura erant in perniciem innocentis mendacia, **5**
et fatum, cuius inevitabilis sors est, adpetebat Forte
enim sepulchrum Cyri Alexander iussit aperiri, in quo
erat conditum eius corpus, cui dare volebat inferias.
31 Auro argentoque condit*or*ium repletum esse crediderat —
quippe ita fama Persae vulgaverant —, sed praeter cli-
peum eius putrem et arcus duos Scythicos et acinacem nihil
32 repperit. Ceterum corona aurea inposita amiculo, cui ad-
suerat ipse, solium, in quo corpus iacebat, velavit mira-
tus tanti nominis regem tantis praeditum opibus haud
33 pretiosius sepultum esse, quam si fuisset e plebe. Pro-
ximus erat lateri spado: qui regem intuens: 'Quid
mirum,' inquit, 'est inania sepulchra esse regum, cum
satraparum domus aurum inde egestum capere non pos-
34 sint? Quod ad me attinet, ipse hoc bustum antea non
videram, sed ex Dareo ita accepi III milia talentum
35 condita esse cum Cyro. Hinc illa benignitas in te, ut,
quod inpune habere non poterat Orsines, donando
36 etiam gratiam iniret.' Concitaverat iam animum in
iram, cum ii, quibus negotium idem dederat, superve-

1 quotiens] quociens **FLV**. 6 patientia] pacientia **P**. 7 quotiens] quociens **L** *m. pr.* **P**. 9 mendacia] mendatia **LV**. 13 condit*or*ium *Heinsius*: conditum **A**. 14 clipeum *Muetzellius*: clypeum **A** [clyppeum **V**]. 15 Scythicos] schythicos **F**, scithicos **V**. nihil] nichil **F**. 16 repperit] reperit **V**. 17 solium] solio **P**, solum **F** *m. pr.* 18 praeditum] p̧ditum **B** *m. pr.* 19 pretiosius] p̃ciosius **P**. 21 inquit] inquid **C**. 22 inde] ind*e **P**. 24 accepi] accipi **P**. talentum] talenta **P** *m. pr.* 26 inpune] inpuiae **P** *m. pr.* 28 ii *Vindelinus*: hii **A** [hi **F**].

niunt. Hinc Bagoas, hinc ab eo subornati falsis cri-
minibus occupant aures. Antequam accusari se suspi- 37
caretur Orsines, in vincula est traditus. Non contentus
supplicio insontis spado ipse morituro manum iniecit.
Quem Orsines intuens: 'Audieram,' inquit, 'in Asia
olim regnasse feminas: hoc vero novum est regnare
castratum!' Hic fuit exitus nobilissimi Persarum nec 38
insontis modo, sed eximiae quoque benignitatis in re-
gem. Eodem tempore Phradates regnum adfectasse 39
suspectus occiditur. Coeperat esse praeceps ad reprae-
sentanda supplicia, item ad deteriora credenda: scilicet 40
res secundae valent commutare naturam, et raro quis-
quam erga bona sua satis cautus est. Idem enim
paulo ante Lyncestem Alexandrum delatum a duobus
indicibus damnare non sustinuerat, humiliores quoque 41
reos contra suam voluntatem, quia ceteris videbantur
insontes, passus absolvi, hostibus victis regna reddide-
rat: ad ultimum vitae tantum ab semetipso degene- 42
ravit, ut in*victi* quondam adversus libidinem animi ar-
bitrio scorti aliis regna daret, aliis adimeret vitam.
6 Isdem fere diebus litteras a Coeno accipit de re- 43
bus in Europa et Asia gestis, dum ipse Indiam sub-
egit. Zopyrio, Thraciae praepositus, cum expeditionem 44
in Getas faceret, tempestatibus procellisque subito co-

---

1 ab eo] habeo **F**. 3 vincula] uinculo **P**. Non] nam **V**. 4 supplicio] subplicio **FL** *m. pr.* suplicio **V**. 5 inquit] inquid **LV**. 6 regnasse] regnase **V**. 8 benignitatis] benignitas **C**. 10 Coeperat] caeperat **LV**. 11 supplicia] subplicia **PV**. item **I**: idem **A**. ad deteriora] adeteriora **P**. scilicet] sicilicet **P** *m. pr.* 14 Lyncestem **I**: lincestem **A** [lincesten **V**]. a] *om.* **F** *m. pr.* 17 absolvi] adsolui **C**. regna reddiderat *Freinshemius*: regnare duxerat **A**. 18 vitae tantum *Heraeus*: traiectum **A**. 19 in*victi scripsi*: in **A**. quondam] quoddam **C** [quodam **B** *m. pr.*]. 21 Isdem] Iisdem **P**. a Coeno] aceno **C**: *error est Curti ἀπὸ κοινοῦ et ἀπὸ Κοίνου confundentis.* accipit] accepit **B**. 22 gestis] iestis **P**. Indiam] indigam **P**. 23 Zopyrio **I**: zopirio **A** [zophyrio **V**]. Thraciae] traciae **P** *m. pr.*, tratiae **V**. 24 Getas *Vindelinus*: gestas **A**. coortis] cohortis **P**.

45 ortis cum toto exercitu oppressus erat. Qua cognita clade Seuthes Odrysas, populares suos, ad defectionem conpulerat. Amissa propemodum Thracia ne Graecia quidem *tumultibus inconcussa mansit. Nam Alexander punita insolentia satraparum quorundum, qui, dum in extremo orbe Indorum armis retinetur, summa scelera atque flagitia in provinciales exercuerant, ceteris metum iniecerat. Hi in paribus delictis eandem facinorum poenam veriti ad mercennariorum militum fidem confugerunt illorum manibus, si ad supplicium poscerentur, se tutaturi aut pecunia, quanta poterat, coacta fuga salutem petiverunt. Qua re cognita litterae ad omnes Asiae praetores missae sunt, quibus inspectis e vestigio omnes peregrinos milites, qui stipendia sub ipsis facerent, dimittere iubebantur. Erat inter eos Harpalus, quem Alexander, quod propter ipsius amicitiam olim a Philippo eiectus solum verterat, inter fidissimos habebat et post Mazaei mortem satrapeam Babyloniae attribuerat thesaurorumque custodiae praefecerat. Is igitur cum fiduciam, quam in singulari regis gratia habere poterat, magnitudine flagitiorum consumpsisset, quinque milia talentorum ex gaza regia abstulit conductaque sex milium mercennariorum manu in Europam evasit. Iampridem enim luxu et libidinibus in praeceps tractus desperataque regis venia adversus iram eius alienum subsidium circumspexerat et Athenienses, quorum cum potentiam et auctoritatem apud ceteros Graecos, tum occultum in Macedonas odium norat, sedulo coluerat. Itaque spem suis ostendit Athenienses adventu suo cognito copiisque et pecuniis, quas adduceret, coram inspectis protinus arma consiliaque esse sociaturos. Nam a populo inperito et mobili per homines inprobos et venales omnia se muneribus consecuturum existimabat.*

2 Odrysas *Frobenius*: odrisas **A**. 3 Thracia] tracia **FP**, tratia **V**. Graecia] gretia **V**. 4 quidem] *verba quae secuntur add. Freinshemius, in* **A** *excipiunt verba* X, 2, 1 Igitur xxx, *in* **C** *in margine add.* hic desunt II lineae.

7 Igitur XXX navibus Sunium transmittunt — pro- II
muntorium est Atticae terrae —, unde portum urbis
petere decreverant.

His cognitis rex Harpalo Atheniensibusque iuxta 2
infestus classem parari iubet Athenas protinus petitu-
rus. Quod consilium clam agitanti litterae redduntur 3
Harpalum intrasse quidem Athenas, pecunia conciliasse
sibi principum animos: mox concilio plebis habito
iussum urbe excedere ad Graecos milites pervenisse,
navibus inde Cretam transvectum a*mico* quodam auctore
interemptum per insidias. His laetus in Europam trai- 4
ciendi consilium omisit, sed exules praeter eos, qui
civili sanguine aspersi erant, recipi ab omnibus Grae-
corum civitatibus, quis pulsi erant, iussit. Et Graeci 5
haud ausi imperium aspernari, quamquam solvendarum
legum id principium esse censebant, bona quoque,
quae extarent, restituere damnatis. Soli Athenienses, 6
non sui modo, sed etiam Graeciae vindices, colluvionem
ordinum hominumque aegre ferebant non regio impe-
rio, sed legibus moribusque patriis regi adsueti: pro- 7
hibuere igitur exules finibus omnia potius toleraturi
quam purgamenta quondam urbis suae, tunc etiam
exilii admitterent.

8 Alexander senioribus militum in patriam remissis 8
XIII milia peditum et II milia equitum, quae in Asia
retineret, eligi iussit existimans modico exercitu con-
tinere posse Asiam, quia pluribus locis praesidia dis-

1 promuntorium] promutorium **P**. 2 Atticae] aticae **V**. 4 rex] ex **P** *m. pr.* Harpalo] arpalo **C**. 6 clam agitanti **I**: clam agitant **P**, cum clam agitat **C**. 7 Harpalum] arpalum **C**. 8 principum] printipium **L** *m. pr.* animos] amos **P** *m. pr.* 10 navibus inde Cretam transvectum a*mico* quodam *scripsi*: quibus interceptum trucidatum a quodam **A**. 11 His] hiis **L**. 12 omisit **I**: emisit **A**. 15 solvendarum **I**: solidarum **A**. 17 damnatis] dampnatis **V**. 18 sui *Ieepius*: suo **A**. Graeciae *scripsi*: publice **A**. 19 ordinum *Zumptius*: ordinem **A**. hominumque *Ieepius*: hominum quia **A** [hominem quia **F**]. 23 exilii] exilia **L**. 26 eligi] elegi **P**. 27 quia] qui **P** *m. pr.*

posuisset nuperque conditas urbes colonis replesset res
9 retinere cupientibus. Ceterum priusquam excerneret,
quos erat retenturus, edixit, ut omnes milites aes alie-
num profiterentur. Grave plerisque esse conpererat et,
quamquam ipsorum luxu contractum erat, dissolvere
10 tamen ipse decreverat. Illi temptari ipsos rati, quo
facilius ab integris sumptuosos discerneret, prolatando
aliquantum extraxerant temporis. Et rex satis gnarus,
professioni aeris pudorem, non contumaciam obstare,
mensas totis castris poni iussit et X milia talentum
11 proferri. Tum demum *cum* fide facta professio est.
Nec amplius ex tanta pecunia quam C et XXX talenta
superfuere. Adeo ille exercitus, tot divitissimarum
gentium victor, plus tamen victoriae quam praedae de-
12 portavit ex Asia. Ceterum ut cognitum est alios re- 9
mitti domos, alios retineri, perpetuam eum regni sedem
in Asia habiturum rati vaecordes et disciplinae milita-
ris inmemores seditiosis vocibus castra conplent regem-
que ferocius quam alias adorti omnes simul missionem
postulare coeperunt deformia ora cicatricibus canitiem-
13 que capitum ostentantes. Nec aut praefectorum casti-
gatione aut verecundia regis deterriti tumultuoso cla-
more et militari violentia volentem loqui inhibebant,
palam professi nusquam inde nisi in patriam vestigium
14 esse moturos. Tandem silentio facto magis, quia mo-
tum esse credebant, quam quia ipsi moveri poterant,

1 urbes] urbes quas **P**. replesset] repulisset **B** *m. pr.* 2 retinere *scripsi*: renouare **A**. priusquam] priusqua **P**. excerneret **PF** *corr.*: secerneret **C** [seexcerneret **L** *m. pr.*]. 4 plerisque] plerique **P**. 8 satis] *om.* **V** *m. pr.* gnarus] ignarus **BFPV**. 9 professioni] professionis **P**, professioni* **FV**. contumaciam] totumaciam **P**, contumantiam **F**. 10 castris] **P** *om. in fine folii verba quae secuntur usque ad* 10, 5, 8 nec se ipsos *duobus, ut videtur, foliis amissis.* 11 *cum* fide *Ieepius*: fide **A**. 13 Adeo] ateo **F**. 16 domos] domus **F** *m. pr.* 17 in Asia **I**: in asiam **A**. 20 canitiem **I**: caniciem **A**. 21 praefectorum **I**: profectorum **A**. 22 deterriti *Lauer*: deterritum **A**. tumultuoso] tumultuosa **F** *m. pr.* **L** *m. pr.*

quidnam acturus esset, expectabant: *cum* ille: 'Quid 15
haec,' inquit, 'repens consternatio et tam procax atque
effusa licentia denuntiat? Eloqui metuo, palam certe:
rupistis imperium, et precario rex sum, cui non adlo-
quendi, non noscendi monendique aut intuendi vos ius
reliquistis. Equidem cum alios dimittere in patriam, 16
alios mecum paulo post deportare statuerim, tam illos
adclamantes video, qui abituri sunt, quam hos, cum
quibus praemissos subsequi statui. Quid hoc est rei? 17
dispari in causa idem omnium clamor est! Pervelim
scire, utrum, qui discedunt, an, qui retinentur, de me
querantur.' Crederes uno ore omnes sustulisse cla- 18
morem: ita pariter ex tota contione responsum est
10 omnes queri. Tum ille: 'Non, hercule,' inquit, 'potest 19
fieri, ut adducar querendi simul omnibus hanc causam
esse, quam ostenditis, in qua maior pars exercitus non
est, utpote cum plures dimiserim, quam retenturus
sum. Subest nimirum altius malum, quod omnes aver- 20
tit a me. Quando enim regem universus deseruit exer-
citus? Ne servi quidem uno grege profugiunt domi-
nos, sed est quidam in illis pudor a ceteris destitutos
relinquendi. Verum ego tam furiosae consternationis 21
oblitus remedia insanabilibus conor adhibere. Omnem,
hercule, spem, quam ex vobis conceperam, damno nec
ut cum militibus meis — iam enim esse desistis —,
sed ut cum ingratissimis operis agere decrevi. Secun- 22
dis rebus, quae circumfluunt vos, insanire coepistis ob-

1 acturus] acturos **F** *m. pr.* *cum* ille *scripsi*: ille **A.** Quid] qui **B** *m. pr.* 2 inquit] inquid **L.** atque] adque **L.** 7 statuerim *Frobenius*: statuerem **A.** 8 abituri] habituri **F.** quam] quas **V.** cum quibus] quibus **V.** 10 Pervelim] peruelum **L** *m. pr.* 11 discedunt *Lauer*: descendunt **A.** 14 omnes] *om.* **B** *m. pr.* inquit] inquid **L.** 15 adducar] adducatur **B** *m. pr.* simul] sumul **L** *m. pr.* 17 dimiserim] dimiserem **L** *m. pr.* 21 sed est quidam *Frobenius*: sedem quidem **A.** destitutos] destitutas **L** *m. pr.* 22 consternationis] consternacionis **L.** 24 hercule] ercule **L.** 25 enim] *om.* **L** *m. pr.* 26 operis *Rubenius*: oportet **A.**

liti status eius, quem beneficio exuistis meo, digni,
hercule, qui in eodem consenescatis, quoniam facilius
est vobis adversam quam secundam regere fortunam.
23 En *inso*lentiam! Illyriorum paulo ante et Persarum
tributariis Asia et tot gentium spolia fastidio sunt!
modo sub Philippo seminudis amicula ex purpura sor-
dent! aurum et argentum oculi ferre non possunt!
Lignea enim vasa desiderant et ex cratibus scuta ro-
24 biginemque gladiorum. Hoc cultu nitentes vos accepi
et D talenta aeris alieni, cum omnis regia supellex
esset haud amplius quam LX talent*a*, *me*orum mox
operum fundamenta. Quibus tamen — absit invidia
25 — imperium maximae terrarum parti inposui. Asiaene
pertaesum est, quae vos gloria rerum gestarum dis
pares fecit? In Europam ire properatis rege deserto,
cum pluribus vestrum defuturum viaticum fuerit, ni
26 aes alienum luissem, nempe in Asiatica praeda. Nec
pudet profundo ventre devictarum gentium spolia cir-
cumferentes reverti velle ad liberos coniugesque, qui-
bus pauci praemia victoriae potestis ostendere: nam
ceterorum, dum etiam spei vestrae obviam istis, arma
27 quoque pignori sunt. Bonis vero militibus cariturus
sum, pelicum suarum concubinis, quibus hoc solum ex
tantis opibus superest, in quod inpenditur! Proinde
fugientibus me pateant limites! facessite hinc ocius!
ego cum Persis abeuntium terga tutabor. Neminem
28 teneo: liberate oculos meos, ingratissimi cives! Laeti
vos excipient parentes liberique sine vestro rege re-

1 status] statutus **L** *m. pr.* 4 *inso*lentiam *scripsi*: tandem **A**. Illyriorum *Aldus*: illiriorum **A**. 5 gentium] gencium **F**. 6 seminudis] seminudus **L** *m. pr.* 8 robiginemque *scripsi*: rubiginemque **A**. 10 supellex] suppellex **V**. 11 *esset* haud *scripsi*: haud **A**. talent*a*, *me*orum mox *scripsi*: talentorum mox **A**. 13 parti **I**: partis **A**. 16 fuerit] *om.* **V**. 17 luissem] luissum **L** *m. pr.* 18 devictarum] deuectarum **B** *m. pr.* gentium] gencium **F**. 19 velle] uellet **F** *m. pr.* 25 ocius] otius **BFL**. 26 abeuntium] abeuncium **F**.

deuntes! obviam ibunt desertoribus transfugisque!
Triumphabo, mehercule, de fuga vestra et, ubicumque 29
ero, expetam poenas hos, cum quibus me relinquitis,
colendo praeferendoque vobis. Iam autem scietis, et
quantum sine rege valeat exercitus, et quid opis in me
11 uno sit.' Desiluit deinde frendens de tribunali et in 30
medium armatorum agmen se inmisit, notatos quoque,
qui ferocissime oblocuti erant, singulos manu corripuit
nec ausos repugnare XIII adservandos custodibus cor-
poris tradidit. Quis crederet saevam paulo ante con- III
tionem obtorpuisse subito metu, et*iam* cum ad suppli-
cium videret trahi nihilo ausos graviora quam ceteros?
Sive nominis, quod gentes, quae sub regibus *vivunt*, 3
reges inter deos colunt, sive propria ipsius veneratio
sive fiducia tanta vi exercentis imperium conterruit
eos: singulare certe ediderunt patientiae exemplum 4
adeoque non sunt accensi supplicio commilitonum, cum
sub noctem interfectos esse cognossent, ut nihil omi-
serint, quod singuli magis oboedienter et pie facerent.
Nam cum postero die prohibiti aditu fuissent Asiati- 5
cis modo militibus admissis, lugubrem totis castris edi-
dere clamorem denuntiantes protinus sese morituros, si
12 rex perseveraret irasci. At ille pervicacis ad omnia, 6
quae agitasset, animi peregrinorum militum contionem
advocari iubet Macedonibus intra castra cohibitis et,
cum frequentes coissent, adhibito interprete talem ora-
tionem habuit: 'Cum ex Europa traicerem in Asiam, 7
multas nobiles gentes, magnam vim hominum imperio
meo me additurum esse sperabam. Nec deceptus sum,

2 de fuga] dega **L**. 7 notatos] notaos **V**. 8 corripuit *Lauer*: corripit **A**. 10 crederet] credidit **V**. contionem] concionem **F**. 11 et*iam* cum *Bentleius*: et cum **A**. 12 nihilo *Acidalius*: nihil **A**. 13 *vivunt*, *reges* *add. Stangl.* 15 fiducia] fidutia **FV**. 16 patientiae] pacientiae **F**. 20 fuissent *Bentleius*: uenissent **A**. 22 denuntiantes] denunciantes **FL** *m. pr.* sese *scripsi*: esse **A**. 27 ex] *om.* **P** *m. pr.* 29 additurum] adituruin **F** *m. pr.*

8 quod de his credidi famae. Sed ad illa hoc quoque
accessit, quod video fortes viros erga reges suos pie-
9 tatis invictae. Luxu omni fluere credideram et nimia
felicitate mergi in voluptates: at, hercules, munia mi-
litiae hoc animorum corporumque robore aeque inpigre
toleratis et, cum fortes viri sitis, non fortitudinem
10 magis quam fidem colitis. Hoc ego vero nunc pri-
mum profiteor, sed olim scio. Itaque et dilectum e
vobis iuniorum habui et vos meorum militum corpori
inmiscui. Idem habitus, eadem arma sunt vobis: ob-
sequium vero et patientia imperii longe praestantior
11 est quam ceteris. Ergo ipse Oxyartis Persae filiam
mecum [in] matrimonio iunxi non dedignatus ex cap-
12 tiva liberos tollere. Mox deinde cum stirpem generis
mei latius propagare cuperem, uxorem Darei filiam duxi
proximisque amicorum auctor fui ex captivis generandi
liberos, ut hoc sacro foedere omne discrimen victi et
13 victoris excluderem. Proinde genitos esse vos mihi,
non ascitos milites credite! Asiae et Europae unum
atque idem regnum est, Macedonum vobis arma do,
inveteravi peregrinam novitatem: et cives mei estis et
14 milites. Omnia eundem ducunt colorem: nec Persis
Macedonum morem adumbrare nec Macedonibus Per-
sas imitari indecorum. Eiusdem iuris esse debent, qui
sub eodem rege victuri sunt.'

Hac oratione habita Persis corporis sui custodiam credidit, Persas satellites, Persas apparitores fecit. Per

3 omni *scripsi*: omnia **A**. fluere] fuere **L** *m. pr.* 4 militiae] miliciae **FL** *m. pr.* 5 robore *Francinus*: robor **A**. 7 ego **I**: ergo **A**. 7 vero *scripsi*: non **A**. 11 patientia] pacientia **F**. praestantior est **B** *m. sec.*: praestantiore **A** [praetantiore **F**]. 12 Oxyartis *Aldus*: oxiratis **A**. 13 [in] *deleri* iunxi] iunexi **V**. 16 fui] fuit **F** *m. pr.*, fut **L** *m. pr.* 20 atque] adque **L**. 22 ducunt] dicunt **B** *m. pr.* 23 morem *Vindelinus*: more **A**. 25 victuri sunt] *verba quae secuntur usque ad initium capitis quarti add. Frobenius*: *in* **A** *admodum magnum spatium vacuum relictum est et ascr. in* **BL** *a corr.* hinc deest.

quos cum Macedones, qui huius seditionis principes erant,
vincti ad supplicia traherentur, unum ex iis auctoritate
13 *et aetate gravem ad regem ita locutum ferunt:* 'Quousque', IV
inquit, 'animo tuo etiam per supplicia et quidem ex-
terni moris obsequeris? Milites tui, cives tui incognita
causa et captivis suis ducentibus trahuntur ad poenam.
Si mortem meruisse iudicas, saltem ministros supplicii
muta.' Amico animo, si veri patiens fuisset, admone- 2
batur, sed in rabiem ira pervenerat. Itaque rursus —
nam parumper, quibus imperatum erat, dubitaverant
— mergi in amnem, sicut vincti erant, iussit. Ne hoc 3
quidem supplicium seditionem militum movit. Namque
copiarum duces atque amicos eius manipuli adeunt
petentes, ut, si quos adhuc pristina noxa iudicaret esse
contactos, iuberet interfici. Offerre se corpora irae:
trucidaret. *Tandem prae dolore vix mentis compotes*
universi concurrunt ad regiam armisque ante fores pro-
iectis tunicati astantes, ut nuda et obnoxia poenis cor-
pora admitterentur, flentes orabant. Non se deprecari,
quin suppliciis sontium expiarentur, quae per contuma-
ciam deliquissent. Regis iracundiam sibi morte tristio-
rem esse. Cumque dies noctesque ante regiam persisten-
tes miserabili clamore habituque paenitentiam suam
adprobarent, biduum tamen adversus humillimas suorum
preces iracundia regis duravit. Tertio die victus con-
stantia supplicum processit incusataque leniter exercitus
inmodestia non sine multis utrimque lacrimis in gratiam
se cum ipsis redire professus est. Digna tamen res visa

4 quidem] quidam **V**. 5 obsequeris *Giunta*: exequeris **A**. 6 et *Stangl*: a **A**. poenam] paenam **FLV**. 7 iudicas **I**: indicas **A**. 8 patiens] paciens **L** *m. pr.* 11 vincti] uinti **V**. Ne *Zumptius*: nec **A**. 12 seditionem] sedicionem **L** *m. pr.* 15 contactos **I**: contractos **A**. irae: trucidaret *Modius*: ira retrucidaret **A**. *Verba quae secuntur usque ad initium capitis quinti add. Freinshemius, in* **A** *nulla chartae pars vacua relicta est, sed sive in ipso versu* (**FL** *m. pr.* **V**) *sive in margine* (**BL** *corr.*) *a corr. add.* hinc deest.

est, quae maioribus hostiis expiaretur. Itaque sacrificio magnifice perpetrato Macedonum simul Persarumque primores invitavit ad epulas. Novem milia eo convivio excepisse proditum est memoriae eosque omnes invitante rege ex eadem cretera libarisse, Graecis barbarisque vatibus cum alia fausta vota praeeuntibus, tum inprimis, ut utriusque imperii societas in idem corpus coalita perpetua esset. Maturata deinde est missio, et infirmissimus quisque exauctorati. Amicorum quoque seniorum quibusdam commeatum dedit. Ex quibus Clitus cognomine Albus Gorgiasque et Polydamas et Antigenes fuere. Abeuntibus non modo praeteriti temporis stipendia cum fide persolvit, verum etiam talentum adiecit in singulos milites viatici nomine. Filios ex Asiaticis uxoribus susceptos — ad decem milia fuisse traduntur — apud se relinqui iussit, ne in Macedoniam cum parentibus transgressi et coniugibus liberisque prioribus permixti familias contentionibus et discordiis inplerent: sibi curae fore pollicitus, ut patrio more instituti militiae artes edocerentur. Ita plus decem milia veteranorum dimissa sunt, additusque est, qui eos deduceret, Craterus, ex praecipuis regis amicis. Cui si quid humani accidisset, Polyperconti parere iussi sunt. Litteris etiam ad Antipatrum scriptis honorem emeritis haberi iussit, ut, quotiens ludi atque certamina ederentur, in primis ordinibus coronati spectarent, utque fato functorum liberi inpuberes in paterna stipendia succederent. Craterum Macedoniae finitimisque regionibus cum imperio praeesse placuit, Antipatrum autem cum supplemento iuniorum Macedonum ad regem venire. Verebatur enim, ne per discordiam praefecti cum Olympiade gravis aliqua clades acciperetur. Nam multas ad Alexandrum epistulas mater, multas Antipater miserat, vicissimque alter alterum adroganter et acerbe pleraque facere criminabantur, quae ad dedecus aut detrimentum regiae maiestatis pertinerent. Postquam enim rumor occisi regis temere vulgatus in Macedoniam manavit, mater eius sororque Cleopatra tu-

multum moverant, et haec quidem paternum regnum, Olympias Epirum occupaverat. Forte, dum eiusmodi litterae redduntur, Hephaestion, qui omnium arcanorum particeps haberetur, resignatas ab Alexandro simul inspiciebat. Neque retinuit eum rex, sed detractum digito anulum ori legentis admovit, nihil eorum, quae perscripta essent, in alios efferendum significans. Incusasse autem ambos fertur et matris insolentia permotus exclamasse, eam pro habitatione decem mensium, quam in utero sibi praebuisset, gravem mercedem exigere, Antipatrum vero suspectum habuisse parta ex Spartanis victoria tollere animos et imperio tot iam annos prorogato supra praefecti modum esse elatum. Itaque cum eius gravitas atque integritas a quibusdam praedicaretur, respondit exterius quidem album videri, sed si penitus introspiceretur, totum esse purpureum. Pressit tamen suspicionem suam neque ullum manifestius abalienati animi indicium protulit. Credidere tamen plerique Antipatrum arcessi se supplicii causa ratum inpiis insidiis mortis regis, quae paulo post secuta est, auctorem extitisse.

Interea rex, ut inminuti exercitus detrimenta sarciret, optimum quemque Persarum in Macedonicos ordines adlegit: mille etiam praestantissimos segregavit ad corporis custodiam: aliam hastatorum manum, haud pauciores decem milibus, ad regium tabernaculum excubias agere iussit. Haec agenti Peucestes supervenit cum viginti milibus sagittariorum funditorumque, quos ex sua provincia coegerat. His per exercitum distributis profectus est Susis et Pasitigri amne traiecto apud Caras castra metatus est. Inde quadriduo per Sittacenen ductis copiis Sambana processit ibique per septem dies substitit. Tridui deinde itinere emenso Celonas perventum est. Oppidum hoc tenent Boeotia profecti, quos Xerxes ex sedibus suis excitos in Orientem transtulit: servabantque argumentum originis peculiarem sermonem ex Graecis plerumque vocibus constantem, ceterum propter commercii necessitatem finitimorum barbarorum lingua utebantur.

Inde Bagistanen ingressus est, regionem opulentam et abundantem arborum amoeno et fecundo fetu ceterisque ad vitae non usum modo, verum etiam delectationem pertinentibus. Gravis inter haec Eumeni cum Hephaestione simultas inciderat. Nam servos Eumenis e deversorio, quod pro domino suo occupaverant, Hephaestio proturbavit, ut Euius tibicen eo reciperetur. Neque multo post, cum iam sopita odia viderentur, nova orta contentione adeo recruduerunt, ut etiam in atrox iurgium et acerba utrimque convicia prorumperent. Sed Alexandri intercessione imperioque inimicitiae saltem in speciem abolitae sunt, cum ille Hephaestioni etiam minatus esset, qui in summa regis gratia Eumenem quamvis cupidum reconciliationis pertinacius aversabatur.

Perventum deinde est in Mediae campos, ubi maximi equorum greges alebantur: Nisaeos appellant, magnitudine et specie insignes. Plus quinquaginta milia ibi reperta esse, cum Alexander eo transiret, a comitibus eius adnotatum est: olim triplicem numerum fuisse, sed inter bellorum turbas maximam eorum partem praedones abegisse. Ad triginta dies ibi substitit rex. Eo Atropates, Mediae satrapes, centum barbaras mulieres adduxit equitandi peritas peltisque et securibus armatas: unde quidam crediderunt Amazonum ex gente reliquias fuisse. Septimis deinde castris Ecbatana, Mediae caput, pervenit. Ibi sollemnia dis sacrificia fecit ludosque edidit et conviviis festisque diebus laxavit animum, ut ad nova opera validior esset. Sed ista volventem velut iniecta manu fatum alio traxit vitamque carissimo amicorum eius neque multo post ipsi quoque regi eripuit. Pueros in stadio certantes spectabat, cum nuntiatum est deficere Hephaestionem, qui ex crapula septimum iam diem aeger cubabat. Exterritus amici periculo statim surrexit et ad hospitium eius celeriter se contulit. Neque tamen prius eo pervenit, quam illum mors occupavit. Id regi omnium, quae in vita pertulerat, adversorum luctuosissimum accidisse certum habetur eumque magnitudine do-

soris in lacrimas et lamenta victum multa animi de gradu deiecti argumenta edidisse. Sed ea quidem varie traduntur: illud inter omnes constat, Alexandrum, ut quam decentissimas exequias ei duceret, noluisse Ecbatanis eum sepeliri, sed Babylonem, quo ipse profecturus esset, a Perdicca deferri: ibique funus inaudito exemplo duodecim milibus talentum locavisse. Per universum certe imperium lugeri eum iussit et, ne memoria eius in exercitu exolesceret, equitibus, quibus praefuerat, nullum praefecit ducem, sed Hephaestionis alam appellari voluit et, quae ille signa instituisset, ea non inmutari. Funebria certamina ludosque, quales numquam editi fuissent, meditatus tria milia artificum coegit: qui non multo post in ipsius exequiis certasse traduntur. Nec amici tam effuso adfectu ad conciliandam eius gratiam segniter usi certatim repperere, per quae memoria defuncti clarior honoratiorque fieret. Eumenes igitur cum se ob simultatem cum Hephaestione in regis indignationem incurrisse sensisset, multis auctor fuit seque et arma sua Hephaestioni consecrandi pecuniasque ad cohonestandum funus large contulit. Hoc exemplum imitati sunt ceteri: eoque processit adsentantium inpudentia, ut regi maerore et desiderio defuncti insanienti persuasum tandem sit, deum esse Hephaestionem. Quo quidem tempore ex copiarum ducibus Agathocles Samius in extremum periculum venit, quod eius tumulum praeteriens inlacrimasse visus est. Ac nisi Perdiccas venanti sibi Hephaestionem adparuisse ementitus per deos omnes ipsumque Hephaestionem deierasset, ex ipso se cognovisse, Agathoclem non ut mortuum et vanae divinitatis titulis frustra ornatum flevisse, verum propter memoriam pristinae sodalitatis lacrimas non tenuisse, vir fortis et de rege bene meritus pietatis in amicum graves poenas innoxius pependisset.

Ceterum ut paulisper a luctu avocaret animum, in Cossaeorum terram expeditionem suscepit. Iuga Mediae vicina Cossaei tenent, aspera et bellicosa et rapto vivere

assueta gens. Ab his Persarum reges annuo tributo pacem redimere solebant, ne in subiectam terram decurrentes latrociniis regionem facerent infestam. Nam vim temptantes Persas facile reppulerant asperitate locorum defensi, in quae se recipiebant, quotiens armis superati erant. Idem muneribus quotannis placabantur, ut regi Ecbatanis, ubi aestiva solebat agere, Babylonem remigranti tutus per ea loca transitus esset. Hos igitur Alexander bipartito agmine adgressus intra quadraginta dies perdomuit. Nam ab ipso rege et Ptolomaeo, qui partem exercitus ducebat, saepe victi, ut captivos suos reciperent, permisere se victori. Ille validas urbes opportunis locis condi iussit, ne abducto exercitu fera gens iugum exueret. Motis inde castris, ut militem expeditione recenti fessum reficeret, lento agmine Babylonem processit. Iamque vix triginta ab urbe stadia aberat, cum Nearchus occurrit, quem per Oceanum et Euphratis ostia Babylonem praemiserat, oravitque, ne fatalem sibi urbem vellet ingredi. Compertum id sibi ex Chaldaeis, qui multarum iam praedictionum eventu artis suae fidem abunde probavissent. Rex fama eorum hominum constantique adseveratione motus dimissis in urbem amicorum plerisque alia via praeter Babylonem ducit ac ducenta inde stadia stativa conlocat. Sed ab Anaxarcho philosopho edoctus contemptis Chaldaeorum monitis, quorum disciplinam inanem aut supervacuam arbitrabatur, urbem intrat. Legationes eo ex universo ferme orbe confluxerant. Quibus per conplures dies studiose auditis deinceps ad Hephaestionis exequias animum advertit. Quae summo omnium studio ita celebratae sunt, ut nullius ad id tempus regis feralia magnitudine sumptuum apparatusque celebritate non vicerint. Post haec cupido incessit regi per Pallacopam amnem ad Arabum confinia navigandi: quo delatus urbi condendae commoda sede reperta Graecorum aetate aut vulneribus invalidos et, si qui sua sponte remanserant, ibi conlocat. Quibus ex sententia perfectis iam futuri securus

Chaldaeos inridebat, quod Babylonem non ingressus tantum esset incolumis, verum etiam excessisset. Verum enimvero revertenti per paludes, quas Euphrates in Pallacopam effusus efficit, foedum omen oblatum est. Quippe rami desuper inpendentes detractum capiti regis diadema proiecerunt in fluctus. Cum deinde alia atque alia prodigia nuntiarentur, procurandis eis Graeco simul barbaroque ritu continua sacra facta sunt. Neque tamen expiari nisi morte regis potuere. Qui cum Nearchum excepisset convivio iamque cubitum iturus esset, Medii Larisaei obnixis precibus dedit, ut ad eum comissatum veniret. Ubi postquam tota nocte perpotavit, male habere coepit. Ingravescens deinde morbus adeo omnes vires intra sextum diem exhausit, ut ne vocis quidem potestas esset. Interea milites sollicitudine desiderioque eius anxii, quamvis admonentibus ducibus, ne valitudinem regis onerarent, expresserunt, ut in conspectum eius admitterentur.

14 Intuentibus lacrimae obortae praebuere speciem iam V
non regem, sed funus eius visentis exercitus: maeror 2
tamen circumstantium lectum eminebat. Quos ut rex
aspexit: 'Invenietis,' inquit, 'cum excessero, dignum
talibus viris regem?' Incredibile dictu audituque, in 3
eodem habitu corporis, in quem se conposuerat, cum
admissurus milites esset, durasse, donec a toto exercitu
illud ultimum persalutatus est. Dimissoque vulgo velut omni vitae debito liberatus fatigata membra reiecit
propiusque ad*sid*ere iussis amicis — nam et vox de- 4
ficere iam coeperat — detractum anulum digito Perdiccae tradidit adiectis mandatis, ut corpus suum ad
Hammonem ferri iuberent. Quaerentibusque his, cui 5

1 obortae] obhortae **L**. 3 lectum] luctum **F** *m. pr.* **L** *corr.* rex aspexit **I**: respexit **A**. 5 audituque] auditoque **F**. 7 admissurus **B** *m. pr.*: amissurus **B** *corr.* **FLV**. 8 Dimissoque] Dimisoque **F**. velut] uelud **F** *m. pr.* **V**. 9 omni] omne **B**. 10 propiusque] Propriusque **F**. ad*sid*ere *scripsi*: adire **A**. deficere] *om.* **V** *m. pr.*, decipere **F**, deficere decipere **L** *m. pr.*, decipere **B**, *sed corr. add. in margine* deficere. 11 coeperat] ceperat **LV**. 13 Hammonem **B** *m. sec.*: ammonem **A**.

relinqueret regnum, respondit, ei, qui esset optimus: ce-
terum providere iam se, ob id certamen magnos fune-
6 bres ludos parari sibi. Rursus Perdicca interrogante,
quando caelestes honores haberi sibi vellet, dixit, tum
velle, cum ipsi felices essent. Suprema haec vox fuit
regis, et paulo post extinguitur.

7 Ac primo ploratu lamentisque et planctibus tota **15**
regia personabat: mox velut in vasta solitudine omnia
tristi silentio muta torpebant ad cogitationes, quid deinde
8 futurum esset, dolore converso. Nobiles pueri custo-
diae corporis eius adsueti nec doloris magnitudinem
capere nec se ipsos intra vestibulum regiae tenere po-
tuerunt. Vagique et furentibus similes tantam urbem
luctu ac maerore conpleverant nullis questibus omissis,
9 quos in tali casu dolor suggerit: ergo, qui extra re-
giam adstiterant, Macedones pariter barbarique, con-
currunt. Nec poterant victi a victoribus in communi
dolore discerni: Persae iustissimum ac mitissimum do-
minum, Macedones optimum ac fortissimum regem in-
10 vocantes certamen quoddam maeroris edebant. Nec
maestorum solum, sed etiam indignantium voces exau-
diebantur, tam viridem et in flore aetatis fortunaeque
invidia deum ereptum esse rebus humanis. Vigor eius
et vultus educentis in proelium milites, obsidentis ur-
bes, evadentis in muros, fortes viros pro contione do-
11 nantis occurrebant oculis. Tum Macedones divinos ho-

1 respondit *Lauer*: respondet **A**. 2 providere *Modius*: prouide **A**. 3 parari] parare **V**. 12 capere nec se *Freinshemius*: caneese **B** *m. pr., sed corr. add. in margine* carere, caneese **L** *m. pr., sed corr. add. in margine* canere, carere nece **F** *m. pr.*, carere nesce **F** *corr.*, carere **V**. 14 maerore] memore **P**. 15 quos] eos **P**. in tali] in itali **F** *m. pr.*, itali **B** *m. pr.* 16 adstiterant] adsisterant **P**, adstiterunt **F** *m. pr.* 19 optimum] optissimum **P**. 20 maeroris] memoris **P**. 22 viridem] uicidem **P** *m. pr.* 23 invidia] inuidi **F**. ereptum] ereptam **V**, erepta **P**. 25 evadentis] euadentes **P**, euadent*s **L**. muros] mures **P**. viros pro] uiros uiros **B** *m pr.* contione] concione **V**. donantis] donatis **C**.

nores negasse ei paenitebat, inpiosque et ingratos fuisse
se confitebantur, quod aures eius debita appellatione
16 fraudassent. Et cum diu nunc in veneratione, nunc in
desiderio regis haesissent, in ipsos versa miseratio est.
Macedonia profecti ultra Euphraten *in* mediis hostibus 12
novum imperium aspernantibus destitutos se esse cer-
nebant: sine certo regis herede, sine herede regni publi-
cas vires ad se quemque tracturum. Bella deinde 13
civilia, quae secuta sunt, mentibus augurabantur: ite-
rum non de regno Asiae, sed de rege ipsis sangui-
nem esse fundendum, novis vulneribus veteres rumpen-
das cicatrices: senes, debiles modo petita missione *a* 14
iusto rege nunc morituros pro potentia forsitan satel-
litis alicuius ignobilis. Has cogitationes volventibus 15
nox supervenit terroremque auxit. Milites in armis
vigilabant, Babylonii alius e muris, alius culmine sui
quisque tecti prospectabant quasi certiora visuri. Nec 16
quisquam lumina audebat accendere et, quia oculorum
cessabat usus, fremitus vocesque auribus captabant ac
plerumque vano metu territi per obscuras semitas,
alius alii occursantes, invicem suspecti ac solliciti fe-
rebantur. Persae comis suo more detonsis in lugubri 17
veste cum coniugibus ac liberis non ut victorem et
modo [ut] hostem, sed ut gentis suae iustissimum re-
gem vero desiderio, lugebant ac sueti sub rege vivere
non alium, qui imperaret ipsis, digniorem fuisse con-
17 fitebantur. Nec muris urbis luctus continebatur, sed 18

1 paenitebat] paenitebant **C**. ingratos] ingratosque **F** *m. pr.* 2 appellatione] apellatione **P**. 4 haesissent] esissent **V**. 5 *in* mediis *Zumptius*: mediis **A**. 6 destitutos **B** *m. sec.*: distitutos **A**. 9 civilia] ciuili **C**. 10 ipsis] ipsi **V**. 11 rumpendas] rumpandas **P** 12 *a* iusto **B** *m. sec.*: iusto **A**. 14 volventibus] uolentibus **F**. 16 Babylonii] babilonii **P**, babillonii **V**. 17 quisque] quis **P**. certiora] cerciora **L** *m. pr.* **V**. 19 usus] usu **P**. 20 plerumque] plerumque quae **C**. 22 comis suo *Palmerius*: commisso **A**. 23 cum coniugibus] coniugibus **C**. 24 [ut] *del. Vindelinus*. 25 ac sueti] assueti **B** *m. sec.* **FLV**.

proximam regionem ab ea, deinde magnam partem
19 Asiae cis Euphraten tanti mali fama pervaserat. Ad
Darei quoque matrem celeriter perlata est: abscissa
ergo veste, quam induta erat, lugubrem sumpsit lace
20 ratisque crinibus humi corpus abiecit. Adsidebat ei
altera ex neptibus nuper amissum Hephaestionem, cui
nupserat, lugens propriasque causas doloris in com-
21 muni maestitia retractabat. Sed omnium suorum mala
Sisigambis una capiebat: illa suam, illa neptium vicem
flebat. Recens dolor etiam praeterita revocaverat. Cre-
deres modo amissum Dareum et pariter miserae duo-
rum filiorum exequias esse ducendas. Flebat simul
22 mortuos vivosque. Quem enim puellarum acturum esse
curam? quem alium futurum Alexandrum? iterum esse
se captas, iterum excidisse regnum. Qui mortuo Dareo
ipsas tueretur, repperisse, qui post Alexandrum respi-
23 ceret, utique non reperturas. Subibat inter haec ani-
mum LXXX fratres suos eodem die ab Ocho, saevissimo
regum, trucidatos adiectumque stragi tot filiorum pa-
trem, e septem liberis, quos genuisset ipsa, unum su-
peresse, ipsum Dareum floruisse paulisper, ut crudelius
24 posset extingui. Ad ultimum dolori succubuit obvo-
lutoque capite accidentis genibus suis neptem nepotem-
que aversata cibo pariter abstinuit et luce. Quinto,
25 postquam mori statuerat, die extincta est. Magnum
profecto Alexandri indulgentiae in eam iustitiaeque in
omnes captivos documentum est mors huius: quae cum
sustinuisset post Dareum vivere, Alexandro esse su-
perstes erubuit.

2 Euphraten] eufraten **F**. 3 abscissa] abscisa **P**. 4 quam **P**: qua **C**. 6 neptibus *Lauer*: nepotibus **A**. Hephaestionem *Cospus*: ephestionem **A**. 8 maestitia] mesticia **V**. retractabat *Freinshemius*: retractabant **A**. 9 Sisigambis] sisimgambis **P**. 14 quem] quam **C**. 15 excidisse **B** *m. sec.*: excedisse **A**. regnum **P** *m. pr.*: regno **CP** *m. sec.* 16 ipsas tueretur] ipsa stuperetur **P**. post] plus **C**. 22 succubuit] subcubuit **BLP**. 23 nepotemque] neptemque **B** *m. pr* 26 Alexandri **P**: alexandro **C**. iustitiaeque] iusticiaeque **LV**.

18 Et, hercule, iuste aestimantibus regem liquet, bona 26
naturae eius fuisse, vitia vel fortunae vel aetatis. Vis 27
incredibilis animi, laboris patientia propemodum nimia,
fortitudo non inter reges modo excellens, sed inter
illos quoque, quorum haec sola virtus fuit, liberalitas 28
saepe maiora tribuens, quam a dis petuntur, clementia
in devictos, tot regna aut reddita, quibus ademerat
bello aut dono data, mortis, cuius metus ceteros exa- 29
nimat, perpetua contemptio, gloriae laudisque ut iusto
maior cupido, ita in iuvene et in tantis neglegenda
rebus, iam pietas erga parentes, quorum Olympiada in- 30
mortalitati consecrare decreverat, Philippum ultus erat,
iam in omnes fere amicos benignitas, erga milites be- 31
nivolentia, consilium par magnitudini animi et, quan-
tam vix poterat aetas eius capere, sollertia, modus in- 32
modicarum cupiditatum, veneris intra naturale deside-
rium usus nec ulla nisi ex permisso voluptas ingenii
profecto dotes erant. Illa fortunae: dis aequare se et 33
caelestes honores accersere et talia suadentibus oracu-
lis credere et dedignantibus venerari ipsum vehemen-
tius, quam par esset, irasci, in externum habitum mu-
tare corporis cultum, imitari devictarum gentium mores,
quos ante victoriam spreverat. Nam iracundiam et 34
cupidinem vini sicuti iuventa inritaverat, ita senectus
mitigare potuisset. Fatendum est tamen, cum pluri- 35

3 patientia] pacientia **BL** *m. pr.* **PV**. 6 tribuens *Bentleius*: tribuentis **A**. 7 aut] haud **P**. ademerat *Bentleius*: eadem erat **P**, ėademserat **C**. 8 metus] detus **V**. 9 contemptio] contentio **FP**. 10 in iuvene *Ieepius*: ut iuueni **A**. neglegenda *scripsi*: nec amittenda **A**. 11 Olympiada **B** *m. sec.*: olimpiada **A**. inmortalitati] inmortalitate **P**. 12 consecrare decreverat] consecrauerat **F**. ultus] uultus **F** *m. pr.* 15 sollertia] sollertiam **B**, solertia **P**, sollercia **L** *m. pr.* modus *Lauer*: modum **A**. 17 ingenii *Acidalius*: ingentes **A**. 18 profecto] praefecto **P**. erant] erat **P**. dis aequare] dis ęequare **P** *m. pr.* 20 dedignantibus] declinantibus **L**. 21 mutare] matare **P** *m. pr.*, mitare **L** *m. pr.* 22 imitari] himitari **P** *m. pr.* 23 quos **I**: quas **A**. 24 vini sicuti] uinis ecuti **F**. ita] ut a **B** *m. pr.*

mum virtuti debuerit, plus debuisse fortunae, quam so-
lus omnium mortalium in potestate habuit. Quotiens
illum a morte revocavit! quotiens temere in pericula
36 vectum perpetua felicitate protexit! Vitae quoque
finem eundem illi quem gloriae statuit: expectavere
eum fata, dum Oriente perdomito aditoque Oceano,
quidquid mortalitas capiebat, inpleret.

37 Huic regi ducique successor quaerebatur, sed maior
moles erat, quam ut unus subire eam posset: itaque
nomen quoque eius et fama rerum in totum propemo-
dum orbem reges ac regna diffudit, clarissimique sunt
habiti, qui etiam minimae parti tantae fortunae ad-
haeserunt.

VI Ceterum Babylone — inde enim devertit oratio — **19**
corporis eius custodes in regiam principes amicorum
ducesque copiarum advocavere. Secuta est militum
turba cupientium scire, in quem Alexandri fortuna
2 esset transitura. Multi duces frequentia militum ex-
clusi regiam intrare non poterant, cum praeco exceptis,
qui nominatim citarentur, adire prohiberet. Sed pre-
3 carium spernebatur imperium. Ac primum eiulatus
ingens ploratusque renovatus est, deinde futuri expec-
4 tatio inhibitis lacrimis silentium fecit. Tunc Perdicca
regia sella in conspectum volgi data, in qua diadema
vestisque Alexandri cum armis erant, anulum sibi pri-
die traditum a rege in eadem sede posuit. Quorum
aspectu rursus obortae omnibus lacrimae integravere
5 luctum, et Perdicca: 'Ego quidem,' inquit, 'anulum,
quo ille regni atque imperii res obsignare erat solitus,
6 traditum ab ipso mihi reddo vobis. Ceterum quam-

1 debuisse] debuisset **P**. 3 quotiens] quociens **L**. illum] temere **F** *m. pr.* 6 Oriente] moriente **P**. Oceano] aceano **P**. 9 unus] unius **P**. 12 adhaeserunt] adeserunt **P**. 14 Babylone **B** *m. sec.*: babilone **FP** *m. pr.*, babillone **B** *m. pr.* **LV**. 16 advocavere] advocare **P** *m. pr.* 18 transitura] trasitura **L**. 20 adire] adhire **P** *m. pr.* prohiberet] proiberet **P** *m. pr.* 21 Ac primum *Lauer*: ad primum **A**. 24 conspectum] conspectu **L**. 26 sede] sedem **P**. 29 imperii] imperio **L**. res *Scheffer*: uires **A**.

quam nulla clades huic, qua adfecti sumus, par ab
iratis dis excogitari potest, tamen magnitudinem rerum,
quas egit, intuentibus credere licet, tantum virum deos
adcommodasse rebus humanis, quarum sorte conpleta
cito repeterent eum suae stirpi. Proinde quoniam 7
nihil aliud ex eo superest, quam quod semper ab in-
mortalitate seducitur, corpori utique quam primum
iusta solvamus haud obliti, in qua urbe, inter quos
simus, quali praeside ac rege spoliati. Tractandum est, 8
commilitones, cogitandumque, ut victoriam partam inter
hos, de quibus parta est, obtinere possimus. Capite
opus est: hoc nominare in vestra potestate est. Illud
scire debetis, militarem sine duce turbam corpus esse
sine spiritu. Sextus mensis est, ex quo Roxane prae- 9
gnans est: optamus, ut marem enitatur, cuius regnum
dis adprobantibus *sit* futurum, quandoque adoleverit.
Interim a quibus regi velitis, destinate.' Haec Per-
20 dicca. Tum Nearchus Alexandri modo sanguinem ac 10
stirpem regiae maiestati convenire, neminem ait posse
infitiari, ceterum expectari nondum ortum regem et, 11
qui iam sit, praeteriri, nec animis Macedonum conve-
nire nec tempori eorum. Esse e Barsine filium regis:
huic diadema dandum. Nulli placebat oratio: itaque 12
suo more hastis scuta quatientes obstrepere persevera-
bant. Iamque prope ad seditionem pervenerant Nearcho
pervicacius tuente sententiam, cum Ptolomaeus: 'Digna 13

6 ex] *om.* **L** *m. pr.* inmortalitate] imortalitate **P**. 7 utique *scripsi*: nominique **A**. 10 commilitones **I**: comilitones **A**. cogitandumque *Vindelinus*: cogitantumque **A** [cogitatumque **V**]. 12 hoc nominare *Bentleius*: hocine uno an **A**. 14 mensis] mensus **V**, mensi*s **F**. praegnans] pręgna **P**. 16 *sit* futurum *scripsi*: futurum **A**. 17 quibus **I**: quibusque **A** [quibus* **B**]. 20 infitiari *Bentleius*: mirari **A**. ortum] hortum **B** *m. pr.* 21 praeteriri] praeteriti **V**. 22 eorum *scripsi*: rerum **A**. e Barsine *Frobenius*: abarsine **A**. 24 hastis] astis **F**, hestis **L** *m. pr.* quatientes] quacientes **L** *m. pr.* **P**. 26 pervicacius **I**: peruicatius **P**, peruiacius **C** [peruiatius **V**]. sententiam] sententia **P**. cum *scripsi*: tum **A**. Ptolomaeus *scripsi*: ptolomeus **LV**, tolomeus **F**, ptholomeus **PV**.

prorsus est suboles,' inquit, 'quae Macedonum imperet
genti, Roxanes vel Barsines filius, cuius nomen quo-
que Europam discere pigebit maiore ex parte captivi!
14 Est, cur Persas vicerimus, ut stirpi eorum serviamus,
quod iusti illi reges, Dareus et Xerxes, tot milium
agminibus tantisque classibus nequiquam petiverunt?
15 Mea sententia haec est, ut sede Alexandri in regia po-
sita, qui consiliis eius adhibebantur, coeant, quotiens
in commune consulto opus fuerit, eoque, quod maior
pars eorum decreverit, stetur, duces praefectique co-
16 piarum his pareant.' Ptolomaeo quidam, pauciores
Perdiccae adsentiebantur. Tum Aristonus orsus est
dicere, Alexandrum consultum, cui relinqueret regnum,
voluisse optimum deligi: iudicatum autem ab ipso opti-
17 mum Perdiccam, cui anulum tradidisset. Neque enim
unum eum adsedisse morienti, sed circumferentem ocu-
los ex turba amicorum delegisse, cui traderet. Placere
18 igitur, summam imperii ad Perdiccam deferri. Nec du-
bitare, quin vera censeret. Itaque universi procedere
in medium Perdiccam et regis anulum tollere iubebant.
Haerebat inter cupiditatem pudoremque et, quo mode-
stius, quod spectabat, adpeteret, pervicacius oblaturos
19 esse credebat. Itaque cunctatus diuque, quid ageret,
incertus ad ultimum tamen recessit et post eos, qui
20 sedi erant proximi, constitit. At Meleager, unus e du- **21**

1 suboles **B** *m. sec.*: soboles **A**. 2 Barsines *Modius*: barsine **PV**, barsinae **BFL**. 3 discere *Heinsius*: dicere **A**. maiore] magore **L**. 5 Xerxes **B** *m. pr.*: xerses **B** *corr.* **L**, exerses **PV**, *xerses **F**. 7 in regia posita] ut regia aposita **P**. 8 adhibebantur] adhibeantur **P**. 10 decreverit] decreuerant **P** *m. pr.* 11 Ptolomaeo *scripsi*: ptholomeo **A** [ptolomeo **V**]. 13 relinqueret] reliqueret **L** *m. pr.* **P**. 14 deligi] diligi **P**. ipso] ipsa **P**. 15 anulum] annulum **L** *m. pr.* 16 circumferentem *Giunta*: circumferenti **A**. 17 delegisse] diligisse **P**. 18 Perdiccam] perdicam **L**. 20 iubebant] iuuebant **F** *m. pr.* 21 pudoremque] podoremque **B** *m. pr.* modestius] modo·ē·ius [*i. e.* modoestius] **P**. 22 spectabat *scripsi*: expectabat **A**. adpeteret] atpeteret **P**. pervicacius] peruicatius **PV**. 25 sedi erant *Kinchius*: sederant **A**. At] ad **P**.

cibus, confirmato animo, quem Perdiccae cunctatio ere-
xerat: 'Nec di sierint,' inquit, 'ut Alexandri fortuna
tantique regni fastigium in istos humeros ruat: homi-
nes certe non ferent. Nihil dico de nobilioribus, quam
hic est, sed de viris tantum, quibus invitis nihil per-
peti necesse est. Nec vero interest, Roxanes filium, 21
quandoque genitus erit, an Perdiccan regem habeatis,
cum iste sub tutelae specie regnum occupaturus sit.
Itaque nemo ei rex placet, nisi qui nondum natus est,
et in tanta omnium festinatione non iusta modo, sed
etiam necessaria exactos menses solus expectat et iam
divinat marem esse conceptum. Quem vos dubitetis
paratum esse vel subdere? Si, me dius fidius, Alexan- 22
der hunc nobis regem pro se reliquisset, id solum ex
iis, quae imperasset, non faciendum esse censerem.
Quin igitur ad diripiendos thesauros discurritis? ha- 23
rum enim opum regiarum utique populus est heres.'
Haec elocutus per medios armatos erupit, et, qui 24
abeunti viam dederant, ipsum ad pronuntiatam praedam
sequebantur.

22 Iamque armatorum circa Meleagrum frequens glo- VII
bus erat in seditionem ac discordiam versa conti*one*,
cum quidam plerisque Macedonum ignotus ex infima
plebe: 'Quid opus est,' inquit, 'armis civilique bello
habentibus regem, quem quaeritis? Arrhidaeus, Phi- 2
lippo genitus, Alexandri paulo ante regis frater, sacro-
rum caerimoniarumque consors modo, nunc solus heres,
praeteritur a vobis. Quo suo merito? quidve fecit, cur

1 erexerat] exerat **B** *m. pr.* 2 inquit] inquid **L.** 6 Roxanes *Frobenius*: hroxanis **A** [roxanis **B**]. 7 Perdiccan] perdican **FLPV.** 8 specie] spetie **F.** 11 solus] solos **P.** 14 pro se] *om.* **P.** reliquisset] reliquissed **F** *m. pr.* 15 iis *Vindelinus*: his **A.** 18 elocutus] locutus **B** *m. pr.* medios] medius **P** *m. pr.* 19 pronuntiatam *Freinshemius*: praenuntiantem **A.** 22 conti*one* *Vindelinus*: contio **A.** 23 infima] infama **B** *m. pr.*, infirma **L** *m. pr.* 24 inquit] inquid **L.** 25 Arrhidaeus *Zumptius*: arrithdeus **P**, arithdeus **C.** 28 suo merito **P**: merito suo **C.** cur] qur **V.**

etiam gentium communi iure fraudetur? Si Alexandro similem quaeritis, numquam reperietis: si proximum,
3 hic solus est.' His auditis contio primo silentium velut iussa habuit. conclamant deinde pariter Arrhidaeum vocandum esse mortemque meritos, qui contionem sine
4 eo habuissent. Tum Pithon plenus lacrimarum orditur dicere, nunc vel maxime miserabilem esse Alexandrum, qui tam bonorum civium militumque fructu et praesentia fraudatus esset. Nomen enim memoriamque
5 regis sui tantum intuentes ad cetera caligare eos. Haud ambigue tum in eum, cui regnum destinabatur, ingessit probra: *at*, quae obiecerat, magis ipsi odium quam Arrhidaeo contemptum attulerunt. Quippe dum mise-
6 rentur, etiam favere coeperunt. Igitur non alium regem se quam eum, qui ad hanc spem genitus esset, passuros pertinaci adclamatione declarant vocarique Ar-
7 rhidaeum iubent. Quem Meleager infestus invisusque Perdiccae strenue perducit in regiam: et milites Philippum consalutatum regem appellant.

8 Ceterum haec vulgi erat vox, principum alia sen- **23**
tentia. E quibus Pithon consilium Perdiccae exequi 21
coepit tutoresque destinat filio ex Roxane futuro Per-

1 communi] communii **F**. 2 reperietis] repperietis **P**. 3 contio] concio **V**. velut] uelud **P**. 4 conclamant] condamnant **P**. Arrhidaeum *Zumptius*: arithdeum **BFL**, aritdeum **P**, eritdeum **V**. 5 vocandum *Aldus*: uocatum **A**. contionem] concionem **V**. 6 Pithon *Frobenius*: phiton **A**. 8 fructu] fructum **FLPV**. 11 tum in eum *scripsi*: iuuenem **A**. destinabatur] distinabatur **P**. ingessit probra, *at scripsi*: inpense probra **A**. 13 Arrhidaeo *Zumptius*: arithdeo **A**. 14 coeperunt] ceperunt **P**. regem] *om.* **C**. 16 passuros] parsuros **C**. pertinaci] pertinatia et **P**. Arrhidaeum *Zumptius*: arithdeum **BV**, aritdeum **FLP**. 17 iubent] iubeent **P**. 18 Perdiccae] perdicae **F**. strenue **F** *corr.*: strennue **A**. Philippum] philiphum **BL** *m. pr.*, phylippum **F**. 19 consalutatum] consaluatum **F**, consalut*tum **L**, consaluattum **V**. regem] *om.* **V** *m. pr.* 20 principum] principium **F**, princip*um **B**. 21 Pithon *Frobenius*: phiton **A**. Perdiccae] perdicae **F**, p̄dicę **P** 22 tutoresque] tatoresque **F** *m. pr.* ex] *om.* **F**. Perdiccam] perdicam **L**.

diccam et Leonnatum, stirpe regia genitos. Adiecit, ut 9
in Europa Craterus et Antipater res administrarent.
Tum iusiurandum a singulis exactum futuros in po-
testate regis geniti Alexandro. Meleager — haud in- 10
iuria metu supplicii territus cum suis secesserat —
rursus Philippum trahens secum inrupit regiam cla-
mitans suffragari spei de novo rege paulo ante con-
ceptae robur aetatis: experirentur modo stirpem Phi-
lippi, [et] filium ac fratrem regum duorum: sibimet
ipsis potissimum crederent. Nullum profundum mare, 11
nullum vastum fretum et procellosum tantos ciet fluc-
tus, quantos multitudo motus habet, utique si nova et
brevi duratura libertate luxuriat. Pauci Perdiccae 12
modo electo, plures Philippo, quem spreverant, impe-
rium dabant. Nec velle nec nolle quicquam diu po-
terant, paenitebatque modo consilii, modo paenitentiae
ipsius. Ad ultimum tamen in stirpem regiam inclina-
vere studiis. Cesserat ex contione Arrhidaeus princi- 13
pum auctoritate conterritus, et abeunte illo conticuerat
magis quam elanguerat militaris favor: itaque revoca-
tus vestem fratris, eam ipsam, quae in sella posita
fuerat, induitur. Et Meleager thorace sumpto capit 14
arma, novi regis satelles. Sequitur phalanx hastis cli-
peos quatiens, expletura se sanguine illorum, qui ad-

1 stirpe] styrpe **F**. genitos] genitus **P**. 3 potestate] potestatem **LP**. 4 haud] haut **F** *m. pr.* iniuria] iniuriam **L** *m. pr.* 5 suis *Giunta*: his **A**. 6 Philippum] phillippum **F**. 7 suffragari **I**, subfragari **A** [suffragare **V**] spei *scripsi*: rei publicae **A**. conceptae] concepto **BF** *m. pr.* 8 robur] robor **P**. stirpem] styrpem **FV**. Philippi] phylippi **F**. 9 [et] *delevi*. 12 si *Giunta*: etsi **C**, ipsi **P**. 13 duratura] duratura tura **F**. luxuriat *Lauer*: luxuria **A**. Perdiccae] perdicae **F**. 14 electo] electe **P**, electa **V**. Philippo] phylippo **F**. quem spreverant *Acidalius*: quam sperauerant **A**. 17 stirpem] styrpem **F**. 18 contione] concione **V**. Arrhidaeus *Zumptius*: arrhideus **P**, arithdeus **C**. 19 illo] ille **P**. 20 elanguerat] languerat **C**. 22 induitur] induitus **P**. thorace] thrace **P** *m. pr.* 23 phalanx] phalancx **V**. clipeos **I**: clypeos **A**. 24 expletura] expleturas **P**.

15 fectaverant nihil ad ipsos pertinens regnum. In eadem
domo familiaque imperii vires remansuras esse gaude-
bant: hereditarium imperium stirpem regiam vindica-
turam: adsuetos esse nomen ipsum colere venerarique,
nec quemquam id capere nisi genitum, ut regnaret.
16 Igitur Perdicca territus conclave, in quo Alexandri cor- **24**
pus iacebat, obserari iubet: DC cum ipso erant specta-
tae virtutis. Ptolomaeus quoque se adiunxerat ei puero-
17 rumque regia cohors. Ceterum haud difficulter a tot
milibus armatorum claustra perfracta sunt. Et rex
quoque inruperat stipatus satellitum turba, quorum
18 princeps Meleager ibat: itaque Perdicca hos, qui Ale-
xandri corpus tueri vellent, sevocat. Sed, qui inrupe-
rant, eminus tela in ipsum iaciebant. Multisque vul-
neratis tandem seniores demptis galeis, quo facilius
nosci possent, precari eos, qui cum Perdicca erant,
coepere, ut absisterent bello regique et pluribus cede-
19 rent. Primus Perdicca arma deposuit, ceterique idem
fecere. Meleagro deinde suadente, ne a corpore Ale-
xandri discederent, insidiis locum quaeri rati diversa
20 regiae parte ad Euphraten fugam intendunt. Equita-
tus, qui ex nobilissimis iuvenum constabat, Perdiccam
et Leonnatum frequens sequebatur, placebatque exce-
21 dere urbe et tendere in campis. Sed Perdicca ne pe-
dites quidem secuturos ipsum desperabat: itaque, ne

1 eadem] eodem **L** *m. pr.* 3 hereditarium] hereditario **V.** stirpem] styrpem **F.** 6 conclave] conclauem **B.** 7 obserari *Palmerius*: obseruari **A.** 8 Ptolomaeus *scripsi*: ptolomeus **F** *m. pr.* **V**, ptholomeus **BLP.** adiunxerat] adiuncxerat **V.** 9 cohors] choors **V.** haud] aut **P.** a tot] ad tot **V.** 11 stipatus] stipatos **P.** satellitum] satellicum **P.** 12 ibat: itaque *scripsi*: iratusque **A.** hos] hoc **P,** os **V** *m. pr.* 13 Sed, qui **I**: sequi **C**, sequi qui **P.** 14 iaciebant] iacebant **P**, iacibant **V**, ia•ebant **L** *m. pr.* 15 demptis] dentis **P.** 16 eos, qui **P**: qui **C.** 17 coepere] cepere **PV.** 18 Perdicca] perdica **P.** 19 fecere] facere **P** *m. pr.* Meleagro] meleagrum **V.** ne] me **V.** 20 discederent] descenderent **P.** 22 Perdiccam] perdicam **L** *m. pr.* 24 Perdicca] perdica **L** *m. pr.* pedites] petitas **P.**

abducendo equites abrupisse a cetero exercitu videre-
tur, in urbe subsistit.

25 At Meleager regem monere non destitit, ius imperii VIII
Perdiccae morte sanciendum esse: ni occupetur inpo-
tens animus, res novaturum. Meminisse eum, quid de
rege meruisset, neminem autem ei satis fidum esse,
quem metuat. Rex patiebatur magis quam adsentie- 2
batur: itaque Meleager silentium pro imperio habuit
misitque regis nomine, qui Perdiccam accerserent. Is-
dem mandatum, ut occiderent, si venire dubitaret. Per- 3
dicca nuntiato satellitum adventu sedecim omnino pueris
regiae cohortis comitatus in limine domus suae con-
stitit castigatosque et Meleagri mancipia identidem ap-
pellans sic animi vultusque constantia terruit, ut vix
mentis compotes fugerint. Perdicca pueros equos iussit 4
conscendere et cum paucis amicorum ad Leonnatum
pervenit, iam firmiore praesidio vim propulsaturus, si
quis inferret. Postera die indigna res Macedonibus 5
videbatur, Perdiccam ad mortis periculum adductum,
et Meleagri temeritatem armis ultum ire decreverant.
**** Atque ille seditione provisa, cum regem adisset, 6
interrogare eum coepit, an Perdiccam conprehendi ipse
iussisset. Ille Meleagri instinctu se iussisse respondit:
ceterum non debere tumultuari eos: Perdiccam enim
26 vivere. Igitur contione dimissa Meleager equitum 7
maxime defectione perterritus inopsque consilii —
quippe in ipsum periculum reciderat, quod inimico

---

1 abducendo] adducendo **P**, haucendo **L** *m. pr.* 3 At] ad **PV**. monere] munere **FL** *m. pr.* **P**. imperii] imperium **C**. 4 sanciendum] santiendum **L**. ni *Modius*: ne **A**. 5 novaturum *Modius*: nouatorum **A**. quid] qui **F**. 7 quem] quam **P**. patiebatur] paciebatur **LP**. 9 misitque **C**: misit **P**. qui] *om.* **P**. 10 dubitaret] dubitarent **V** *m. pr.* 11 nuntiato] nunciato **P**. 13 mancipia] mantipia **L**. 14 constantia] constatia **P**. 15 pueros *Lauer*: pueris **A**. 16 cum] con **P**. 17 firmiore] firmiora **F** *m. pr.* **L** *m. pr.* **P**. 20 decreverant] decreuerat **P**. *Post hoc verbum quaedam excidisse existimo.* 25 contione] concione **V**. 26 perterritus] perterritur **P**. inopsque] inobsque **FP**. 27 recciderat] reciderat **B**.

paulo ante intenderat — triduum fere consumpsit in-
8 certa consilia volvendo. Et pristina quidem regiae
species manebat: nam et legati gentium regem adibant,
et copiarum duces aderant, et vestibulum satellites ar-
9 matique conpleverant. Sed ingens sua sponte maesti-
tia ultimae desperationis index erat, suspectique invi-
cem non adire propius, non conloqui audebant secretas
cogitationes intra se quoque volvente, et ex conpara-
10 tione regis novi desiderium excitabatur amissi. Ubi
ille esset, cuius imperium, cuius auspicium secuti erant,
requirebant: destitutos se inter infestas indomitasque
gentes expetituras tot suarum cladium poenas, quando-
11 que oblata esset occasio. His cogitationibus animos
exedebant, cum adnuntiatur equites, qui sub Perdicca
essent, occupatis circa Babylona campis frumentum,
12 quod in urbem vehebatur, retinuisse. Itaque inopia
primum, deinde fames esse coepit, et, qui in urbe erant,
aut reconciliandam cum Perdicca gratiam aut armis
13 certandum esse censebant. Forte ita acciderat, ut, qui
in agris erant, populationem villarum vicorumque
veriti confugerent in urbem, oppidani, cum ipsos ali-
menta deficerent, urbe ex*cederent*, utrique generi tu-
14 tior aliena sedes quam sua videretur. Quorum con- **27**
sternationem Macedones veriti in regiam coeunt, quae-
que ipsorum sententia esset, exponunt. Placebat autem
legatos ad equites mitti [et] de finienda discordia armis-
15 que ponendis. Igitur a rege legatur Pasias Thessalus
et Damyllus Megalopolitanus et Perilaus: qui cum man-

1 paulo] pauloo **L**. 2 volvendo] uolueldo **P** 3 species] speties **F**. adibant] adhibant **B** *m. pr.* 7 secretas cogitationes *Giunta*: secretae cogitationis **A**. 8 volvente] uoluentes **C**. 10 ille] *om.* **P** *m. pr.* 12 expetituras] expectaturos **C**. 14 Perdicca] perdica **L** *m. pr.* **V**. 15 Babylona] babillona **LP**, babyllona **B** *m. pr.*, babillonia **V**. 16 quod] quo **P**. 18 aut reconciliandam] haut reconciliandam **P**. 22 ex*cederent scripsi*: et **A**. 26 ad equites *Lauer*: et equites **A**. [et] *del. Vindelinus*. de] *om.* **L**. 27 ponendis] *hic desinit* **P** *in fine folii*. Pasias *scripsi*: pasas **A**. Thessalus **B** *m. sec.*: tessalus **A**. 28 Damyllus *scripsi*: amissus **A**. Megalopolitanus *Aldus*: megalipolitanus **A**.

data regis edidissent, non aliter posituros arma equites,
quam si rex discordiae auctores dedidisset, tulere re-
sponsum. His renuntiatis sua sponte arma milites ca- 16
piunt. Quorum tumultu e regia Philippus excitus:
'Nihil,' inquit, 'seditione est opus: nam inter se cer-
tantium praemia, qui quieverint, occupabunt. Simul 17
mementote rem esse cum civibus: quibus spem gratiae
cito abrumpere ad bellum civile properantium est. Al- 18
tera legatione, an mitigari possint, experiamur. Et
credo nondum regis corpore sepulto ad praestanda ei
iusta omnis esse coituros. Quod ad me attinet, red- 19
dere hoc imperium malo quam exercere civium san-
guine: et si nulla alia concordiae spes est, oro quae-
soque, eligite potiorem.' Obortis deinde lacrimis diadema 20
detrahit capiti dexteram, qua id tenebat, protendens,
ut, si quis se digniorem profiteretur, acciperet. Ingen- 21
tem spem indolis ante eum diem fratris claritate sup-
pressae tam moderata excitavit oratio. Itaque cuncti
instare coeperunt, ut, quae agitasset, exequi vellet.
Eosdem rursus legat petituros, ut Meleagrum tertium 22
ducem acciperent. Haud aegre id inpetratum est: nam
et abducere Meleagrum Perdicca a rege cupiebat et
unum duobus inparem futurum esse censebat. Igitur 23
Meleagro cum phalange obviam egresso Perdicca equi-
tum turmas antecedens occurrit. Utrumque agmen
mutua salutatione facta coit in perpetuum, ut arbitra-
bantur, concordia et pace firmata.

1 edidissent] edissent **B** *m. pr.* 3 His *Lauer*: iis **BF**, is **LV**. renuntiatis] renuntiantis **V**. 4 tumultu e **I**: tumultua e **BFL** *corr.*, tumulta e **L** *m. pr.*, tumultu a **V**. Philippus] phylippus **FL**. 5 inquit] inquid **V**. 6 quieverint] quieuenerint **L**. 7 cum] *om.* **F** *m. pr.* civibus] ciuilibus **B** *m. pr.* 13 si nulla] sine ulla **B** *m. pr.* concordiae] concordi **L**. 14 Obortis] obhortis **V**. 17 suppressae tam moderata *scripsi*: suppressae et amoderata **A**. 20 petituros *Lauer*: petiturus **A**. tertium] tercium **L**. 21 id inpetratum] *ab his verbis incipit* **S**. 24 egresso] regresso **S** *m. pr.* 25 occurrit] occurit **F** *m. pr.* 26 arbitrabantur] arbitrantur **F** *m. pr.*

IX Sed iam fatis admovebantur Macedonum genti bella 28
civilia: nam et insociabile est regnum et a pluribus
2 expetebatur. Primum ergo conlisere vires, deinde dis-
perserunt: et cum pluribus corpus, quam capiebat,
onerassent, cetera membra deficere coeperunt, quodque
imperium sub uno stare potuisset, dum a pluribus
3 sustinetur, ruit. Proinde iure meritoque populus Ro-
manus salutem se principi suo debere profitetur, qui
noctis, quam paene supremam habuimus, novum sidus
4 inluxit. Huius, hercule, non solis ortus lucem cali
ganti reddidit mundo, cum sine suo capite discordia
5 membra trepidarent. Quot ille tum extinxit faces!
quot condidit gladios! quantam tempestatem subita se-
renitate discussit! Non ergo revirescit solum, sed etiam
6 floret imperium. Absit modo invidia, excipiet huius
saeculi tempora eiusdem domus utinam perpetua, certe
diuturna posteritas.

7 Ceterum, ut ad ordinem, a quo me contemplatio
publicae felicitatis averterat, redeam, Perdicca unicam
spem salutis suae in Meleagri morte reponebat: vanum
eundem et infidum celeriterque res novaturum et sibi
8 maxime infestum occupandum esse. Sed alta dissimu-
latione consilium premebat, ut opprimeret incautum.
Ergo clam quosdam ex copiis, quibus praeerat, sub-
ornavit, ut, quasi ignoraret ipse, conquererentur palam
9 Meleagrum aequatum esse Perdiccae. Quorum sermone
Meleager ad se relato furens ira Perdiccae, quae con-

1 fatis] fatas **S** *m. pr.* bella] bela **L.** 2 civilia] ciuila **S** *m. pr.* 3 expetebatur] expetabatur **S.** 4 capiebat] capiebant **C.** 5 onerassent] oneransent **F.** membra] menbra **S.** 6 dum] et dum **S.** 8 qui] cui **C.** 12 membra] menbra **S.** Quot] quod **V.** extinxit] extincxit **V.** faces] facies **S.** 13 quot] quod **V.** 16 perpetua] perpecua **V.** 18 contemplatio] contemplacio **V.** 19 averterat] auerte **F** *m. pr.* Perdicca] perdica **FL.** 20 reponebat *Heinsius*: deponebat **A.** 22 alta *Giunta*: alia **A.** 25 conquererentur **I**: quaequererentur **BFS**, quaquererentur **L**, quiquererentur **V.**

perisset, exponit. Ille velut nova re exterritus admi-
rari, queri dolentisque speciem ostentare ei coepit: ad
ultimum convenit, ut conprehenderentur tam seditiosae
vocis auctores. Agit Meleager gratias amplexusque 10
Perdiccam fidem eius in se ac benivolentiam conlau-
dat. Tum communi consilio rationem opprimendi no- 11
xios ineunt. Placet exercitum patrio more lustrari:
et probabilis causa videbatur praeterita discordia. Ma- 12
cedonum reges ita lustrare soliti erant milites, ut di-
scissae canis viscera ultimo in campo, in quem dedu-
ceretur exercitus, ab utraque abicerent parte, intra id
spatium armati omnes starent, hinc equites, illinc pha-
29 lanx. Itaque eo die, quem huic sacro destinaverant, 13
rex cum equitibus elephantisque constiterat contra pe-
dites, quis Meleager praeerat. Iam equestre agmen 14
movebatur, et pedites subita formidine ob recentem
discordiam haud sane pacati quicquam expectantes pa-
rumper addubitavere, an in urbem subducerent copias —
quippe pro equitibus planities erat —, ceterum veriti, ne 15
temere commilitonum fidem damnarent, substitere prae-
paratis ad dimicandum animis, si quis vim inferret.
Iam agmina coibant, parvumque intervallum erat, quod
aciem utramque divideret: itaque rex cum una ala 16
obequitare peditibus coepit discordiae auctores, quos
tueri ipse debebat, instinctu Perdiccae ad supplicia de-
poscens, minabaturque omnes turmas cum elephantis

1 velut] velud **LV**. 2 queri] que se **S**. speciem] spetiem **L**. 4 vocis] uoces **F**. 5 ac] ad **V**. 6 opprimendi] opprimendae **C**. 7 Placet] placeat **S**. 9 discissae] discessae **B** *m. pr.* 10 viscera] suis cera **B** *m. pr.* ultimo] *om.* **S**. 12 phalanx] phanx **L** *m. pr.*, phalancx **V**. 13 quem **I**: quae **A**. 14 elephantisque] elefantisque **L**. constiterat] constiterant **S** *m. pr.* 16 formidine] formine **B** *m. pr.* **L** *m. pr.* **V**. 17 pacati] peccati **B**. quicquam] quiquam **V**. 19 planities] planicies **C**. 20 temere] timere **F** *m. pr.* damnarent] dampnarent **V**. 21 ad] a **V**. 22 coibant] quoibant **L**. 23 cum una] commune **V** *m. pr.* 24 obequitare] abequitare **L** *m. pr.* 26 minabaturque] manabaturque **F**.

17 inducturum se in recusantes. Stupebant inproviso malo
pedites, nec plus in ipso Meleagro erat aut consilii aut
animi. Tutissimum ex praesentibus videbatur expec-
18 tare potius quam movere fortunam. Tum Perdicca, ut
torpentes et obnoxios vidit, xxx fere, qui Meleagrum
erumpentem ex contione, quae prima habita est post
mortem Alexandri, secuti erant, a ceteris discretos ele-
phantis in conspectu totius exercitus obicit. Omnes-
que beluarum pedibus obtriti sunt nec prohibente Phi-
19 lippo nec auctore: adparebatque id modo pro suo
vindicaturum, quod adprobasset eventus. Hoc bellorum
civilium Macedonibus et omen et principium fuit.
20 Meleager sero intellecta fraude Perdiccae tum quidem,
quia ipsius corpori vis non adferebatur, in agmine
21 quietus stetit, sed mox damnata spe salutis, cum eius
nomine, quem ipse fecerat regem, in perniciem suam
abutentis videret inimicos, confugit in templum ac ne
loci quidem religione defensus occiditur.

X Perdicca perducto in urbem exercitu consilium prin- **30**
cipum virorum habuit, in quo imperium ita dividi pla-
cuit, ut rex quidem summam eius obtineret, satrapeam
Ptolomaeus Aegypti et Africae gentium, quae in di-
2 cione erant: Leomedonti Syria cum Phoenice data est,
Philotae Cilicia destinata, Lyciam cum Pamphylia et
Maiore Phrygia obtinere iussus Antigonus, in Cariam

1 se in recusantes **B** *corr.*: sin recusantes **S**, sine recutes **V**, se in recuntes **B** *m. pr.*, se in recutes **FL**. 2 aut animi] amni **S**. 5 xxx *Bentleius*: ccc **A**. 6 contione] concione **V**. 11 quod] quo **C**. 12 principium] printipium **L**. 15 sed *scripsi*: et **A**. 16 nomine] anomine **S** *m. pr.* perniciem] pernitiem **S**. 17 abutentis] abeucentis **V**. 18 religione] relegione **BL** *m. pr.* **V**. defensus] defensios **S** *m. pr.* 19 principum] principium **F**. 21 satrapeam *scripsi*: satrapes **A**. 22 Ptolomaeus *scripsi*: ptolomeus **SV** *m. pr.*, ptholomeus **BFLV** *corr.* dicione] ditione **BFLS**. 23 Syria] siria **S**. Phoenice **I**: phenice **A**. 24 Philotae] phylotae **L**. destinata **C**: destinata est **S**. Lyciam **I**: liciam **A**. Pamphylia *Frobenius*: pamphilia **A** [phamphilia **F**]. 25 Phrygia **I**: frigia **A** [frigię **S** *m. pr.*]. Antigonus] antogonus **C**.

Cassander, Menander in Lydiam missi: Phrygiam Mi-
norem Hellesponto adiunctam Leonnati provinciam esse
iusserunt. Cappadocia Eumeni cum Paphlagonia ces- 3
sit: praeceptum est, ut regionem eam usque ad Tra-
pezunta defenderet, bellum cum *Ari*arathe gereret: so-
lus hic detrectabat imperium. Pithon Mediam, Lysi- 4
machus Thraciam adpositasque Thraciae Ponticas gentes
obtinere iussi. Qui Indiae quique Bactris et Sogdianis
ceterisque aut Oceani aut Rubri maris accolis prae-
erant, quibus quisque finibus habuisset, imperium ob-
tinerent, decretum est: Perdicca ut cum rege esset co-
piisque praeesset, quae regem sequebantur. Credidere 5
quidam testamento Alexandri distributas esse provin-
cias, sed famam eius rei, quamquam ab auctoribus
tradita est, vanam fuisse conperimus. Et quidem suas 6
quisque opes divisis imperii partibus, ut videbantur sibi,
fundaverant, si umquam adversus inmodicas cupiditates
terminus staret. Quippe paulo ante regis ministri spe- 7
cie imperii alieni procurandi singuli ingentia invaserant
regna sublatis certaminum causis, cum et omnes eius-
dem gentis essent et a ceteris sui quisque imperii re-
gione discreti. Sed difficile erat eo contentos esse, 8
quod obtulerat occasio: quippe sordent prima quaeque,
cum maiora sperantur. Itaque omnibus expeditius vi-
debatur augere regna, quam fuisset accipere.

---

1 Menander] manander **S** *m. pr.*, minander **S** *corr.* Lydiam] lidiam **C**. Phrygiam] phrigiam **BFLS**. 2 provinciam] prouintiam **LS**. 3 Cappadocia] cappadotia **LV**, capadotia **S**. 4 eam usque] eamque **B**. *m. pr.* Trapezunta *Aldus*: trapeiunta **A** [trapeiuncta **VB** *m. sec.*]. 5 *Ari*arathe gereret *Zumptius*: arbate gereret **B**, harbate gereret **FLV**, araba tegeret **S**. 6 detrectabat **B** *m. sec.*: detractabat **A**. Pithon *Frobenius*: phiton **A**. Lysimachus *Frobenius*: leonmachus **C**, leomachus **S**. 7 Thraciam] traciam **LS** *m. pr.* Thraciae] traciae **LV**. 9 maris] magis **L**. 10 imperium] imperii **C**. 13 provincias] prouintias **FLS**. 16 ut videbantur sibi *scripsi*: tuebantur ipsi **A**. 17 cupiditates] cupiditatesque **F**. 18 regis] reigis **L** *m. pr.* specie] speciem **S**. 25 fuisset] fuissent **L** *m. pr.*

9 Septimus dies erat, ex quo corpus regis iacebat in 31
solio, curis omnium ad formandum publicum statum a
10 tam sollemni munere aversis. Et non alius quam Me-
sopotamiae regionis fervidior aestas existit, adeo ut
pleraque animalia, quae in nudo solo deprehendit, ex-
tinguat: tantus est vapor solis et caeli, quo cuncta
11 velut igne torrentur. Fontes aquarum et rari sunt et
incolentium fraude celantur: ipsis usus patet, ignotus
est advenis. Traditum magis quam creditum refero:
12 ut tandem curare corpus exanimum amicis vacavit,
nulla tabe, ne minimo quidem livore corruptum videre,
qui intraverant. Vigor quoque, qui constat ex spi-
13 ritu, nondum destituerat vultum. Itaque Aegyptii
Chaldaeique iussi corpus suo more curare primo non
sunt ausi admovere velut spiranti manus: deinde pre-
cati, ut ius fasque esset mortalibus attrectare deum,
purgavere corpus, repletumque est odoribus aureum
14 solium et capiti adiecta fortunae eius insignia. Veneno
necatum esse credidere plerique: filium Antipatri inter
ministros, Iollam nomine, patris iussu dedisse. Saepe
certe audita erat vox Alexandri Antipatrum regium ad-
fectare fastigium maioremque esse praefecti opibus ac
titulo Spartanae victoriae inflatum omnia a se data
15 adserentem sibi. Credebant etiam Craterum cum ve-
terum militum manu ad interficiendum eum missum.

1 iacebat] gacebat **L** *m. pr.* 3 sollemni] sollempni **V**. alius quam Mesopotamiae regionis fervidior aestas *Ieepius*: aliis quam mesopotamiae regioni feruidior aestus **C**, alias quam mesopotamiae regione fervidior aestus **S**. 5 deprehendit **C**: deprendit **S**. 8 celantur] colantur **S** *m. pr.* ipsis usus] ipsi suus **F**. 9 refero *Vogel*: refert **A**. 10 vacavit] uacuauit **V**. 11 livore] librore **V**. 12 ex] *om.* **L** *m. pr.* 13 nondum **S**: non **C** 15 velut] uelud **L**. 16 esset] esse **C**. deum *Rader*: eum **A**. *Hoc verbo desinit* **V** *in fine folii.* 18 Veneno] uenenum **C**. 19 esse] esse dixerunt **L**, *in* **B** dixerunt *add. in margine m. sec.*, *de* **F**, *qui hic lacer est, nihil certi adfirmari potest.* Antipatri] amatri **S**. 23 Spartanae victoriae] spartana uictoria **S**. 24 Credebant] credebat **S** *m. pr*

Vim autem veneni, quod in Macedonia gignitur, talem 16
esse constat, ut ferrum quoque exurat, ungulam
iumenti dumtaxat patientem esse [constat] suci: Stygem 17
appellant fontem, ex quo pestiferum virus emanat. Hoc
per Cassandrum adlatum traditumque fratri Iollae et
ab eo supremae regis potioni inditum. Haec, utcum- 18
que sunt, credita eorum, quos rumor asperserat, mox
potentia extinxit: regnum enim Macedoniae Antipater
et Graeciam quoque invasit, suboles deinde excepit in- 19
terfectis omnibus, quicumque Alexandrum etiam lon-
ginqua cognatione contigerant. Ceterum corpus eius 20
a Ptolomaeo, cui Aegyptus cesserat, Memphim et inde
paucis post annis Alexandream translatum est, omnis-
que memoriae ac nomini honos habetur.

---

1 veneni] ueneneni **S** *m. pr.* 2 ungulam **I**: ungula **A**. 3 patientem] pacientem **L**, *qui hoc verbo desinit in fine folii.* [constat] *del. Acidalius.* suci: Stygem] sucystigem **C**. 5 Cassandrum] casandrum **S**. fratri] *hinc incipit in* **F** *dextra columna folii extremi, quae tota fere avolsa est, ut praeter subscriptionem nihil legi possit nisi quinque litterae* memor *vocis* memoriae. 6 supremae] supp̄mae **S**. 11 contigerant] contingerant **B**. 12 Ptolomaeo *scripsi*: ptolomeo **S**, ptholomeo **B**. 13 Alexandream **B**: alexandriam **S**. Q · CVRTI RVFI HISTORIARV̄ ALEXANDRI MAGNI MACEDONIS LIBER · X · EXPLICITVS FELICITER **B**, · Q CVRTI RVFI HISTORIARVM ALEXANDRI MAGNI MACEDONIS LIBER DECIM̓ FELICIT EXP̄L AMEN **F**, Q · CVRTI RVFI HYSTORIARVM MAGNI MACEDONIS ALEXANDRI · LIBER · X · EXPLICIT **S**.

INDEX NOMINUM.